

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ *

Α'

ΤΡΕΙΣ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

ΤΗΣ

ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐξήκοντα καὶ ἑνὸς κωδίκων τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Α. Παπαδοπούλου — Κεραμέως ἐν τῷ XIV τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐν ἰδίῳ εἶτα ἐξ αὐτοῦ ἀποσπάσμαι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Δύο κατάλογοι Ἑλληνικῶν κωδίκων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τοῦ Ζωγραφείου, ἐν Σοφίᾳ — 1909 » ἔλλει-

πουσιν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔσται τρεῖς κώδικες, καθ' ὅσον οἱ μὲν δύο πρῶτοι, ἀποκείμενοι μετὰ τῶν ἐντύπων τῆς Σχολῆς βιβλίων, ἐνθα ἡμεῖς εὗρομεν αὐτούς, διέλαθον τὴν ἔρευναν τοῦ Κεραμέως, ὁ δὲ τρίτος βραχύτερον ἐδωρήθη τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς.

Ὁ πρῶτος πολλοῦ λόγου ἄξιος κώδιξ σημειοῦται τελευταῖος ἐν τῷ παλαιῷ τῆς Σχολῆς καταλόγῳ τοῦ 1823 ὑπ' ἀρ. ιε'. Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου, λέγει ὁ Κεραμεύς (σ. 3), πιστοῦται ἡ ἀπώλεια τριῶν κωδίκων, ἐν οἷς καὶ ἡ « συλλογὴ [λόγων] διαφόρων πατέρων ἀρ. ιε' ».

Ὁ δὲ δεύτερος τῶν ὑφ' ἡμῶν περιγραφομένων κωδίκων διαγνωστέος ἴσως ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. β' κώδικι τοῦ παλαιοῦ καταλόγου. τῷ ἐπιγραφομένῳ « εὐαγγέλιον χειρόγραφον » δι' οὗ ὁ Κεραμεύς ἐννοεῖ τὸ ὑπ' ἀρ. 2 τοῦ ἑαυτοῦ καταλόγου ἐπὶ περγαμηνῆς εὐαγγέλιον τῆς βασιλίσσης Αἰκατερίνης τῆς Κομνηνῆς.

Οἱ τρεῖς οὗτοι κώδικες ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς Σχολῆς φέρουσι νῦν τοὺς [ὑφ' ἡμῶν ἐν ἀγκύλαις προστεθέντας] ἀριθμοὺς 62, 63, 64.

I. [62].

Κώδιξ χαρτῶος 0,39×0,27.

Αἰῶνος XIV (φ. 566).

Λόγοι διαφόρων ἁγίων πατέρων.

Ὁ κώδιξ οὗτος, γεγραμμένος τῷ 1373 ἐπὶ χάρτου παχέος καὶ ὑποσίλπνου ἐν δυοῖ στήλαις, ὧν ἑκατέρα ἐκ στίχων τεσσαράκοντα καὶ ἑνός, περιείχεν ἀρχικῶς φύλλα φοβ',

* Σημείωσις. Ἐν τοῖς περιγραφομένοις ἐνταῦθα χειρογράφοις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν καταχωριζομένοις ἀποσπάσμασιν

1) Ἐχωρίσθησαν πᾶσαι αἱ ἐν αὐτοῖς ἠνωμένοι καὶ ἐν συνεχείᾳ φερόμενοι λέξεις.

2) Ἐκεφαλαιογραφήθησαν τάρκτικὰ στοιχεῖα τῶν κυρίων ὀνομάτων.

3) Ἀνελύθησαν τὰ ἐν ἐπιτιμήσεσι καὶ βραχυγραφίαις περιλαμβανόμενα γράμματα, τεθέντα ἐντὸς παρενθέσεως ().

4) Ἡ ὑπογεγραμμένη ἐπέθη μόνον ἐνθα καὶ ἐν τοῖς πρωτοτύποις σημειοῦται.

5) Διὰ τῶν εἰσχωρητικῶν « » δηλοῦνται ἀποσπάσματα καὶ ἀκριθεῖ ἀντίγραφα μερῶν τοῦ χειρογράφου.

6) Διὰ τῆς καθέτου ἀπλῆς γραμμῆς | δηλοῦται ἀρχὴ νέου στίχου ἐν τῷ χειρογράφῳ, διὰ δὲ τῆς διπλῆς καθέτου || ἀρχὴ νέας σελίδος.

7) Διὰ τριῶν συνεχῶν στιγμῶν . . . δηλοῦται ἡ ὑφ' ἡμῶν περὶ αὐτῶν τοῦ κειμένου.

8) Δι' ἀστερίσκων * τὸ ἐκπεσόν μέρος τοῦ κειμένου

9) Ἐντὸς τῶν ὀρθογωνίων ἀγκυλῶν [] τίθενται ἡμέτεροι προσθήκαι ἢ ἐρμηνεῖαι.

10) Ἐντὸς τῶν ὀρθογωνίων ἀγκυλῶν < > τὰ καθ' ἡμᾶς διαγραπτέα.

11) Αἱ δύο κοκκίδες, ὅς συνήθως φέρουσιν ἐν τοῖς κώδιξι τὰ μικρὰ γράμματα ἱ καὶ ἱ̄ παρελείφθησαν.

12) Ἐτηρήθησαν οἱ τόνοι, τὰ πνεύματα, αἱ στίξεις καὶ τὰ λάθη τῶν πρωτοτύπων.

ἀριθμηθέντα κατὰ τὴν βραδύτερον, πιθανῶς κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, γενομένην στάχωσιν αὐτοῦ, ὅτε κατεγράφησαν καὶ τὰ περιεχόμενα ἐν ἰδίῳ ἐπὶ τούτῳ προταχθεῖσι φύλλοις, ὧν σώζονται τέσσαρα [φ. 1—4]. Ἐπὶ τῆς ραχιαίας βύρσης τοῦ ἀνεπιγράφου τούτου κώδικος προσκεκόλληται τεμάχιον χάρτου ἐφ' οὗ ἐπιγραφή τοῦ παρελθόντος αἰῶνος: «Λόγοι διαφόρων ἁγίων πατέρων». Οἱ λόγοι αὗτοι, 104 ἐν ὅλῳ, προσηρμόσθησαν ταῖς δεσποτικαῖς, θεομητορικαῖς καὶ διαφόρων ἁγίων ἑορταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ἃς φαίνεται ὅτι καὶ ἀνεγινώσκοντο ἐν ταῖς ναοῖς κατὰ σειρὰν ἐκάστης αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τέλους Ἀπριλίου. Τὸ κείμενον τῶν λόγων ἄρχεται νῦν ἀπὸ τοῦ φύλλου ι'. Ἐν τῇ ἀνω ἡμίστῃ τῆς σελίδος ταύτης (φ. ι') γέγραπται χειρὶ τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου [1801-1806]: «Ἐκ τῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» ἐν δὲ τῇ κάτω ἡμίστῃ τῆς αὐτῆς σελίδος «καὶ ὁ ἀφαιρέσ(ων) ἐπικατάρατος. † Ὁ Πατριάρχης Καλλίνικος».

Ἐν τῷ φ. 1^α σημειοῦνται τάδε: «Ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ματθαῖος. 1687 ἐν μηνὶ Μαρτίῳ κς'». Δι' ἄλλης δὲ χειρὸς ἀμέσως κατωτέρω: «Ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Νικόδημος [;] 1768 Μαρτίῳ 28». Κατωτέρω δέ: «† ἀφανὸν ἔργον κρείσσον ἀπράκτου λόγου. Γεδεῶν ἱερομόναχος καὶ ἐριμέριος τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας». Πρὸς τούτοις καὶ δύο σφραγίδες, ὧν ἡ μὲν: $\left[\begin{array}{c} \text{ΚΩΝΣΤΑΝΤ} \\ \text{ΝΩ ΓΡ ΝΙΚ} \\ \text{ΟΛΑΟΥ} \end{array} \right]$ ἢ δέ: $\left[\begin{array}{c} \text{ΘΕΟ} \\ \text{ΔΟΡΙ} \end{array} \right]$.

Ἀπὸ τοῦ φ. 1^β—4 περιέχεται «Ὁ πίναξ τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἐμφερομένων βίβλων λόγων», περιλαμβάνων τὰς ἐπιγραφὰς τῶν περιεχομένων ἀπὸ τοῦ α' λόγου μέχρι τοῦ πδ', τῶν λοιπῶν προσθέτων φύλλων τοῦ πίνακος ἐκπεσόντων.

Κατὰ τὸν πίνακα τούτον περιείχοντο ἐν ταῖς ἐκπεσοῦσιν ἐννέα φύλλοις τοῦ κειμένου δύο λόγοι, [ἦτοι:

1. (φ. α') «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου Ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης τῇ β' Κυριακῇ τῶν μυροφόρων γυναικῶν. λόγ. α' εἰς φύλλ. α » καὶ

2. (φ. ε') «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν. λόγ. β' εἰς φυλ. ε' »].

Οἱ λοιποὶ σωζόμενοι λόγοι ἐπιγράφονται ὡς:

3. (φ. ι', τὸ νῦν πρῶτον σωζόμενον φύλλον τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος) «Μηνὶ Μαΐφ η'.

[Ἐκ τῆς] Βίος τοῦ δόσιου καὶ θεοφόρου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Ἀρσενίου τοῦ Μεγάλου»— Ἄρχ. «Ἀλλὰ τῶν σπουδαίων ἄρα καὶ φιλορέτων ἀνδρῶν».

4. (φ. κγ' 1) [Ἐκ τῆς] Βίος καὶ πολιτεία τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων καὶ φιλευσεθῶν μεγάλων βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης καὶ φανέρωσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Στ(αυ)ρου τοῦ Κ(υρί)ου ἡμῶν Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ). [Τὸ τέλος τῆς β' στήλης σταυροειδές]. Ἄρχ. «Τὸν τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου καὶ πρώτου τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐσεβείας».

5. (φ. μ' 1) [Ἐκ τῆς] Ἀθλησις τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων μαρτύρων τοῦ Χ(ριστοῦ) Μανουήλ, Σαβ. λ καὶ Ἰσμαήλ. Ἄρχ. «Οἱ μὲν ἄλλοι διώκται καὶ τύραννοι».

6. (φ. με' 2) [Ἐκ τῆς] Βίος τοῦ δόσιου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Σαμῶν τοῦ ξενοδόχου. Ἄρχ. «Ἄμα μὲν χάριτος ἔργον πρὸς».

7. (φ. νγ' 2) [Ἐκ τῆς] Ὑπόμνημα διαλαμβάνον μερικῶς τοὺς ἀγῶνας καὶ ἄθλα καὶ ἀποδημίας καὶ τελείωσιν τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Ἄρχ. «Καὶ τῶν τεχνῶν οὐ μόνον τοὺς».

8. (φ. ξα' 1) [Ἐκ τῆς] Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου. Ἄρχ. «Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τὴν βασιλείον ἰθνηόντων ἀρχὴν».

9. (φ. οδ' 2) [Ἐκ τῆς] Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἐν προφήταις ἐνδοξότατον καὶ μέγαν Ἠλίαν τὸν Προφήτην. Ἄρχ. «Ἄρτι μὲν αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσρα(ή)λ».

10. (φ. π' 1) [Ἐκ τῆς] Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ ἱαματικοῦ Παντελεήμονος. Ἄρχ. «Τῆς εἰδωλικῆς ἀχλύος».

11. (φ. πιθ' 1) [Ἐκ τῆς] Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Καλλινίκου. Ἄρχ. «Τῆς εἰδωλικῆς μανίας».

12. (φ. κβ' 1) [Ἐκ τῆς] Βίος καὶ πολιτεία τοῦ θαυμαστῶς καὶ δόσιως καὶ ὑπὲρ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ζῶντας βίωσαντες δόσιου καὶ ἁγίου Εὐδοκίμου. Ἄρχ. «Εὐδοκίμου τοῦ κατὰ Θε(ὸ)ν φερωνύμιος εὐδοκιμήσαντος».

13. (φ. κζ' 1) «Λόγος Ἰωσήππου εἰς τοὺς ἁγίους ἑπτὰ παῖδας Μακαβαίους Ἐλεάζαρ καὶ τῆς τούτων μ(η)τ(ρὸ)ς». Ἄρχ. «Φιλοσοφώτατον λόγον ἐπιδείκνυσθαι μέλλων».

14. (φ. ρι' 2) [Ἐκ τῆς] Λόγος εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ὑτηγούμενος τὰ περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῆς τῆς ξένης καὶ παραδόξου

συλλήψεως, ὅπως ἐγγάστριον τὸν τοῦ Θεοῦ υἱὸν φέρουσα ἀσπύτως καὶ ὑπὲρ φύσιν ἐκυοφόρησε· περὶ τε τῆς τούτου καθ' ἡλικίαν ὑπερφυοῦς αὐξήσεως· τῆς πρὸς τὸν μαθητὴν τὸν ἡγαπημένον ὡς υἱὸν αὐτῆς μητρῷ(ας) παραθέσεως· τῆς ἀγίας ταύτης κοιμήσεως· τῆς ἀνευρέσεως τῆς τιμίας ἐσθῆτος καὶ ὅπως πρὸς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων διεκομίσθη». Ἔρχ. «Ἐχρῆν ἀληθῶς τὴν παρθένον ὥσπερ αὐτή».

15. (φ. ρκδ' 1) [Ἄδηλου] «Διήγησις συλλεγεῖσα ἀπὸ ἱστοριῶν ἐξηκριθωμένων παναληθῶς παρὰ συγγραφέων ἀξιολόγων καὶ ζῆλον περὶ τὸ φιλάληθες οὐ μικρὸν ἐχόντων· διδάσκουσα περὶ τε τῆς πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἀποστολῆς τοῦ ὁμοιώματος τῆς τοῦ θεανθρώπου θείας μορφῆς Κ(υρίου) ἡμῶν Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ)· τῆς τούτου ἀνευρέσεως· καὶ ὅπως ἀπὸ Ἐδέσσης πρὸς τὴν βασιλεύουσαν διεκομίσθη τῶν πόλεων». Ἔρχ. «Οὐκ ἄρα μόνος αὐτὸς εὐκατάληπτος ἦν».

16. (φ. ρλβ' 2) [Ἄδηλου] «Λόγος εἰς τὸν μέγαν Ἰω(άννην) τὸν Προδρόμον περὶ τε τῆς τούτου γεννήσεως διαλαμβάνων· ἀνατροφῆς· τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀγγελικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς καὶ ὅπως τῆς τιμίας αὐτοῦ κεφαλῆς ἀποτμηθείσης, ἢ ταύτης γέγονεν εὐρεσις· καὶ τῇ τῶν Ἑμεσηνῶν ἐναπετέθη πόλει». Ἔρχ. «Ἰωάννην τὸ μέγα κλέος τῆς οἰκουμένης». Τέλος κολοβόν: «Ἐγνωρίσαμεν ἅπαντα τῷ τηρικαῦτα τῆς». [Ἐλλείπουναι τὰ φύλλα ρμγ' καὶ ρμδ'].

17. (φ. ρμε' 1). «Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ὀνουφρίου τοῦ ἐρημίτου· καὶ ἄλλων τινῶν ἁγίων π(ατέ)ρων· συγγραφῆς παρὰ Παφνουτίου μοναχοῦ καὶ ἀναχωρητοῦ». Ἔρχ. «Ἐν μᾶ τῶν ἡμερῶν σπουδῆν ἐποιησάμην».

18. (φ. ρνγ' 1) [Ἄδηλου] «Διήγησις τοῦ βίου καὶ τῶν διακρίσεων καὶ εἰκονομιῶν καὶ θυμάτων τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ». Ἔρχ. «Ἰδοὺ καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς βίος, τοῦ παλαιοῦ παρέδειξε γνωρίσματα βίου». [Τὰ φύλλα ροε' καὶ ροε' Ἐλλείπουναι καέντα· ὀλίγον βεβλαμμένα πρὸς τὰριστερὰ εἰσι καὶ τὰ φύλλα ροζ' καὶ ροη'].

19. (φ. ρηθ' 1) «Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Κυρίου· λόγος εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χ(ριστοῦ) μεγαλομάρτυρα Μαρίναν». Ἔρχ. «Καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἄρα ἧς ὁ Χ(ριστὸ)ς κεφαλὴ». [Τὰ φύλλα ρζ' καὶ ση' Ἐλλείπουναι. [Τὸ φ. σι' ἡρ:θμῆθη εἰς].

20. (φ. σι' 1) [Ἄδηλου] «Βίος καὶ μαρτύριον τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Κύρου καὶ

Ἰωάννου». Ἔρχ. «Κῦρος ὁ περιφανὴς τῶν μαρτύρων ἀστήρ».

21. (φ. σιγ' 2) «Τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Μεθοδίου Πατέρων· λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ Κ(υρίου) καὶ Θεοῦ καὶ Σ(τ)ρ(φ) ἡμῶν Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ)· καὶ εἰς τὴν Θεοῦ Μαρίαν καὶ εἰς τὸν Συμεῶν καὶ τὴν Ἄνναν». Ἔρχ. «Πάλαι ἱκανῶς ὡς οἶόν τε». [Τὰ φ. ρσδ', ρσε', ρσς', ρστ' Ἐλλείπουναι ἀντικατασταθέντα κατὰ τὴν στάχωσιν τοῦ κώδικος διὰ τριῶν ἄλλων ἀγράφων φύλλων σπλπνοῦ χάρτου].

22. (φ. σκα' 2) «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰω(άννου) ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοτόμου, λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ Σ(τ)ρ(φ) καὶ τῆς Θεοῦ· καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα». Ἔρχ. «Οὐ μόνον φορεῖ σάρκα ὁ Κ(υρίου) ἡμῶν».

23. (φ. σκδ' 1) «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατέ)ρ(ο)ς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων εἰς τὴν ὑπαπαντὴν». Ἔρχ. «Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών».

24. (φ. σκε' 2) «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατέ)ρ(ο)ς ἡμῶν Ἰω(άννου) ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοτόμου ἐγκώμιον εἰς τὸν ἁγ(ιον) Μελέτιον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας καὶ εἰς τὴν σπουδῆν τῶν συνελθόντων». Ἔρχ. «Πανταχοῦ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης».

25. (φ. σκη' 1) [Ἄδηλου] «Λόγος διαλαμβάνων ἐπιτομῇ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου εὐρεσιν». Ἔρχ. «Πάλιν ἡμῖν ὁ θεῖος ἐφέσειμε Προδρόμος».

26. (φ. σλα' 1) «Μαρτύριον τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα δύο τοῦ Χ(ριστοῦ) μαρτύρων· συγγραφὴν ὑπὸ Εὐωδίου». Ἔρχ. «Φαιδρὰ μὲν τῆς πανηγύρεως ἢ ὑπόθεσις».

27. (φ. σλζ' 2) [Ἄδηλου] «Μαρτύριον τῶν ἁγίων τοῦ Χ(ριστοῦ) Τεσσαράκοντα μεγάλων μαρτύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων». Ἔρχ. «Ἐίχε μὲν τὰ Ῥωμαίων σκηπτρα Δικίνιος, ὁ βασιλεὺς τῶν πάλαι παρανομώτατος».

28. (φ. σμα' 1) «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατέ)ρ(ο)ς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας τοῦ μεγάλου· ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους μεγαλομάρτυρας». Ἔρχ. «Μαρτύρων μνήμη τίς ἂν γένοιτο κόρος».

29. (φ. σμδ' 1) «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοτόμου, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπ(ὲρ) Θεοῦ». Ἔρχ. «Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια, πάλιν ἐλευθερίας μνημόματα».

30. (φ. σμς¹). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Ἄνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοῦ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου». Ἀρχ. «Ἐπίσθη σήμερον ἡ πάντων χαρά».

31. (φ. σμη²). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοῦ». Ἀρχ. «Βασιλικῶν μυστηρίων ἐορτήν, ἐορτάσωμεν σήμερον».

32. (φ. σν²). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Νεοκαισαρείας τοῦ θκυματουργοῦ, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπὲρ Θεοῦ». Ἀρχ. «Ἐορτὰς μὲν ἀπάσας καὶ ἕμνωδίας δέον».

33. (φ. σνγ¹). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ὁμολογητοῦ λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπὲρ Θεοῦ». Ἀρχ. «Τῆς παρουσίας τιμίας καὶ βασιλικῆς Συνάξεως».

34. (φ. σνη¹). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλία περὶ εὐχῆς καὶ ὅτι ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ μ(ή)τηρ ἐστὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας δυνατωτέρα καὶ εἰς τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν τελώνην». Ἀρχ. «Μηδέποτε διαλιμπάνωμεν ἀγαπητοί».

35. (φ. σνθ²). «Τοῦ αὐτοῦ¹ λόγος εἰς τὸν τελώνην καὶ τὸν Φαρισαῖον». Ἀρχ. «Οἱ πόρωθεν τοὺς λιμῶνας θεασάμενοι».

36. (φ. σξα²). «Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸν ἔσωτον υἱόν. καὶ περὶ μετανοίας καὶ εἰς τὸ ξύλον γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ καὶ εἰς τὸν ληστ(ήν)». Ἀρχ. «Πρώην ἡμῖν ἡ μεγάλη καὶ θεοπροπέης τοῦ Σ(ωτῆ)ρος».

37. (φ. σξς¹). «Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸν ἄσωτον υἱόν». Ἀρχ. «Ἄει μὲν τὴν τοῦ Θεοῦ φιλαν(θρώπι)αν κηρύττειν ὀφείλομεν».

38. (φ. σξθ¹). «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου τοῦ Δαμασκηνοῦ λόγος περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων ὅπως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐποιεῖται τούτους ὀνίνησιν». Ἀρχ. «Τὰ τῶν ἀρωμάτων ἡδέα καὶ τίμια προσιθέμενα».

39. (φ. σοδ¹). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμ(ῶν) Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπό-

λεως τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλία εἰς τὸ πάντες παραστησόμεθα τῷ μνήματι τοῦ Χ(ριστο)ῦ». Ἀρχ. «Μεγάλα τινὰ καὶ ὑπερφυῆ».

40. (φ. σοζ²). «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πρὸς ἡμῶν Ἐφραῖμ τοῦ Σύρου λόγος εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῆς συντελείας καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου». Ἀρχ. «Πῶς ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς μεστὸς ὢν πλημμυλημάτων».

[41. Ἐλλείπουσι πέντε φύλλα, τὰ σπ', σπα', σπβ', σπγ' καὶ σπδ'. Κατὰ τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων (ἐν φ. 2^β) «Εἰς φύλ. σπ', τῇ δευτέρᾳ τῆς τυροφάγου: Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὁμιλία εἰς τὸ Πρόσεχε σεαυτῷ».

42. «Εἰς φ. σπδ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Νύσσης εἰς τὴν παρείσθασιν τῶν ἁγίων νηστειῶν». Ἀρχ. (ἀκέφαλος, φ. σπε') «καὶ περιόδου καιρῶν καὶ χειμῶνος πυκνοῦντος καὶ θέρους λύοντος».

43. (φ. σπη¹). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλία εἰς τὸν προφήτην Ἰωνᾶν καὶ Δανιὴλ καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας καὶ περὶ μετανοίας ἐλέγχθη δὲ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων νηστει(ῶν)». Ἀρχ. «Παιδρὰ σήμερον ἡμῖν ἡ πανήγυρις».

44. (φ. σηα²). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας Βασιλείου τοῦ μεγάλου λόγος περὶ νηστείας». Ἀρχ. «Σαλπύσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι ἐν εὐσήμεν ἡμέρα ἐορτῆς ἡμῶν».

45. (φ. σηε¹). «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πρὸς ἡμῶν Ἀναστασίου τοῦ Σινᾶ ὄρους ὁμιλία ρηθεῖσκα εἰς τὸν ἕκτον ψαλμὸν εἰς τὴν παρεῖσθασιν τῶν νηστειῶν». Ἀρχ. «Πρέπουσαν τῇ τῶν νηστειῶν ἀρχῇ».

46. (φ. τ²). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας Βασιλείου τοῦ μεγάλου λόγος περὶ νηστείας». Ἀρχ. «Παρακαλεῖτε, φησὶν, ἱερεῖς τὸν λαόν μου».

47. (φ. τγ²). «Τοῦ ὁσίου πρὸς ἡμῶν Δωροθέου λόγος περὶ νηστείας». Ἀρχ. «Ἐν τῷ νόμῳ προσέταξεν ὁ Θε(ὸς) τοῖς υἱοῖς Ἰσρα(ήλ)».

48. (φ. τδ²). «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πρὸς ἡμῶν Ἐφραῖμ λόγος εἰς π(ατέ)ρας τελειωθέντας». Ἀρχ. «Τὴν καρδίαν μου ἀλγῶν συμπαθεῖτε ἀδελφοί».

49. (φ. τε¹). «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πρὸς ἡμῶν Ἐφραῖμ λόγος δεύτερος εἰς π(ατέ)ρας τελειωθέντας». Ἀρχ. «Ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ καὶ εὐσήμεν».

1) Ἐν τῷ κώδικι φέρεται πανταχοῦ τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου πλήρες, ὡς ἐν τῇ λόγῳ 34. Ἀλλ' ἡμεῖς κατωτέρω ἐγράψαμεν: Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων.

50. (φ. τη¹) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἀδάμ· καὶ περὶ πονηρῶν γυναικῶν». Ἄρχ. «Πρόκειται ἡμῖν, ἀγαπητοί,»

51. (φ. τιέ²) «Νεκταρίου ἀρχιεπισκόπου Κων/πόλεως λόγος δι' ἣν αἰτίαν τῷ πρώτῳ Σα(βδάτ)ω τῶν νηστειῶν ἐορτάζομεν τὴν μν(ή)μ(ην) τοῦ ἀγ(ίου) μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος καὶ περὶ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης». Ἄρχ. «Ὡς πολὺν τὸ πλῆθος τῆς χρησιμότητός σου, Κύριε».

52. (φ. τιθ²) [Ἰ² Ἀδήλου] «Διήγησις ψυχωφελῆς περὶ τῆς τοῦ Κ(υρί)ου εἰκόνης τῶν Χαλκοκρατειῶν δι' ἣν αἰτίαν ἐκλήθη Ἀντιφωνήτης· καὶ περὶ Θεοδώρου ταυκλήρου καὶ Ἀβραμίου τοῦ Ἑβραίου». Ἄρχ. «Δεσποτικῶν θαυμάτων ἀνάμνησις πάρεστι σήμερον».

53. (φ. τικς¹) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Γρηγορίου πάπα Ρώμης ἐπιστολὴ πρὸς Λέοντα βασιλέα τὸν Ἰσχυρον». Ἄρχ. «Τὰ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου βασιλείας καὶ ἀδελφότητος ἐδεξάμεθα διὰ Αὐγουσταλίον τοῦ σπαθαροκανιδιάτου».

54. (φ. τιθ²) [Ἰ² Ἀδήλου] «ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπισημίαν τῆς ἀχράντου καὶ προσκυνητῆς εἰκόνης τῆς πανακρώμου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ῥωμαίας». Ἄρχ. «Καὶ πάντα μὲν ὁ χρόνος ὅσα ἐπὶ χρόνον κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν γέγονε».

55. (φ. τλθ¹) [Ἰ² Ἀδήλου] «Διήγησις περὶ τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μεγίστου θαύματος· γενομένου παρὰ τῆς ἁγίας καὶ σεβασμίας εἰκόνης τοῦ Κυ ἡμῶν ἸϞΘ· καὶ περὶ τοῦ Πατρικίου καὶ τοῦ φιλοχρίστου Νοταρίου». Ἄρχ. «Ὁδδὲν οὕτως οἶδεν εὐφραίνειν».

56. (φ. τμβ¹) [Ἰ² Ἀδήλου] «Διήγησις θαυμαστή περὶ τοῦ γενομένου θαύματος ἐν Βηρυτιῷ παρὰ τῆς ἁγίας εἰκόνης ΧϞ τοῦ Θυ ἡμῶν καὶ περὶ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης». Ἄρχ. «Βηρυτός τις ἐστὶ πόλις τοῖς ὁρίοις μὲν Σιδῶνος καὶ Τύρου πελάζουσα τελοῦσα δὲ περὶ τὴν περιώνυμον μεγαλόπολιν Ἀντιόχειαν».

57. (φ. τμς²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άννου) ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ· καὶ εἰς τὸν βασιλέα Δα(θί)δ περὶ τῆς τοῦ Οὐρίου γυναικὸς καὶ περὶ μετανοίας». Ἄρχ. «Οἱ ζωγράφοι μιμοῦνται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν».

58. (φ. τνγ²) «Τοῦ αὐτοῦ περὶ μετανοίας,

ἐξ ἀγροῦ αὐτοῦ ἐπανελθόντος». Ἄρχ. «Ἄρα ἐμέμνησθε ἡμῶν ἡνίκα τὸν μεταξὺ τοῦτον ἐχωρίσθημεν χρόνον».

59. (φ. τνη¹). «Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ μὴ ἐπαισχύνεσθαι ὁμολογεῖν τὸν τίμιον σ(αυ)ρόν· καὶ ὡς δι' αὐτοῦ ἔσωσεν ἡμᾶς ὁ Χς· καὶ δεῖ ἐν αὐτῷ καυχᾶσθαι· καὶ περὶ ἀρετῆς· καὶ ὅπως ἐφίεται τῆς ἡμετέρας σ(ωτη)ρί(α)ς· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης». Ἄρχ. «Τοῦτό ἐστιν ἀδελφοὶ τὸ σημεῖον».

60. (φ. τξ²) «Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σ(αυ)ροῦ». Ἄρχ. «Ἦκεν ἡμῖν ἐνιαύσιος ἡμέρα».

61. (φ. τξε¹) «Τοῦ ὁσίου πρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ, Θεοδώρου ἡγευμένου τῶν Στουδίου· λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σ(αυ)ροῦ». Ἄρχ. «Ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης ἡμέρα».

62. (φ. τξζ¹). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Ἰωσήφ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης λόγος εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σ(αυ)ρόν». Ἄρχ. «Σ(αυ)ροῦ πρόκειται σήμερον ἐορτή, χορὸς ἀγγέλων σκιρτάτω».

63. (φ. τξθ¹). «Τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν [Μιχαήλ] τοῦ Χωρειάτου· εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σ(αυ)ροῦ καὶ δι' ἣν αἰτίαν προτίθεται εἰς προσκύνησιν τῷ μεσασμῷ τῆς ἁγίας τεσσαραχιστῆς». Ἄρχ. «Καὶ ὁδοιπόρος ὁρθίαν ἐλαύρων καὶ τραχεῖαν ὁδόν».

64. (φ. τὸ²). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος περὶ μετανοίας καὶ κατανώξεως· καὶ ὅτι ταχὺς ὁ Θεὸς εἰς σ(ωτη)ρίαν ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς Ῥαὰβ περὶ(ρί)δοξος ἱστορία». Ἄρχ. «Πάντοτε μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος θεία καὶ οὐ(ρα)νία κέχρηται γλώττῃ».

65. (φ. τση¹). «Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας ἡμῶν μ(η)τ(ρ)ῆς Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, συγγραφὴ παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Σωφρονίου Π(ατ)ριάρχου Ἱεροσολύμων». Ἄρχ. «Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν ἔνδοξον».

66. (φ. τπη¹) [Ἰ² Ἀδήλου]. «Διήγησις ὠφελιμωτάτη ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγεῖσα καὶ ἀνάμνησιν δηλοῦσα τοῦ παραδόξως γεγονότος θαύματος, ἡνίκα δηλονότι Πέρσαι καὶ Βάρβαροι, τὴν βασιλίδαν ταύτην πολέμῳ περιεκύκλωσαν· οἱ καὶ ἀπώλοντο θείας δίκης πειραθέντες· ἡ δὲ Πόλις ἀσινῆς συντηρηθεῖσα πρεσβεῖαις τῆς Θεοτόκου, ἐτησίως ἔκτοτε ἄδει εὐχαριστήρια, αὐτῇ τε καὶ τῷ ἐξ αὐτῆς τεχθέντι

μονογενεὶ υἱῷ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεῶ, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα.» Ἀρχ. «Ἐν τοῖς χρόνοις Ἡρακλείου τοῦ τῶν Ῥωμαίων βασιλέως, Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν τὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπέστειλε Σάσβαρον τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως βαθείας πᾶσαν τὴν ἐπὶ Ῥωμαίους ἐῶαν καταδραμεῖν, δίκην σκηπτοῦ τινος ἐμπιπρόντα καὶ κατακαίοντα καὶ ἀφανίζοντα...» Τέλος «καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἂν τύχοιμεν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ... ἀμήν».

67. (φ. τλδ'²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου λόγος περὶ μετανοίας καὶ εἰς τὴν σκυθρωπότητα βασιλέως Ἀχαάβ, καὶ εἰς Ἰωνᾶν τὸν προφήτην.» Ἀρχ. «Εἶδετε τῇ προτεραία Κυριακῇ πόλεμον καὶ νίκην».

68. (φ. τλς'¹) «Τοῦ μακαρίου Ἀναστασίου μοναχοῦ τοῦ Σινᾶ ὄρους, λόγος περὶ τῆς συνάξεως, καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν.» Ἀρχ. «Ἄει μὲν ἢ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάρις».

69. (φ. να'¹) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου, λόγος εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον.» Ἀρχ. «Μέγιστόν ἐστι διδασκάλιον τὸ τῆς Ἐκκλησίας στάδιον».

70. (φ. νφ'¹) «Τοῦ αὐτοῦ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡ νηστεία τῆς τεσσαρακοστῆς πρὸς τὸ δυνασθαί κοινωνεῖν· ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς πρώτης· καὶ πῶς δυνατόν μὴ μνησικακεῖν· καὶ ὅτι πολὺς τῷ Θεῷ τοῦ νόμου τούτου λόγος· καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς Γεέννης, τὸ μνησικακεῖν κολάζει τοὺς ἄλόντας· καὶ περὶ τῆς τῶν ὀρκῶν ἀποχῆς· καὶ περὶ τῶν μὴ καταρθωκότων, τὸ μὴ ὀμνύειν.» Ἀρχ. «Πρὸς τὸ τέλος ἡμῖν τῆς νηστείας».

71. (φ. υί'²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου ἐπισκόπου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου λόγος εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον.» Ἀρχ. «Λάζαρος τὸν παρόντα συγκεκρότηκε σύλλογον».

72. (φ. υξ'²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου λόγος εἰς τὰ βατὰ.» Ἀρχ. «Ἦδη τῆς πνευματικῆς πανηγύρεως προλάμπει τὰ χαρίσματα».

73. (φ. υκ'¹) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου Ἱεροσολυμίτου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης· ὁμιλία εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν βατῶν.» Ἀρχ. «Χθὲς ἡμᾶς μετὰ τοῦ δεσπότη Λάζαρος εἰσιτάσασα».

74. (φ. υκξ'²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν

Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου λόγος εἰς τὴν ξηρανθεῖσαν συκῆν.» Ἀρχ. «Ὁφθαλμὸς μὴ ὄρων ἢ δένδρον ἀνθοφόρον».

75. (φ. υλ'²) «Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὰς δέκα παρθένους.» Ἀρχ. «Ὅταν τὸ εὐδαπάνητον τῆς παρουσίας ζωῆς ἐννοήσω».

76. (φ. υλγ'¹) «Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὴν πόρνην καὶ τὸν Φαρισαῖον.» Ἀρχ. «Πάντοτε μὲν ὁ Θεὸς ὡς φιλάνθρωπος».

77. (φ. υλε'²) «Τοῦ ἐσίου πρὸς ἡμῶν Ἐφραὶμ λόγος εἰς τὴν πόρνην.» Ἀρχ. «Πολλῶν τοίνυν ὄντων ὁσίων ἀνδρῶν».

78. (φ. υμ'¹) «Τοῦ ἀγίου πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου λόγος εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα καὶ εἰς τὸ Πάσχα καὶ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν.» Ἀρχ. «Ὀλίγα ἀνάγκη σήμερον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν».

79. (φ. υμε'²) «Γεωργίου μ(ητρ)οπολίτου Νικομηδείας λόγος, εἰς τὸ, εἰστήκεσαν δὲ παρὰ τῷ σ(αυ)ρῷ τοῦ Ἰησοῦ, ἢ μ(ή)τηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μ(η)τρ(ὸ)ς αὐτοῦ· καὶ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ.» Ἀρχ. «Πρὸς ὑψηλοτάτην περιωπὴν ἡμῖν ὁ λόγος ἀναδραμιῶν».

80. (φ. υνδ'¹) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως· λόγος εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ πρὸς ἡμῶν Ἰησοῦ· ῥηθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου.» Ἀρχ. «Σάββατον μὲν ἐστὶ σήμερον καὶ Σαββάτων πάντων τὸ κράτιστον».

81. (φ. υξς'²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου· λόγος εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ πρὸς ἡμῶν Ἰησοῦ· καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθαίας· καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ Ἄδῃ κατάβασιν μετὰ τὸ σ(ωτή)ριον πάθος παραδόξως γεγενημένην.» Ἀρχ. «Τί τοῦτο σήμερον· οἰγὴ πολλὴ ἐν τῇ γῆ».

82. (φ. υογ'²) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου, λόγος εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.» Ἀρχ. «Ἐύκαιρον σήμερον ἅπαντας ἡμᾶς ἀναβοῆσαι».

83. (φ. υοζ'¹) «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, λόγος εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.» Ἀρχ. «Εἰ ταῖς τῶν ἀγγέλων ἐνῆν πρὸς τὸ παρὸν χρῆσασθαι».

84. (φ. υοθ'²). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Γρηγορίου Νύσσης**, λόγος εἰς τὸ ἅγιον πάσχα καὶ περὶ τῆς τριημέρου προθεσμίας τῆς ἀναστάσεως τοῦ ΚϞ καὶ Θδ καὶ σρξ ἡμῶν ἸϞ Χδ». Ἀρχ. «Ἦτις πατριαρχῶν εὐλογία θείω πνεύματι».

85. (φ. υπζ'). «**Τοῦ αὐτοῦ** ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης· λόγος περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ΚϞ ἡμῶν ἸϞ Χδ· καὶ ὅτι κατὰ μηδὲν ἀλλήλοις ἐναντιωθέντες οἱ εὐαγγελισταί, διαφόρως τὰ συμβεβηκότα τῇ ἀναστάσει τοῦ Ἐμμανουὴλ ἱστῶρησαν». Ἀρχ. «Πάντες μὲν, ἀγαπητοί, ὡς εἶπεῖν».

86. (φ. υηγ'²). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Ἀθανασίου** ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας· λόγος εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν». Ἀρχ. «Χς ἐγεροθεῖς ἐκ νεκρῶν».

87. (φ. υης'¹). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Ἰω(άνν)ου** ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ **Χρυσοστόμου**· λόγος εἰς τὴν ἀπιστίαν τοῦ Θωμᾶ καὶ εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ». Ἀρχ. «Ἦκω τὸ χρέος ἀποδώσω ὑμῖν».

88. (φ. υηθ'²). **Τοῦ αὐτοῦ**, λόγος εἰς τὸν παράλυτον τὸν τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχοντα ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καὶ γὼ ἐργάζομαι». Ἀρχ. «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καθ' ἑκάστην».

89. (φ. φε'¹). «**Τοῦ αὐτοῦ** εἰς τὸ λέγειν τοὺς Ἰουδαίους δαιμόνιον ἔχεις· καὶ εἰς τὸ μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν· καὶ εἰς τὸν ὀγδοηκοστὸν πρῶτον ψαλμόν». Ἀρχ. «Ὡσπερ ἡ φασφόρος σελήνη».

90. (φ. φζ'¹). «**Τοῦ αὐτοῦ** μεγάλου φωστῆρος τοῦ **Χρυσοστόμου** εἰς τὴν μεσοπεντηκοστήν». Ἀρχ. «Ὅπου δ' ἂν ὁ δεσπότης Χς ὡς πηγὴ ζωῆς».

91. (φ. φη'¹). **Λεοντίου** πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως· ὁμιλία εἰς τὴν Μεσοπεντηκοστήν· καὶ εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν· καὶ εἰς τὸ μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν». Ἀρχ. «Τοῖς φιλοῦσι τὸν Κν ἑορτῆς οὐ λείπει καιρὸς».

92. (φ. φιβ'²). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Ἰωάννου** ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ **Χρυσοστόμου**· λόγος εἰς τὴν Σαμαρείτιν καὶ τί ἐρμηνεύεται ὁ Μεσίας». Ἀρχ. «Σήμερον ἡμῖν ὁ Χς τοὺς ἄθλους τῆς Σαμαρείτιδος».

93. (φ. φιζ'²). «**Τοῦ αὐτοῦ** λόγος ὅτι ἐθεράπευσεν ὁ σ(ω)τήρ τὸν τυφλόν· καὶ εἰς τὸν Ζακχαῖον· καὶ περὶ κρίσεως καὶ ἐλεημοσύνης». Ἀρχ. «Πολλὰ καὶ διάφοροι τῶν ἁγίων γραφῶν αἱ διδασκαλῆαι». [φ. φιθ'² σελίς ἄγραφος].

94. (φ. φκε'²). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Ἀθανασίου** ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας· λόγος εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ ΚϞ ἡμῶν ἸϞ Χδ». Ἀρχ. «Ἦ μὲν τῆς ἀναστάσεως μνήμη».

95. (φ. θκη'¹). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Ἰω(άνν)ου** ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ **Χρυσοστόμου** εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ ΚϞ ἡμῶν ἸϞ Χδ». Ἀρχ. «Θεῖα τις ὡς εἰκεν ἢ παροῦσα πανήγυρις».

96. (φ. φκθ'¹). «**Τοῦ αὐτοῦ** λόγος εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάληψιν τοῦ ΚϞ ἡμῶν ἸϞ Χδ· ἐλέχθη δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς Ῥωμανησίας· καὶ εἰς μαρτύρων σώματα ὑπὸ τὸ ἔδαφος κείμενα ἐγγὺς λειψάνων αἰρετικῶν, ἅπερ ἀνηνέχθη καὶ κατ' ἰδίαν ἐτάφη· καὶ τί νοητέον τὸ ρητὸν τοῦ Χδ τὸ λέγον, ὅτι εὗρεθήσονται δύο ἐν τῷ μύλωνι ἀλήθουςαι· ἢ μία παραλαμβάνεται καὶ ἡ ἑτέρα ἀφίεται». Ἀρχ. «Καὶ ὅτε σ(αυ)ροῦ μνείων ἐπιτελοῦμεν, ἔξω τῆς πόλεως τὴν ἐορτὴν ἐπετελέσαμεν».

97. (φ. φλδ'). [**Ἀδήλου**]. «Τὰ πραχθέντα ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τῆς συνόδου ἐπὶ καθαιρέσει Ἀρείου· ἐν οἷς καὶ μερικὴ διήγησις τοῦ βίου τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου». Ἀρχ. «Ἐννέα καὶ δεκάτω ἔτει τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας, τῆς δὲ τοῦ σ(ω)τήρος ἡμῶν ἸϞ Χδ παρουσίας πέμπτου καὶ τριακοστοῦ ἔτους».

98. (φ. φλθ'¹). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πρὸς ἡμῶν **Ἰω(άνν)ου** ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ **Χρυσοστόμου**· λόγος περὶ ὑπομονῆς· καὶ τοῦ μὴ πικρῶς κλαίειν τοὺς τελευτῶντας». Ἀρχ. «Φέρε σήμερον μάλιστα τῶν προτέρων ἡμερῶν». Τὸ τέλος κολοβόν: «ἐν δὲ τῷ Ἀδὴ τίς ἐξομολογήσεται σοι».

[Τὰ φ. φμγ', καὶ φκδ' ἐλλείπουσιν, ἀντικατασταθέντα κατὰ τὴν στάχωσιν ὑπὸ δύο φύλλων στιλπνῶν ἀγράφων, ἠριθμημένων].

99. (φ. φμε'¹). [**Ἀδήλου**]. «Ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰω(άνν)ην: Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἐορτῆς, εἰστήκει ὁ Ἰς καὶ ἔκραξε λέγων· εἰάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζωῆς». Ἀρχ. «Τοὺς προσιόντας τῷ θείῳ κηροῦματι».

100. (φ. φμζ'²). [**Ἀδήλου**] «Ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰω(άνν)ην: Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν· ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄν(θρωπ)ος ὡς οὗτος

δ ἄν(θρωπος)». * Αρχ. «Οὐδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲν ἀπλούτερον».

101. (φ. φν²). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς ἡμῶν Ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου· λόγος εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστὴν καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους».

* Αρχ. «Οὐ(ρα)νὸς ἡμῖν γέγονε σήμερον ἡ γῆ».

102. (φ. φνγ²). «Τοῦ αὐτοῦ· λόγος εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστὴν». * Αρχ. «Μεγάλα, ἀγαπητοί, καὶ πάντα λόγον ὑπερβαίνοντα».

103. (φ. φνζ¹). «Τοῦ αὐτοῦ· ἐγκώμιον εἰς τοὺς Ἁγίους πάντας». * Αρχ. «Ἐξ οὗ τὴν ἱερὰν πατήγουρην τῆς πεντηκοστῆς ἐπετελέσαμεν».

104. (φ. φξ¹). «Μηνὶ Ἀπριλ(ίω) κγ', λόγος πδ', Τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου· λόγος εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ τροπαιοφόρον Γεώργιον». * Αρχ. «Ἐδος τοῦτο τῶν λόγοις ἀγωνιζομένων σχεδὸν ἐκάστη».

[Ἐν φ. ξθ² ἡ δευτέρα στήλη ἀγραφος].

* Ἐν τέλει, (φύλλω φοβ²) στήλῃ δευτέρᾳ, τῶν λόγων, ὁ γράψας τὸν κώδικα σημειοῦται τάδε :

* «Ὡς τίμιόν τι χοῆμα τὰς γραφὰς γράψω, | ἡμῶν γνήσιοι καὶ θεράποντες Κ(υρίου)· | σὺν τῷ γράφειν, θέλω δὲ καὶ πράττειν | ἅμα:—: Δέομαι δὲ τοῖς ἐντυγχά | νοσι τήνδε τὴν ἱερὰν βίβλον, εἶπερ | εὐρεθῶσιν ἐν αὐτῇ ἐσφαλμένα, συγ | γνωμονήσ(ειν) ἡμῖν καὶ εἴχεσθ(αι) μᾶλλον· οὐ γὰρ | ἐξ ἀμελεί(ας) τινὸς ἡμῶν γέγονε, ἀλλ' ἐπεὶ ἡ | βίβλος ἡ μεταγραφομέ(νη) εἶχε πολλὰ | τοιαῦτα ἐξ ἀγνοί(ας) τοῦ γράψαντος ταύτην, | ὅσα μὲν ἐγνωσκομεν χάριτι Χϋ, διορ | θωσάμεθα· ὅσα δὲ καὶ ἡμῖν ἦν ἐξ ἀγνοί(ας), | ἐγράφησ(αν) καθὼς εὐρομεν· ἀπειροὶ γὰρ ἐσ | μὲν τῆς ἕξω παιδεύσε(ως) μόν(οις) ἄκρο(ίσι) χεῖλεσι γευσάμ(εν)οι. διὰ τοῦτο οὐδὲ πάντα ἡδυνή | θημεν διορθώσασθαι· καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ὀλίγ(ον) | καὶ τὸ τελειωθῆναι, εὐδοκία τοῦ μόνου ἀγαθοῦ γέγονεν· | ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς τέλεον ἔσμεν κατὰ τε ψυχὴν | καὶ σῶμα ἀσθενεῖς· διὰ τοῦτο καὶ δεόμεθα πολλ(ῶν) εὐχ(ῶν) : — Ἐτελειώθη δὲ αὕτη ἐν | ἔτει, ς' ᾠδ' α [= 1373]· Ἰν(δικτιῶν)ος ἀ' μηνὶ Φε(βρουα)ρίω ι' | παρ' ἐμοῦ τοῦ σφόδρα ἁμαρτωλοῦ καὶ | ἀπερριμένου ἀναξίου, Ἰω(άνν)ου· καὶ παρὰ | καλῶ τοῖς ἀναγινώσκοντι(ας) ἐκπόνως ταύτην | εἴχεσθ(αι) μοι δι' αὐτή(ην) τ(ήν) τοῦ Κϋ ἀγάπ(ην) καὶ εὐ | σπλαγχνίαν· τ(ο)ὺς δὲ συνερογήσαντι(ας) γραφῆναι | δῶν ὁ φιλάν(θρωπος) καὶ μισθαποδοτί(η)ς τ(ήν)

τ(ῶν) οὐ(ρα)νῶν | βασιλ(είαν) ἀπόλαυσ(ω) : †»

* Ἐν τῇ κάτω ᾠδ' τοῦ φ. φοβ² σημειοῦνται οἱ ἐξῆς ἀριθμοί :

7171

6871

300

* Ἐν δὲ τῷ κεκολλημένῳ ἔσωθεν τῆς πινακίδος τελευταίῳ παραφύλλῳ σημειοῦνται ἐπίσης οἱ ἐξῆς ὑπολογισμοὶ πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἀπὸ τῆς γραφῆς τοῦ κώδικος χρόνου μέχρι τοῦ 1721.

5508

1721

7229

6871

348

* Ὁ κῶδιξ σώζεται ἐν καλλίστῃ καταστάσει. Ἡ στάχσις αὐτοῦ ἐκ ξύλου παχέος ἐπικεκαλυμμένου βύρση μετ' ἐγκόσμων ἐπιτυπωμάτων καὶ ἀνὰ πέντε ἡμισφαιροειδῶν ἡλων, προσηρμοσμένων ἐν τοῖς τέσσαρσιν ἄκροις καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἑκατέρας πινακίδος. Διατηροῦνται καὶ σημεῖα πορπῶν.

2. [63]

Κῶδιξ χαρτῶος 0,35 × 0,24.

Αἰῶνος XVI ; (φ. 347).

Εὐαγγέλιον Λειτουργικὸν ἀνεπιγραφον καὶ ἀσελιδωτον, ἐσταχωμένον ἐιὰ ξύλου περιβεβλημένου λευκὸν λειοσηρικὸν (βελουδον). Τὸ κείμενον αὐτοῦ δίστηλον, ἐκ στίχων 23 ἐν ἑκατέρᾳ στήλῃ. Ἡ γραφὴ στρογγυλόσχημος καὶ λίαν κομψή. Φύλλα τινὰ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, προστεθέντα βραδύτερον κατὰ τὴν στάχσιν, πρὸς ἀντικατάστασιν ἄλλων ἐκπεσόντων, περιέχουσι τὸ εὐαγγελικὸν κείμενον κατ' ἀπομίμησιν τῆς παλαιότερας τοῦ κώδικος γραφῆς. Ὁ κῶδιξ ἐνέχει πέντε πλατέα ἐπίτιπλα ἔγκοσμα (ἐν φύλ. 4, 52, 124, 214), ὧν τὸ τελευταῖον πισειδές. Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ αἱ στίξεις χρυσαῖ. Τάρκτικὰ κεφαλαιώδη στοιχεῖα ἔγκοσμα καὶ ποικιλόχροα. Τὰ τρία πρῶτα φύλλα μετὰ τοῦ παραφύλλου ὡς καὶ τὰ 123, 213 καὶ 343-347 ἄγραφα. Οὐδεμίαι ἰδιαιτέρα σημειώσεις φαίνεται τῷ κώδικι, οὐ τὸ τέλος κολοβόν.

3. [64]

Κῶδιξ Χαρτῶος 0,31 × 0,22.

Αἰῶνος XVII (φ. 271).

1. (φ. 1 — 238). [Δωροθέου Μονεμβασίας Χρονογραφία δημώδης, ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ 1571].

* Ἀρχεται ἀκέφαλος ἀπὸ τοῦ Μωυσέως :

«Γογγυσμός τῶν Ἑβραίων : Καὶ ὡσάν ἤλθαν εἰς τὴν ἔρημον Σιν εἰς τὸν μῆνα τὸν δευτερον» [= ἐκδός. Βενετίας 1761 σελ. 50]. Ἡρίθμηται δὲ ὑπὸ τοῦ γράψαντος κατὰ φυλλάδας, ὧν ἐκάστη σύγκειται ἐκ φύλλων ἑξ. Ἡ νῦν πρώτη σωζομένη φυλλάς ἐστὶν ἡ η'. Εὑρηται καὶ ἐκ τῆς α' ἐν φύλλον, ἀρχόμενον κολοβὸν «τουτέστιν ἀγγελία» καὶ τελευτῶν «ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος λέγεται Εὐφράτης» [= ἐκδ. 1761 σ. 2—4].

Ἀντιβαλόντες ἱκανὰ μέρη τοῦ κώδικος τούτου πρὸς τέσσαρας ἐκδόσεις τῆς Βενετίας (παρὰ Ν. Γλυκεῖ, 1743, 1761, 1798 καὶ 1818), εὑρομεν αὐτὸν ἐν τισὶ πληρέστερον ἐκείνων καὶ δημοδέστερον, ἀκολουθοῦντα ὅμως τῇ αὐτῇ τῶν γεγονότων σειρᾷ καὶ παραστάσει.

[Ὁὕτω λ. χ. Ἡ ἀλωαὶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων περιγράφεται ὡδε : (φ. 185^α [= ἐκδ. 1761 σελ. 397.—ἐκδός. 1818 σελ. 395]).

«Βασιλεία Ἀλεξάνδρου Δούκα τοῦ Μούρτζουφλου.—Λαβόντες δὲ τὴν βασιλείαν οἱ Βενέτικοι, ἤγουν τὴν Κωνσταντινούπολιν, πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἔκαμναν· πολλοὺς μὲν ἐτυράνησαν¹ ἵνα φανερώσουν τὸν βίον τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἀρχόντων· καὶ ἄλλους ἔβαλαν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἄλλους ἀπεκεφάλιζαν, καὶ ἄλλους ἐξόριζαν. Καὶ ἐσύναξαν ὅπου ἂν ἦσαν ἅγια λείψανα καὶ τὰ ἐπῆραν²· καὶ εἰκονίσματα μεγάλα καὶ μικρὰ ἐγκοσμημένα³· ποτήρια διάφορα ἀργυροδιάχρυσα καὶ θυμιατὰ, βημόθυρα, ποδιές, ἀέρες⁴, καλύμματα ἐκλεκτά, ὅλα πολύτιμα βασιλικά τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ ἄλλων μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν· φαλόνια, ἐπιτραχήλια, ἐπιμάνικα, ὠράρια⁵, εὐαγγέλια ἀξιοτίμητα ὠραῖα καὶ θαυμαστὰ⁶ βιβλία πᾶσα γενεᾶς. Σὺν τούτοις ἔλαβον δύο θυμιατὰ⁷ τῆς ἁγίας Σοφίας μαλαγματένια, τὰ ὅποια νοὺς ἀνθρώπινος δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ μετρήσῃ⁸ τὸ κάλλος καὶ τὴν ὠραιότητα αὐτῶν τῶν θυμιατῶν. Ὅμοίως καὶ τὸ τέμπλον αὐτῆς τὸ ὅποιον ἐστὶν ὅλον ἀργυροδιάχρυσον πολύτιμον μετὰ τῶν ἁγίων, προφητῶν, ἀποστόλων, ἱεραρχῶν, μαρτύρων, δσίων καὶ δικαίων, μετὰ τοῦ Κ(υρίου) ἡμῶν Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ) καὶ μετὰ τῆς θεομήτορος τῆς αὐτοῦ ὑπεραγίας μ(ητ)ρός, καὶ μετὰ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ

βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἐλαβον καὶ τὸν τίμιον σ(α)υρὸν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ θεὸς καὶ μέγας Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν, ὅταν ἐπολεμεῖτο μ(ε)τ(ὰ) τὸν Μαξέντιον ὁποῦ εἶδε τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐ(ρα)νὸν ἄστρα ὁποῦ ἦσαν εἰς σχῆμα σταυροῦ, μὲ τὸν ὁποῖον σ(α)υρὸν ἐνίκησε τὸν αὐτὸν Μαξέντιον, καὶ ὄλους τοὺς ἐχθρούς. Ἐλαβον καὶ τῆς πανυμνήτου καὶ ὑπερενδόξου θ(εοτό)κου τὴν εἰκόνα τὴν ὁποῖαν ἱστορήσεν Λουκᾶς ὁ Εὐαγγελιστῆς ὁ ἀπόστολος καὶ τὴν ὑπῆγε τῆς ἁγίας Θ(εοτό)κου καὶ τὴν εἶδε· καὶ ὡσάν τὴν εἶδεν εἶπεν· ἡ χάρις τοῦ μονογενοῦς¹ μου υἱοῦ καὶ θεοῦ νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν· καὶ οὕτως ἔλαβε τὴν χάριν καὶ ἐστὶν θαυματουργὴ καὶ ἱαματικὴ², καὶ ποιεῖ ἰάματα καὶ θαύματα καθ' ἐκάστην εἰς τοὺς προστρέχοντας εἰς αὐτὴν· τὰ ὅποια εἶναι καὶ εὐρίσκονται τὴν σήμερον εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον τῆς Βενετίας. Σὺν τούτοις ἔλαβον καὶ ἀπὸ τὰς πόρτας τῆς ἁγίας Σοφίας αὐτῆς, τὰς ὁποίας ἔβαλαν θύρας τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ εἶναι καὶ φαίνονται πολύτιμες καὶ θαυμαστές³.

Καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἐπῆραν ἀμὴ καὶ τὴν ὑπερθαύμιστον καὶ ἐξάκουστον ἁγίαν Τράπεζαν τῆς αὐτῆς ἁγίας Σοφίας τὴν πολυτίμητον καὶ ὠραιωτάτην ἔλαβαν ἀπὸ τὸν ναὸν καὶ ἔβαλον μὲ πολλὰς τέχνας εἰς πλεύσιμον⁴. [ἐν τῇ φρ. «θαυμαστο(όν)»]. Καὶ καθὼς ἔκαμεν ἄρμενα καὶ ὑπῆγαινε τῆς Βενετίας πλησίον τοῦ Μαρμαρᾶ ἀνοιξεν τὸ πλεύσιμον, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ἁγία Τράπεζα καὶ ἐβούλισε⁵, καὶ ἐστὶν ἐκεῖ ἕως τὴν σήμερον. καὶ τοῦτο⁶ ἐστὶν φανερόν καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ πάντων. Λιότι εἰς ὅλον τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔταν κάμη⁷ φορτοῦνα < τὴν > ἔχει ὅλη ἡ θάλασσα κύματα φοβερά⁸, εἰς δὲ τὸν τόπον ὁποῦ ἐστὶν αὕτη ἡ ἁγία Τράπεζα ἐστὶν γαλήνη⁹ καὶ ὑπηγαίνουσι τινές¹⁰ ἐκεῖ μὲ περάματα, καὶ λαμβάνουσι ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἐκείνην ὁποῦ ἐστὶν ἡ ἁγία Τράπεζα, καὶ μυρίζουσι¹¹ θαυμασιωτάτη μυρωδία ἀπὸ τε τοῦ ἁγίου μύρου ὁποῦ ἔχει, καὶ τῶν ἄλλων ἀρωμάτων¹². Ὄρισαν¹³ δὲ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Βενέτικοι χρόνους νη' ἄλλοι δὲ λέγουσι χρόνους ξ', μῆνας η' ἡμέ-

1 Ὁ Κῶδ. ἐτυράνησαν. — 2 ἐπαίραν. — 3 ἐγκοσμημένα. — 4 ποδιαις, ἀέραις. — 5 ὠράρια. — 6 θαυμαστὰ. — 7 θυμιατὰ — 8 μετρίση.

1 μονογενοῦ. — 2 θαυματουργὴ καὶ ἱαματικὴ, ἰάματα. — 3 πολύτιμα καὶ θαυμασταῖς. — 4 [Παρὰ Migne Patr. Gr. τ. 140 σελ. 988 «εἰς τὸ καράβη» ἀντὶ τοῦ «πλεύσιμον» — Καθὼς ἔκαμναν ἄρμενα καὶ ὑπῆγαιναν εἰς τὴν Βενετῖαν πλησίον τῆς γῆσου τοῦ Μαρμαρᾶ ἀνοιξεν τὸ καράβη]. — 5 ἐβούλισε. — 6 καὶ τοῦτο. — 7 κάμη. — 8 φοβερά. — 9 γαλήνη. — 10 τινες. — 11 μυρίζη. — 12 [ἐσφαλμένως παρὰ Migne Patr. Gr. ἐνθ. ἀν. ἀρωμάτων]. — 13 ὄρισαν.

ρας ιγ'· και ὡσάν εἶχαν τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν θρόνον τῆς βασιλείας οἱ Βενέτικοι, οἱ Ρωμαῖοι οἱ βασιλεῖς ἦσαν εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἐκεῖ ἔκαμαν τὸ βασιλείον· διότι ἐκεῖ ἐγίνοντο οἱ βασιλεῖς».

Σημ. Πλὴν ἄλλων μικρῶν διαφορῶν τοῦ ἀποσπάσματος τούτου πρὸς τὰς ῥηθείας τέσσαρας ἐκδόσεις, κυριωτάτη ἐστὶν ἡ ἐξ αὐτῶν, σκόπιμος ἰσως, παραλειψὶς τῆς παραδόσεως περὶ τῆς ἀγίας Τραπέζης τοῦ Νκοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας (στ. 51—70), ἣτις ὁμως φανίνεται περιεχομένη ἐν ἄλλαις ἐκδόσεσι τοῦ Χρονογράφου τούτου, οἷον ἐν τῇ τοῦ 1781, διότι εὐρίσκομεν αὐτὴν μετὰ τινῶν παραλλαγῶν μικρῶν ἐν σημειώσει τῆς ἐν τῷ 140^φ τόμῳ σ. 989 Πατρολογίας τοῦ Migne ἐκδόσεως Γεωργίου τοῦ Ἀκροπολίτου, καὶ ἐν ταῖς Παραδόσεσι (τόμῳ Β' σ. 680) τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν καθηγητοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, ὃς μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ πολυμαθείας καὶ ἀκριθείας διέλαβεν ἐν τῷ λαμπρῷ τούτῳ συγγράμματι καὶ περὶ τῆς καὶ νῦν ἐτι σωζομένης παραδόσεως ταύτης, ἣτις ὁμως ἀντίκειται τοῖς ὑπὸ τοῦ αὐτόπλου καὶ κυριωτάτου ἱστορικοῦ τῶν κατὰ τὴν ἄλωσιν ταύτην τῆς πόλεως Νικήτα τοῦ Ἀκομινάτου γεγραμμένοις (Πατρολογία Migne τ. 139 σ. 156).

Ἡ ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου διαβάθμισις τῶν Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου (ἐν φ. 187 [= ἐκδ. 1761 σ. 399. — ἐκδ. 1818 σ. 897]) συμφωνοῦσα ταῖς ἐκδόσεσιν ὡς πρὸς τὴν σειρὰν, παρέχει τὰς ἐξῆς κυριωτέρας διαφοράς:

« ι' ἡ Φιλαδέλφια αὐτὴ ἐπισκοπὴ τοῦ Σάρδεων οὐσα προεδιάσθη παρὰ τοῦ εἰρημένου εὐσεβοῦς βασιλέως εἰς θρόνον ε' . . ιζ' τὰ Τριανά. . λβ' τὸ Σύλαιον. . λς' ἡ Μωκισσός. . ιγ' Τὰ Ἰωάννηνα ἐπισκοπὴ ἦτον τοῦ Ναυπάκτου καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν εἰς ιγ' θρόνον. ιδ' Τὸ Διδυμότειχον ἦτον ἐπισκοπὴ τῆς Τραϊανουπόλεως Ῥοδόπης καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν καὶ εἰς ιδ' θρόνον. νε' ὁ Μελενίκος ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν καὶ εἰς νε' θρόνον· λέγωσι δὲ τινὲς ὅτι τοῦ Σερρῶν ἦτον ἐπισκοπὴ, ἀμὴ δὲν εὐρίσκεται εἰς κανένα τόπον γεγραμμένον, εἰμὴ κατὰ παράδοσιν τοῦτο λέγουν. νς' ἡ Κατάνη. . . νθ' ἡ Κάμαχος μς' θρόνος ἦτον καὶ ἐγένη νθ'. ξ' τὸ Κατνάειον καὶ αὐτὸ μζ' ἦτον καὶ ἐγένη ξ'. . . οδ' (τ)ὰ Φέρσαλα. . . οη' ἡ Νακώλεια. . . οθ' τὰ Γέρμανα. . . πβ' ἡ Λιτθῶν τὸ αὐτὸ καὶ Λιτθάδα λέγεται καὶ ἦτον ἐνορία τῆς μεγάλης Ῥωσίας, μ(ητ)ρόπολις ἐγένε, καὶ εἰς πδ' θρόνον ἐτιμήθη ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου Π(ατ)ριάρχου κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Γλυκαί(ος), ἐν ἔτει ςω'. . . πδ' ἡ Βιδύνη ἐπισκοπὴ ἦτον τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας, καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν. . . πε' ἡ Γοθθία. . . πς' Τὸ Βασιλείον. .

ιδ' ἡ Λακεδαιμόνια. . . ιη' ὁ Βόσπορος ἀπὸ ἀρχιεπισκοπῆς ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν. . . ιθ' ἡ Σουγδαία. ργ' ἡ Μίλυτος ἀπὸ πδ' θρόνος ὁποῦ ἦτον ἔκατεύη εἰς ργ'. — ρδ' Τὸ Γάρδικον ἀπὸ πε' θρόνος ἐγένη ρδ'. . . Τὸ Πύργιον ἀπὸ ι' θρόνος εἰς ρς' γέγονεν. ρη' ὁ Σεβαστουπόλεως ἦτον θρόνος νά καὶ ἔκατεύη εἰς ρη'. — ρθ' ἡ τοῦ Εὐδρίππου ἐκκλησία ἀπὸ ιδ' ὁποῦ ἦτον ἐγένη ρθ'. — ρι' ἡ Κυβιστου ἀπὸ ιγ' ὁποῦ ἦτον ἐγένη ρι'. — ρια' ἡ Ἀντιόχεια, ριβ' ἡ Ἀχυράους».

Σημ. Τὰ ἐν ργ', ρδ', ρς', ρη', ρι', ρια', ριβ' τοῦ κώδικος ἐλλείπουσιν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκδόσεων.]

Ἡ ἐν λόγῳ χρονογραφία—ἣτις ἀποδίδεται συνήθως τῷ Δωροθέῳ Μονεμβασίας ὑφ' οὗ τὸ ὄνομα ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τῷ 1631 ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀνετυπώθη εἰτα πολλάκις ἐκεῖ—ἀρχομένη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐξικνεῖται ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν μέχρι τοῦ 1629. Ἐν τῷ παρόντι ὁμως κώδικι τελευτᾷ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων [1571]: (φ. 237) «ὅτι ἡ Ἀρμύχωστος ἐπάρθη ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ. . . ἴδε καὶ θρήνησον τὴν ἀμετρον αἰχμαλωσίαν. . . » [καταλήγει δὲ εἰς τὸ μέσον τοῦ φ. 237^β—σ. 444 ἐκδόσ. 1761 ὡδε:] «Ὅρισαν οἱ Βενέτικοι τὴν Κύπρον χρόνους ἐννενήκοντα ἐπτὰ, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον ἀποθανόντος τοῦ Ῥεγάτζου εἰς τὰ αὐοδ'. [ἐσφαλμένως δ' ἐν ἐκδόσεσι Βενετίας αὐοδ', ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ αὐοθ'] ἀπὸ Χ(ριστο)ῦ γεννήσεως».

Τὰ κατωτέρω τῆς σελίδος ταύτης φερόμενα ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν οὐ περιέχονται ἐν τῷ κώδικι. Περὶ τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας καὶ τῶν διαφορῶν ἐκδόσεων τῆς τὰ μάλα ἐνδιαφερούσης χρονογραφίας ταύτης, ἣτις ἦν τὸ προσφιλέστατον ἱστορικὸν βιβλίον κατὰ τὸν ιζ' καὶ ιη' αἰῶνα, πρβλ. Κ. Σάθα Νεοελλην. Φιλολογ. σ. 222—224 καὶ Μεσαιωνικ. Βιβλιοθ. τόμ. Γ' σ. ις' κ. ἐ., Ζαβείρα Ν. Ἑλλάδα, σ. 274. Legrand Bibliot. Hel. τ. Α' σ. 290 ἐ, 353. Κρομμιάχο Βυζαντ. Λογοτεχνίαν κατὰ μετὰφρ. Σωτηριάδου τόμ. Α' σ. 812, καὶ Σ. Π. Λάμπρου Ν. Ἑλληνομνήμ. τόμ. Γ' σ. 252. — Ὁ ἀοιδίμος Σάθας πρῶτος, εἰτα δ' ὁ Preger καὶ ὁ σεβαστὸς ἡμῶν καθηγητῆς κ. Σ. Λάμπρος ἐξήνεγκον πολλοὺς ἀξίους λόγους δισταγμὰς περὶ Δωροθέου Μονεμβασίας ὡς συγγραφέως τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερομένης Χρονογραφίας ταύτης, ἐν ὃ κ. Λάμπρος γράφει πάντοτε Ψευδοδωροθέον. Πρβλ. Ν. Ἑλληνομνήμ. ἐνθ. ἀν.

2. (φ. 238—271). «Βίος καὶ ποιήματα τοῦ Αἰσώπου».

Δημώδης ὑπὸ ἀδήλου διασκευῆ τοῦ ἀποδομένου Μαξίμου τῷ Πλανούδῃ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ βίου τοῦ Αἰσώπου [περὶ τοῦ ἰδ. Κρουμβάχερ—Σωτηριάδου Βυζαντ. Λογοτεχν. τ. Γ' σ. 223 ἔ. καὶ Fabrie Bibl. Grec. XI. σ. 689].

* Αρχ.: «Οὗτος ὁ Αἰσωπος ὅπου ἔδειξεν τὸν μῦθον τῆς σοφίας, ἔλη του ἢ ζῶν ἄλλον δὲν ἦτο, μόνον μύθους καὶ προβλήμ(α)τ(α), ἦγουν νοήματα τῶν φιλοσόφων, ὅπου εἶχαν μεγάλαις σοφίαις. Καὶ τόσον ἔγινε ἀπὸ τὴν μυθολογίαν ἐνδοξως, ὅτι ὑπερέθη πάντας τοὺς σοφοὺς καὶ διδασκάλους, ἀλλὰ ἡ τύχη του ἔκαμῆ τον δοῦλον, ἦτον δὲ καὶ τὸ γένος του ἀπὸ τὸ Ἀμόριον τῆς Φρυγίας εἰς τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἦτον δὲ καὶ κατὰ πολλὰ ἀσχημες, τόσον ὅτι καμίαν καλοσύνην, ἢ ἰσότητα δὲν εἶχεν τὸ κορμίν του, ἦτον προκίφαλος, ἦγουν τὸ μέτωπόν του ἔμπροσθεν ἀπετακτὸν καὶ κακόπλαστον τὰ χεῖλη του ἔξω, ἀπρεκόντησαν ὡσάν μελιτζάνες· τὰ μάτια εἶχεν ἀλίθορα, ἦτον μέλας, ἦγουν μελαψός, μήτε τόσον μαῦρος, μήτε τόσον ἄσπρος, ἢ κοιλία του ἔξω ἀπεταμένη ὡσπερ δερμάτι, στρεβλός, τζουμπόραχος· τὸ στόμα του πλατὺ ὡσάν βατράχου· τὰ δόντια του ἐξέβαιναν ἔξω ἀπὸ τὰ χεῖλη, ὡσάν ἀγριοχείρου· ἐγύρηζε δὲ καὶ τὸ στόμα του ὀπίσω· ἦτον δὲ καὶ τραυλός κ(α)τὰ πολλὰ ὅτι ἡ συντυχία του ἐπαρομοίαζε, ὡσάν σκύλον· καὶ τί χρεὶ νὰ λέγωμεν πολλά; ἔλος ἦτον ὡσάν τὸν Ἡερότιην ὅπου λέγει ὁ Ὅμοιρος...»

Τὸ τέλος κολοβόν: «Ἰπήγαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἐφώναξαν πῶς ὁ Αἰσωπος ἔχει τὸν αἰλουρον καὶ τὸν δέρνει πολλὰ καὶ θέλει νὰ τὸν θανατώσῃ, ὁ δέ».

Ὁ κῶδιξ ἐπὶ στυλπνοῦ χάρτου, μονόστηλος, ἐκάστης σελίδος τῆς μὲν χρονογραφίας περιεχούσης στίχους 26, τοῦ δὲ βίου τοῦ Αἰσώπου στίχ. 22.

Ἐξέπεσον τοῦ κώδικος τούτου, ἐν ὄλῳ τὰ ἐξῆς 148 φύλλα:

Ἐκ τῆς ἀρχῆς φύλλα	42
μεταξὺ φύλλων 57— 58	» 55
» » 87— 90	» 19
» » 176—177	» 1
» » 177—178	» 18
» » 203—204	» 2
» » 235—236	» 3
» » 236—237	» 4
» » 239—240	» 1

Ἐντὸς τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος οὐδεμία σημεῖωσις δηλωτικὴ τοῦ χρόνου, ἢ τοῦ τόπου, ἢ τοῦ ὀνόματος τοῦ γράψαντος.

Ἢ στάχως ἐκ πινακίδων ναστοῦ χάρτου μετὰ βυρσίνου ἐπικαλύμματος, εἰλημμένου πῶς ἐξ ἄλλου βιβλίου.

Ἐν λειψάνῳ παρὰ φύλλου κεκολλημένου ἐπὶ τῆς μιᾶς πινακίδος φέρονται χειρὶ μεταγενεστέρα ἡμίσεστα τάδε: «ἦπάρχει τοῦ πιανοσιωτάτου ἡγουμένου [Φανερω]μένης(;) τῆς ἁγίας μονῆς του εν τι νησεῖ Πρότη ἐν ἔτει 1 ***».

Δι' ἄλλης ἐπίσης νεωτέρας χειρός: «Καὶ ὁ γράψας ταπεινὸς Διμήτριος *** δοῦλος Χριστοῦ».

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πινακίδος ἄλλη χειρὶ νεωτέρῃ: «Ἀθανάσιος Δημητρίου».

Ὁ κῶδιξ ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπρεποῦς ἱατροῦ καὶ λογοτέχνου κ. Ν. Βασιλειάδου.

B'

ΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Σερρών, τῇ ἀποτεφρωθείσῃ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων γενομένην τῇ 28^α ἰουνίου 1913 πυρπόλησιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης πόλεως, εὑρομεν ἀποκειμένους, κατὰ τὴν ἐκεῖ γυμνασιαρχίαν ἡμῶν, ἑπτὰ κώδικας, οὓς ἐξετάσαντες περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1909, συνετάξαμεν τότε τὸν νῦν δημοσιευόμενον κατάλογον αὐτῶν.

Ἐκ τῶν κωδίκων τούτων ὁ αἰδίμος Π. Ν. Παπαγεωργίουεἶδε μόνον τρεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 3, 4 καὶ 5, οὓς καὶ διὰ βραχείων περιέγραψεν ἐν σελ. 286 τῆς ἐν Byzantinische Zeitschrift (1894) τ. III δημοσιευθείσης, καὶ ἐν ἰδιαιτέρῃ ἀνατυπώσει, περὶ Σερρῶν πραγματείας αὐτοῦ.

1.

Κώδιξ ἐπὶ περγαμηνῆς 0,25×0,17. Αἰῶνος XIII (φύλλα 313). Ἀνεπίγραφος.

Περιέχει ἐκκλησιαστικὰ μέλη μετὰ παρασημαντικῆς ἀρχαιοτέρας.

1 (φ. 1^α). Ἐπίτιτλον. Ἀρχεται ἀπὸ Σεπτεμβρίου: «Ἐπέστη ἡ εἰσοδος τοῦ ἐναυτοῦ».

2 (φ. 170^α). Ἐπίτιτλον, μεθ' ὃ: «Ἀρχὴ σὺν Θε(ε)ῷ ἀγίῳ τῆς τεσσαρακοστῆς».

† Ἐκτίσθη τὸ παρὼν, ἑναρμόνιον μέλλος· μεύσει τε παντοκράτο
ρικῆ; Θ(ε)ῦ τοῦ ἱψιμέδου ἐξόδου τε καὶ μόχθου, βαρσανοφρίου
θύτου· ὁρμήτω δὲ χωρας, ἀχαίας νήσο Πε
λοπόννηστος, τρισαθλίου Νικηφόρου τοῦ ῥόξη· οἰκήσεώς τε
ὑπάρχοντος, εμβριου τῆς Ἡπείρου κύκλω χρόνων κατεχοῦ,
χειλιάδος ἑξᾶς ἑπτακοσίου ὀγδοήκοντα τρίτης Ἰνδικτος δέ, τρεχοῦ
σης τῆς τρίτης· σκήπτρου κατέχοντος, ῥωμαίων τῶν εὐθ[έ]των·
Μιχαὴλ κρατίστου ἀνακτος, Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου
οἱ ἀναπτύξαι μέλλοντες, τὸ παρὼν τε κοιμήλιον τῷ ἔχοντι
καὶ γράψαντι, τὴν συγχωρησὶν φήσι τε εἰ καὶ ταύτην μέ
λλοντα φοιτᾶν, ἡ τριάς παροχεῖ, σαυτῶν εὐδοκίας».

Ἦται:

«Ἐκτίσθη τὸ παρὼν, ἑναρμόνιον μέλλος· μεύσει τε παντοκράτο/ρικῆ; Θε(ε)ῦ τοῦ ἱψιμέδου ἐξόδου τε καὶ μόχθου, Βαρσανοφρίου/θύτου· ὁρμήτω δὲ χωρας, Ἀχαίας νήσο Πελοπόννηστος, τρισαθλίου Νικηφόρου τοῦ ῥόξη· οἰκήσεώς τε/ὑπάρχοντος, εμβριου τῆς Ἡπείρου κύκλω χρόνων κατεχον(τος)./χειλιάδος ἑξᾶς ἑπτακοσίου ὀγδοήκοντα τρίτης [=1275]· Ἰνδικτος δέ, τρεχοῦ/σης τῆς τρίτης· σκήπτρου κατέχοντος, ῥωμαίων τῶν εὐθ[έ]των[;] Μιχαὴλ κρατίστου ἀνακτος, Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου/οἱ ἀναπτύξαι μέλλοντες, τὸ παρὼν τε κοιμήλιον τῷ ἔχοντι/καὶ γράψαντι, τὴν συγχωρησὶν φήσι τε εἰ καὶ ταύτην μέλλοντες φοιτᾶν, ἡ Τριάς παροχεῖ, σαυτῶν εὐδοκίας».

[Τὸ Βαρσανοφρίου, ἀντὶ τοῦ συνήθους Βαρσανοφρίου, πιθανῶς κατὰ τὸ Ὀνοφρίου – θύτου=ἱερέως.]

Ἐν τῇ ᾠα τοῦ φυλ. 62^β χειρὶ μεταγενεστέρᾳ: «εἰς τὰς εἰκοστὴν γ' το Σεπτεμβρίου μῖνος ἐπονέσέ με τὸ κεφάλην».

* Ἀρχ. «Μὴ προσευξόμεθα φαρισαϊκῶς».

β (φ. 233^β). «Τῆ ἀγία καὶ μεγάλη Κυριακῆ τοῦ Πάσχα».

* Ἀρχ. «Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ ὅσος ὁρατὸς καὶ ὅσος ἀόρατος»

Ἐν τέλει τοῦ κώδικος (φ. 313^β) σημειοῦνται τὰδε κατχλογάδην, διὰ στοιχείων γεγραμμένων ἐναλλάξ διὰ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ χρώματος, καθ' ὁμοίωτον τῶν ἀντίγραφον:

Ἡ στάχσις τοῦ κώδικος ἐκ ξύλου, περιβεβλημένου βύρσαν μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

2.

Κώδιξ χαρτῶς 0,2×0,15 Αἰῶνος XIV; (σελ. 544).

Περιέχει σειράν ἔργων ἐννέα ἀσκητικῶν καὶ ἑνὸς μυθικοῦ.

Ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ κώδικος φύλλα ἐν οἷς περιείχοντο σα' κεφάλαια καὶ τὸ ὄνομα τοῦ (ἀσκητικοῦ πάντως) συγγραφέως τῆς πρώτης ταύτης ἑκατοντάδος.

1. α' (σ. 1). [Ἀδύλου]. Ἀρχεται (ἀκέφαλος) ἀπὸ τῶν λέξεων τοῦ σδ' κεφ. «δυνήθεις ἐν τῇ μάχῃ τῶν πολεμίων νεανικόν τι καὶ γενναῖον ἐνδείξασθαι...» Τέλος (κεφαλ. ρ') «παρ' ὃ οὐκ ἐνὶ κατὰ τὸ λόγιον παραλλαγῆ καὶ τροπῆς ἀποσκίασμα».

β' (σ. 10). «Τοῦ αὐτοῦ ἕτερα κεφάλαια φυσικὰ καὶ περὶ τῆς τοῦ νοῦς καθάρσεως ἑκα-

τόν». Ἄρχ. «Ἀρχὴ μὲν ἀγάπη θεοῦ» Τέλος «κατὰ τὰς δυστόκους τῶν γυναικῶν».

γ' (σ. 40). «**Τοῦ αὐτοῦ** ἕτερα κεφάλαια ρ' περὶ ἀγάπης καὶ τελειώσεως βίου». Ἄρχ. «Νοῦς ἀπαθής ἐστὶν ὁ Θεός» Τέλος «ἡ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν».

δ' (σ. 81). «**Τοῦ αὐτοῦ**. Τίς ὁ νοητὸς παράδεισος, καὶ τίνα τὰ ἐν αὐτῷ φυτὰ καὶ οἱ τοῦτου θεοὶ καρποί. σοφωτάτη καὶ ὑψηλὴ τροπικὴ θεωρία». Ἄρχ. «Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, τὸ ἅγιον πν(εύμ)α ἐστὶ». Τέλος «τὴν ἐν ἡμῖν κατασχίνωσιν».

2 (σ. 85). «Ἐκ τοῦ μακαρίου **Ἰω(άν)-νου τοῦ τῆς Καρπάθου** ἐπισκόπου κεφάλαια ἐκλογῆς». Ἄρχ. «Ὁ φυλάττων νόμ(ω)». Τέλος «οἱ καὶ μαστιζόμενοι δραπετεύουσι».

3. α' (σ. 89). «**Φιλοθέου** μοναχοῦ μονῆς τῆς ὑπεραγ(ίας) θεοτόκου τοῦ **Βάτου ἐν Σινᾶ**. Λόγος ἀσκητικὸς, καὶ περὶ νήψεως καὶ φυλακῆς καρδίας». Ἄρχ. «Ὅσοι εἰς Χ(ριστὸν) ἐθαπίσθημεν». Τέλος «φανερὸι δὲ εἰσὶν οἱ τὸν χρυσὸν ἀνορύττοντες».

β' (σ. 94). «**Τοῦ αὐτοῦ** περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς καὶ περὶ νήψεως καὶ εὐχῆς». Ἄρχ. «Ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος». Τέλος «τὴν ὁσφῶν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ».

γ' (σ. 99). «**Τοῦ αὐτοῦ** περὶ τηρίσεως νοῦ καὶ ταπεινοφροσύνης». Ἄρχ. «Βλέπετε καὶ ὁράτε φησὶν ὁ Κ(ύριος)». Τέλος «καὶ τελείων τῷ πν(εύματι)».

δ' (σ. 107). «**Τοῦ αὐτοῦ** ὅτι τῆ τῆς καρδίας φυλακῆ φυλάττονται καὶ θεοὶ τοῦ Χ(ριστοῦ) ἐντολαί». Ἄρχ. «Ὁ κ(ύριος) ἡμῶν Ἰησοῦς Χ(ριστὸς)» Τέλος «σὺν π(ατρὶ) καὶ πν(εύματι)». ἀμήν».

ε' (σ. 116). «**Τοῦ αὐτοῦ** περὶ προσυχῆς καὶ προσευχῆς καὶ διηνεκοῦς μνήμης θανάτου». Ἄρχ. «Ἦν χάριν καὶ τὸν ἀρραβῶνα» Τέλος «τῆς κατὰ νοῦν φιλοσοφίας τε καὶ συνέσεως».

4. α' (σ. 131). «**Ἡσυχίου** προεδβυτέρου πρὸς Θεόδουλον λόγοι ψυχωφελεῖς περὶ νήψεως καὶ ἀρετῆς κεφαλαιώδεις. ἀρχὴ φωτισμοῦ ψυχῆς ἀληθῆς ὑποθήκη· τὰ λεγόμενα ἀντηρητικὰ καὶ εὐκτικά· ἑκατοντὰς πρώτη». Ἄρχ. «Νῆψις ἐστὶ μέθοδος πν(ευματικῆ)» Τέλος «καὶ ἀστεροειδῆ αὐτὸν τὸ θεῖον σῶμα ἐργάζεται».

β' (σ. 125). «**Τοῦ αὐτοῦ** Ἡσυχίου προεδβυτέρου ἑκατοντὰς β'». Ἄρχ. «Λήθη σθεννύειν

οἶδε νοῦς φυλακὴν». Τέλος «δόξα αἰῶνιος. ἀμήν».

5 (σ. 175—231). «**Τοῦ μακαρίου Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου**. / Κεφάλαια πρακτικὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως πν(ευματικῆς) ρ'. Διὰ / ποί(ας) δεῖ γνώσε(ως) εἰς τ(ὴν) προδεδηλωμ(ένην) τοῦ Κ(υρίου) ἡμ(ᾶς) ὁδηγοῦντος / καταφθάσαι τελειότ(η)τ(α), ἵνα ἕκαστο(ς) ἡμῶν, κατὰ τὸ σχῆμα τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς, τὸ τοῦ λόγου σπέρμα καρποφορήσωμεν». / Ἄρχ. «Πάσης πν(ευματικῆς) ἀδελφοὶ ἡγείσθω θεωρίας πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη». Τέλος «ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ἀμήν».

Σημ. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Μάρκου Διαδόχου, ὁ μόνον ἐν Λατινικῇ μεταγράσει ἐξημοσιεύθη ἐν τῇ Πατρολογία τοῦ Migne τ. 65 σ. 1167 (ἐν ᾧ τὰ τῶν ἄλλων ἐνταῦθα ἀσκητικῶν ἐλληνιστῶν τε καὶ λατινιστῶν, γενήσεται λόγος κατωτέρω ἰδιαιτέρως).

6. α' (σ. 231). «**Τοῦ** ὁσίου πατρὸς ἡμῶν **Νείλου** περὶ προσευχῆς κεφαλ. ρνγ'. πρόλογος αὐτῶν κεφάλαια κε'». Ἄρχ. «Πυρέττοντά με τῷ φλογισμῷ». Τέλος «ὡ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν».

β' (σ. 248). «**Τοῦ αὐτοῦ** περὶ τῶν ὀκτῶ τ(ῆς) κακ(ίας) λογισμῶν».

«Περὶ γαστριμαργίας». Ἄρχ. «Ἀρχὴ καρποφορίας». Τέλος «ὄρμης ἐμπαθοῦς».

«Περὶ πορνείας». Ἄρχ. «Σωφροσύνην τίθει· ἐγκράτεια». Τέλος «ἐπιθυμίαν».

«Περὶ φυλαργυρίας». Ἄρχ. «Φιλαργυρία βίζα πάντων ἐστὶ τῶν κακῶν».

«Περὶ ὀργῆς» Ἄρχ. «Ὀργὴ πάθος ἐστὶ μανιώδες».

«Περὶ λύπης». Ἄρχ. «Λύπη ἐστὶ κατήφεια ψυχῆς».

«Περὶ ἀκηδίας». Ἄρχ. «Ἀκηδία ἐστὶ ἀτονία ψυχῆς».

«Περὶ κενοδοξίας». Ἄρχ. «Κενοδοξία πάθος ἐστὶν ἄλογον».

«Περὶ ὑπερηφανίας». Ἄρχ. «ὑπερηφάνια ἐστὶν οἰδημα ψυχῆς». Τέλος «ταπεινώσις ἀνδρός».

γ' (σ. 262). «**Τοῦ αὐτοῦ** περὶ λογισμοῦ καὶ καταστάσεως ἐγγιζούσης τῇ ἀπαθ(εία) κεφ. κη'». Ἄρχ. «Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων». Τέλος «ῥαδίως ἐπιγνώσεται τὰς μεθόδους τῶν πολεμίων».

δ' (σ. 281). **Τοῦ αὐτοῦ** παραινέσεις πρὸς μοναχοὺς ἐν κεφαλαίοις τρισὶ καὶ πενήκοντα». Ἄρχ. «Κᾶν μηδεὶς ζῶν σε τύ-

ραννός Ἑλλην». Τέλος «αὐτῷ δόξα τῷ Θεῷ ἀμήν».

7 (σ. 292). Τοῦ ἀββᾶ Ἰωαῖου «περὶ ἀσκήσεως καὶ ἡσυχίας κεφ. κ'». Ἄρχ. «Τρεῖς ἀρεταί εἰσι προνοοῦσαι τοῦ νοῦ διὰ παντός· ἢ κατὰ φύσιν δρμή· ἢ ἀνδρεία· καὶ τὸ ἄσκηον». Τέλος «διὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος».

8. α' (σ. 297). «Ἀνθολόγιον γνωμικ(όν) φιλοσόφ(ων) σπουδαί(ων), σπουδασθ(έν) καὶ πονηθὲν Ἰλῖα ἐλαχίστω προεβυτέρω καὶ ἐκδῖκω». «Πηγ(ήν) νάουσαν ἠθικῶν ὑπόσπον λόγων/ ἐνταυθ' ἐφεύροις εἰ μετέλλοις γνησίως». Ἄρχ. «Ἐξέσσι παντὶ Χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι εἰς τὸν Θεόν». Τέλος «πρὸ τῆς μελλούσης γυμνώσεως».

β' (σ. 305). «Τοῦ αὐτοῦ περὶ προσευχῆς κεφάλ. διάφορα». «Ψυχὴν ἔρωτι νυμφικῷ τετρωμένη/ εὐχὴ συνάπτειν οἶδεν ὧδε νυμφίω». Ἄρχ. «Τοῦ αἰσθητοῦ τε καὶ νοεροῦ φωτός». Τέλος «εἰς τοῦτο ἐνάγει τ(ὸν) προσευχόμενον».

γ' (σ. 308). «Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια ἕτερα γνωστικά». «Φωτίζεται νοῦς γνωστικὸς θεωρίας/, πρὸς ὕψος ἀρθεῖς τοῖς δ' ἐπεντυχῶν λόγοις». Ἄρχ. «Ἀναγκαῖον εἰδέναι». «Τέλος ἢ κατοικία ἐστὶ».

δ' (σ. 312). «Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια πρακτικὰ καὶ θεωρητικὰ». «Δειμ(ὸν) ἐνθάδε καρπ(ῶν) πεπληρωμένος, / πνευματικ(ῆς) πράξεως καὶ θεωρίας». Ἄρχ. «Ἀπαρχὰς ἄλωνος». Τέλος «καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν».

θ (σ. 326). «Κεφάλαια ἐκ τ(ῶν) λόγ(ων) τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου μεταφρασθέντ(α) ὑπὸ Συμεῶν τοῦ Λογοθέτου ἑκατὸν καὶ πενήκοντα περὶ τελειότητος βίου». Ἄρχ. «Χάριτι μὲν καὶ δωρεᾷ». Τέλος «αὐτῷ ἢ δόξα· εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν».

10. α' (σ. 405). Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ πρὸς Ἐλπιδίων πρεσβύτερον περὶ ἀγάπης κεφάλαια τετρακόσια. Πρόλογος τῶν τοιούτων κεφαλαίων». Ἄρχ. «Ἴδου πρὸς τῷ περὶ ἀσκητικοῦ βίου λόγῳ» Τέλος «εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν».

β' (σ. 464). «Τοῦ αὐτοῦ ἕτερα κεφάλαια θεολογικὰ καὶ γνωστικὰ ψ'. ἑκατοντὰς πρώτη». Ἄρχ. «Εἰς Θεὸς ἀναρχος» Τέλος «μέτριόν ἐστιν».

γ' (σ. 484). «Τοῦ αὐτοῦ θεολογικῶν ἠθικῶν τε καὶ γνωστικῶν κεφάλαια, ἑκατοντὰς δευτέρα». Ἄρχ. «Εἰς Θεός». Τέλος «γεγονὸς οἰκητήριον».

δ' (σ. 510). «Θεολογικῶν ἠθικῶν τε καὶ γνωστικῶν κεφάλαια ἑκατοντὰς τρίτη». Ἄρχ. «Ἐνεσσι τὸ ὑπεράναρχον». Τέλος «φύσεως τοὺς εὐσεβεῖς».

ε' (σ. 534). Τοῦ αὐτοῦ γνωστικῶν ἠθικῶν τε καὶ θεολογικῶν κεφ. ἑκατοντὰς τετάρτη». Ἄρχ. «Πρότερον τοῦ βαπτίσματος». Τὸ τέλος κολοβόν, καταλήγον εἰς τὰς λέξεις τοῦ λς' κεφαλαίου «τοὺς πρὸς ἀρετὴν δυσκινήτους ἰᾶσαι».

Ὁ κώδιξ ἠριθμήθη ὑπ' ἐμοῦ. Ἐγράφη μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ προσοχῆς ἐπὶ παχέος στιλπνοῦ χάρτου. Οἱ ἱαμβοὶ ἐν αὐτῷ φέρονται καταλογάδην. Ἡ στάχσις παλαιὰ ἐκ ναστοῦ χάρτου καὶ δέρματος.

3.

Κώδιξ ἐπὶ περγαμηνῆς 0,16 × 0,11. Αἰῶν. XIV; (φ. 266).

[Τετραευάγγελον καὶ πράξεις τῶν Ἀποστόλων].

1 (φ. 1 — 21). Προτάσσεται πίναξ ἐορτῶν ἐν ᾧ σημειοῦται ἡ ἀρχὴ τῶν εὐαγγελίων καὶ ἀποστόλων αὐτῶν δι' ὀλίγον μεταγενεστέρως χειρὸς. Διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς ἐν φ. 15^α: «Τῷ ἔχοντι καὶ γράψαντι Χ(ριστ)έ μου σῶσον», εἶτα δὲ «Δήλωσις πῶς δεῖ εὐρίσκειν τὰ ζητούμενα».

2 (φ. 21—112). Τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου, οὗ ἡ ἀρχὴ κοσμεῖται δι' ἐπιτίτλου φέροντος ἐν τῷ μέσῳ «Τὸ κατὰ Ματθ(αῖον) Ἀγ(ιον) Εὐαγγέλιον», ὑπὸ δὲ τὸ ἐπιτίτλον κεαλαίσις γράμμασιν «[Ἀ]ρ[χ]ή] σὺν Θε(ε)ῷ τὸ τετραεὐάγγελον».

3 (φ. 113^α — 238^β). Αἱ «Πράξεις τῶν ἀγίων Ἀποστόλων» καὶ αἱ «Ἐπιστολαὶ» αὐτῶν, ὧν προηγούνται αἱ ὑποθέσεις.

(φ. 238^β). Ἐν τῷ τέλει τῶν ἐπιστολῶν φέρονται ἐρυθροῖς γράμμασι τάδε, καθ' ὁμοτύπον ἡμῶν ἀντίγραφον:

Οἱ θεηγοροὶ καὶ κήρυκες τοῦ λόγου
 Ἰὼ χῆ τοῦ μῆσορ κρίμα πάντα
 ὡς μισθωταὶ γάρ, καὶ μαθηταὶ ἑδούλο
 ἔκηρυξαν ὁδὸν ἀθάνατον ἀποστο:
 τὴν δὲ μισοφάν ἑδεχκτικὴν ἐκείνην, 5
 λὴν λατρεύοντο ὁλομ πωλαμημύρην
 ὡς σοφοὶ ἑρῆτορες ἔχοντο γοχμὴν
 ἐκ τοῦ παντουργοῦ θῦ τε ἑσρε,
 αὐτὴν ζωφόσασ παρτεφῶς ἀχρι τε
 ἄλλην ἐρητόρευσαν μέγα καὶ κρείττω 10
 τὴν δὲ παρυσαν φῶ τὴν ζωὴν ἡν ἀρ
 ἡμ ὁ ποχῆεῖ

σπλαγγχος
 θεός πα

τοῖς πιστεύσασ ρέχθ σίτοι γομ, ὅμ ἔδοκε 15

τοῖς ἀπὸ θρώ
 ἡμ ὁ ποχῆεῖ

ἡς λαθηθίτωσεχ ο τε φθ γη ὄζζοφ: 20

εὐσεβῆς Δημήτριος πρὸς Πρημηκηρίου αὐτὴν ἐπένευσε
 στ. δέχτορ ἐκπληροθῆναι ἐκ κόπων αὐτοῦ καὶ μισθαποδοσίας
 φθρυσσέ ρκεκεδδρρϕ

Ἦτοι :

«Οἱ θεηγόροι καὶ κήρυκες τοῦ λόγου,
 Ἰ(ησοῦ) X(ριστοῦ) τοῦ μέλλον κρίμαί πάντας,
 ὡς μισθωταὶ γάρ, καὶ μαθηταὶ καὶ δοῦλοι
 ἐκήρυξαν ὁδὸν εὐθείαν ἀν(θρώπ)οις:
 τὴν δὲ μισοφάν καὶ βδελυκτὴν ἐκείνην, 5
 ἦν [;] λατρεύοντες ὁδὸν πεπλατημένην
 ὡς σοφοὶ καὶ ῥήτορες ἔχοντες τόλμην
 ἐκ τοῦ παντουργοῦ θ(εο)ῦ τε καὶ σ(ωτη)ρ(ο)ς,
 αὐτὴν ζωφόσασ παντελῶς ἀχρι τέλ(ους)
 ἄλλην ἐρητόρευσαν νέαν καὶ κρείττω 10
 τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἄνω
 ἦν ὁ πολνεύσπλαγγχος θεὸς παρέχει
 τοῖς πιστεύσασ τὸν υἱόν, ὃν ἔδοκε
 τοῖς ἀνθρώποις < εἰς κόσμον > .
 Ἰω(άννης) ὁ γραφας ταῦτα τὰ γράμματα. 20
 εὐσεβῆς Δημήτριος. . . Πρημηκηρίου
 αὐτὴν ἐπένευσε[;]. δέλτον ἐκπληροθῆναι. . .
 ἐκ κόπων αὐτοῦ καὶ μισθαποδοσίας.

5

10

24

4 (φ. 239α). Ἐπίτιτλον, μεθ ὃ «Οἱ μακα-
 ρισμοὶ τοῦ ἦ ἦχ(ου)».

5 (φ. 259—266). Εὐρετήριοι τῶν Πράξεων
 τῶν ἀποστόλων.

Ὁ κώδιξ ῥυθμοῦ μικρογραμμίου, ψιλῶς
 γεγραμμένος. Ἡ στάχσις αὐτοῦ νεωτέρα.

Σημ. Τὸ κώδικος τούτου μνεῖον ποιεῖται καὶ ὁ
 Π. Παπαγεωργίου ἐν τῇ περὶ Σερρών εἰρημένην πραγ-
 ματεία αὐτοῦ, σ. 286, περατιθέμενος τοὺς ἀνωτέρω
 λάμβδους, ὧν ἀνέγνω καὶ ἐμέτρησε διαφόρως τὰ ἔξης:
 στίχ. 6 μὴ λατρεύοντες [ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι ἦν].
 στίχ. 9 ἀχρι τέ<ως> [ἀντὶ τοῦ βραχυγραφικῶς
 γεγραμμένου τέλους].

Τοῦς στίχους 11 κ. ἐ μεταγράφει ὡδε:
 «τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν ἄνω || ἦν
 ὁ πολ<υ>εῦ | σπλαγγχος / θεός π<α> || ρέχει / τοῖς
 ἀν/θρώ/π/οι/ς, τῆς πιστεύσασ τὸν υἱόν ὃν
 ἔδοκε εἰς κόσμον»

Τὰ ἐν στίχ. 21 — 23 μεταγράφει καταλογάδην ὡδε:
 «Εὐσεβῆς Δημήτριος ὁ τοῦ Πρημηκηρίου αὐτὴν
 ἐπόνθησε δέιτον ἐκπληροθῆναι ἐκ κόπων αὐτοῦ καὶ
 μισθαποδοσίας».

Περὶ τῶν δύο κρυπτογραφικῶν στίχων (20 καὶ 24)
 οὐδὲν λέγει ὁ Παπαγεωργίου.

[Τὸ παρηχητικὸν κρυπτογράφημα τοῦ τε-
 λευταίου (24) στίχου ἄλυτόν μοι.]

4.

Κώδιξ χαρτῶος 0,21×0,16. Αἰῶνος XVII (φ. 273).

Ἀνεπίγραφος. [Μανουὴλ Μαλαξοῦ Νομοκάνων].

Προτάσσεται ὁ γνωστός ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἀντιγράφων πρόλογος: «Τοῖς ἀπανταχόθεν εὑρισκομένοις χριστιανύμοις λαοῖς... Ἡθσαυρὸς κεκρυμμένος... ἐβουλήθη... τὰ τῶν θείων νόμων κεφάλαια μετενεγκεῖν εἰς λέξιν ἀπλήν... οὐ κατὰ γλώτταν Ἑλλάδος, ἀλλὰ φράσιν κοινή... Ἦνυσται αὕτη ἡ βίβλος... ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μ(ητρ)οπόλει Ἡθβῶν τῆς Ἐπταπόλου... ἐπὶ τοῦ καλῶς καὶ θεαρέστως ταύτην ἀρχιερατεύοντος... μ(ητρ)οπολίτου πάσης Βοιωτίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Σίδης κυρίου Ἰωάσαφ, οὐ οἱ γενήτορες εὐγενέστατοι... Μακρῆς τούτων τὸ ἐπίκλιον καὶ π(ατ)ρίς αὐτῶν ἡ θεοφύλακτος νῆσος Ζακύνθου, παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου δούλου, αὐτοῦ, Μανουὴλ νοταρίου τοῦ Μαλαξοῦ, τοῦ ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου ἐν ἔτει ζϞ οϞ κϞ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀπὸ δὲ... τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως... ϞϞ ϞϞ ξϞ βϞ Μαρτίου ε'».

Ἐπιτεταί πῖναξ τῶν περιεχομένων ἐν φύλλοις 25, μεθ' ὧν δύο φύλλα ἄγραφα καὶ εἶτα: Ἄρχ. «Ὅτι ἡ Τριάς ἓναι εἰς τρεῖς χαρακτῆρας».

Ἐν φύλλ. 246^b καὶ 247 καταγράφονται αἱ ἀφφίκια τοῦ παλατίου. Ἀντιβάλλων ταῦτα πρὸς τὸν ἐν *Πατρολογία Migne* τ. 157 σ. 234 κ. ἐ. κατάλογον (in librum de officiis C/politanis τοῦ Γεωργίου Κωδιοῦ, Gretseri et Goari notae) εὑρίσκω ἑπτὰ εἰς ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν, τὴν τάξιν καὶ τὸν ἀριθμὸν, πλὴν τῶν ἐξῆς μικρῶν διαφορῶν: ιε' ὁ ἐπικέρνης (Migne ἐπὶ κέρνης, καὶ πικέρνης). ιη' ὁ μέγας βαϊοῦλος (Migne βαιούλος). κ' ὁ πρωτοβεστιάριος (Migne βεστιάριος). κδ' ὁ μέγας παπίας (Migne παπίας). κτ' ὁ μέγας δουγγάριος τῆς βίγλης (Migne τῆς βασιλικῆς βίγλης). κη' ὁ λογοθέτης (Migne ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου). λβ' ὁ πρωτοσυνκρήτης (Migne πρωτοσηκρήτης). λγ' ὁ ἐπὶ τοῦ σιάτου (Migne ἐπὶ τοῦ στρατοῦ). λδ' ὁ τατῆς τῆς αὐλῆς (Migne ὁ τατῆς ἢ τάτας—). μη ὁ ἀμηραλῆς (Migne ἀμηράλης). μθ' ὁ ἀκτουρίων (Migne ἀκτουάριος). ν' ὁ μέγας ἀδιουμαστής (Migne ἀδνουμαστής). νγ' ὁ πρωτοἰερακάριος (Migne πρωτοἰερακάριος). νδ' ὁ ἐκκλησιάρχης (ἀντὶ τοῦ παρὰ Migne: ὁ δικαιοφύλαξ). ξα' ὁ

κριτῆς τοῦ φουσαίου (Migne φουσαίου). ξβ' ὁ πρωτολογάτωρ (Migne πρωτολογάτωρ καὶ πρωταλλαγάτωρ). ξδ' ὁ βιοτιαρῆς (Migne βεστιάριος). ξε' ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακωνῶν (Migne—τῶν τζακόνων). ξη' ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακρατόρων (Migne—τῶν τζαγρατόρων). σα' ὁ προκαθήμενος τῶν βεσθηρίων (Migne τοῦ βεσθηρίου). σε' ὁ δομέστικος τῶν δουικῶν θεμάτων (Migne δουικῶν—). πδ' ὁ μέγας μυρταῖος (Migne ὁ μ. μυρταῖτης). Ϟ' ὁ δρουγγάριος στόλου καὶ ὁ κόμης (Migne ὁ δρουγγάριος στόλου ὁ καὶ κόμης).

Μετὰ τὴν ἀπαρίθμησην τῶν Ϟ' ἀφφικίων προστίθησιν. «Ἰστέον ὅτι τὰ χρυσοκόκκινα σκιαδία φοροῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ πάνου σεβαστοῦ μέχρι τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχῃ· τὰ δὲ σур-ματηρὰ οἱ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πριμμηκηρίου μέχρι τοῦ κουροπαλάτου· τὰ δὲ κλωποτὰ οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιάριου μέχρι τέλους· τὰ δὲ σκαράνικα φοροῦσιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγενῶν· τὰ δὲ κόκκινα οἱ ἀπὸ τοῦ ἀκολουθίου μέχρι τέλους».

Ο κώδιξ κολεβός. Ἐπιθμήθη ὑπ' ἐμοῦ. Ἡ στάχσις παλαιὰ ἐκ ξύλου περιβεβλημένου βύρσαν μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

Σημ. Τὸν κώδικα τοῦτον τοῦ Μαλαξοῦ σημειοῦται διὰ βραχέων καὶ ὁ Π. Παπαγεωργίου σ. 286 ἔνθ. ἀν. παραπέμπων περὶ τῶν Νομοκανόνων αὐτοῦ εἰς Φαερικίου Biblioth. Gr. (ἔκδ. Harless) XI (1808) σελ. 668 καὶ XII σελ. 211.

Περὶ Μανουὴλ Μαλαξοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρβλ. Κ. Σάθα Νεοελλην. Φιλολογ. σ. 185, Κρουμδάχερ.—Σωτηριάδου Βυζ. Λογοτεχν. τ. Α' 812, Β' 399, 404. Περὶ δὲ τῶν ἀφφικίων πρβ. καὶ Δωροθέου Μονεμβασίας Χρονογράφον (Βενετία 1788) σ. 550—551.

5.

Κώδιξ Χαρτῶος 0,28×0,21. Αἰῶνος XVII (σ. 512).

«Ἰωσήφ μοναχοῦ, ὁ Βουέννιος τὸ ἐπώνυμον, ὁμιλίαι διάφοροι, ῥηθῆσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ σοφωτάτου, καὶ πατριαρχίας Ἰωσήφ τοῦ ἀγιωτάτου».

Τοῦ κώδικος τούτου ἐσημειωσάμην ἀκριβῆ πῖνακα τῶν περιεχομένων μετὰ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τίλου ἐκάστης ὁμιλίας, ὡς καὶ τριακοντάδα στίχων ἐκ τῆς «συντομωτάτης δημηγορίας περὶ τοῦ τῆς Πόλεως κτλ». Ἀντιβαλὼν δὲ ταῦτα βραδύτερον πρὸς τὴν ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου γενομένην τρίτομον ἔκδοσιν τῶν εὐρεθέντων Ἰωσήφ τοῦ Βουεννίου (ἐν Διψία αψξη—αψπδ), ἣν οὐκ εἶχον τότε πρόχειρον,

εὔρον ὅτι ὁ κώδιξ περιέχει μόνον τὰ ἐν τῷ Α' καὶ Β' τόμῳ τοῦ Βουλγάρως δημοσιευόμενα ἔργα κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν (οὐδὲν δὲ τῶν ἐν τῷ Γ' τόμῳ), μετὰ τῶν ἐξῆς παραλλαγῶν :

α') Ἐλλείπει ἐκ τοῦ κώδικος τὸ ἐν σελ. μζ' καὶ μη' τοῦ Α' τόμου τοῦ Βουλγάρως «πρόγραμμα τοῦδε τοῦ συγγράμματος κτλ.»

β') Ὁ ἐν τέλει τῶν λόγων τοῦ Α' τόμου τοῦ Βουλγάρως, σελ. 469, δημοσιευόμενος «λόγος συμβουλευτικὸς περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν» γέγραπται ἐν τέλει ἀκριβῶς τοῦ κώδικος, πρὸ τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων, ἦτοι μετὰ τὸν «περὶ καρτερίας» λόγον τοῦ αὐτοῦ. (Βουλγάρως τόμ. Β' σελ. 414).

γ') Ὁ κώδιξ ἔχει τὰς ἐξῆς διαφόρους γραφάς, ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἰδίαι: Πρβλ. Εὐγ. Βουλγάρως τόμ. Α' σ. μα' καὶ 36 λόγος Γ'. ὁ κώδ. «Περὶ τῆς πανταίου Τριάδος». ἐν τέλει δὲ τοῦ λόγου «εἰς ἀπειροπλασίους αἰῶνας ἀμήν». || σελ. μδ καὶ 98 λόγ.ς' «τῆς ὀρθῆς πίστεως [ἀντί: «ὀρθοδόξου π.】. || σελ. μγ' καὶ 154. Λόγος Θ' «σημαίνει τοῦ Θεοῦ. [ἀντί: τοῦ πνεύματος]. (τέλος) «ᾧ πρέπει δόξα καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν». || σελ. μγ' καὶ 174 Λόγ. Γ' «εἰσηγούμενος ἀριθίλως, ὅτι περ ἢ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα φωνή... τὸ ἅμα σημαίνει, καὶ τὴν μετὰ πρόθεσιν καὶ τὴν σίν, ἀλλ' οὐχὶ προσωπικὴν τοῦ πνεύματος οὐσίωσιν». || μγ' καὶ 218 Λόγ. ΙΒ' «περὶ τῆς θείας Τριάδος... παραδεικνύς προφανῶς». «θείας Τριάδος» φέρεται καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις λόγοις, ἀντὶ τοῦ παρὰ Βουλγάρει: ἁγίας Τριάδος. || μδ' καὶ 274. Λόγ. ΙΕ' τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων. || μδ' καὶ 294 «Λόγος ἐξκαιδέκατος περὶ τῆς θείας Τριάδος... ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων περιφήμῳ ναῶ». || με' καὶ 368 «Λόγ. Κ' ῥηθεὶς ἐν τῷ σηκραίτῳ τοῦ παλατίου ὄν καὶ γραφήναι ὁ αὐτοκράτωρ προσέταξεν». || με' καὶ 388 «Λόγος εἰκοστὸς α^{ος} περὶ τῆς θείας Τριάδος ἐν τῷ αὐτῷ ῥηθεὶς τόμῳ. ||

Βουλγάρως τόμ. Β' σελ. 208. «Λόγ. Β'... τέλειον ἀναπληρωθῆ. . . ». || σελ. 278 στίχ. 7 (ἐν δημηγορίᾳ) «εἰ προνοεῖς τῶν ἰδίων». | στίχ. 12 «οὕτως οἱ ταύτης τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων οἰκιστάι. . . τῶν οἰκείων ἀμελοῦντες πολλάκια [ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: πολλάνικς] πραγμάτων πολλὴν ἐποιεῦντο τὴν πρόνοιαν τῶν κοινῶν. || σελ. 280 στίχ. 21 «ἀρ πάσαν ἐλπίδα» [ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ παρὰ]. | στίχ. 29 «ἐὰν προφθάσῃ ἡ πτώσις τὴν ἐπιμέλειαν». || σελ. 291 στίχ. 8 «παρόντος αὐτόθι» [παρὰ Βουλγάρ. «παρουσιάζοντος»]. || σελ. 404. Λόγ. Β' (τέλος) «τῷ Θεῷ ἀμήν».

δ') Ἐν ἀρχῇ τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων (σελ. 507—511) «Πίναξ τῆςδε βιβλίου», εἶτα σημειοῦνται ἐρυθροῖς γράμμασι τάδε: «† Ἰησοῦ Χ(ριστοῦ) Υἱὸς Θεοῦ, ἐλέησόν με, καὶ μὴ θέλω σῶσόν με καὶ παρ' ἐλπίδα».

Ἐν τῷ τέλει τοῦ πίνακος φέρονται αἱ ἐπιγραφαὶ μετὰ τῶν ἀρχῶν δύο λόγων ἐλλειπόντων ἐκ τοῦ κώδικος, ὡς ἀκριβῶς φέρονται καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βουλγάρως, ἐξ ἧς ἐπίσης ἐλλείπουσιν (τόμ. Β' ἐν τέλει τοῦ πίνακος, σελ. η').

Ἐν τῷ τέλει τῶν λόγων (σελ. 506), καὶ πρὸ τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων σημειοῦνται ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὸν κώδικα: «Γέγραπται ἐν Ναούσῃ τῆς Μακεδονίας, ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ ἐπὶ ἔτει 1615 κατὰ μῆνα Μάρτιον». [Ὁ ἀρ. 6 τοῦ ἔτους φαίνεται γεγραμμένος νεωτέρᾳ χειρὶ ἐπὶ ἄλλου ἐξεσμένου ἀριθμοῦ, ἴσως τοῦ 7].

Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ κώδικος χειρὶ νεωτέρᾳ: «Καὶ τόδε πρὸς τοῖς ἄλλοις Ἀθανασίου Γεωργίου Μανοῦση Σιατιστίως».

Ὁ κώδιξ ἀντιγέγραπται ὑπὸ δύο χειρῶν κατὰ τὸ πλεῖστον φιλοκάλως, ἐνιαχοῦ δὲ λίαν βεβιασμένως καὶ μετὰ τινῶν ἀνορθογραφῶν.

Ἡ στάχωσις αὐτοῦ βυρσίνη.

Σημ. Τρίτον καὶ τελευταῖον σημειοῦται τὸν κώδικα τοῦτον ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ Γυμνασίου Σερρών ὁ Π. Παπαγεωργίου ἐνθ. ἀν. πρκαπέμπων περὶ τοῦ Ἰωσήφ Βρυεννίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ μόνον εἰς «τὰ τοῦ Φαβρικού V, σελ. 59, VIII 96, X 245, 276, 280, 282 καὶ XI 513 καὶ 659».

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω παρὰ Φαβρικού καὶ τῆς ἀξιολόγου ἐκδόσεως τοῦ Βουλγάρως, περὶ ἧς οὐδένα λόγον ποιεῖται ὁ Π. Παπαγεωργίου, ἰδὲ περὶ τοῦ Ἰωσήφ Βρυεννίου καὶ Βυζαντ. Λογοτεχνίας Κρουμβάχερ—Σωτηριάδου τ. Α' 221, 223, Β' 160, Γ' 693.

6.

Κώδιξ Χαρτῶος 0,23×0,17, **Αἰῶνος** XIX (σελ. η' + 422).

[**Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως Θεολογία.**] Ἀνεπίγραφος.

(σελ. α—ε) «Πίναξ περιεχομένων».

(σελ. ε') «Τοῦ σοφωτάτου ἡμῶν διδασκάλου κυρίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου Προοίμιον ἐν συνοδείᾳ περιέχον τὰ τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ συντείνοντα». [Ἀρχὴ προοιμίου]: «Ἀνεπίγραφος ἡ θεολογικὴ αὐτῆ φέρεται βιβλος μὴ δηλοῦσα ἡμῖν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τὸν ἴδιον ἑαυτῆς πατέρα· ἔστι δ' ἄλλοθεν οὐκ ἄδηλον μᾶλλον δὲ καὶ ἀναντίρρητον τόκον εἶναι: γνήσιον τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς ἐκείνου, δηλ. τοῦ κυρίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως. . . »

Ἐν τέλει τοῦ προλόγου (σελ. 7) :

«*Ἰαμβικόν*

Θείων λόγων τέθεικε λειμῶν' εὖ μάλα

ἡμῖν γε πᾶσιν Εὐγένιος ὁ ξένος

ἄποπτον ὄντα, οὐδὲ βητόν που πάρος.

Ἴδὸν ἀόκνως καὶ σοφῶς καὶ χρησίμως

βατὸν τίθησιν κοινὸς ἡμῶν ἡγήτης,

Ἀθανάσιος μελέτωρ θεῶν λόγων.

Χαῖρ' οὖν μοι χαῖρε συσχολαστῶν μοι κύκλος

εὐχόμενος τῷ, μακρὸν αἰῶνα ἄγαν.

ὁ ταπεινὸς Νικόλαος ὁ Λογάδης».

(σελ. 1.) «*Εἰς τὴν θεολογίαν προλεγόμενα.* Κεφ. Α'. ὀρισμὸς τῆς θεολογίας. Τὸ ἔτυμον τῆς κλίσεως τῆς θεολογίας λόγον ἵπερ Θεοῦ ὑποφαίνει».

Ἡ στάχσις βυρσίνη.

7.

Κῶδιξ Χαριτῶς 0 22 × 0,16. Αἰῶ-
νος XIX. (σ. 180).

[Ἐπιτομὴ Ῥητορικῆς].

(σ. 1) «*Προθεωρούμενα Ῥητορικῆς.* Ἡ ρητορικὴ εἶναι μία τέχνη εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ ρήτωρ μὲ λόγον καταπειστικὸν θεωρεῖ πολιτικὰ πράγματα καὶ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐκφράζεται τὰ λεγόμενα καλῶς . . . »

Ἐν ἀρχῇ τῆς 1ης σελίδος ἐσημειώθη διὰ τῆς γραφῆς τὸ ἔργον χειρός : «*Ἐκ τῆς Ἑλληνικ(ῆς) βιβλιοθήκης Ἰωάννου Βαλλίδου καὶ* N : 12». Ἐπὶ δὲ τοῦ παραφύλλου : «1837 : Ἰουνίου 10 Σέρρας. Μαθημάτων Πρ. Κτήτωρ μου ὑπάρχει Γεώργιος Α. Βάλλας». Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπιγέγραπται ἐπὶ ἄλλου ἐξεσμένου ὀνόματος τοῦ : Ἰωάννης Α*** [ἴσως Βαλλίδης]

Ἐν σελ. 179 «*Τέλος*», μεθ' ὃ : «*Ὡς περ οἱ θαλασσοποροῦντες ποθοῦσιν ἰδεῖν λιμένα καὶ οἱ ἀγροπνοῦντες ὕπνον· οὕτω καὶ οἱ βιβλιογράφοι ἰδεῖν βιβλίου πέρας*».

Ἐν σελ. 180 :

«*Ῥητορικῆς μὲν τῆσδε τόδε τὸ τέλος.*

Θεῷ δὲ τῷ πάντων συντελεστῇ δόξα καὶ κλέος.

Ὡς περ οἱ ἀποδημήσαντες ποθοῦσιν ἰδεῖν πατρίδα

καὶ οἱ θαλασσοποροῦντες λιμένα

οὕτω καὶ οἱ βιβλιογράφοι ἰδεῖν βιβλίου πέρας».

Σημ. Ὁ Π. Παπαγεωργίου ἐν τῇ περὶ Σερρῶν πραγματείᾳ αὐτοῦ, Byzant. Zeits. III, σ. 287 λέγει : «*Ε. πολλῶν χειρογράφων ὁ Gardthausen σ. 378 [Paleogr. ἔκδ. α.] ἀναφέρει τὸ δίστιχον :*

«*Ὡς περ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα,*

οὕτως καὶ τῷ γράφοντι βιβλίου τέλος»

ὅπερ ἐγὼ ἐν ἄλλοις χειρογράφοις εὔρον πληρέστερον ὡς ἐξηγητημένον :

«*Ὡς περ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα*

καὶ οἱ στρατευόμενοι ἰδεῖν τὸ κέρδος,

καὶ οἱ νόσφ κείμενοι ἰδεῖν ὑγείαν,

οὕτω καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος».

Ἡμεῖς τοῦτο ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 736 κώδικι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου (φ. 93^β) εὑρομεν ὡς :

«*Ὡς περ ξένοι πάσχοντες ἰδεῖν πατρίδα*

καὶ οἱ πραγματευόμενοι ἰδεῖν τὸ κέρδος

καὶ οἱ θαλασσοποροῦντες ἰδεῖν λιμένα,

οὕτω καὶ οἱ γράφοντες ἰδεῖν βιβλίου τέλος».

Πρὸς καὶ Σ. Π. Λάμπρου Ν. Ἑλληνομνήμονος τ. Ζ' σ. 329, ἐνθα ὁ πρῶτος στίχος φέρεται (ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 85 κώδ. τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ.):

«*Ὡς περ ξένοι χαίροντες ἰδεῖν πατρίδα*».

Ἡ στάχσις τοῦ κώδικος ἐκ ναστοῦ χάρτου περιβεβλημένου βύρσαν.

Γ'

ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ Ρ'.
ΓΡΑΦΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΣΕΡΡΑΪΚΟΝ ΚΩΔΙΚΑ.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 κώδικι τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Γυμνασίου Σερρῶν, ὃν περιεγράψαμεν ἀνωτέρω (σελ. 62—64), περιείχετο ἐν εἰκοσι καὶ ὀκτὼ φύλλοις, ἦτοι ἀπὸ τῆς σελ. 175—231, καὶ τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ἔργον τοῦ κατὰ τὸν ε'

αἰῶνα ἀκμάσαντος ἀσκητικοῦ Διαδόχου, ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἠπείρου, ὃ θεωρεῖται μὲν κρὸν ἀριστοῦργημα τῆς ἀσκητικῆς θεολογίας, ἀρχόμενον ὡς ἐξῆς, καθ' ὁμοίωτον ἐκ τοῦ κώδικος ἀντίγραφόν μου :

τοῦ μακαρί^α δι^αδοχ^η ἐπισκόπ^η φωτι^η τῆς ἡπεί^{ου}.
 κεφάλαι^α πρακτικ^ᾶ γνώσε^ως ἢ διακρίσε^ως πνικ^ῶ ρ. δι^α
 ποί^α δὲ γνώσε^ως ἢ προδεδηλω^{μῆ} του^ς πύ^κ κ^ατ^ὰ ὁδοι^{πο}ύ^ω
 καταφθ^ῶ τῆ^ς γ^ο. ἰν^ῶ ἐκασ^ος ἡμ^ῶ κατ^ὰ τὸ σχῆμ^α τῆς ἀδελ^φ
 λικ^ῆ παραβολ^ῆ, τὸ τοῦ λόγ^{ου} σπέρμ^α καρποφορήσωμ^{εν}. 18

Πάσι πνικ^ῶ ἀδελ^{φο}ί η^γο^νθεω^σει^{τε}, πίστι^ς. ἐπι^σ. ἀγάπ^η

Ἦτοι :

«Τοῦ μακαρίου Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικ^{ῆς} τῆς Ἠπείρου / Κεφάλαια πρακτικὰ γνώσε(ως) καὶ διακρίσε(ως) πνευματικ^{ῆς} ρ'.

Διὰ /ποι(ας) δεῖ γνώσε(ως) εἰς τ(ήν) προδεδηλωμ(ένην) τοῦ Κ(υρίου) ἡμ(ᾶς) ὁδηγοῦντος / καταφθᾶσαι τελειότ(η)τ(α), ἵνα ἕκαστο(ς) ἡμ(ῶν) κατὰ τὸ σχῆμα τῆς εὐαγγελικ^{ῆς} παραβολῆς, τὸ τοῦ λόγου σπέρμα καρποφορήσωμ(εν).

[Κεφ. α'] Πάσης πνευματικ^{ῆς} ἀδελφοί ἡγείσθω θεωρ(ί)α^ς, πίστις· ἐλπίς· ἀγάπη . . .

Τῶν ἑκατὸν τούτων κεφαλαίων τοῦ Διαδόχου, ὧν μόνον λατινικὴ μετάφρασις ἐξεδόθη ἐν τῇ Πατρολογία τοῦ Migne τόμ. 65 σελ. 1167. ἀντέγραψα ἐκ τοῦ Σερραϊκοῦ κώδικος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λγ' κεφαλαίου, ἐλπίσας ὅπως ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ, ἢν οὐχ εὔρον, ἀποπερατώσω τὴν ἀντιγραφήν καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἐσημειώσαμην μόνον τὰς ἀρχάς.

Ἀντιβάλλον νῦν τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἄρτι γενομένης ἐκδόσεως «Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικ^{ῆς} τῆς Ἠπείρου τοῦ Ἰλλυρικοῦ κεφάλαια γνωστικὰ ρ' Sancti Diadochi episcopi Photicensis de perfectione spirituali capita centum. Textus Græci ad fidem codd. mss. editionem criticam et quasi principem curavit D. Dr. J. E. Weis-Liebersdorf... Lipsiæ in ædibus B. G. Teubneri MCMXII [σελ. VI, 165 σχ. 12^{ον}]» εὕρισκω τὰς ἐξῆς διαφορὰς γραφᾶς τοῦ Σερραϊκοῦ κώδικος :

Σημ. Αἱ κατωτέρω παραπομπαὶ γίνονται εἰς τὰς σελίδας τῆς ἐκδόσεως τοῦ Weis Liebersdorf. Ἐν τῷ Σερραϊκῷ κώδικι συστηματικῶς ἐλλείπει ἡ ὑπογεγραμμένη (ὡς καὶ ἐν ἄλλοις τοῖς μέχρι τοῦδε περιγραφείοις ἀνωτέρω κώδιξι, πλην τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 καὶ

6 τῶν Σερρῶν), αἱ λέξεις πλειστάκις γράφονται ἐν συνεχείᾳ, οὐ τμηροῦνται δὲ καὶ οἱ γραμματικοὶ κανόνες τοῦ συλλαβισμοῦ καὶ τῶν ἐγκλιτικῶν. (Πρβλ. καὶ σημειώσιν ἐν σελ. 51.)

Ἐν πρώτοις ἡ ἐπιγραφή καὶ ὁ βραχὺς τοῦ ἔργου πρόλογος ἐν τῷ Σερραϊκῷ κώδικι εἶχον διαφορὰς ἢ ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Weis-L. (σ. 4-5) ἐρευνηθεῖσι κώδιξι.

Ἄξιον ἰδίως προσοχῆς ἔτι τὴν κακῶς φερομένην ἐν τῷ προλόγῳ τούτῳ γραφήν τῶν ἄλλων κώδικων ἢ ἐσφαλμένην αὐτῶν παρὰ Weis-L. ἀνάγνωσιν (σελ. 5, 17) «ἵνα ἕκαστος τῶν κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἐλευθερικ^{ῆς} παραβολῆς τοῦ λόγου σπέρμα καρποφορήσωμεν». ἣτις τυγχάνει ἀδιανόητος, ὡς ὀρθότατα παρετήρησε καὶ ὁ κρίνας τὴν ἐν λόγῳ ἐκδοσιν κ. Μ. Jugie ἐν Byzantinische Zeitschrift XXII σελ. 165—166, ἀποκαθίστησιν ἢ ὑγιῆς καὶ σαφεστέρα τοῦ Σερραϊκοῦ κώδικος γραφή «ἵνα ἕκαστος ἡμῶν, κατὰ τὸ σχῆμα τῆς εὐαγγελικ^{ῆς} παραβολῆς, τὸ τοῦ λόγου σπέρμα καρποφορήσωμεν».

Τὸ παρὰ Weis-L. (σελ. 4—5) προοίμιον δὲκα ἐλλείπει ἐν τῷ Σερραϊκῷ κώδικι.

[Weis-L.] Σελ. 6, α', 4 «ἡ δὲ ἀγάπη αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τῷ Θεῷ» (ἀντὶ τοῦ παρὰ Weis-L. βεβιασμένου : «ἡ δὲ ἀγάπη αὐταῖς συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ»). | 6, 10 ἐναλλαττόμενος, ὅταν ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ καλοῦ τοσοῦτο γένηται ἐν Θεῷ. | 12 γίνεσθε [οὕτω σχεδὸν πανταχοῦ γίνομαι ἀντὶ τοῦ γίνομαι].

|| γ, 18 ὡς εἶδος τί φέρει. 19 ὅπερ ἄν . . . θέλη. | 22 τὸ μὲν, ἐστί, τὸ δέ, οὐκ ἔστιν. || δ, 25 κατ' εἰκόνα ἐσμέν τοῦ Θεοῦ τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς κινήματι.

Σελ. 8, δ', 4 εὐκόλως. || ε', 7 ἐθέλει | 8 πείσωμεν || ς', 11 φῶς ἐστὶ γνώσεως ἀληθοῦς 18 ἀλλ' ἐλέγχων τὴν νίκην ἐνδείκνυται. || ζ', 21 διόπερ καὶ ἀβασανίστως ὁ νοῦς ἡμῶν διαμένει ἐν τοῖς θεολογικοῖς κινήμασιν. | 24 τοσοῦτο ταῖς θεωρίαις πλατύνεται, ὅσον ἡ τῆς ἀγάπης ἐνέργεια θέλει. καλὸν αἰεὶ [ἐλλείπει τὸ οὖν].

Σελ. 10, η', 6 τοῦ παραγίου πν(εῦματος) | 10 δεῖ ἐπιτηροῦντα τῆς ἐνεργείας εἰς λόγους ἔρχεσθαι τοὺς θεηγόρους | 14 δι' ἀγάπης καὶ γνώσεως. || θ, 20 ἕκαστον αὐτῶν | 22 ὁ ἀπόστολος διαμαρτυρεῖ. ἡ μὲν γὰρ γνώσις πείρα συνάπτει τὸν ἀν(θρωπ)ον τῷ Θεῷ εἰς λόγους πραγμάτων τὴν ψυχὴν μὴ κινουσα. | 24 τῶν τὸν μονήρη βίον φιλοσοφούντων.

Σελ. 12, θ', 3 τῆς γνώσεως ἐν ἀγάπῃ | 6 καὶ πρῶτον πάντων | 7 τοῦ διδόντος Θεοῦ. || ι', 12 εἰς γαλήνην ἐπανηλθοῦσαν, κινεῖσθω τῷ ἔρωτι τῶν θείων λογίων, δεσμῶ ταπεινοφροσύνης. || ια', 18—20 τὰ μέλη εὐεργετῶν, ποιεῖ αὐτὴν οὐ χρεῖαν ἔχειν τῆς ἐξ ἀνθρώπων τιμῆς. διόπερ καὶ ἀφάνταστον αἰεὶ φυλάττει τὴν διάνοιαν, ὡς ἄλλοιῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. | 23 πείρα αἰθήσεων | 24 τοῖς ἐνυτοῦ χαρίζεται.

Σελ. 14, ια', 2 εἶπερ . . . ἀναλίσκομεν. || ιβ', 6 ἔνεκα τοῦ ὑπερβάλλοντος | 7 διόπερ ὁ τοιοῦτος οὐ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἀγαπᾷ ἢ ζητεῖ ποτέ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ. | 10 δόξαν ζητεῖ καὶ ἀγαπᾷ. | 13 τῷ Θεῷ μὲν δόξα διὰ μεγαλοσύνην πρέπει, τῷ δὲ ἀνθρώπῳ ταπεινώσεως | 16 ἅγιον Ἰωάννην τὸν βλαπτιστὴν | 17 ἀρξώμεθα. || ιγ', 20 οἶδα ἐγὼ τινὰ τοσοῦτο τὸν | 21 οὐ καθὼς θέλει ἀγαπᾷ. | 22 ἐν τῷ αὐτῷ θερμῇ ἐπιθυμίᾳ τινί, ὡς τὸν μὲν |

Σελ. 16, ιγ', 2 οὔτε οἶδεν ὑπὲρ ἐστίν, οὐδέ | 4 ἱερεῖσι, πολλῇ | 11 διὰ τοῦ ὑπερβάλλοντος τοῦ πλούτου. || ιδ', 16 τοσοῦτο γίνεται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ. | 20 ὁ τοιοῦτος δέ, καὶ πάρεστιν ἐν τῷ βίῳ· καὶ οὐκ ἐστίν ἐν τῷ βίῳ· εἴτι γὰρ ἐνδημῶν. | 23 ἀνεκδύτως γὰρ διὰ τῆς ἀγάπης τὴν καρδίαν καίόμενος | 26 ἐξέστημεν φησί, Θεῷ.

Σελ. 18, ιε', 7 κἄν συμβῆ τινὰ παροξυσμὸν γενέσθαι | 9 οὐ λύεται παρ' αὐτῆς ὁ δεσμός | 10 ἀναζωπυροῦσα ἑαυτὴν εὐθέως εἰς | 12 τοῦ πλησίον ἀγάπην, κἄν μεγάλως | 14 τῆς ἐριδος καὶ τῆς μάχης. || ις', 16 ἐν αἰσθήσει καρδίας. | 17 ἐν ὅλῃ καρδίᾳ. | 20 εἰς φόβον ἔλθη ὅλως τοῦ Θεοῦ | 21 ὅτε. . . γένηται. | 22 ὀχλεῖ αὐτῷ ὁ φόβος.

Σελ. 20, ιε', 1 ἀγάγη | 3 ἡ δὲ τελεία ἀγάπη | 4 ἐν οἷς οὐκ ἐστὶ λοιπὸν φόβος | 11 ἐστὶν ὁ φόβος μετὰ μεσότητος ἀγάπης, ὡς εἴρηται | 12 οὐκ ἐστίν | 13 ἕκκαυσις ἀπαυστος καὶ πόθος ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν [ἀντὶ τοῦ παρ' ἄλλοις χειρογρ. καὶ κόλλησις ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν]. || ις', 20 ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ οὐκ αἰσθάνεται· καθαρθέντα δέ, τῆς ἰατρείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου, εἰς ἴασις ταχεῖαν ἐνταῦθα ἐρχόμενα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ | 24 κεκάλυπται, τοῦ εἰς Θεὸν φόβου οὐ δύναται αἰσθάνεσθαι, κἄν . . . καταγγέλη τοῦ Θεοῦ κριτήριον. Ἐπειδὴν δὲ ἀρξῆται καθαίρεσθαι διὰ τῆς πολλῆς προσοχῆς.

Σελ. 22, ις', 2 ὄντος | 6 ἔν' οὕτως εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην φθάση, ἐν ἣ ὁ φόβος οὐκ ἐστίν | 9 εἰς καύχημα καυχημάτων ἀπάντων. || ιη', 17 δικαστηρίων. || ιθ', 21 τῆς δόξης τοῦ κυρίου. τότε καὶ τὰς οἰκείας . . . ἐμπαρῶν διανοία. || κ', 26 εἰ γὰρ τὸν πιστὸν πίστιν ἐπιδεικνύμενον τὰ πράγματα τῷ κυρίῳ προσφέρειν [ἀντὶ τῆς ἡττον ὀρθῆς παρὰ Weis—L. «δεῖ γὰρ τὸν πιστὸν πίστιν ἐπιδεικνυμένην τὰ πράγματα τῷ κυρίῳ προσφέρειν»].

Σελ. 24, κ', 2 λελόγιστο | κα', 5 ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν καὶ πιστεύων . . . ὁσῶς ἐπιτελεῖ . . . | πίστις οὖν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη τὸ μέγα κεφάλαιον τῶν ἀρετῶν. [Ἡ ἀκριβέστερον καθορίζουσα τὸ νόημα λέξις κεφάλαιον ἐλλείπει ἐκ τῆς ἐκδόσεως Weis—L.] || κβ', 16 ἔν' εἰς τὸν. || κγ', 20 εἰ ἑαυτὸν ἔχει κατήγορον. ὅταν γὰρ . . . ταραττή.

Σελ. 26, κδ', 5 οὕτω πρὸς τὰ ἀόρατα ἀγαθά | 9 τρυφῆς. εἶπερ οὖν τὴν ὄλην τοῖς πόνοις λεπτύνομεν, τῆς ἀβίου αἰσθήσεως ἀπλάνως εἰς πείραν ἐλευσόμεθα. || κε', 13 ἡ τῆς ἀγίας γνώσεως ἐνέργεια ἡμᾶς διδάσκει, εἰς δύο λοιπὸν ἐνεργείας διαιρουμένην διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ. | 16 ἐγγνωμένην, ἦντινα οὐδεὶς δύναται γινῶναι εἰμὴ μόνον οἱ | 18 ἠδέως ἀπαλλαττόμενοι . . . αἰσθήσεων ὄρεξιν διὰ τῆς ἐγκρατείας καταμαραίνοντες | 24 οἰκείας χαρᾶς μεταδίδωσιν ἀπείρω τινὶ λόγῳ ἀγαλλιῶμενος τῇ ἀγάπῃ τῆς ἐξομολογήσεως.

Σελ. 28, κε', 4. ἡ γὰρ τότε ἐγγνωμένη ὄντως χαρὰ. || κς', 10 ταμείαις | 11 ἀπορρίπτῃ. | 13 Καὶ γὰρ ἡ θάλασσα . . . ὑπὸ τῶν ἀλιέων καθορᾶται, ὡς μηδὲν αὐτοὺς σχεδὸν τότε λανθάνειν τῶν ἐκεῖσε διαπορευομένων ἰχθύων· ὅτε δὲ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ταραττήται, τῇ σιγῇ τῆς ταραχῆς κρύπτῃται, ἀπερ... [Καὶ ἡ γραφὴ αὕτη τοῦ Σεραϊκοῦ κώδικος

«ὕπὸ τῶν ἀλιέων καθορᾶται . . . λανθάνειν τῶν ἐκεῖσε διαπορευομένων ἰχθύων» προτιμητέα τῆς τῶν ἄλλων χειρογρ. παρὰ W-L: «καὶ γὰρ ἡ θάλασσα ὑπὸ τῶν ἰχθύας ἀγρευόντων καθορᾶται ὡς μηδέν . . . λανθάνειν τῶν τὰς ἐκεῖσε διαπορευομένων ζώων τρίβους». 18 τῶν τοὺς ἀλιευτικούς μηχανωμένων δόλους ὅπερ καὶ τὸν νοῦν τὸν θεωρητικὸν πάσχειν πάντως συμβαίνει.

Σελ. 30, κζ', 1 τῶν ἵπταμένων κωνώπων | 3 ὅτε δὲ ὑποθολώσεως ἢ ὑποχυμάτων τι-νων σκεπάζονται [ὀρθῶς τὸ παρὰ Weiss-L ὑπὸ θολώσεως ἢ ὑπὸ χυμάτων]. | 8 ὡς μεγάλη ἠγουμένη [τὸ ἄγαν ἔλλείπει]. | 12 ἄξιον τιμωρίας ἄλλο διαπράξαιτο | 13 οὐδὲν ἐπισημῆ-νασθαι | 14 αὐτῶν πολλάκις ἠγεῖται τινὰ || κη' 23 παρ' ἑαυτοῖς φαίνοντα· ἐξαστράπτοντος γὰρ αὐτοῦ ἀπαύστως ἐν τοῖς ταμείοις τῆς ψυ-χῆς οὐ μόνον κατάδηλοι τῷ νοῦ πάσαι αἱ πι-κραὶ καὶ σκοτειναὶ γίνονται προσβολαὶ τοῦ δαίμονος.

Σελ. 32, κη', 1 ἢ κακὰ λογιζόμενοι [ἀντί τοῦ παρ' ἄλλοις χειρογράφοις ἦττον ὀρθῶς φερομένου «κακολογιζόμενοι», ὃ προτίμησεν ὁ Weiss-L.]. | ἀλλ' ἐκείνου λύπη τουτέστιν. || κθ', 6 μίαν μὲν | 10 αὕτη διὰ τὸν ἐκ τῆς πα-ρακοῆς προσγινόμενον ὄλισθον τῷ νοῦ, ταῖς αὐ-ταῖς τῆς ψυχῆς κινήσεσι· διόπερ | 14 κινή-ματι, καθὸ πρὸς τὰ οὐ(ρά)νια κάλλη τρέχειν ὁ νοῦς ἡμῶν | 22 τοτέστιν.

Σελ. 34, λ' 1 ἀπλῶς [ἀντί τοῦ παρ' ἄλλοις: ἀπλανῶς] | 3 ἀμεριμνοῖα. [Ἡ λέξις ἀναλογικῶς πρὸς τὰ ἐκ τοῦ νοῦς σύνθετα. Ὁρθὸν τὸ παρὰ Weiss-L. ἀμεριμνία]. 4 [τὸ πλου-ίως ἔλλεί-πει.] | 5 μηδέποτε. . . ὡςπερ γὰρ | 7 ὅταν . . . καυχᾶται | 8 γεύσασθαι | 14 ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον. || λα' [17 τὸ ἡμῶν ἔλλείπει.] 20 ὅτε τις ὡςπερ εἰς ὕπνου λεπτότητα ἔρχεται τὴν... | 22 ἐὰν οὖν ἐν θερμῇ λίαν μνήμη εὔρεθῇ | 27 τοῦ πονηροῦ, πλέον εἰς πείραν προ-κόπτει. . .

Σελ. 36, λδ', 1 Ἡ ἀγαθὴ παράκλησις, ἢ ἐγγρηγορότος τοῦ σώματος γίνεται, ἢ καὶ εἰς ὕπνου τινὸς ἔμφασιν μέλλοντος ἔρχεσθαι | 4 ὡςπερ ἀγάπη κεκόλληται | 9 ἢ δὲ ἐπειδὴ

ἀνέμω τινη πλάνης ριπίζειν τὴν ψυχὴν εἴωθε, κλέπτειν ἐπιχειρεῖ διὰ τοῦ ὕπνου τοῦ σώματος τὴν πείραν τῆς αἰσθήσεως, τοῦ ὑγιαίνοντος νοῦ περὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, σκορπίζει μὲν τὴν αὔραν ἐκείνην τὴν ἡδυσφανῆ τοῦ ἐχθροῦ. | 12 [«Ἐὰν οὖν εὔρεθῇ. . . κυρίου Ἰησοῦ» ἔλλεί-πτουσι.] 16 ἔχων λοιπὸν δεύτερον. || λγ', 18 Ἐὰν . . . ἐξίσταται | 21 [τὸ ἀγίας ἔλλείπει.] | 22 τότε ὅλως ἐννοοῦσα».

Ἐν τῷ λγ' κεφαλαίῳ τούτῳ περατοῦται ἡ ἀντιγραφή μου τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων ἐσημειωσάμην μόνον τὰς ἀρχάς, ἐν αἷς εὐρίσκω τὰςδε διαφορὰς πρὸς τὴν τοῦ Weis-L. ἔκδοσιν:

Σελ. 46, κεφ. μ', 5 Ὅτι μὲν ὁ νοῦς. || μα', 21 ἐν πάσαις ταῖς εἰσαγωγίμοις.

Σελ. 48, μδ', 11 Ἐγκράτεια κοινόν ἐστὶ [ἔλλείπει τὸ ἄρθρον ἦ].

Σελ. 48, μγ', 4 οὕτω δεῖ μισεῖν [ἔλλείπει τὸ μελετᾶν].

Σελ. 52, μζ', 19 ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν.

Σελ. 56, ν', 2 ἀδὴ καὶ προπόματα καλοῦσιν.

Σελ. 60, νδ', 4 πρὸς τὰς συμβαινούσας ἡμῖν σωματικὰς ἀνωμαλίας.

Σελ. 70, ξβ', 21 Ὁ θυμὸς πλεῖον τῶν ἄλ-λων [ἔλλείπει τὸ παθῶν] . . . καὶ συγγεῖν τὴν ψυχὴν.

Σελ. 78, ξς', 17 ὁ κύριος ἡμᾶς ἀπαιτεῖ.

Σελ. 86, σ', 10 ὡςπερ τῶν λουτρῶν [ἔλλεί-πει τὸ ἄρθρον αἱ] || σα', 22 πολλὰ μὲν οὖν τῇ θεοφιλεῖ ψυχῇ.

Σελ. 104, πα', 8 Δύο ὡςπερ γένη εἶναι τῶν πονηρῶν πνευμάτων ὁ λόγος.

Σελ. 126, ρ' 22 Γεῦει μὲν τὸ πανάγιον πν(εῦμ)α [ἔλλείπει τὸ οὖν].

Σελ. 130 ρα', 3 τὸν θ(εὸ)ν [ἀντί τοῦ παρ' ἄλλοις κωδ. κύριον].

Σελ. 134. ργ', 8 τραχεῖα ἄγαν.

Σελ. 136, ρδ', 6 ἢ καὶ μαλαχθεῖς.

Σελ. 142, ρε', 27 ὅτε μετὰ ζεούσης τινὸς ἀλγηδόνος [ἀντί τοῦ παρ' ἄλλοις κώδ. ζεσιῆς].

Σελ. 150, ρ', 24 [τέλος] «ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ἀμήν».

Δ'

ΚΩΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑ

— ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ —

ΠΑΡ' ΕΜΟΙ ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ

Ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ ἀπέκειντο ἱκανὰ παλαιὰ βιβλία χειρόγραφα καὶ ἄλλα ἔγγραφα, προσερχόμενα τὸ μὲν ἐκ τοῦ ἐν Βήσση τῆς Ἡπείρου οἴκου μου (ἐξ οὗ κατήγετο καὶ ὁ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἰδρύσας ἐν Βενετίᾳ τυπογραφεῖον καὶ ἐκδοῦς, ὡς γνωστόν, ἱκανὰ βιβλία Νικόλαος ὁ Σάρος), τὸ δὲ καὶ ἐξ ἐμῶν συλλογῶν. Οὐκ ὀλίγων δ' ἐξ αὐτῶν, καὶ δὴ κωδικῶν, ὑπεξικρεθέντων καὶ ἐξαφανισθέντων μετὰ πολλῶν ἐντύπων, κατὰ τινα πολυπλόκτον τῆς βιβλιοθήκης μου διαμετακόμισιν, περισφύζονται νῦν μόνον τὰ κατωτέρω περιγραφόμενα.

Α' ΚΩΔΙΚΕΣ

1.

Κώδιξ ἐπὶ περγαμηνῆς 0,25×0,20. Αἰῶνος X (φύλλα περισωθέντα 109).

Εὐαγγέλιον ἐν συνεχείᾳ, μικρογραμμάτου ῥυθμοῦ, ἄνευ κοκκίδων ἐν τοῖς ι καὶ υ, μονόστηλον, ἐξ εἴκοσι συνήθως στίχων ἐν ἐκάστη σελίδι, μετὰ παρασελιδίων σχολίων ἀδήλων (πλὴν τοῦ Ἀθανασίου) ἐρμηνευτῶν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου Η', ἐδ. 8 τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου. Τὸ περιεχόμενον ἐκάστης εὐαγγελικῆς περικοπῆς σημειοῦται χρυσοῖς γράμμασιν ἐν τῇ ἄνω καὶ κάτω ῥα τοῦ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ φιλοκαλίας καὶ ὑποξάνθηφ μελάνη γεγραμμένου τούτου κώδικος. Τὰ σχόλια ἐγράφησαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς, διὰ κινναδάρεως, μικροτέροις γράμμασιν ἑνιαχοῦ σταυροειδῶς. Ὁ κώδιξ ἀκέφαλος, κολοβός, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἑλλιπῆς πολλῶν φύλλων, ὡς καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκάστου τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων.

[Ἐκ τῶν παρασελιδίων σχολίων σημειοῦμεν τάδε:

(φ. 2^α) «οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη: τουτέστιν οὐδὲ ἐν τῇ ἀπίστῳ καρδίᾳ σου». — «Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ (εἰς τὸ πλοῖον): ἐπέβη τοῦ σκάφους ὁ Κ(ύριος) καὶ

πλέει νόμῳ ἀν(θρώπ)ίνῳ ἐν τῇ θαλάσῃ· καὶ ἐβασιάζεται ὑπὸ ξύλου ὁ μέλλων διὰ ξύλου σῶσαι τὴν οἰκουμένην».

(φ. 2^β). Καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θ(άλασ)σα: οὐ τοῦ ἀνέμου αὐτὸν ἐνεγκόντος, ἀλλὰ τοῦ κυβερνήτου τῆς ἀληθείας ἀγαγόντος τὸ σκάφος ὅπου ἠθέλησεν.» — «Εἰς χώραν τῶν Γεργεσηνῶν: οἱ Γεργεσηνοὶ ἦσαν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Χαναάν».

(φ. 12^β) «Ἄ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδ(όν): δύο οὐσῶν ὁδῶν ἐν τῷ βίῳ μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, τῆς δὲ ἑτέρας ἀγγελικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου τῆς παρθενίας. . .». Παρὰ τὸ σχόλιον τοῦτο ἐν τῇ ῥα γέγραπται ἐρυθρᾷ μελάνη στηληδὸν «Ἀθανασίου.»]

Ἐν τῇ κάτω ῥα τοῦ 55^β φύλλου σημειοῦται χειρὶ μεταγενεστέρα: «1768 Ἰουλίου κ^ς ἔγινε σημεῖον μέγα ἐν οὐρανῷ τὸ μεσημέρι» [ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἡπείρου].

Ἡ στάχσις τοῦ κώδικος παλαιὰ ἐκ σανίδος μετὰ βυρσίνου ἐπικαλύμματος φέροντος ἐντυπον ἐπίχρυσον σταυρὸν μετὰ τινῶν κοσμημάτων. Σφύζονται σημεῖα πορπῶν.

2.

Κώδιξ ἐπὶ περγαμηνῆς. 0, 23×0,15. Αἰῶν. XIV; (φ. 228).

Τετραεὐαγγέλιον ἀνεπίγραφον, περιέχον πλήρες τὸ κείμενον τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν ἐν συνεχείᾳ, μονόστηλον, ἐξ εἴκοσι καὶ δύο στίχων ἐν ἐκάστη σελίδι, μετὰ σημειώσεως, ἐν τε τῇ ἄνω καὶ κάτω ῥα, τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀναγινώσκειται ἐκάστη περικοπῆ.

1 (φ. 1^α). Ἐπίτιτλον, ὑφ' ὃ «Ἀρχὴ σὺν Θ(ε)ῷ ἀ[γίῳ] τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀγίου | Εὐαγγελίου, καὶ πρῶτον. || Βίβλος κτλ.»

2 (φ. 65^α). Ἐπίτιτλον, μεθ' ὃ «Τὸ κατὰ Μάρκον ἅγιον Εὐαγγέλιον».

(φ. 98^β). «Τέλ(ος) τοῦ κατὰ Μάρκον

ἁγ(ίου) Εὐαγγελίου στίχ(οι) α'χ'. †. | Τὸ κατὰ Μᾶρ(κον) ἁγ(ιον) Εὐαγγέλιον ἐξεδόθη ὑπὸ αὐτοῦ | μετὰ ἔτη δώδεκα τῆς Χ(ριστο)ῦ ἀναλή(ψεως), διηγορεύθη δὲ | ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἐκ Ῥώμης».

3. «Ἐπιτομή τοῦ κατὰ Λουκᾶν. | Κατὰ Λουκᾶν τὸ Εὐαγγέλιον ἐπιγέγραπται, ἐπειδὴ Λου | κᾶς. . . .»

(φ. 99^α). «Τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου τὰ κεφάλαια.»

(φ. 100^β). «Ἰστέ(ον) ὅτι τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ὑπεγορεύθη ὑπὸ Παύλου | ἐν Ῥώμῃ, ἅτε δὲ ἱερατικοῦ χαρακτήρος ὑπάρχον | ἀπὸ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως θυμῶντος ἤρξατο». Εἶτα ἐπίτιλον, μεθ' ὃ «Ἀρχὴ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. . .»

(φ. 163^α). «Τέλος τοῦ | κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου. Ἐξεδόθη | μετὰ χρόνους δεκαπέντε τῆς Χ(ριστο)ῦ ἀναλή(ψεως) †».

4. «Ἐπιτομή εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Ἰω(άννη)ν τὸν | Θεολόγον». | «Οὗτος δὲ εὐαγγελιστὴς π(ατ)ρίδος μὲν ἦν κόμης εὐτελοῦς. . . Ἑλληνικῆς δὲ || μετείχεν οὐδὲ βραχὺ. . . Καὶ ὁ θαυμαστὸς Διονύσιος. . . ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστέλλει ταύδε. † Ἐπιστολή: | Προσαγορεύου σου τὴν ἱεράν ψυχὴν ἠγαπημένε καὶ | ἔσται μοι τοῦτο πρὸς σὲ παρὰ τοὺς πολλοὺς ἰδιαιτέρον. . . . Μετὰ ταῦτα Διονύσιος μὲν ἐτελειώθη τῷ μαρτυρίῳ παρὰ Δομιτιανοῦ Νερούας δὲ μετὰ Δομιτιανὸν τὴν ἀρχὴν διεδέχθη. . .» (Τέλος) «Τὸ δὲ Εὐαγγέλιον διεδόθη | εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς ὠφέλειαν ἡμῶν, καὶ | εἰς δόξαν τοῦ Θε(ο)ῦ ἡμῶν ἀμήν».

(φ. 165^α). «Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ἰω(άννη)ν | Εὐαγγέλιον ἐν τοῖς χρόνοις Τραϊανοῦ ὑπαγορεύθη ἐν | Πάτμῳ τῆ νήσω· διηγεῖται δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ π(ατ)ρ(ὸ)ς | ἡγεμονικὴν καὶ πρακτικὴν καὶ ἐνδοξον τοῦ Χ(ριστο)ῦ γενεάν».

Εἶτα ἐπίτιλον μεθ' ὃ «Ἀρχὴ τοῦ κατὰ Ἰω(άννη)ν ἁγίου Εὐαγγελίου.»

(φ. 212^β). «Τέλος τοῦ κατὰ Ἰω(άννη)ν Εὐαγγελίου. Ἐξεδόθη μετὰ χρόνους λβ' τῆς Χ(ριστο)ῦ | τοῦ Θε(ο)ῦ ἡμῶν ἀναλή(ψεως)».

5 (φ. 213^α—224^β). «Δήλωσις διαλαμβάνουσα τὴν τοῦ χρόνου τῶν Εὐαγγελίων ἀνά- | γνωσιν, καὶ τὴν τῶν εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν πόθεν τέ ἀρχονται | καὶ ποῦ καταλήγουσιν».

(φ. 224^β—228^α). «Ἀρχ(ή) τοῦ μηνολογ(ίου) καὶ δήλωσις τ(ῶν) Εὐαγγελί(ων) | τῶν ἑορτῶν.» Ἀρχ. «Μὴν Σεπτέ(μ)θριος. . .»

Ὁ κώδιξ γέγραπται ἐπιμελῶς. Ἐπιμήθη ὑπὸ τοῦ γράψαντος κατὰ φυλλάδας, ὧν ἐκάστη περιέχει ὀκτὼ φύλλα περγαμηνῆς.

Οὐδεμία παλαιὰ σημείωσις φέρεται ἐν αὐτῷ. Ἐπὶ διαφόρων μεταγενεστέρων χειρῶν ἐσημειώθησαν τάδε ἀνάξια λόγου:

(φ. 2^α). «Ἐ τοῦτο τετραδακελο ἦνε του Πα(πα)γηάννη».

(φ. 93^β). «Κωστα γαρφο απο μαναστηρι Τριανο μαθηματων φροντηζε και μοι χριματων τα γαρ μαθηματα φερουσι τα χρηματα».

(φ. 228^β). «Ἐγινηκα εγο ὁ Ἱερεμίας Ἱεροδιακονος εις τους 1804 Μαρτίου 1:5: Ἰωαννη ονοματος».

Ἡ στάχσις παλαιὰ ἐκ σανίδων ἐπενδεδυμένων λεπτοτάτῃ ὀθῶνῃ, ἐφ' ἧς ἐπικεκόλληνται τεμάχια φύλλων περγαμηνῆς ἐξ ἄλλου παλαιότερου διστήλου Εὐαγγελίου, καὶ βύρση, ἧτις ἐξέπεσεν. Φαίνονται ἔχνη πορπῶν.

Τὸν κώδικα ἠγόρασα ἐκ βιβλιοπωλείου ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1888.

3.

Κώδιξ χαρτῶος 0,15 < 0,10. Αἰῶνος XV; (σ. 314).

Ἀδύλου Ἀσκητικὸς συνέκδημος.

Τὸ ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους καλλιγραφικώτατα μὲν γεγραμμένον ἀλλὰ βρῖθον γραφικῶν λαθῶν χειρόγραφον τοῦτο περιέχει κατὰ τὸ πλεῖστον ποιήματα ἐρωτήσεις θεολογικὰς μετ' ἀποκρίσεων.

1 (σ. 6). [Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου. Λόγος περὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ μετανοίας καὶ ἀγάπης καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ]. Ἀρχεται ἀκέφαλος «τὴν ἀγάπην ἔχων Παῦλος ἔλεγεν· ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον κακὸν ἐργάζεται» [= ἐκδόσεως Ὁξωνίας ἀψθ' σελ. νις'].

2 (σ. 61). Ἀρχ. ἀκέφαλος [περὶ Κάϊν] «ἐκδικούμενα· ὡς παρὰ Θε(ο)ῦ τὴν ἐκδικησιν λαμβάνοντα».

(σ. 67). «Περὶ τοῦ Ἐνώχ: Γεννηθέντος δὲ τοῦ Ἐνώχ. . .»

(σ. 70). «Περὶ τοῦ κ(ατα)κλυσμοῦ: Μετὰ δὲ τὸ συντελέσαι πάντα. . . Περὶ τῆς κιβωτοῦ: σοφὸς τις ἐνιττόμενος ἔλεγεν· ὁ οὐ(ρα)νὸς ἦτον καὶ γῆ οὐκ ἦτον· χωρίον ἦτον καὶ στράτα οὐκ εἶχεν. . .»

(σ. 76). «Περὶ τοῦ Ἀβραάμ: Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγεννήθη Ἀβραάμ. . .»

3 (σ. 95). Ἐπίτιλον. «Ἐρώτησις διαφοραὶ τῶν ἁγί(ων) ^{οο} _{απ} [= ἀποστόλων]».

Ἀρχ. «Ἐρώτ(ησις): Πόσαι μοιχείαι εἰσὶ σω-

ματικά. Ἀπόκρ(ις) δύο· ὁ μὲν γὰρ ἄγαμος...»

[Ἐντεθεν μέχρι τέλους τοῦ χειρογράφου τὸ περιεχόμενον διατυπώσεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων, ὧν σημειούμεθά τινας.]

(σ. 150). «Ἐκ τῶν ἀποστολικῶν λέξεων: Ταῦτα καὶ ὁ ἱερός καὶ μέγας Πάπλος...»

(σ. 164). «Τοῦ Χρ(ιστοῦ) εἰς τὴν Ῥωδιάδα: Οὐδὲν τοίνυν ἐφάμιλλον γυναικὸς πονηρὰς καὶ γλωσσώδης...» [Ἐπεταὶ μακρὸς καὶ βαρύτατος φόγος τῆς γυναικός].

(σ. 183). Ἐρμηνεῖται κυρίων ὀνομάτων τῆς Γραφῆς κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀποκρίσιν οἷον: «Τί ἐρμηνεύεται τῷ Ἀδάμ ὄνομα: Ἀ(πό)κρ. γηγενῆς ἢ αὐτόχθον... Γεῶν ἐρμηνεύεται χάσματα... ὕδωρ Γεῶν τὸ τεθελωμένον.»

(σ. 192). «Ἐρωτ. Περὶ τοῦ τίς πρῶτος ἔμαθε γράμματα καὶ περὶ τοῦ Ἐνώχ... οὗτος πρῶτος ἔμαθε τὰ γράμματα ἅπερ ἐξεύρε Σῆθ καὶ ἔγραψε τὰ σημεῖα τοῦ οὐ(ρα)νοῦ καὶ τροπᾶς καὶ τοὺς μῆνας.»

(σ. 196). «Ἐρ. Ποῖα γλῶσσα ἐξευρέθη πρώτη ἦν καὶ Ἀδάμ διελέγετο: Ἀπόκρ. Πρώτη ἐν γλώσσαις ἡ Σύρα ἐξευρέθη...»

(σ. 198). «Ἐρ. Πῶς διεμέρισαν τὴν γῆν αἱ φυλαὶ λέγω δὴ οἱ υἱοὶ τοῦ Νῶε.»

(σ. 200). «Ἐρ. Τίς ἐπαρέδωκε πρῶτος Ἰνδοῖς τὴν ἀστρονομίαν; Ἀπ. Ἀνὴρ τις σοφὸς Ἰνδός... ὀνόματι Γανδουδάριος...»

Ἐρ. Τίς καταδείξεν τὸ κυνήγη; Ἀπ. Νεβρώδ ὁ γίγας... Ὁ καταδείξας σκηναῖς ὀκτηνοτρόφων· πρῶτω καὶ ἀρχῇ Ἰωδῆδ, ὁ τῆς Ἀδας... Σφυροκόπος ἐν πρώτοις χαλκοῦ καὶ σιδήρου γέγονε Θεοδὲλ ὁ υἱὸς Σελᾶς.»

(σ. 213). «Διήγησις περὶ τῆς ἐξόδου.»

(σ. 234). «Ἐρ. Περὶ ἀναστάσεως πολλὰ καρδίαι πιστῶν ἔχουσι σκάνδαλον...»

(σ. 241). «Ἐρ. Ποταπὴ ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ τί ἐστὶ ψυχὴ; Ἀπ. Ψυχὴ ἐστὶν ἀληθὴς καὶ τελεία· μιᾷ τῇ φύσει· ζῶν ἀφθαρτον· λεπτὴ καὶ φωτειδῆς καὶ ζῶσα· ἀπλὴ ἀσώματος· καὶ αὐλὸς λογικὴ τε καὶ νοερά· ἔμψυχον καὶ ἀέριον πνεῦμα· ἀσχημάτιστος ἐστὶ καὶ ἐπιψυχρότητος ἐχομένη· ὀργανικῶ κεκρυμμένη σώματι...»

(σ. 244). «Πόθεν τὰ ἐνύπνια καὶ πῶς πολλάκις γίνονται ἀληθινά;»

(σ. 245). «Ποῦ ἀπέρχουσι τὰ ἀδάπιστα νήπια τῶν Χριστιανῶν;»

(σ. 249). «Περὶ οὐ(ρα)νοῦ: Οὐ(ρα)νός ἐστὶ περὶ ὀχῆ ὄρατῶν τε καὶ ἀοράτων κτισμάτων.»

(σ. 250). «Περὶ ἀέρος καὶ ἀνέμων: Ὁ οἱ

ἀνεμοὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσιν· ὧν ὁ α' εὐρος, β' εὐρώνοτος, γ' νότος, δ' γίψ, ε' ὁ λιβόντος, ς' βοροῶς, ζ' ζέφυρος, η' ἀπηλιότης, θ' <θ> ἀπαρκτίας, ι' ἀθρασκίας, ια' κελίας, ιάπηξ.»

4 (σ. 253). Ἐπίτιτλον «Ἐρμηνεῖα ἀπὸ τοῦ ἁγίου **Εὐαγγέλιου**» [18 παραβολῶν]. (Ἄρχ.) «Ἐρ. Κριτῆς τίς ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἀν(θρωπ)ον ἐντρεπόμενος: Ἀπ. Πόλιν ἐνταυθα τὸν ἀν(θρωπ)ον ὀνομάζει καὶ γὰρ πᾶς...»

5 (σ. 273). Ἐπίτιτλον. «Ἀρχὴ σὺν θ(ε)ῶ, μερικαὶ ἐρώτησις **ἐκ τοῦ ἀποστόλου** καὶ ἀποκρίσις:» Ἄρχ. «Δόξα καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν...»

6 (σ. 295). Ἐπίτιτλον. «Διάλεξις **περὶ τῆς Ἐκκλησί(ας)**:» (Ἄρχ.) «Τί δειλὴ τὸ ἅγιον σίμανδρον.»

7 (σ. 298). Ἐπίτιτλον. «**Προσευχὴ τοῦ σ(ωιῆ)ρ(ο)ς** καὶ ἐρμηνεῖα τοῦ Χρ(ιστοῦ) εἰς τὸ π(ά)τερ ἡμῶν.» (Ἄρχ.) «Π(ατέ)ρα αὐτὸν καλεῖς ὃ τέκνον πολιτεύου ἵνα εὐάρεστος γένη...»

(σ. 300—304). «Ἐρμηνεῖα τοῦ ἐν ἁγίοις (πατ)ρός ἡμῶν **Γρηγορίου Νήσις** εἰς τὸ π(ά)τερ ἡμῶν.»

8 (σ. 304—306). **Πασχάλιον**. Ἀρχεται ἀκέφαλον: «Ἴσθι τοῦ(των). τὰ ἐλιπόντα ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, συνετῶς ἐπέιθης.»

9 (σ. 306). Ἐπίτιτλον. «Πῶς χρή κατορθοῦνται ἐκφωνήσαι τὰ κδ' γράμματα εἰς τὸν ἀριθμόν...» «Ἰστέ(ον) ὅτι ὁ Παλαμῆδι(ς) εὗρε τὰ ις' γράμματα τοῦ ἀ(λφα)β(ή)του. . λοιποῦμένων δὲ ὀκτώ, ταῦτα εὗρέθησαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ἐράγη τὸ ἐν Συκελίᾳ Ἡπνέον ὄρος ἢ ἐξῆλθεν πῦρ... Ὁ Χ(ριστὸ)ς ὄνομα ψηφίζόμενον, συνάγει οὖν ἀριθμὸν α υ π' καὶ φη(σί) ταῦτα ἐρμηνεύοντες ὅτι τοσαῦτα ἐπιμέλλ(ει) κρατῆσαι τὸ σεύας, καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον...»

10 (σ. 308). Ἐπίτιτλον «**Γερόντων** διάλεξις πρὸς ἀλλήλους περὶ λογισμῶν.—Ἐρωτ. Πῶς δὲ εἶναι τὸν μοναχόν; Ἀπόκρ. οὐ ἀπέχεσθαι τῆς τῶν ἀν(θρώπ)ων γνώσεως...»

(σ. 314). Τέλος κολοδόν. «Ἐρ. Πῶς οὖν οἱ σκητιῶται τῷ ἀντιφθητικῶ λογισμῶ ἐχρῶντο καὶ εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ.»

Μετὰ τὴν σελίδα 58 ἐπεταὶ ἐν φύλλον παρενθετον ἀγραφον, ἐν ᾧ διὰ χειρὸς νέας εἰσὶ γεγραμμένα τὰ ἐξῆς:

«1840 Φέροβαρ(ίου) 20 ἔλαβα τῷ παρ(ὸ)ν ἀπὸ Ἱερομόναχον Χρῦσανθον ἀποδάλην [=

ἀπὸ (Ἰ)δάλι(ο)ν Κύπρου] εἶδον Σταυρινοῦ Πά-
τζαλον διὰ ἀλλάγογην [= ἀλλαγὴν] ἑνος ἄλ-
λου βιβλίου ὀνομαζομένου θροισκία Ἐβρῶων
καὶ ἔστο διὰ ἐνθίμωιν—Ταῦτα ὁ Μιχαὴλ Πα΄
Ἰακώβου—Δύμπια» [Κύπρου].

Ὁ γράψας τάνωτέρω φαίνεται ὅτι καὶ ἠρίθ-
μησε τὰς σελίδας καὶ ἀτέχνως συνέρραψε τὸ
χειρόγραφον, οὗ ἐξέπεσον αἱ πινακίδες τῆς
παλαιᾶς σταχώσεως.

Ἐν τῇ ἀγράφῃ σελίδι 307 σημειοῦνται διὰ
μεταγενεστέρως χειρὸς ἰδιωτικαὶ δοσοληψαὶ
ἐξίτηλοι καὶ δυσζύμβλητοι. μόλις ἀναγινώσκω
ἐκ τούτων: «αφῆη . . . ἔδωσα γένημα προς
ἄσπρα κέ' τὸ πινακί». — «ἔδωκα τοῦ Σταμάτη
Μαρουδα τζεκιρι ἕνα . . . »

Μεταξὺ τῶν σελίδων 58—59, 90—91,
94—95, 102—103, 299—300 καὶ 303—
304 ἐλλείπουσι φύλλα.

Ἐν τῇ ᾧα τῆς σελ. 306 μεταγενεστέρως
χειρὶ φέρεται ἡ ἀριθμητικὴ πράξις: 1855
1271
584.

Μήπως ὁ γράψας εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ χρο-
νολογίαν τῆς γραφῆς τοῦ κώδικος;

Τὸ χειρόγραφον προέρχεται ἐκ Λάρνακος
τῆς Κύπρου.

4.

Κώδιξ χαρτῶος 0,30 × 0,20. **Αἰῶνος**
XVII (φ. σοθ').

**Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου ὀμι-
λιαὶ εἰς τὰς Κυριακὰς ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ.**

1 (φ. α'). Ὁ πρόλογος τῶν ὀμιλιῶν, ὑπὸ
κομψὸν ἐπιτίτλον, ἄνευ ἐπιγραφῆς τινος.

2 (φ. β'). Ἄρχονται αἱ ὀμιλῖαι, αὖσαι πεν-
τήκοντα καὶ δύο: «Βίβλος γενέσεως . . . »

Ἡ τελευταία τῶν ὀμιλιῶν (φ. σοθ') «Λόγος
εἰς τὴν Κυριακὴν ἰδ' τοῦ κατὰ Λουκᾶν», οὗ τὸ
τέλος κολοβόν: «καὶ ὡσὰν ἤκουσεν [ὁ τυφλὸς]
πῶς περνᾷ ὁ Χς ἀπ' ἐκεῖ, ἐφώνησε καὶ εἶπεν·
Ἰ(ησοῦ)».

Ὁ κώδιξ γέγραπται καλλιγραφικῶς, κατ'
ἀπομίμησιν παλαιστέρως γραφῆς, ἐν δυοὶ στή-
λαις, ὧν ἑκατέρα σύγκειται μέχρι μὲν τοῦ φ.
ιε' ἐκ 43 στίχων, εἶτα δὲ μέχρι τέλους ἐκ 34.
Ἐπὶ πινῶν ὀμιλιῶν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως
ἐπιγράφεται ὡδε: «Τοῦ αὐτοῦ κυρίου Μαξί-
μου τοῦ Πελοποννησίου καὶ Στουδίτου ὀμι-
λία . . . », ἐν ἄλλαις δέ: «Τοῦ αὐτοῦ σοφω-
τάτου κυρίου Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου»

καὶ ἐν ἄλλαις, συνηθέστερον: «Τοῦ αὐτοῦ κυ-
ρίου Μαξίμου καὶ Στουδίτου».

Ἐκαστος λόγος ἀρχεται δι' ἐπιτίτλου καὶ με-
γάλου ἐρυθροῦ ἐγκόσμου κεφαλαίου γράμματος.

Ἡ ἀριθμησις τῶν σελίδων σημειοῦται χειρὶ
τοῦ γράψαντος τὸν κώδικα ἀπὸ τοῦ φύλλου κ'
καὶ κατωτέρω.

[Παρατίθεμεν ἐνταῦθα ἕλον τὸν πρόλογον
τῶν ὀμιλιῶν τοῦ Μαξίμου, ὡς φέρεται ἐν τῇ
ἡμετέρῃ κώδικι:

«Ἐπροεπε καθὼς λέγει ὁ μέγας Χρυσό-
σιομος εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐξηγήσεως τοῦ
κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου, ὅτι νὰ μὴν κατα-
σταθῇ¹ τὸ γένος τῶν ἀν(θρώπ)ων νὰ ἔχη² τὴν
βοήθειαν τῶν γραμματέων) ἀλλὰ νὰ ἡμπορῇ³
νὰ περνᾷ σοφὰ καὶ φρόνιμα⁴ χωρὶς τ(ὴν)
βοήθειαν καὶ διδασχὴν τῶν γραμματέων). Ἐ-
προεπε νὰ καμνωμεν χωρὶς γράμματα, ἐκεῖνα
ὅπου λέγουν τὰ γράμματα καὶ οἱ νόμοι καὶ
νὰ δείγμαμεν) μέσα εἰς τ(ὴν) καρδίαν μας
γραμμένον τ(ὸν) νόμον καὶ νὰ ἔχωμεν⁵ τ(ὸν)
φυσικὸν νόμον, καὶ τὴν φυσικὴν σοφίαν ὅπου
[μᾶς] ἔδωκε ἀπ' ἀρχ(ῆ)ς ὁ Θεός· ὅπου ἔ-
πλασεν ὁ Θεός τ(ὸν) ἀν(θρώπ)ον καὶ τ(ὸν)
ἐστόλισεν μὲ κάθε λογῆς⁶ σοφί(αν) καὶ τ(ὸν)
ἔκαμε σοφώτατον χωρὶς τὴν διδασχὴν τῶν
γραμματέων· ἀμὴ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο
δῶρον καὶ ἀγαθὸν τὸ ἀπωλέσαμεν⁷ ἀπὸ τὴν
παράβασιν, ἤλθαμεν⁸ εἰς τόσην δυστυχίαν ὅπου
νὰ ἔχωμεν τ(ὴν) βοήθει(αν) ἐτούτην τῶν γραμ-
μάτων, μὲ τὰ ὅποια ὀδηγοῦμεσθεν καὶ βοη-
θούμεσθεν, νὰ δυνήθοῦμεν νὰ ἐλθοῦμεν εἰς
τὸ πρῶτ(ον) ἐκεῖνο ἀξίωμα ὅπου εἶχεν ὁ πρῶ-
τος ἀν(θρώπ)ος εἰς τ(ὸν) παράδεισον, πρὶν νὰ
παραβῇ καὶ διὰ τοῦτο ὠκονόμησεν νὰ εὐ-
ρεθῇ⁹ ἐτούτη ἢ δευτέρα βοήθεια τῶν γραμ-
μάτων. Πλὴν ἂν καλὰ καὶ εὐρέθη καὶ ἐδόθη¹⁰
εἰς ἡμᾶς, ὅμως ἡμεῖς μὲ τὸ νὰ φθαροῦν τὰ
νοήματά μας καὶ ἡ διάνοιά μας καὶ νὰ εἴμε-
σθεν εἰς τὰ πονηρὰ παραδομένοι ἐκ νεότη-
τός μας, οὐδὲ τοῦτο τὸ καλὸν τὸ ἐχρειαστή-
καμεν ἢ τὸ χροιαζόμεσθεν εἰς τὸ καλὸν μας.
Διότι ἄλλοι ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἔχουν οὐδὲ καθόλου
τ(ὴν) τέχνην ἐτούτην τῶν γραμμάτων· καὶ εἶ-
ναι ὡσὰν ἕνα καράβι¹¹ χωρὶς τιμόνι¹² μέσα
εἰς τ(ὴν) θάλασσαν καὶ τοὺς παίρνει¹³ ἔδῳ καὶ
ἐκεῖ ὡσὰν τυφλοὺς καὶ τέλος τοὺς καταποντί-

1. Ὁ Κώδιξ: κατασταθῇ.—2 ἔχη.—3 ἡμπορῇ νὰ
περνᾷ.—4 φρόνημα.—5 νὰ ἔχομεν.—6 λογίς.—7 ἀ-
πολέσαμεν.—8 ἤλθαμεν.—9 ὠκονόμησεν νὰ εὐρεθῇ.
—10 ἐδόθη.—11 καράβη.—12 τιμόνη.—13 πέρνει

ζει. Ἄλλοι¹ ἔχουν τὴν τέχνην τῶν γραμμάτων, ἀμὴ δὲν κάμνουν ἐκεῖνα ὅπου λέγουν τὰ γράμματα· καὶ ἔτσι² κινδυνεύουν καὶ αὐτοὶ νὰ καταποτιστοῦν καὶ μὲ τὸ φῶς εἰς τὸ χέρι. Ἄλλοι πάλιν διαβάζουσιν τὰ γράμματα, ἀμὴ δὲν ἀγροικοῦν τί λέγουν· καὶ ὁμοιάζουν ὡσάν ἕνας ὅπου ἔχει μέλι εἰς τὸ χέρι του, ἀμὴ δὲν ἀγροικᾷ³ τὴν γλυκύτητα τοῦ μελλίου· ἢ ὡσάν ἕνας ὅπου κρατεῖ φῶς εἰς τὸ χέρι του, ἀμὴ δὲν ἔχει μάτια νὰ τὸ βλέπῃ νὰ περιπατῇ νὰ μὴ σκοιντάβῃ.⁴ Καὶ ἀπὸ τούτους εἶναι τῶρα⁵ τὸ γένος μας παρ' ὀλίγον⁶ ὄλοι. Καὶ τὸ χειρότερον, ὄχι μόνον δὲν γροικοῦν αὐτοὶ τους, ἀμὴ νὰ λάχουν καὶ ἄλλοι ὅπου γροικοῦν, δὲν τοὺς ἀγαποῦν, οὐδὲ τοὺς θέλουν. Μάλιστα ἐκεῖνοὶ ὅπου ἔπρεπε νὰ εἶναι φῶς νὰ φωτίζον τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ τοὺς ὀδηγοῦν εἰς τόπον χλόης,⁷ ἦγουν νὰ τοὺς διδάχον κατ' ἐκάστην⁸ ἡμέραν, αὐτοὶ ἀμελοῦν καὶ δὲν φροντίζουν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ὅπου εἶναι οἱ ψυχῆς⁹ εἰς τὰ χεῖρα τους. Τοῦτο βλέποντας καὶ ἐγὼ εἰς τ(οὺς) καιροὺς ἐτούτους, ἔκαμα τὰς παρούσας ὁμιλίας εἰς ὄλον τ(ὸν) ἐνιαυτόν, ἦγουν εἰς τὰς Κυριακὰς ὄλου τοῦ χρόνου· ὄχι πῶς νὰ ἔχουν τίποτε [λεπτό]ν μέσα καὶ ὑψηλόν, ἀλλὰ διὰ τ(ὴν) ἀπορίαν τ(ὴν) πολλήν¹⁰ ὅπου εὐρίσκεται εἰς τὸ γένος μας, ἐνόμισα,¹¹ ὅτι καὶ ἡ ὀλίγη βοήθεια καὶ ἡ παρηγορία¹² καλὴ εἶναι· καὶ ὅποιος τύχη καὶ τ(ὰ) διαβάξῃ,¹³ ἂν εὖρη τίποτε ὠφέλιμον¹⁴ καὶ ἄξιον λόγου, ὡς ἔχη χάριν ἐκείνων ὅπου τὸν εὐρῆκαν¹⁵ εἰς τὴν ἀρχὴν τ(ῶν) θεολόγων. Διότι ἐγὼ δὲν εἶπα τίποτε ἀπὸ ἐδικόν μου, μόνον ὅσα ἠμπόρεσα¹⁶ νὰ καταλάβω ἀπὸ τοὺς θεολόγους, καὶ ἀπὸ τὸν μακαρίτην ἐκεῖνον τ(ὸν) διδάσκαλόν μου τ(ὸν) κῆρ Μελέτιον τ(ὸν) ἀληθινόν ποιμένα καὶ διδάσκαλον, τὸν σοφώτατον πρόην¹⁷ Ἀλεξανδρείας, ὁ ὅποιος ἦτον ἴσος¹⁸ κατὰ τ(ὴν) σοφίαν καὶ τ(ὴν) ἀρετὴν μὲ τοὺς παλαιούς ποιμένας καὶ διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χ(ριστοῦ), ἢ ὀλίγον διέφερον, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ πῶς ἐπέρασεν καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παλαιούς, καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ εἰς τ(ὴν) σοφίαν. Διότι καὶ αὐτὸς ἦτον πληρωτὴς καὶ διδάσκαλος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου· ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ἐκοπίασεν διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ

1 ὄλοι. — 2 ἔτσι. — 3 ἀγροικᾷ. — 4 βλέπει νὰ περιπατεῖ σκοιντάβῃ. — 5 τῶρα. — 6 παρ' ὀλίγον. — 7 [Ἐνταῦθα παρελείφθη, ἴσως ὑπὸ τοῦ κωδικογράφου, μέγα μέρος τοῦ προλόγου, ὃς πλήρης φαίνεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 29 κώδικι τοῦ ἐν Κ. πόλει Ἀγιοταταφικοῦ Μετοχίου, περὶ οὗ λόγος γενήσεται κατωτέρω σ. 77.] — 8 καθεκάστην. — 9 οἱ ψυχῆς εἰς τὰ χεῖρά τους. —

Χ(ριστοῦ). τόσον [ὅταν] ἦτο εἰς τὸ τάγμα¹⁹ τῶν ἱερομονάχων, τόσον ὅταν ἦλθε καὶ εἰς τὸ τάγμα τῶν ἀρχιερέων· καὶ ἔδειξε τύπους καλοῦς, καὶ εἰς τὸ ἕνα τάγμα καὶ εἰς τὸ ἄλλο.²⁰ καὶ ἀγωνίζετον νὰ μ(ὴ) δώσῃ²¹ ἀφορμὴν νὰ βλασφημᾷται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ δοξάζεται κατῶς πρέπει νὰ κάμνουν ὄλοι οἱ ἀρχιερεῖς, ἂν θέλουν νὰ εἶναι τύποι καὶ ἐπίτ(οι) τοῦ Χ(ριστοῦ), καθὼς καὶ ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος ἦτον ὅπου τὸν ἤξεύρουν ὄλοι, καὶ ὅπου τ(ὸ) βεβαιώνουν τὰ συγγράμματά του καὶ οἱ λόγοι ὅπου ἀφήκεν γραμμένους, γεμάτους πάσης σοφίας. Ἀπὸ τοῦτον ἂν ἔχω τίποτι(ες) ὠφέλιμον παρμένον καὶ βαλμένον εἰς τὰς ὁμιλί(ας) αὐτάς, ἐκεῖνοῦ ἔχετε χάριν, καὶ ὄχι ἔμένα· ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι τί δε τίποτες· καὶ τοῦτο ὅπου ἔχω τὸ ἐκέρδησα μὲ πολλήν²² ἐπιμέλειαν καὶ σπουδήν, πρὸς τὴν ὁποῖαν παρακινῶ κάθε ἕνα νὰ τὴν ἀπολαύσῃ²³ κἂν ὀλίγον· διότι καὶ τὸ ὀλίγον καλὸν εἶναι δὲν εἶναι κακόν· διότι τὸ ὀλίγον κακ(όν), εἶναι βλαβερόν· ἀμὴ τὸ ὀλίγον καλὸν εἶναι ἐπαινετόν καὶ σ(ατή)ριον· διότι, παρὰ νὰ εἶναι τινάς²⁴ τυφλὸς παντελῶς, ἂν βλέπῃ²⁵ κἂν ὀλίγον καλὸν εἶναι. Καὶ διὰ τοῦτο ὄλοι ἔσεῖς ὅσοι τύχητε²⁶ τοὺς παρόντας λόγους ἀλλάξετε τ(ὴν) κακὴν γνώμην ὅπου κρατεῖτε καὶ ἀγαπήσατε τὴν παιδείαν καὶ τ(ὴν) μάθησιν· διότι αὐτὴ μόνη εἶναι ἀπὸ ὅλα²⁷ τὰ πράγμα(α) ἀθάνατη, καὶ κάμνει καὶ τοὺς ἀν(θρώπ)ους εὐδαίμονας· Ἐρωσθε πάντ(ες), ἀμ(ή)ν: — »]

Ἐν κεκολλημένῳ ἔσωθεν τῆς ἀριστερᾶς πινακίδος παραφύλλῳ, φέρεται τῶδε χρονικὸν σημείωμα:

Ἔτος αχπγ'. Εἰς τοὺς χηλήους ἑξακοσίους ὠγδοήκοντα τρεῖς τοῦ ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ ἔγινεν χειμῶν βαρεῖς ὅτη δὲν εὐρεθῆι τηρὰς νὰ τῶν θειμηθεῖ βαρότερον καὶ χειρότερον· ἔος ὅπου ἐχάθεισαν τὰ γενήματα καὶ ἐνώφεισαν πράγματα πολὰ καὶ χωντρά καὶ λειανὰ· καὶ τὸ χεῖονεῖ ἄρχισεν Ἰανουαρίου εἰς στὰς ἔπτα ἔος τὴν πρότην του Φεβρουαρίου μηνὸς καὶ ἐπεσεν χεῖονεῖ ἀπὸ τὴν Δοβρὰν [τοῦ Ζαγορίου] καὶ ἐδῶθεν πηθαμαῖς εἰ καὶ ἐκλήσθησαν ἔως τοῦ Ἀπρηλήου σταις οκτὸ ὅπου πρᾶμα δὲν ἐβῆμεν ἔξο οὔτε (νε)ρὸ νὰ πγοῦν . . . ἢ βρίζα ἦτον τὸ κη. . . ἄσ(πρά) ρ'

19 τάγμα. — 20 ἄλλον. — 21 δώσει. — 22 μὲ πολλήν. — 23 ἀπολαύσει. — 24 εἶναι τινάς. — 25 βλέπει. — 26 τύχετε. — 27 ὅλα.

τὸ σιτάρι ἄσ(πρα) ρν' κριθάρι βδ' τὸ φώροτομα ἄσ(πρα) ξ' Διονύσιος Ἱερομόναχος ὁ γράψας» [ἐν Ζαγορίῳ].

Ἐν ἐτέρῳ δ' ὑπ' αὐτὸ παραφύλλῳ τὸ ἐξῆς ἀρχαιότερον σημεῖωμα·

«Τὸ παρὸν ἐξηγη[τόν:] τ(οῦ) ευβανκεληου τὸ ἀγόρασα ἐγὼ ὁ Π(απ)αθεοφάνης διὰ ἀσου-
λανία (= ἀσλάνια) τ ἦγον δέκα . . . χορίον
Βεζήτσα» [= ἡ νῦν Βήτσα τοῦ Ζαγορίου].

Ἐν φύλλῳ ρξδ²: «ἀπο εμενα τὸν Ρηζο ης σε σενα Δηαμαντη πολα σε χερετο . . . και σοι φηλο τὰ μα(τι)α».

Ὁ κώδιξ φαίνεται περιελθὼν εἰς πολλὰς χεῖρας, κατὰ δὲ τὸ 1772 εἰς τινὰ Διαμαντῆν Οἰκονόμου, ὃς πλεισταχοῦ ὑπογράφεται μετ' ἀπειροκάλου ἐπιτεχνήσεως ἐν τῇ ᾠφ. Ἐν φύλλῳ ρηγ' ὑπὸ τινὰ τῶν ὑπογραφῶν τούτου ἐσημείωσε τις «Διαμαντῆ—τὴν κακὴ σου τὴν ν».

Ἡ στάχσις τοῦ κώδικος παλαιά. Αἱ δὲ πινακίδες αὐτῆς ἐκ φύλλων συγκεκολλημένων ἐκκλησιαστικοῦ σλαωνικοῦ βιβλίου, μετὰ βυρσίνου ἐπικαλύμματος φέροντος ἀπλᾶ τινὰ ἐπιτυπώματα.

Αἱ Ὀμιλίαι αὐταὶ εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ συνετάχθησαν ἅπασαι εἰς ἡμιωδεστέραν γλώσσαν—ἐν ἣ διαφαίνονται πλεῖστοι τύποι τοῦ Ἡπειρωτικοῦ ἰδιώματος—ὑπὸ τοῦ Μαξίμου ἐν Ἱωαννίνοις, ἀπὸ τοῦ 1611 μέχρι τοῦ 1614. Κατὰ τὸν Α. Π. - Κεραμεῖα, ἐν Μαυρογορδατεῖῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου [1884] τόμ. Α' σ. 153, «τῷ 1613 συνετάχθη τὸ κείμενον [τῶν ὀμιλιῶν τοῦ Μαξίμου] καὶ τὸ ἔτος τοῦτο τῆς συντάξεως φέρουσι πάντα πάσης ἐποχῆς τὰ ἀντίγραφα», ὧν τὰ μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου γνωστὰ ἐσημειώσατο ἐνταῦθα, βραδύτερον δὲ ἄλλα καὶ ἐν Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκῃς αὐτοῦ τόμ. Δ' σ. 44, 45, 91, 146. Τούτοις προσθετέα καὶ τὰ ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονι τοῦ κ. Σ. Λάμπρου, τόμ. Δ' σ. 363, Ε' σ. 328, Σ' σ. 71 μνημονεύόμενα, ὡς καὶ τὰ ὑπ' ἀρ. 488 καὶ 673 τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου.

Ἐκ τῶν πληρεστάτων ἀντιγράφων τῶν ὀμιλιῶν τοῦ Μαξίμου φαίνεται ὁ ὑπ' ἀριθ. 29 (0,319 × 0,21 μονόστηλος ἐκ γραμμῶν 31) κώδιξ, τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου ὃν συντόμως περιέγραψεν ὁ Κεραμεὺς ἐν Ἱεροσολύμ. βιβλ. τόμ. Δ' σ. 44.

[Ὁ κώδιξ οὗτος περιέχει: 1) Προοίμιον ἐν φύλλοις 24, ἐκτενέστερον τοῦ τῶν ἄλλων κωδίκων, ἀρχόμενον: «Μαξίμος ὁ Πελοποννήσιος

[ἀποσβεσθέντος δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μαξίμου ἀνεγράφη βραδύτερον τοῦτο: Πελοποννησιότης] τοῖς ἀπανταχοῦ εὐρισκομένοις . . . ἀδελφοῖς ἱερωμένοις τε καὶ λαϊκοῖς ἐν Κ(υρί)ῳ χαίρειν αἰί. Ἐπρεπε καθὼς λέγει ὁ μέγας Χρυσόστομος . . .» Τέλος «καὶ κάμνει καὶ τοὺς ἀν(θρώ)πους εὐδαίμονας: Ἐρρωσθε πάντες ἀμήν:—
αχιδ' μαρτίου ζη εἰς Ἱωάννινα.»

2) Τῷ προοίμιῳ ἔπεται (φ. 25—26) Πίναξ τῶν διδαχῶν, οὗ ἐν τέλει σημειοῦνται τάδε: «Τὸ παρὸν βιβλίον ἐπριάμην παρὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος Θεσσαλονίκης, τοῦ ἡμετέρου υἱοῦ κατὰ πν(εῦμ)α κ(υρί)ου Ἀσάνη· αχνα» Ἱανουαρίου Ἰνδ. δη· Ὁ Σερρών Δανιήλ.» Εἶτα ἔπονται (ἐν φύλ. 27—344) λόγοι ἢ ὀμιλίαι ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρες, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα: «Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἥσους . . .», Τούτων ἡ τελευταία (ἐν φ. τνθ') «Λόγος κοινὸς περὶ τῶν μαντευομένων καὶ τῶν ὁμοίων» (ἐν ἑνδεκα φύλλοις).

3) «Τοῦ σοφωτάτου Μαξίμου ἱερομονάχου τοῦ Πελοποννησίου Λόγος στηλιτευτικὸς κατὰ Λιουναίου καὶ τῶν συναποσιησάντων αὐτῷ, εἰς Ἱωάννινα» (φ. το' = 347—358) Ἐν τέλει δὲ τοῦ στηλιτευτικοῦ, ὃς μόνος γέγραπται ἐν γλώσσῃ ἀρχαίᾳ ἐκ τῶν ἐν τῷ κώδικι λόγων τοῦ Μαξίμου, σημειοῦνται τάδε: «αχια' σεπτεμβρίου κδ' εἰς Ἱωάννινα ἐγκλειστω μοι ὄντι ταυτὶ γέγραπται [Μαξίμου Ἱερομονάχου]:—»¹

4) Μετὰ τοῦτον δὲ φέρεται λόγος «Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν πολλὰ λυπομένων ἐν τοῖς τεθνεῶσιν . . .» (φ. 358^ε—370^β). |

Περὶ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν γένει πρὸλ. Γ. Ζαβείρα Ν. Ἑλλάδα σ. 454—455.

Λίαν ἐνδιαφερούσας περὶ τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρὸς πληροφορίας παρέσχε καὶ ὁ διακεκριμένος ἱστοριοδίφης καὶ προσφιλῆς ἡμῶν συνάδελφος κ. Β. Α. Μυστακίδης ἐντῆ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ Συμβολῆ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Ἱωαννίνοις σχολείων, τῆ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ «Παρνασσῷ» περιοδικῷ τοῦ ἐν Ἀθήναις ὀμωνόμου Φιλολ. Συλλόγου τόμ. Γ' [1886] σ. 185 κ. ἐ. καὶ ἐν ἰδίᾳ ἀνατυπώσει. Ἐνταῦθα κατα-

1. Σημ. Τὸν Στηλιτευτικόν, οὗ βραχεῖα ἀποσπάσματα ἐδημοσίευσεν ὁ Α. Π. - Κεραμεὺς ἐκ τοῦ κώδικος τῆς παρὰ τὸ Πάγγαιον μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἐν Παραρτήματι τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου [1886] σ. 46—47 καὶ ὁ Θ. Πασχίδης ἐν Ἡμερολογίῳ τῶν Ἑλλήνων 1887 ἐν Βουκουρεστίῳ σ. 96—97, ἔχοντες πλῆρη καὶ ἔτοιμον πρὸς λίαν προσεχῆ ἐκδοσιν. —

χωρίζεται και ἐπιστολή τοῦ ἀοιδίμου συγγενοῦ μου Ν. Τσιγαροῦ, ἀρίστου τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας ἐρευνητοῦ, καθ' ὃν «ὁ Μάξιμος διηύθυνε τὴν ἐν Ἰασίῳ Ἑλληνικὴν σχολὴν ὁπότε ἐκλήθη ἡ εἰσιάλη καὶ διενδύνη τῶν Φιλανθρωπικῶν ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων, ἐνθα καὶ συνέγραψε τὰς εἰρημμένας ὁμιλίαις». ὧν ἀντίγραφον ἐξ 88 [ἂν μὴ ὑπάρχη τυπογραφικὸν λάθος] ὁμιλιῶν εἶχε καὶ ὁ Τσιγαρᾶς, εὐρῶν ἐν τῇ Ἡπειρωτικῇ μονῇ Στύλου καὶ Δίβρωος.

Σημ. Τὸν Μάξιμον, ἀπελθόντα τῷ 1608 ἐξ Αἰγύπτου, εὐρίσκομεν ἐν Ἰωαννίνοις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1611 μέχρι τοῦ 1614.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 10 κώδικι τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τῷ περιγραφέντι ὑπὸ τοῦ Α. Πικαδοπούλου Κεραμέως ἐν σελ. 82 κ. ἐ. τοῦ Παραρτήματος τοῦ Κ'—ΚΒ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, περιέχονται καὶ ἰκκκ' ἐπιστολαὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, σταλεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου τῷ 1608 καὶ 1609, ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ τοῦ Μαξίμου, ὧν δύο ἀπευθύνονται πρὸς αὐτὸν τὸν Μάξιμον.

Οὕτως (ἐν φ. 99^α) ὁ Κύριλλος ἐπιστέλλων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ Νεοφύτῳ γράφει: «... Ὅσον συνήδομαι διὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικὸν ἀνάβασιν, ὃ λογιώτατος ἔρεϊ Μάξιμος, ἀκοῦσαν ἔχων τὴν γλῶττιαν, καὶ ταύτη τὴν σοφίαν συνυπουργοῦσαν δι' ἣν οἶδα μικρὸν ὕστερον, ἀφ' οὗ σου ἐγγυήσῃται τῇ Παναγιότητι, σπουδασθήσεται. Στέλλεται δ' ἐπὶ χρεῖαις ἡμετέραις δι' ἃς, εἶπον δεήσεις, θαρροῦμεν βοηθείας τῆς σῆς ἀξιωθήσεται... Ἐξ Αἰγύπτου ἔριξ' Ὀκιορροφριῶνος εἰκάδι.»

Ἐπίσης ὁ αὐτὸς γράφει:

(φ. 100). **Μιχαήλ** τῷ **Ἐκκλησιάρχῳ**: «... Τὸ γε νῦν ἔχον ὁ λογιώτατος Μάξιμος ὁ ἡμέτερος λογοθέτης, ἀνὴρ Ἑλλήν, καὶ παιδείας μετέχων τῆς ἀληθοῦς, στέλλεται ἐφ' ἡμετέραν χρεῖαν... Φιλήσεις δὲ τὸν ἄνδρα καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν σοφίαν, καθ' ἣν ἄξιος πρὸς ὄντινα ὄν ἀμιλλᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων... Ἐν Αἰγύπτῳ ἔριξ' Ὀκιορροφριῶνος εἰκάδι.»

(φ. 100^β). **Τοῖς ἀπανταχοῦ** «... Διὰ δὴ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, ὡ τέκνα, καὶ ἀδελφοί, ἀποστέλλαι τὸν λογιώτατον μέγαν λογοθέτην τοῦ ἀγιωτάτου καθ' ἡμᾶς θρόνου, τὸν κύριον Μάξιμον, τοῖς παροῦσιν ἐφοδιαζόμενον ἡμετέροις πατριαρχικοῖς γράμμασιν, εἰ καὶ ἀρετὴ ἢ τε σοφία τοῦ ἀνδρός καὶ ἡ γλῶττια πᾶσιν ὑμῖν τὰ καθ' ἡμᾶς δεηθήσασθαι, καὶ εἰς οἶκτον τὰ ἡμέτερα σπλάγχνα κινήσαι... Ἐν Αἰγύπτῳ ἔριξ' Ὀκιορροφριῶνος εἰκάδι.»

(φ. 104^α). Τῷ δὲ ἱερομονάχῳ **Ἀβακοῦμ** γράφει: «Οὐδέ σε ἀγνοεῖν οἴμαι, παρὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς ἀφιξαμένων ἀκούσαντα, οἳ περιεσπάρη συμφορῇ οὐ πρὸ πολλοῦ **Μάξιμος ὁ διδάσκαλος** τῶν νηῶν τινι ἐπιβάς (τῶν) βασιλικῶν) καὶ πλείων εὐθὺ τῆς βασιλευούσης.

ὅσον δ' ἀπροσδόκητον, τοσοῦτον χειρὸν ἦν τὸ κακὸν ὃ μέχρι καὶ τούτου οὐκ ἔληξεν, ἐπεὶ μὴ ἀφεθεῖς <συχωρηθεῖς> ἐν τινι τόπῳ ἐξελεθῆν τῶν ἐγγύς σου κειμένων καὶ παρακληθῆναι, ὡς εἰκὸς γυμνὸν ἄν(θρωπον), καὶ ἀπάντων ὑστερημένον, ἠπειχθη παρὰ τῶν τὸν Θεὸν μὴ φοβουμένων ἐκείνων ληστῶν, τὴν Ἰταλίαν πομποῦντα ζητεῖν, καὶ περινοστεῖν μετὰ καὶ ἄλλων, οἷς εἶχε παρ' ἑαυτῷ, καὶ κηδεμονί(ας) τῆς παρ' ἐκείνου δεομένων· οὐδ' οἶδαμεν πῆ νῦν Μάξιμος, ἢ τί πρόττει· προσδοκῶμεν δὲ καθ' ἡμέραν, εἶπου καὶ ἀκούσαιμεν τι ἀγαθόν, καὶ τῷ Κυρίῳ εὐχαριστήσασθαι... ἔριξ' Ἐλαφβολιῶνος ἐννάτη ἰσταμένου.»

Μετ' οὗ πολὺ ὅμως ἐξεδηλώθη αὐτῷ δυσμένεια ὑπὸ τοῦ ὑποπτεύοντος αὐτὸν Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, καταφαινόμενη καὶ ἐκ τῆς ἐν φ. 105 φερομένης ὡς τελευταίας λίαν δριμείας ἐπιστολῆς τοῦ Κυρίλλου πρὸς τὸν Μάξιμον (ἐξ Αἰγύπτου ἔριξ' μουνηχιῶνος κβ').

5.

Χαρτῶν 0,15 × 0,10. Αἰῶνος XVI; (φ. 45).

[Εὐχολόγιον]

Ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν ἐπὶ στυλποῦ χάριτος, περιέχον 16 εὐχὰς καὶ ἐξορκισμοὺς εἰς πάσχοντας.

1 (φ. 1^α). Ἀρχεται: «Κ(ύρι)ε ὁ Θε(ὸς) τῶν π(ατέ)ρων ἡμῶν καὶ πάσης σαρκός, βασιλεὺς τοῦ Ἰ(σρα)ήλ...».—(φ. 7^β) Ἀρχεται μακρὸς ἐξορκισμὸς: «Δέσποτα Κε Γυ Χε ὁ Θεός ἡμῶν ὁ ἰατρός τῶν νοσοῦντων... (φυλ. 11^β) ἅγιε Θεράπων ἀπὸ Σμύρνην, ἅγιε Παρθένιε ἀπὸ Λαμφάκου... ἅγιε Δημήτριε ἀπὸ Θεσσαλονίκην, ἅγιε Γεώργιε ἀπὸ Καππαδοκίαν... Δέσποινα Θεοτόκε ἀπὸ Ἀθήνας, ἅγια Ἀναστασία φαρμακολύτρια, ἅγια Βαρβάρα ἀπὸ Πάτρας... ἅγια Θεοφανῶ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, ἅγια Αἰκατερίνα ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν... (φ. 13^β) ἐξορκίζω ὑμᾶς τὰς ἐβδομήκοντα ἀσθενείας, ἃς ἔχει ὁ ἄν(θρωπος), ἀναχωρεῖν ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ ὀδ(εῖνα)... (φ. 14^β) ἢ δαιμονιακόν, ἢ φανταστικόν, μὴ ὄνοσκελιακόν ἢ ἀγγελικόν ἢ νεαραίδων, μὴ τῶν ἐν ζόφῳ ἀέρων πετομένων... μὴ κεφαλόπονον, ἢ δοντόπονον, ἢ στητόπονον ἢ καρδιόπονον ἢ νεφρόπονον, ἢ ἐν ζωχάσι, ἢ ἐξωχάσι, ἢ ἀστέρα, ἢ στρόφαν, ἢ ἀρμόπονον, ἢ τζήρματος ὀφθαλμοῦ... ἐξορκίζω σε... ἀπέλθετε εἰς τὰ ἄγρια ὄρη, ὅπου ἔσται κατηκειμένα.»

2 (φ. 17^α). Ἐπίτιλον, μεθ' ὃ Εὐχαὶ ἦτοι ἐξορκισμοὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου [ἔξ].

3 (φ. 35^α). Εὐχὴ τῶν ἁγίων ἐπὶ τὰ παῖδων

4 (φ. 38^α). *Εὐχὴ εἰς ἀσθενῆ ἔχουσα πάντας τοὺς ἀγίους.*

Αἱ πινακίδες τῆς σταχώσεως ἐξέπεσον.

6.

Χαρτ. 0,23×0,17 **Αἰῶν.** XVI (φ. 80).

«Πλάτωνος Τίμαιος ἢ περὶ Φύσεως. Platonis Timæus vel de Natura».

Ἀδήλου, ξένου πάντως λογίου, Λατινικῆ μετάφρασις μετὰ τινων σχολίων Λατινικῶν, ἐν φύλλοις χάρτου παρεντεθειμένοις παρ' ἑκαστον ἐντυπον φύλλον τῆς ἐν Παρισίοις παλαιᾶς ἐκδόσεως τοῦ Τιμαίου «apud Guil. Morelium 1551», ἧς διορθοῦνται καὶ τινα χωρία ἐν τῷ κειμένῳ ὑπὸ τοῦ μεταφράσαντος καὶ σχολιάσαντος.

Τὰ σχόλια, γεγραμμένα ἐν τῇ ᾧα τῆς τε γραπτῆς μεταφράσεως καὶ τοῦ ἐντύπου Ἑλληνικοῦ κειμένου, πολλαχοῦ εἰσιν ἐξίτηλα ἐξ ὑγρασίας. Ἡ μετάφρασις, διαφέρουσα τῶν γνωστῶν μοι ἐκδομένων μεταφράσεων τοῦ Τιμαίου, ἀρχεται: «Unus duo tres quartus autem amice Timæe ubi nobis est eorū qui heri nobis. . .»

Τῷ τεύχει τούτῳ συνεστάχεται, ἄνευ παρενθέτων φύλλων, καὶ ὁ τοῦ M. T. Ciceronis Timæus, Parisiis apud G. Morelium 1550, οὗ σώζεται μόνον τὸ α', τυπογραφικὸν φύλλον μετὰ περισελιδίων πινῶν σημειώσεων τῆς αὐτῆς χειρός.

Αἱ πινακίδες τῆς σταχώσεως τοῦ βιβλίου ἐξέπεσον.

7.

Χαρτῶν 0,15×0,10. **Αἰῶνος** XVIII (φ. 106).

[Ἀνθολόγιον]

1 (φ. 1^α). «**Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου** περὶ τῶν τοῦ βίου ἑδῶν». (Ἀρχ.) «Τίς; πόθεν εἰς βίον ἦλθον».

(φ. 3^α). «**Τοῦ αὐτοῦ** γνωμικὰ δίστιχα».

(φ. 4^α). «**Τοῦ αὐτοῦ** τετράστιχα».

(φ. 13^β). Μετὰ τὸ τέλος τῶν τετραστίχων ἐπονται καταλογάδην οἷδε λαμβοὶ τοῦ γράψαντος τὸν κώδικα:

«Ἐγράφη ταῖς χερσίν Ἀναστασίου Μπέροτις τοῦτο τολμῆσιν λαβεῖν, ὦ ξένε, [κου. ἢ χεῖρ αὐτοῦ τέμνεται ὡς καταδίκου καὶ τὴν ἀράν γε τοῦ δεσπότη λαμβάνει τοῦτου χάριν ἔγραφα ταῦτα, ὦ ξένε,

ἵνα μὴ λάβῃς τὰ καλά μοι τετράστιχα τῆ παιδαγωγία δὲ ἵνα μὴ ἄγῃς καὶ τούτων ἄγων εὐκαίρως καταλύεις».

2 (φ. 13^α). «**Τοῦ ἐν ἀγίοις π(α)τρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἐπισκόπου Σελευκείας**».

Ἐπίτιτλον, ὑφ' ὃ «**Τοῦ αὐτοῦ** εἰς τὸν πάγκαλον Ἰωσήφ».

(φ. 19^β). «**Τοῦ αὐτοῦ** εἰς τὸν Μωϋσῆν».

3 (φ. 27^α). Ἐπίτιτλον. «**Διβανίου** πρεσβ[ε]υτικὸς πρὸς τοὺς Τρῶας ὑπὲρ τῆς Ἑλένης.» Ἀρχ. «Εἰ μὲν ἐβούλετο Ἀλέξανδρος. . .»

(φ. 34^β). (Τέλος) «**ἐτέρων ἀναγκαζόντων**». μεθ' ὃ: «Καὶ τότε ξὶν τοῖς ἄλλοις Ἀναστασίου Μπέροκου ἐγράφη ταῖς χερσίν· τέλος τοῦ τροπαρίου ἀμῆν».

4 (φ. 35^α). «Ἐκ τῶν τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου» Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους 52. (Ἀρχ.) «Ἰμμοθέφ ἀναγνώστη». (Τέλ.) «Ζωσίμου πρεσβυτέρω».

(φ. 48^β). «τέλος τῶν παρόντων ἐπιστολῶν τοῦ ἀγίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου».

Ἐντεθεν μέχρι τέλους ἐπονται παραφράσεις τῶν ἀνωτέρω εἰς καθωμλημένην γλῶσσαν τῆ αὐτῆ χειρὶ γεγραμμένα.

5 (φ. 49^α). «Οἱ στίχοι τοῦ **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου** διὰ ταῖς σιρόταις τῆς ζωῆς του».

Ἀρχ. «Ἰοῖος εἶμαι ἐγώ; ἀπὸ ποῦ ἦλθα εἰς τὴν ζωὴν; . . . ἢ σιρόταις τῆς πολιτενᾶκτου ζωῆς εἶναι πολλαῖς . . . καὶ οὐδὲ κανένα καλὸν . . . εἶναι ἄμιχτον τῆς κακοσύνης καὶ ἄμιποτες καὶ νὰ μὴν ἦθελεν ἔχη τὰ λυπηρὰ περισσότερον μερικόν. . .»

(φ. 50^α). «**Τοῦ ἰδίου Γρηγορίου Ἐπιτάφια**».

(φ. 52^α). «**Τοῦ ἰδίου Γρηγορίου** γνωμικὰ με δύο στίχους».

Ἀρχ. «Τὰ σύνορα τῶν πραγμάτων ἀποφασίζου».

(φ. 65^β). «Τέλος τῶν ἐξηγήσεων τούτων τῶν τετραστίχων».

6 (φ. 66^α). [**Βασιλείου ἐπισκόπου Σελευκείας**] Ἀρχ. «Εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἀπερνοῦν ταῖς μεγάλαις θάλασσαις».

(φ. 75^β). (Τέλος) «εἰς τὸν ὅποιον εἶναι ἡ τιμὴ καὶ ἡ νίκη παντοτινὰ βέβαια».

«**Τοῦ ἰδίου Βασιλείου** εἰς τὸν Μωϋσῆν».

(φ. 84^β). «Τέλος τῶν παρούσων ἐξηγήσεων ἀμῆν»:

7 (φ. 85^α). «**Λόγος τοῦ Διβανίου** πρεσβευτικὸς εἰς τοὺς Τρῳαδίτας διὰ τὴν Ἑλένην».

Ἀρχ. «Λέγει ὁ Μενέλαος: ὦ Τρῳαδίται ἀνίσως ἦθελεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ εἶναι δίκαιος

κᾶν κατ' ὀλίγον δὲν ἐχρειάζονταν τῶρα ἄρματα, οὔτε πρεσβεΐα, οὔτε συνάθροισις. ἀμὴ καὶ ἡμεῖς ἐσεργιανίζαμεν εἰς τὰ ὀσπίτιά μας ἀντάμα μὲ ὄλα τὰ καλὰ καὶ εἰς τοῦ λόγου σας ἐστέκονταν τὰ πράγματα ἔξω ἀπὸ τοὺς φόδους. »

(φ. 95^α). Τέλος «καὶ θέλομεν πολεμήσει ἔστοντας καὶ νὰ μᾶς βιάζουσι ἄλλοι». — «Τέλος τῶν ἐξηγήσεων τούτων».

8 (φ. 95^β). «Τούτοι ἢ ἐπιστολαὶ εἶναι τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου».

Ἔπεται ἐξηγήσεις τῶν ἀνωτέρω (φυλ. 35^α — 48^β) ἐπιστολῶν.

Τὸ φ. 26^α ἄγραφον. — Τὸ τέλος ἐλλείπει.

Ἡ στάχσις διὰ ναστοῦ χάρτου περιβεβλημένου βύρση μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

Σημ. Ὁ γράψας τὸν κώδικα τούτον Ἀναστάσιος Μπέρκος ἦν εὐπατριδῆς Ἰωαννίτης. Κατὰ τὸν ἀοιδιμον Π. Ἀραβαντινόν, ἐν Χρονογραφίᾳ Ἡπείρου τόμ. Β' σ. 263 «ἡ γενεὰ τοῦ Μπέρκου διήλθε μέχρι τῆς τελευταίας [III] ἐκκτονταετηρίδος ἀνθούσα ἐπὶ προσοῦσῃ θέσει καὶ ἀρρενογονίᾳ ἀποσβεσθεὶς ἤδη ἐξ ὀλοκλήρου».

8.

Χαρτῶν 0,21 × 0,15. **Αἰῶνος** XVIII (φύλλα 6).

1 (φ. 1^α). [Ἀδύλου] Εὐχὴ εἰς ἀσθενούντα καὶ εἰς πᾶν νόσημα.

Ἄρχ. «Δέσποτα κύριε, ὁ ἰατρὸς τῶν νοσούντων».

2 (φ. 4^α). (Εὐχὴ εἰς καρποὺς τῆς γῆς).

3 (φ. 6.). Εὐχὴ ἐτέρα τοῦ αὐτοῦ.

Φύλλα ἀστάχιστα, πλήρη ἀνορθογραφῶν.

9.

Χαρτῶν 0,21 × 0,17. **Αἰῶνος** XIX (φύλ. 11).

(φ. 1) «Ποίημα κάμου τοῦ ταπεινοῦ Δωροθέου Σταυρουπόλεως μεγαλυνάριον εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Ἵπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας...»

Ἄρχ. «Μεγαλύνομέν σε Θεοτόκε ἀγνή καὶ τιμῶμεν τὴν ἀγίαν σου Κοίμησιν, καὶ μεταστασιν ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν».

(φ. 10^β). «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα. 1807 Αὐγούστου 15».

10.

Χαρτῶν τετράδια 0,24 × 0,18 **Αἰῶν.** XIX ἀρχομένου (φ. 29).

1 (φ. 1). α'. «Ἐξηγήσεις εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἀνασίου τὸν κατὰ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐξηγη-

θέντα παρὰ Οἰκονόμου Κωνσταντίνου Λιδασκάλου Σμύρνης».

(φ. 10. β'. «Ἐξηγήσεις τοῦ αὐτοῦ, τρίτου [Φιλιππικοῦ] λόγου τοῦ Δημοσθένους.»

2 (φ. 20). α'. [Ἀδύλου] «Ἐξηγήσεις τοῦ Ἀνασίου ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους [φόνου]».

Δι' ἄλλης χειρός, ἀκέφαλος.

(φ. 27. β'. [Ἀδύλου] «Ἐξηγήσεις τοῦ Λιβανίου πρεσβευτικὸς Α'.» Τὸ τέλος κολοβόν.

11.

Χαρτῶν 0,23 × 0,19. **Αἰῶν.** XIX ἀρχομένου (φύλ. 10).

[Ἀδύλου] Λογικὴ.

(Φυλ. 1^α = σελ. 23). Ἄρχ. ἀκέφαλος :

«Ἡ λογικὴ οὖν πρῶτον θεωρεῖ τὸν νοητικὸν ὄρον, ὃν καὶ καθ' αὐτὸν σκοπεῖ, τὸν δὲ φωνητικὸν θεωρεῖ δεύτερον, ὡς δηλωτικὸν τοῦ νοητικοῦ καὶ ὡς μέρος τῆς προτάσεως εἰς ὃ ἀμέσως διαλύεται ἡ πρότασις . . .»

Τὸ τέλος κολοβόν.

12.

Χαρτῶν 0,22 × 0,16. **Αἰῶν.** XIX ἀρχομένου (φ. 18).

[Ἀδύλου] Περιγραφή τοῦ [ἐν Ἰταλίᾳ] Ἡρακλείου. Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν.

[Ἐκ τοῦ προλόγου τούτου ἀποσπῶμεν :

. . . Αὐτὴν λοιπὸν τὴν περιγραφὴν τοῦ ἱσχυαστικοῦ ἐμοῦ βίου σχολίην ἠγησάμενος χάριν περιεργείας τῶν φιλομούσων ἐμῶν ὁμογενῶν, ἐφιλοτιμήθην ἀπὸ διαφόρων περιηγητῶν καὶ συγγραφῆς τὴν περὶ τοῦ Ἡρακλείου διεσπαρμένην περιγραφὴν νὰ συνάψω εἰς ἓν καὶ νὰ μεθερμηνεύσω προσθέσας πρὸς τὸ τέλος ταύτης καὶ τινὰς ἰδίας σημειώσεις . . . Δέξασθε οὖν προθύμως, ὡ φιλομαθεῖς ὁμογενεῖς, τὴν περὶ τῆς πολυθρυλήτου πόλεως περιγραφὴν ταύτην . . .»]

13.

Χαρτῶν 0,33 × 0,23. **Αἰῶν.** XIX (φ. 29).

[Ἀδύλου] Σειρὰ τῆς κοινωνικῆς φιλοσοφίας.

Τὸ τεῦχος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐφθαρμένον ἐκ βραχῆς. Ἐγράφη περὶ τὸ 1830.

(Ἄρχ. «Μάθημα Α'. κεφ. 1. Γνώσεις προοιμιακαί : Ἐκτὸς τῶν γενικῶν θεωριῶν περὶ τῶν ὁποίων ἐνασχολεῖται ἡ Φιλοσοφικὴ Ἱστορία, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινὲς γνώσεις μερικώτεραι ἀφορῶσαι τὴν κοινωνίαν ἐν γένει».

Τὸ τέλος κολοβόν (μάθημα ΙΔ').

14.

Χαρτῶν 0,22×0,17. Αἰῶν. XIX (φ. 7).

Συναξάριον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας (έορταζομένης τῇ 14 Ὀκτωβρίου), συνταχθὲν τῷ 1866, ὑπὸ τοῦ ἐκ Στογιάκῶδου τῆς Μακεδονίας ἱερέως Παπᾶ Στογιάννη, εἰς Σλαυομακεδονικὴν διάλεκτον, γραφὲν δὲ δι' Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Τοῦ συναξαρίου τούτου προηγεῖτο καὶ ἀκολουθία τῆς ἁγίας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συνταχθεῖσα ἑλληνιστί. Ἐν τέλει ἐπίλογος τοῦ γράφαντος ἑλληνιστὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας Γευγελῆς περὶ τοῦ χρόνου τοῦ έορτασμοῦ τῆς ἁγίας, ἣτις «πρῶτον ἦτον εἰς τὸ Βελιγράδιον καὶ λέγεται *Πετκόβδεν δεδικλερί*».

Σημ. Τὸ χειρόγραφον εὑρον ἐν Γευγελῇ τῆς Μακεδονίας.

15.

Χαρτῶν 0,15×0,11. Αἰῶνος XVIII (σ. 392).

Ἐγκόλπιον πολυμιγές, περιέχον ἴδια **Ἱατροσόφιον, περὶ Ζωγραφικῆς τέχνης** κτλ.

1 (σ. 19). [Ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ σελ. 18.] «**Προγνωστικὸν τῆς σελήνης** δταν φανεῖ σὲ ἡμᾶς κατ' ἀρχάς». Ἄρχ. Μῆν Ἰανουάριος. — β' «περὶ ποταῖς ὤραις ἐξουσιάζουσιν οἱ χυμοὶ τοῦ φεγγαρίου.» — γ' «**Πυθαγόρου φιλοσόφου** περὶ πρὸς γνωστικοῦ πρῶτον ἢ ζήσονται ἢ ἀποθνήσκουνται οἱ δύστηχοι τῆς σελήνης...». — δ' «**Τρινητάριοι, ἣτοι τριαδίται**». Ἄρχ. «Εἰς τὴν αἴν' τῆς σελήνης ἔπερ ἀνίδης δράμα χαρὰν σημαίνει . . .»

2 (σ. 28). «**Ἐρμηνεῖα περὶ τόξου οὐρανοῦ**». Ἄρχ. «Ἀπρίλιος. Ἐὰν φανῆ [τὸ τόξος].»

3 (σ. 32). «**Ἐρμηνεῖα περὶ ἀστραπῆς**». Ἄρχ. Ἀπρίλιος.

4 (σ. 35). **Σεισμολόγιον** ἐκλεκτὸν τοῦ Ἀριστοτέλου, καὶ σοφωτάτου ἱατροῦ. Ἄρχ. «Μῆν Σεπτέμβριος. ζῶδιον Ζυγός.»

5 (σ. 48). «**Βροντολόγιον** θαυμαστὸν καὶ ἐξάισιον Λέοντος τοῦ σοφωτάτου βασιλέως.» Ἄρχ. «Μῆν Σεπτέμβριος. Ζυγός.»

6 (σ. 61). «**Τοὺς τόπους ὁποῦ ὀρίζει τὸ καθὲν ζῶδιον**». Ἄρχ. «Μάρτιος Κριός. Ὁ Κριός ὀρίζει τὴν Χαλκηδόνα...»

[Σημειούμεθα τινὰς δημῶδες τῶν τόπων τούτων ὀνομασίας: «Ὁ Ταυρος ὀρίζει . . . τὴν Καλαυρίαν κοινῶς Ὑδρα, τὴν Καλιάρην, τὴν Γράντα, τὴν Φαμάγουσταν, τὴν οὔσα ποτὲ

κλειδὶ τῆς Κύπρου . . . τὸ Κοσόβι ἄλλως Κόσσοβον, τὴν Προκοπιανὴν κοινῶς δὲ Προκόπιαν . . . τὴν Πάρενξον κοιν. Παρέντζο.— Ὁ Δίδυμος ὀρίζει τὴν Μπαρπαρίαν, τὴν Καράπογδανίαν, ἣτοι Μολδαβίαν, τὴν Ἀθήνα, τὴν Φερεντζίαν, τὴν Φράντζαν. . . — Ὁ Καρκίνος ὀρίζει τὴν . . . Ἰγγλιτέραν, τὸ Βάστι κοιν. Βάταν, τὴν Χιώ.— Ὁ Λέων ὀρίζει τὴν . . . Πούλιαν, τὴν Τζίαν ἄλλως Κίαν, τὴν Πολυανὴν κοινῶς Δρογριάνη . . . τὴν Παλαιόπολιν ἄλλως Καλενδερῆ, τὴν Κατόπιν ἄλλως Κασυώπην.— Ἡ δὲ Παρθένος ὀρίζει τὸν Αὐλώνα, τὴν Ματζαρίαν ἄλλως Ματάρια, τὴν Κάρπαθον, πάλαι Ποσείδιον . . . τὴν Ἀξιάν ἄλλως Νάξον, τὴν Καρνανίαν ἣγουν Ἄρτα, τὴν Κρήτην, Γνοῦραν τὴν νῦν Καλόγηρον καλουμένην, τὴν Λαδαοῦρ ἄλλως Δαυρινόν, τὸ Κράπακ ἄλλως Κάρπατον, τὴν Παυῖαν ἄλλως Τίκινον καὶ τὰ Δωδεκάνησα.— Ὁ Ζυγός ὀρίζει τὴν Κούκουραν ἄλλως Κούκουρον, τὴν Τζινάν ἄλλως Κιανόν, τὴν Μοθώνην ἄλλως Μεθώνην, τὴν Κορώνην ἄλλως Αἰπειαν. . . τὸν Μωρέαν.— Ὁ Σκορπιός ὀρίζει τὴν Κεφαλωνίαν, τὴν Λευκάδα. . . — Ὁ Ἰχθὺς ὀρίζει τὴν Πάφον, τὴν Καρπότην ἣγουν τὸ σύνορον τῆς Κύπρου, τὴν Ρούμελην:»]

7 (σελ. 70). [Ἄνευ ἐπιγραφῆς] **Ἱατροσόφιον**, περιέχον 386 θεραπευτικὰς συνταγὰς διαφόρων νόσων ἐγκατεσπαρμένης μεταξὺ τῶν σελ. 70—163, 161—269, 353—365, 375—382, ἐν αἷς καὶ ἱκανοὺς ἐξορκισμοὺς. Ἄρχ. «Περὶ γυναικὸς ὁποῦ δὲν κάμνει παιδί νὰ τὴν κάμης ἱατρικὸν διὰ νὰ ἐγκαστροθῆ. Ἀριστοτέλους σωφιστάτου ἱατροῦ».

Μεταξὺ τῶν ἀδεσπότην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνταγῶν, αἵτινες πανταχοῦ καλοῦνται διὰ τῆς Ἱταλικῆς λέξεως «ρετζέτα», περιλαμβάνονται:

(σ. 180). «Περὶ κυτερνάδας ρετζέτα τοῦ Ἀντονάκη Καλιάρχου μεγάλου μπάνου.» [Κείμενον Βλαχικὸν διὰ Σλαυικῶν γραμμάτων.]

(σ. 181). «Χάπια καθημερούσια λαμβανόμενα πρὸ τοῦ δείπνου ἐν κάρτον τῆς ὥρας ρετζέτα τοῦ ἁγίου ἀρχημανδρίτου Θεοκλήτου».

(σ. 185). «Ἄλοιφή εἰς κάθε κακὸν ὁποῦ εὐγένει εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀν(θρώπου) ἐκ τῆς διαφθορᾶς τοῦ αἵματος, ρετζέτα τοῦ ἁγίου ἀρχημανδρίτου Θεοκλήτου.» Αὐτόθι «Ῥετζέτα τοῦ ἁγίου πρῶ(ην) Ἡλιοπαύλεως κυρίου κυρίου Σεραφεῖμ διὰ τὴν πέτραν ὁποῦ δὲν ἤμπορεῖ ὁ ἀν(θρώπος) νὰ τὴν κάμη ἀπὸ τὸ οὔρος δοκιμασμένη καὶ πολλὰ ὠφέλημος».

(σ. 188). «Ἐπι διὰ νὰ ἀνοίξη ἀπόστημα νὰ μὴ πεδεύεται ὁ ἀν(θρώπος), τοῦ Φωτάκη

ιατροῦ· γεν[αρίου]: 6: 1763φ τὸ ὁποῖον εἰς τὴν σύζυγόν μου τὸ ἔκαμα».

(σ. 261). «Διὰ παροξυσμὸν καθημερινὸν τριταῖον καὶ τεταρταῖον τοῦ διδασκάλου μου Παππαδιοησίον.»

(σ. 263). «Τοῦ Φραιζέζου ἱατροῦ ὅταν δὲν στέκη ἢ κίνησις. . .»

(σ. 373). «Ῥετζέτα διὰ τὴν θερμὴν παρὰ ἱατροῦ Μοσχόβου δοσμένη πρὸς τὸν ἱερομόναχον Διονύσιον καὶ δοκιμασμένην· ἀψξε Ἀπριλ. 17».

(σ. 375). «Ῥετζέτα διὰ εὐκιλιότητα καὶ διόρθωσιν στομάχου τοῦ Φίλιππου καπικεχαγιᾶ».

(σ. 379). «Δοκιμασμένον ἱατρικὸν πρὸς τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Διονυσίου ἀπὸ Ἀγραφα διδασκάλου μου διὰ κίνησιν με ἀίμα.»

(σ. 381). «Ῥετζέτα τοῦ Ῥέντζιχ ἱατροῦ τοῦ Κράϊ τῆς Πρου[σσία]ς διὰ τὸ ὄρχηδιον ὅπου πρίσκειται . . . Σεπτ. 2η ἀψξςφ».

(σ. 201—203, 214—218). Συνταγαὶ εἰς Βλαχικὴν γλῶσσαν διὰ Σλαυϊκῶν στοιχείων.

Σημ. Περὶ ἱατροσοφίῶν ἰδὲ Κρουμδάχερ—Σωτηριάδου Βυζαντ. Λογοτεχνίας τόμ. Β' σ 417, 425 κ. ἑ. — Γ' σ. 235.

8 (σ. 154—163). Εἰκὼν πανσελήνου μεθ' ἧν: «Διὰ τὰ γνωρίσθη τὴν χρονίαν ἐκείνην τὴν πλανήτην ὁρίζει ὅταν ἔλθῃ ἡσπ τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ποίου πλανήτου πέση καὶ τὴν θέλει συνέβῃ ἐκείνην τὴν χρονίαν» Ἀρχ. «Κυριακὴ ὁρίζει ὁ ἥλιος.»

9 (σ. 163—166). «Ἐδῶ γράφομεν τὰ ματέμια ἐκεῖνα ὅπου ὁρίζουν οἱ πλανῆται». Ἀρχ. «Ὁ Κρόνος ὁ πλανήτης ὁρίζει τὸ μάλαγμα. τὸ ὁποῖον μάλαγμα ἂν θέλεις νὰ τὸ κάμῃς ποτῆρι νὰ πίνῃς κρασί μετὰυτὸ, ἢ τεψὶ νὰ φάγῃ ἀπὸ ταῦτό, κάμει πολλὰς καλοσύναις στὸ κορμὶ τοῦ ἀν(θρώπου) καὶ ὅλος χαρούμενος εἶναι ὁ ἀν(θρώπος):»

10 (σ. 196). «Κλυδί» [=Κλεις κρυπτογραφικὴ κατ' ἀντίστροφον τῶν γραμμάτων μετὰθεσιν, ἔχουσα ὧδε]:

α . β . γ . δ . ε . ζ . θ.
 χ . φ . υ . τ . σ . ρ . π.
 κ . λ . μ . ν . ο . π . ρ.
 ο . ν . μ . λ . κ . θ . ζ.
 σ . τ . υ . φ . χ.
 ε . δ . γ . β . α . »

Παρελείφθησαν ἐκ τῆς κλειδὸς ταύτης τὰ γράμματα η, ι, ξ, ψ, ω, ἀναπληρούμενα τὰ μὲν η καὶ ι διὰ τοῦ υ, τὸ δὲ ω διὰ τοῦ ο, καὶ

τὰ διπλᾶ ζ καὶ ξ διὰ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ γραμμάτων. Ὁ πίναξ οὗτος ἐλλείπει ἐκ τῶν περὶ κρυπτογραφίας καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῆς συστημάτων κεφαλαίων τῶν ἀξιολόγων Παλαιογραφῶν τῶν ἐκδοθεισῶν ὑπὸ Θόμψωνος — Λάμπρου (Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Παλαιογραφίας Ἀθήνησι 1903 σ. 156 κ. ἑ.) καὶ, τῆς νεωτάτης, ὑπὸ V. Gardthausen (Griechische Paleographie τόμ. Β' 1913 Leips. σ. 307 κ. ἑ.).

11 (σ. 269—357). «Περὶ ζωγραφικῆς τέχνης».

Συλλογὴ ὁδηγιῶν (ἢ ἐρμηνειῶν) ἀναφερομένων κυρίως εἰς τὸ ὕλικόν μέρος τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, ὀλίγον δὲ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ δὴ τῆς «Ἐλεούσης τοῦ Κύκκου [τῆς Κύπρου]», τῶν ἀποστόλων, προφητῶν καὶ τινῶν ἁγίων.

Ἀρχ. «Πῶς νὰ κάμῃς κόλα δυνατὴ ὅπου κολνάς γυαλί, ξύλον, μέταλλον καὶ ἦτοι ἄλλο θέλεις καὶ ποτὲ δὲν ξεκολά:»

Τινὲς τῶν ἐρμηνειῶν τούτων γράφονται διὰ Σλαυϊκῶν στοιχείων εἰς Βλαχικὴν γλῶσσαν. Αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ ἀντεγράφησαν περὶ τὸ 1760 κατ' ἐκλογὴν ἐκ παλαιότερου, τὸ πλεῖστον Ἀθωνικοῦ, κειμένου τῆς σχολῆς τοῦ περιφήμου ζωγράφου Πανσελήνου, ὡς φαίνεται τοῦτο καὶ ἐξ ἀντιβολῆς αὐτῶν πρὸς τὴν ὑπὸ Α. Π.—Κεραμέως ἐκδοσιν τῆς πολυκρότου «Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ Ἐρμηνείας τῆς Ζωγραφικῆς τέχνης καὶ τῶν κυρίων αὐτῆς ἀνεκδότων πηγῶν, ἐν Πετροπόλει 1909». Τῶν πλειόνων ἐκ τῶν ὁδηγιῶν τούτων τὸ κείμενον παρεμφέρει τῇ πρώτῃ κυρίως πηγῇ τῆς ἐν λόγῳ συγγραφῆς Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ (Κεραμέως σ. 237 κ. ἑ.), ἐνέχει ὅμως λεκτικὰς τινὰς διαφορὰς καὶ λάθη ἐξ ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως προελθόντα. [λ. χ.]

«Ἐρμηνεία διὰ τὰ κόμης καὶ τὰ λύσης τὸν ἡμιον» (Χειρογράφου σ. 285).

«Πῶς νὰ κάμῃς καὶ τὰ χύσης γύψον» (Κεραμέως Ἐρμην. σ. 13 καὶ 239).

«Πρῶτον διάλεξον αὐτὸν ἐπιμελῶς τζακίζωντὰς το με τὸ τζοκάνι εἰς λεπτὰ κομάτια, καὶ βλέπε νὰ βάνῃς τὸ ἄσπρον καὶ γυαλιστερόν ἔπειτα κάψον τὸν φούρνον τῆσ-σαρῆς ἢ καὶ πέντε ὥραις καὶ παραπάνω ἕως νὰ κοκκινήσῃ καλά καὶ τότε εἰσάγει τὰ κάρβουνα καὶ σκουπισέτο εὐμορφα με ἕνα κλαδί, καὶ βλέπε

«Ὅταν θέλῃς νὰ κάμῃς καὶ τὰ χύσης γύψον, ποιήσον οὕτω πρῶτον διάλεξε αὐτὸν ἐπιμελῶς καὶ τζακισέ τον με τὸ σφυρὶ εἰς λεπτὰ κομάτια, καὶ στοχάζου νὰ βάνῃς τὸν ἄσπρον καὶ γυαλιστερόν ἔπειτα κάψον τὸν φούρνον, ἕως νὰ κοκκινήσῃ, καὶ τότε εἰσάγει τὰ κάρβουνα καὶ σκουπισέ τον καλά με ἕνα κλαδί, καὶ βλέπε

να μὴ ἀργίσης καὶ κρυό-
νει ὁ φοῦρνος, καὶ οὕτως
ρύψον τὸν ὕψον μέσσω ὁ-
γλήγορα κτλ.»

πε μὴν ἀρχίσης καὶ κρυ-
ώση ὁ φοῦρνος· καὶ οὕτω
βίψε τὸν γύψον μέσσω εὐ-
θὺς κτλ.»

Ἄλλὰ καὶ παρ' ἄλλων ἤντηλεσε πηγῶν ὁ ἀντιγράψας τὰς ὁδηγίας, αὐ φαινομένων ἐν τῇ βήθεισῃ ἐκδόσει τοῦ Κεραμέως. Οὕτως ἐν σελ. 306 σημειοῦνται ἐπιγράμματα εἰς σήμαντρον (ἀρχ.) «ζῦλον ἴσταμαι ἐν μέσῳ τοῦ ἔρυμῶνος», καὶ εἰς θύραν (ἀρχ.) «εἰ μὲν φίλος πέφυκας εἴσελθε χαίρων».

Ἐν σελ. 333: Ἑρμηνεία «τοῦ Ἀθηναίου [ζυγράφου] διὰ τὸ φόρεμα τοῦ Χριστοῦ.»

Ἐν σελ. 355 «Ἔτερον ὕψωμα εἰκόνας ὁποῦ ἔμαθον τόρα παρὰ Κωνσταντίνου ζωγράφου καὶ τὸ εἶδα ὅτι γίνεται καλόν· ἀψξςφ: Φευρ: 27 [ἐν Βουκουρεστίῳ]» καὶ «ἕτερον πολεμέντι τοῦ αὐτοῦ».

Σημ. Περὶ ζυγραφικῆς καὶ ἀγιογραφίας ἰδ. καὶ Κρουμβάχερ—Σωτηριάδου Βυζαντιν. Δογαστεχν. Γ' σ. 651 κ. ἑ.

12 (σ. 365—374). Ἡμερολόγιον ἀπέφαλον, περιέχον χρονικά σημειώματα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1746—1765. Τούτων ἐδημοσιεύσκειν τινα, ἀναφερόμενα κυρίως εἰς Φαναριώτας ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας, ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Ε' (1899) σ. 570 κ. ἑ., ἀναδημοσιεύθηκα ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος τόμ. Ζ' (1911) σ. 113 κ. ἑ. Ἐν τούτοις περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐξῆς ἰδιωτικὰ τοῦ γράψαντος:

1. **αψμς'φ**. Αὐγούστου κδ'. Ὁ ὕψηλόι(ατος) αὐθέντης Κωνσταντίνος Μαυροκορδάτος μὲ ἔκανε τζαούση τῶν ἀπρότων.

2. **αψμςφ**: Δεκεμ: 4: πάλιν μὲ ἐχώρησεν καβάδι διὰ βατ: ἀπρότων.

3. **αψμζ'φ**: Νοεμβρίου η' ἡμέρα Κυριακῆ τῶν Ταξιαρχῶν ἡ μνήμη ἐστεφανώθην ἐγὼ τὴν Κασάνδρα θυγάτηρ τοῦ Κωνσταντίνου Λαμπρινοῦ πρώ(ην) μεγάλου σπαθάρη: διὰ μέσου τοῦ Ἀντιοχείας Πατριάρχου Σιλβέστρου ὅστις ἐβλόγησε τὴν ἀδράβωνα εἰς Μαϊώ[;]

4. **αψμηφ** Ὀκτωμ: κέ ἡμέρα Δευτέρα εἰς τὰς :9: ὥρας τῆς νυκτὸς ἐγεννήθη ὁ φίλτατός μοι υἱὸς α^{ος} ὀνομασθῆς Μανολάκης βαπτισθῆς ὑπὸ Μπαλάσας δόμνας Βρανκοβάνκας.

5. **αψνφ**. Σεπτ: ιζη. ἡμέρα βε εἰς τὰς :9: ὥρας τῆς ἡμέρας ἐγεννήθη ἡ φιλιότη μου κόρη Σουλτανίτσα βαπτισθῆς ὑπὸ Γρηγορέσκου Ράζου μεγάλου πιτάρη.

6. **αψνγφ** Ἀπριλ: καὶ ἡμέρα Τετράδι εἰς τὰς 6: ὥρας τῆς ἡμέρας ἐγεννήθη ὁ φίλτατός μοι υἱὸς Ματθαῖος βαπτισθῆς ὑπὸ Ματθαίου Ρωσέτου μεγάλου βισιάρη. [Ἐστέρη ἐξ προσθήκη:] **αψξξφ** Ἰουνίου α': παρασκευὴ εἰς τὰς :9: ὥρας τῆς ἡμέρας, ἀπέθανεν ἀπὸ ἀπόστημα εἰς τὸ στήθος καὶ ἰτάφη Ἰουνίου :2: εἰς τοὺς ἀγίους Πάντας εἰς τὰ αὐταδέλφια του ὄντας χρονῶν ιδ'.

7. **αψνγφ** Φευρ. 17η ἡμέρα Παρασκευὴ εἰς τὰς :4: ὥρας τῆς νυκτὸς ἀπέθανεν ὁ υἱὸς μου Μανολάκης ἀπὸ βήχαν.

8. **αψνεφ** Αὐγους: 2η ἡμέρα Τετράδι εἰς τὰς 6: ὥρας ἐγεννήθη ὁ φίλτατός μου υἱὸς Νικολάκης βαπτισθῆς ὑπὸ τῆς μητρὸς μου Μαριώρας.

9. **αψνςφ** Δεκεμβρ. ια' ἡμέρα Τετράδι εἰς τὴν μίαν ὥραν τῆς νυκτὸς ἀποβάλλη ἡ σύζυγός μου ἕναν υἱὸν μηνῶν :8:

10. **αψνςφ** Νοεμβρ. καὶ ἡμέρα Πέμπτη εἰς τὰς :8: ὥρας τῆς νυκτὸς ἔδωσεν τὸ κοινὸν χρέος ἡ μήτηρ μου Μαριώρα καὶ ἐνταφιάσθη εἰς τῶν ἀγίων Πάντων τὸ μοναστήρι κοντὰ εἰς τὸν πατέρα μου εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸ παρεκλήσι ὁποῦ εἶναι ἡ σκάλα τῆς ἐκ(κλησίας).

11. **αψνηφ** Ἀπριλ. ιγ' ἡμέρα βε εἰς τὰς 3: ὥρας τῆς ἡμέρας ἐγεννήθη ἡ φιλιότη μου κόρη Ἐλενήτσα βαπτισθῆς ὑπὸ Φιλαρέτου μ(ητ)ροπολίτου.

12. **αψξαφ** Ἰουλίου 26 ἔτι ἀποβάλλη ἡ σύζυγός μου ἐν κορίττῃ ὄντας φευγάτη διὰ τὴν πανοῦκλα εἰς Μαγουρέλι τοῦ Στεφανάκη.

13 (σ. 380). [Χρησμοί] «τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Διονυσίου· μοὶ ἐδόθη:
1765: Εἰς ὅλον τὸν κόσμον πόλεμος φοβερός.

1766: Ἡ ἐρήμωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

1767: Καταποντισμὸς τῆς Ἐγκλητέρας.
1768: Θέλουν γνωρίσει ὅλα τὰ ἔθνη τὸν Χριστόν.

1769: Θέλει φανῆ ἕνας ἄν(θρωπ)ος ὁποῦ νὰ κάμη θαύματα μεγάλα, τέρατα καὶ σημεῖα.
1770: Μέλλει γενέσθαι σεισμὸς παγκόσμιος.
1776: Θέλει πέσει ὁ ἥλιος ἢ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα.

1772: Θέλει ἀφανισθῆ ὅλος ὁ κόσμος ἀπὸ φωτιά.

1173. Ἡ φοβερὰ ἡμέρα τῆς κρίσεως τῆς βας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας.»

Σημ. Ὁ ἱερομόναχος Διονύσιος ἀναφέρεται ἀνω-

τέρω ἐν § 7 (σελ. 82) ὡς διδάσκαλος τοῦ γράψαντος, ὀρμώμενος ἐξ Ἀγράφων.

Τὸ ἐγκόλπιον τοῦτο ἀνήκε πολυπεῖρῳ τινὶ αὐλικῷ—ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν χρονικῶν αὐτοῦ σημειωμάτων—τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας, ὅστις ἐπὶ εἰκοσαετίαν τοῦλάχιστον (1746—1766) κατέγραψεν, ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ πάσαν πιθανότητα, τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα. Τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος πάντως περιείχετο ἐν τοῖς ἐκπεσοῦσι φύλλοις ἐκ τῆς ἀρχῆς ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἡμερολογίου, ἐξ οὗ καταφαίνεται μόνον ὅτι τῷ 1747 ἐστεφανώθη τὴν Κασσάνδραν θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου Δαμπρινοῦ, πρῶτην μεγάλου σπαθάρη, διὰ μέσου τοῦ Ἀντιοχείας πατριάρχου Σιλδέστρου.

Τῷ 1792 φαίνεται περιελθὼν τὸ χειρόγραφον εἰς χεῖρας ἀγραμμάτου τινὸς Τζαρτζα ἢ Τζαρτζόμπεη, ὃς καὶ συνταγὰς τινὰς προσέθηκε μέχρι τοῦ 1827 Νοεμβρίου 10. Οὗτος γράφει καὶ τὰ ἐξῆς:

(Ἐν ἀγράφῳ σελ. 69). «1814 Νομβρίου 24 εἶπα ἐγὼ Τζαρτζωπεγης χρονους 74 καὶ γραφο τα οσα λεγη το γηατροσοφι μου ολα γεροντε δοκημασμενο τοχο στα χερηα μου χρονηα 22».

(σελ. 378). «1817 Μαγηνου—28 Τζαρτζόμπεγης». «Το γ[η]ατροσοφι βροντολογη σιομολογη εκλε[κ]το ηνε. Τζαρτζας γραφω».

(σελ. 360). Ὁ αὐτός: «Εἰγουν γραφομεν τες ηνατηες [=ἐναντίας] ειμερες του μηνος οπηος γενηθη δεν ζη οπηος παντρεφτη δεν προκοβη οπηος κηνηση σε ταξηδη οπησο δεν γειρηζη οπηος αροστηση δεν σηκονετε...».

(σ. 374). Διὰ τρίτης χειρὸς ἀδελφίου ἐγράφησαν τὰ ἐξῆς: «Ετους 1796 του Απριλίου λ' δεν μας εκαμε καμίαν ημερα καλι ολο γονα [ἀντί: χιόνια] καὶ βροχες οσου που βηκε αυτος ο γεροντας».

Διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς κατωτέρω: «Τὸ λωγειοτάτο κυρίου κυρ Ανανηα δασκαλου δλόρηχος τὴν δεξιά σου ἀσπάζομε»...

«Το παρον δόθιω εἰς τιμας χείρας τοῦ κυρ Ἀν[ανί]α Μακά ἰδς της Ζαφειροῦς—ὅπου καθετε εἰς Ἀρτα».

Ὁ αὐτός γράφει ἐν σχεδίῳ ἐπιστολῆς: «1796 Ἀπριλίου 24 πάτερ Ἀνανία νὰ μου γένης πατέρας νὰ με βοηθήσης ὅτη δὲν εἶχω καενὰ νὰ με σμάση [=συμμάση] κοντά του...»

Διὰ τετάρτης χειρὸς ἀδελφίου τῆ 15 Ἰανουαρίου 1828 γράφονται δύο συνταγαὶ «διὰ τὰ ὀμάτια».—Καὶ τέλος διὰ πέμπτης χειρὸς τῆ 4

Σεπτεμ. 1855 ἢ τελευταία συνταγή «διὰ ξηρόπνον καὶ τὰ ρευματικά» ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Σφάγγου, γέροντος χρηστοῦ καὶ ἐναρέτου ἐξ ἄνω Βήσσης, ὃ τινι περιήλθε τὸ ἐγκόλπιον.

Τὸ χειρόγραφον ἐστάχεται ἐκ φύλλων ναστοῦ χάρτου περιβεβλημένου βύρση μετὰ περιελήματος.

16.

Χαρτῶν. 0.15×0.10. Αἰῶν. XIX ἀρχομένου (σελ. 182).

Ἱατροσόφιον.

Ἀρχικῶς περιεῖχε 268 συνταγὰς φαρμάκων ποικίλων ἀσθενειῶν. Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς 31ης συνταγῆς.

Μετὰ τὴν 43 συνταγὴν σημειοῦνται τὰδε:

«Τὰ ἐπίλοιπα δὲν ἐγνωρίζονταν εἰς τὸ ἀρχεῦπον ὅθεν τὰ παραιτήσαμεν ἤξεβρε ὅτι τὸ ἱατροσόφιον ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὁποῖον γράφομεν τὸ παρὸν εἶναι πολὺ σκοτεινὸν καὶ τὸ γράψιμον ἀμαθέςτατον».

Πρὸ δὲ τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων: «Τὸ παρὸν ἅπαν ἐγράφη ὑπεμοῦ Ἀναγνώστου, διδασκάλου τῶν Ἐπάνω Ῥαβένια [τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἡπείρου], καὶ ὑπὸ Κωνσταντίνου Ἀγραφιῶτου καὶ ὑπὸ Ἀντωνίου τῶν ἑμῶν μαθητῶν γέγραπται δὲ ἀργυρίου χάριν» Ἐπεταὶ «πίναξ τῆς Ἱατρικῆς» (ἦται τῶν περιεχομένων).

[Ἐκ τῶν ἐν τῷ ἱατροσοφίῳ τούτῳ δημηφῶν ἐν Ἡπείρῳ ὀνομασιῶν βοτανῶν καὶ νόσων σημειούμεθ' αἰσ:

(σ. 61). «Διὰ τὸ λάδι ἀπὸ τὰ χαμόμηλα ἤγουν ἀσπρομάνουσα ἀρμένη».

(σ. 132). «Τὸ σουραζάνι τὸ λέγουν Ῥωμαῖκα ἐρμωδάκτυλον, τὸ ἄλλο τὸ ἐρμωδάκτυλον ὄρνεον, ὀνομάζεται τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τὸ βοτάνι ὅπου τὸ ὀνομάζουν στὸ Διασκοβέτζι [τοῦ Ζαγορίου] βασιλικὸ στούρη παρὰ γίνεται μονόκλονον, καλλίτερον εἶναι ἄλλο ἕνα ὅπου ὀνομάζεται εἰς τὸ Διασκοβέτζι σιδερίτζης ὀφελεῖ στοὺς παραλυτικούς ὅπου ἀπὸ αὐτὸ ἐπάησεν ἡ Κοσποῦλα τοῦ Μανταλά».

(σ. 39). «Εὔσταθίου ἱατροῦ διὰ τὸν ὄχτηκαν».

(σ. 42). «Χάπια εἰς σπλινιασμένους καὶ εἰς δροπήκους καὶ εἰς ὄχτερικὸς ἀνθρώπους».

(σ. 43) Εἰς ἀνεμοπήρωμα ἤγουν ῥόπαλον».

«διὰ τὴν κυτερνάδαν [=ἰκτερον].—(σ. 49) ἰζουκονῖδα [=κνίδη].—(σ. 56) ἀγιόζημος [=ἡδυσμός], κράδαμον [=κάρδαμον].—(σ.

64) «ἔπαρε διάργυρον [= ὑδράργυρον] καὶ σκό-
τοςέ το με λειμόνι... καὶ ὀμιαλὸν [= μυελὸν]
τῆς καρκαάξας».

(σ. 72) Ἀριτζιανοῦ ἱατροῦ μυστήριον κα-
θολικῆς ἱατρείας τοῦ πλευρητώματος». — (σ.
95) «Τοῦ Λαμαβαία ἡ βιτζέτες δόκιμες ὄν-
τας τρέχη αἷμα...». — (σ. 123) «Διὰ τὸ πῆ-
λομα ἦγουν ἀντεροξήματα». — (σ. 142)
«κανθαρίδες ἦγουν μελισσομούμουδα».

(σ. 189) «Παρά τὸν ἐξοχώτατον ἀρχὴ Ἰα-
τρον Γασπάριον καὶ Γαζώτου... διὰ τὸ πουρὶ
ὀπου ἰάτρευσε δ' Ἰατροὺς τὸν δεσπότη ἀπὸ τὰ
σέρας [= τὰς Σέρρας] καὶ εἶναι θυμιστόν».

(σ. 273) «ἔπαρε ἀμούραις ἀπὸ βατζουνιαῖς
ἔπαρε τὸ κρασί τους».]

17.

Χαρτ. 0,17 × 0,12. Αἰῶν. ΧΙΧ ἀρχομέ-
νου (σελ. 60).

Ἐγκόλιον

Ἀκέφαλον καὶ κολοδόν, περιέχον ἀναμῆ
γεγραμμένα, ὑπὸ ἀνδρὸς ἀγραμμάτου, ἐκ τῆς
στερεᾶς Ἑλλάδος, τάδε :

1. Ἰατροδόφιον ἐκ πεντήκοντα δια-
φόρων θεραπευτικῶν συνταγῶν.

2. Τὰ ἐξῆς δίστιχα, ὧν αἱ λέξεις καὶ οἱ
στίχοι ἐν συνεχείᾳ :

«Αγαπη α πουχη κεχασα απο την κακογνωμη <μου>
τορα την βλεπο σιαλονε κη κητι καρδια μου.
[Ἡ ἀγ]άπη σ ηνι φέφτηκη σαν του Μαγητου το χηονη
απο το ρ(ι)χνη απο βραδης οσο να φεξη λ(υ)όνι.
Οσα αστρα νη στον ουρανο, ολα να τα μετρησο
κη πανο στην σηρεβτα σου λευλουδηα θα κηνητησο
Να σι φηλησο ἀντρέπομι [γά] σι του πο φουδαμι.
Το κάστανο θελη κρασι κη το καρηδι μελη
κη καρη θελη ανκαληασμα πορνο κη μεσημερη
Στα Ταρπηνα ηνι εμορφησ κη στο Νηχορη ασπρησ
κη μέσα στου Πουούκτερε ηνι η μαδρομάτης.

Ο ηληος εβαση[λε]φεν πησο στα κηπαρησια
κη γο τουτουμι σι δηαληξα ση ολα τα κορητζηα.
Κεγο ο [κα]κορηζηκος εχο μηα παραμανα
να μοπληνη τα ρουχα μου να μην τα βαφο μαδρι.
Γηρηξο τρογιρηξο λημανη α να βρο
το κημα δε μη αφηνη ν αρχεο δεν πορο.
Τα τραγουδη ηνη λογηα τα λέν η πηκαρμενι
πασσχοη να βγαλον το κακο κη το κακο δεν βγενη.
Στη σικλα απ κατεβηνς στην μαρμροπιτρα
πολους ιζληβέδης κανη[ς] πολα καμοματα.
Κακηκη μου τροη ιζηρητηον που πας μη τον ναχερη
χηρετα την ναγαπη μου απο ηνη στο Μεγαρεμα.
Χορεφετη παληκαρηα τα νηατα σας χαρητη
ταχη θελαρηθη ενας κηρος α να το μαρκαθητη »

Σημ. Τὰ ἐν στίχοις 10—11 Ταρπηνά, Νηχόρι,
Πουούκτερε = Θεραπεία, Νεοχώριον, Μπουγιούκτερε
— Στίχ. 13 τουτουμι = σύζυγόν μου (ἐκ τοῦ Ἀρμενικοῦ
doudou = γυνή). — Στίχ. 21. ιζλιβέδης Τουρκ. = ἀκκι-
σμοῦς. — Στίχ. 22 τροητζηφητηον [= τριφ(ν) τζιφτιῶν

τζήιφτ Τουρκ. = ζεύγος] = τριῶν ζευγῶν. — Τὸ ἐν
στίχοις 16 καὶ 25 α ἐπιφώνημα σπουδῆς, ἀγωνίας
καὶ ἀπελπισμοῦ, ᾧ συχνάκις ἀκολουθεῖ τὸ νά.

3. Ἰδιωτικὰ σημειώματα [οἶον :

«καμνο θημηση τα οσα εραφα εις στον Χρη-
στοδουλου· ενα αντηρη σαμαλατζεηνου γρο. 3.
—εναν τζουπεν γροσηα 3.—ενα αντηρη κυ-
τηνη γρο. 2. ἔνα μηρημετη παρα(δες) 20.—
δηο σκουρτεηκης γρο. 3.—ενα τζουπεν γρο.
3.— ἔνα πουτουρη μη γαητανηα . . . ληπα-
τεδης δούου . . . κτλ. »]

4. Συνέχειαν, ἐκ προηγουμένου ἐλλείποντος
φύλλου, ὀνομάτων Μακεδονικῶν πόλεων καὶ
κωμῶν οἶον Λανκαζα [Λαγκαδάς], Ληαρη-
κουφ [= Λιαρίγκοθη], Αγησβαρδάρα, Πολήη-
ρου [= Πολύγυρος], Γαλαστα [= Γαλάτιστα],
Πησηκια, Βησοκα, Περοδα, Λαχανᾶ, Σέρας».

5. Ἐν σελ. 15 κ ἐ. σημειοῦται ἄλλη λο-
γιωτέρα χειρὶ τὸ ἐπόμενον σχέδιον αἰτήσεως,
ἐξ οὗ φαίνεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος
τὰ ἐν τῷ ἐγκολπίῳ, καὶ τὰ κατ' αὐτόν.

«Πρὸς τὸ ἐνδοξον γενικὸν Ἑλληνικὸν Προ-
ξενεῖον· Ἐν ἄκρᾳ μου ταπεινώσει ἀναφέρω
ὅτι διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ ἀφεύ-
κτους μοι ὑποθέσεις διατρίβων ἤδη πρὸ χρόνων
ἐνταῦθα ἐν Βλαχίᾳ μετηρχόμην εἰς ἐμπορικὴν
εὐταξίαν. Ὀρμώμενος δὲ ἀπὸ τὰ ἐλεύτερα μέ-
ρη τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Ζητοῦνι,
προστρέχω ἐνθέρμως ἰκετεύων τὸ ἐνδοξον Προ-
ξενεῖον ἵνα μοι χορηγήσῃ τὴν ὑπεράσπισιν
δυνάμει τοῦ περικλειομένου μαρτυρικοῦ μὲ τὰς
ὑπογραφὰς τῶν συμπατριωτῶν μου ὑφ' οὗ καὶ
βεβαιούται . . . Τῇ 21 Αὐγούστου 1836. ἐν Βου-
κουρεστίῳ . . . Νικόλαος Δημητρίου ἐκ Λαμίας».

Τὸ χειρόγραφον, ἐνιαχοῦ ἐξίτηλον ἐκ βρο-
χῆς, περιβάλλεται ὑπὸ βύρσης μετὰ πόρπης.

18.

1. Περγαμηνῆς φύλλον 0,19 × 0,12, Αἰῶ-
νος ΧΙ, ἐκ Τετραεναγγέλου ἐν συνεχείᾳ, πε-
ριέχον κεφ. Ε', 10 — 30 τοῦ κατὰ Ἰωάννην
Εὐαγγελίου.

2. Χαρτῶν φύλλον 0,20 × 0,14, Αἰῶ-
νος XV, περιέχον εὐχὴν τοῦ Μ. Ἀγιασμοῦ
κομφότατα γεγραμμένην. Ἄρχ. «Κύριε καὶ
Θ(ε)ὲ ὑπεράγαθε, ὁ ἀπρόσιτος»· Τέλος κολο-
δόν «ἀπὸ τοῦ τηροῦντος πτέρον(ον)».

19.

Χαρτῶν 0,19 × 0,12. Αἰῶνος ΧΙΧ
(σ. [298 + 246 =] 544).

«Περιέχονται ἐν τούτῳ τῷ συντάγματι πραγματεία δύο, ὧν ἡ μὲν μία

Φαρμακευτική, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης μετὰ πίνακος γραικολατινοῦ τῶν εὐχρηστών ἐν τῇ φαρμακοποιῇ καὶ θεραπευτικῇ βοτανῶν, ἡ δὲ

Πραγματεία περὶ τῶν Γαλλικῶν ἢ Ἀφροδισιακῶν παθῶν, συνοψισθεῖσα ἐκ τῆς τοῦ Πινδίου καὶ ἀνδξηθεῖσα· παρὰ

Διονυσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων
ἐν ἔτει 1814».

1. (σ. 1-235). «**Φαρμακευτική**».

(σ. 235-298). «**Λεξικόν**, ἐν ᾧ περιέχονται αἱ ὀνομασίαι τῶν ἀξιολογωτέρων φυτῶν, βαλσάμων, οὐσιῶν κ. τ. τῆς φαρμακευτικῆς».

2. (σ. 1-69). «**Πραγματεία περὶ τοῦ γαλλικοῦ πάθους**».

(σ. 99). «Τέλος τῆς περὶ τοῦ γαλλικοῦ πάθους πραγματείας τοῦ κῆρ Στέρκ».

(σ. 70-168). «**Θεραπεία** πρακτικὴ τινος, ὅστις ἐπασχεν ἀπὸ ἀπλῆν ἀφροδισιακῆν γονόρροϊαν».

(σ. 129-160). «**Λεξικόν** περιέχον κατὰ ἀλφάβητον λέξεις τινὰς τῆς ἰατρικῆς ἢ ἀνατομικῆς πρὸς εὐχερεστέραν κατάληψιν τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ περιεχομένων».

(σ. 160). «Τέλος τῆς ἐπιτομῆς τῆς πραγματείας τοῦ κῆρ Νικολίδου Πίνδου, ἣτις ἐξεδόθη ἐν ἔτει 1794».

(σ. 161-245). «**Παράρτημα** ἔνθα προστίθενται καὶ ἄλλα τινὰ, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἀξιολόγου Βοτανικῆς, τῆς ἐπιγραφομένης Abrégé de l'histoire des plantes usuelles par Pierre-Jean-Baptiste Chomel. à Paris 1782, τὰ δὲ ἐξ ἄλλων».

Ἐν σελίδι 245 φέρεται ἡ ἐξῆς αὐτόγραφος σημείωσις τοῦ Διονυσίου: «Ἡ προῦσα δευτέρα πραγματεία συνωψίσθη χάριν τινὸς τῶν ἀρχόντων ἢ μᾶλλον ψωροαρχόντων ἐν Βλαχίᾳ, ἀλλ' ἐπειδὴ φερόμενος ἀχαρίστως δὲν ἔκαμε κἀμμίαν ἀνταμοιβὴν εἰς τὸν κοπιάσαντα, ἐλήφθη ἱεροκρυφίως ὀπίσω καὶ οὕτως ἔμεινεν εἰς αὐτόν, δηλαδὴ τὸν κοπιάσαντα».

Τὰ δύο τεύχη εἰσὶ συνεσταχυωμένα ἐν ἐνὶ σώματι.

Παράβαλε καὶ τὰ δύο ἐπόμενα ἔργα τοῦ Διονυσίου ὑπ' ἀρ. 20 καὶ 21, μετ' ἃ δημοσιεύονται ἀποσπάσματα καὶ ἐκ τῶν δύο ἐνταῦθα λεξιλογίων τῶν φυτῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς.

20.

Κώδιξ χαρτῶος 0,24 × 0,19. **Αἰῶνος** XIX ἀρχομένου (σ. 848).

Λεξικόν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπιτομὸν [ὑπὸ **Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων**].

Τὸ ἔργον τοῦτο, περιλαμβάνον λέξεις τῆς τε λογίας καὶ ἐημῶδους Ἑλληνικῆς, ἐν αἷς καὶ ξέναις, μετὰ τῶν συνωνύμων αὐτῶν καὶ ἱκανῶν φράσεων ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ω, φαίνεται ὡς σχέδιον τοῦ ἐπομένου ὑπ' ἀρ. 21 ἐκτενεστέρου πονήματος. Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἐν τοῖς δύο πρώτοις φύλλοις, ἐψαλιδισμένοις κατὰ το πλεῖστον, προέταξε πρόλογον, οὗ σφίζεται μόνον τότε ἐλάχιστον μέρος:

«Ἡ μέθοδος λοιπὸν, τὴν ὁποῖαν ἐμεταχειρίσθη ἐκ τῆς σύνθεσιν τῆς οἰασητοῦν ταύτης φρασιολογίας, εἶναι ἡ ἀκόλουθος. α'. Ἐτέθησαν αἱ λέξεις ὅλαι σχεδόν, ὅσαι εἶναι ἐν χρήσει τὴν σήμερον παρὰ τοῖς γραικοῖς, εἴτε ἀναμεταξὺ τοῦ χυδαίου λαοῦ, ἢ καὶ τῶν πεπαιδευμένων· μετὰ ταῦτα τίθενται φράσεις [ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων]. . . Μὴ θαυμάσης δὲ ἂν ἀπαντήσης λέξεις καὶ φράσεις εἰς τόπους ὅχι πολὺ καταλλήλους· ὁ σκοπὸς μου ἦτον νὰ εἰσάξω ὅσον τὸ δυνατόν πλεῖστα εἰς τοῦτο τὸ πονημάτιόν μου, καὶ μὲ πόσῃν μου λύπῃν παρέδραμον μίαν μεγάλην πληθὺν λέξεων μὴ ἔχων ποῦ νὰ τὰς κατατάξω. . . Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι σχέδιον».

Τὸ ἔργον, συνταχθὲν μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, οὐ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, περὶ οὗ ἰδὲ κατωτέρω (ἀρ. 21). Πολλαὶ λέξεις αὐτοῦ σημειοῦνται ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἄνευ ἐρμηνείας τινός, περιέχει δὲ καὶ παραρτήματα καὶ συμπληρώματα ἐν τέλει.

21.

Κώδιξ χαρτῶος 0,36 × 0,23. **Αἰῶνος** XIX (σ. 780).

Λεξικόν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν ἀρχαίαν· [ὑπὸ **Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων**].

Τὸ ἀξιολογώτατον τοῦτο ἔργον, καθαρῶτατα γεγραμμένον εἰς δύο στήλας, φαίνεται προελθὸν ἐκ λαμπρῆς ἐπεξεργασίας τοῦ προηγουμένου ὑπ' ἀρ. 20 Λεξικοῦ, οὗ πολλῇ πληρέστερον τυγχάνει. Συνελάχθη δὲ κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καθ' ὅσον ἀναφέρεται ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν διατριβὴν τοῦ Γ. Κρομμύδα (1808), εἰς τὸ Λεξικόν τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ (1809—1816), καὶ εἰς τὰ Ἡλιοδώρου Ἀθιοπικὰ καὶ τὴν Ἀλιανοῦ Ποικίλην Ἰ-

στορίαν ἐκ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Κοραῆ, οὐδένα λόγον ποιούμενος περὶ τῶν Ἀτάκτων τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Περιλαμβάνει δὲ τὸ ἔργον τοῦτο λέξεις τῆς τε λογίας καὶ δημοδωδεστέρας γλώσσης ἀναμῖξ, μετὰ τῶν συνωνύμων αὐτῶν, ὡς καὶ ξένας ἐν χρήσει, κατ' ἀλφαθηρικὴν σειρὰν ἀπάσας τεταγμένας, μετὰ πλείστων παραδειγμάτων ἐκ τῆς ἀρχαίας. Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς, πρὸς τῇ μεγάλῃ ἀρχαιομαθείᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ βαθεῖα γνώσει τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης, φαίνεται: κάτοχος καὶ τῶν φυσιογνωστικῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ τῶν νεωτέρων Ἑυρωπαϊκῶν γλωσσῶν, οἷον τῆς Γαλλικῆς, Γερμανικῆς, Ἰταλικῆς, Βλαχικῆς, Σλαβωνικῆς, ὡς καὶ τῆς Τουρκικῆς. Παρακολουθῶν δὲ τὴν καθόλου ἐπιστημονικὴν καὶ λεξικογραφικὴν τῶν χρόνων αὐτοῦ κίνησιν, ἀναφέρει μετὰ εὐλαδείας τὰς γνώμας τῶν ξένων σοφῶν καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἰδίᾳ τὰς τοῦ Κοραῆ καὶ Ἀνθίμου Γαζῆ, εἰρωνικῶς δ' ἐνιαχοῦ τὰς τοῦ Κρομμύδα. Ἄτε δ' ἐν Ἡπειρῷ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς μνημονεύει ἰδιαιτέρως πλείστων Ἡπειρωτικῶν λέξεων μετὰ τῆς σημασίας αὐτῶν.

Τὸ ἔργον, ἀρχόμενον ἀνευ προλόγου, ἀπὸ τοῦ στοιχείου Α, ἐξικνεῖται κολοβὸν μέχρι τοῦ μέσου τῆς ἐρμηνείας τῆς λέξεως *Κομπλιμέντα* (σ. 780). Πάντως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν μέχρι τέλους τοῦ Ω μέρος ἦν ἐπεξεργασμένον ἐν ἐνὶ ἡ ὄυσιν ἑτέροις τόμοις, εἰς ὃ καὶ παραπέμπει ἐνίοτε.

Ὁ σεμνὸς καὶ πολυῦδμων συντάκτης τοῦ ἀνεκδότου τούτου συγγράμματος, ὡς καὶ τῶν δύο προηγουμένων, ὅπως ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 19 ἔργῳ αὐτοῦ υπογράφεται *Διονύσιος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων*, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1760 ἐν Μονοδενδρίῳ, τῇ ἄνω συνοικίᾳ τῆς ἐν Ἡπειρῷ Βήσσης, ἐνθα ἐπωνυμεῖτο *Παπαρρούσης*. Συνοπτικὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ πολυμαθὴς καὶ σεβαστὸς πατριώτης καὶ συγγενὴς ἡμῶν κ. Μ. Παρανίκας ἐν τόμῳ ΙΒ' [1879] σ. 156 κ. ἑ. τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλ. Συλλόγου. Κατὰ τὰς δοθείσας τῷ κ. Παρανίκα ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Βήσσης πληροφορίας τῷ 1868, ὁ Διονύσιος ἐμαθήτευσεν ἐν Ἰωαννίνοις, παρὰ τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους διδασκάλῳ Ἀθανασίῳ τῷ Ψαλίδα, διδάξας εἰτα τῷ 1805—1806 ἐν Μονοδενδρίῳ. Τῷ 1814 διέτριβε διδάσκων ἐν Βλαχίᾳ, τῷ δὲ 1818 καὶ 1819 ἐν Βιέννῃ, μεταφράσας καὶ δημοσιεύσας ἐν τῷ *Δογίῳ Ἑρμῆ* τῶν ἐτῶν τούτων ἱκανὰς ἀξίας λόγου διατριβὰς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀναφερομένας. Εἰτα δ' ἐγκατέστη

ὡς διδάσκαλος καὶ ἐφημέριος ἐν Τεργέστῃ ἐνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1838, κληροδοτήσας τὴν δεκακοσιῶδραχμον περίπου τόκον ἀποφέρουσαν ἐτησίως περιουσίαν, ὡς καὶ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ, τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ τῆς θελκτικῆς γενεθλίου κώμης. Δυστυχῶς πρὸ δεκαετίας πυρποληθείσης τῆς σχολῆς ταύτης συναπετεφρώθη καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ αἰοδίου ἀνδρός.

[ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΩΝ ΛΕΞΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Μεταγράφωμεν ἐνταῦθα δείγματος χάριν λέξεις τινὰς ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 21 Λεξικοῦ τοῦ Διονυσίου, ὅπερ εὐκταῖον ὅπως ἐκδοθῆ μετὰ τοῦ συμπληροῦντος αὐτὸ ἐπιτόμου ὑπ' ἀρ. 20.

Ἄρέντα: λέξις τῆς παρ' ἡμῖν συνηθείας, σημερινῆ ὁρμῆς ἢ δρόμου. Ἄρέντα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῆς Ἀφροδίτης ἐπίθετον, οὕτως ἐπικληθείσης διὰ τὸ τῶν ἐραστῶν πρὸς τὰ ἀφροδίσια ὁρμητικόν. Ταῦτα ὁ Κρομμύδας, ἀλλ' ἀπατάται ἢ μάλλον παραλογίζεται ὁ ἀνὴρ, λαμβάνων τὴν ζητουμένην σημασίαν τῆς λέξεως ὡς ὁμολογουμένην. Ἴδε Τρέξιμον.

Βάβω: ἡ τῶν γονέων μήτηρ λέγεται (ἦτις καὶ προμήτωρ), ἀντὶ τοῦ μᾶμμη· ὀνοματοποιήθηαι ἔοικε ἢ χυδαῖκή αὐτῇ λέξις ἀπὸ τῆς τῶν ψελλιζόντων νηπίων φωνῆς. Βάβω δ' ἔτι καὶ ἡ γραῖα, ὡς καὶ ἐν τῇ παροιμίᾳ: «ἂν εἶχ' ἡ βάβω μας ἀρχίδια τὴν ἔλεγαν παπποῦ». Ἐκ τῶν τοῦ Κρομμύδα.

Βαρῶ: ἀντὶ τοῦ τραυματίζω, καὶ ἀντὶ τοῦ κρούω, καὶ ἀντὶ τοῦ τύπτω, καὶ ἀντὶ τοῦ ἄχθωμαι τανῦν λέγεται, καθὰ καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις: »Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα θέλεις βάρει, θέλεις μὴ. »Ἡ βάρει τ' ἀρχοντόπουλον, ἢ μὴ τὸ δοκιμάζης. »Ἐπαρε κεφάλι, βάρει τοῖχον. »Μὲ τὰ δικὰ μου τὰ λιθάρια μὲ βαρεῖς. »Ὅποιος τοῦ βαρεῖ ἄς ξεφορτώσῃ. »Τὸν ἐβάρεσε κανά», ἀντὶ τοῦ: θανατηφόρως αὐτὸν ἐτραυμάτισε. Κρομμύδας]. Ἴδε Πληγῶνω. Κτυπῶ.

Γαλερία. (μέρος τοῦ οἴκου· εἰς τὴν Ἡπειρον λέγεται κρεβάτα· ἢ λ. Ἰταλικὴ καὶ Γαλλικὴ): ὁ ἐκδότης τῆς Παιδικῆς εἰκονολογίας ὀνομάζει αὐτὴν πτερύγια, ἄλλοι περιδρομον.

Γάλλος: οὕτως ὀνομάζουσιν εἰς τὰ μέρη ἔπου δὲν ἐκτάνθη ἢ λύμη τοῦ τ. . . τὸ πτηνὸν τὸ ὅποσον οἱ Μιτυληναῖοι ὀνομάζουσι κνάκον ἢ κνήκον, οἱ δὲ Βλάχοι κουρκάνον· ἢ λέξις γάλλος ἐσήμαινε τὸ παλαιὸν εὐνοῦχον, καὶ ἰδίως τὸν τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ὀργιαζόμενον, ὡς ἄλλον τινὰ γενόμενον καὶ μεταβαλόντα τὴν φύσιν ἐξ

ἀνδρῶν καὶ οὔτε ἀνδρα ὄντα οὔτε γυναῖκα, περὶ ὧν καὶ Πλούταρχος εἰς Κολό: ὁμιλῶν λέγει: οὐδὲ μάστιγος ἐλευθέρας δεόμενος ἀλλὰ τῆς ἀστραγαλωτῆς ἐκείνης, ἣ τοὺς γάλλους πλημμυλοῦντας ἐν τοῖς μητρῷοις κολάζουσι. Ἰδὲ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος πτηνὸν ἦτον εἰς τοὺς παλαιούς ἀγνωστον, καθὼς ὁ Βουίφον τὸ ἀπέδειξε· μοι συχωρεῖται λοιπὸν νὰ εἶπω τι πιθανὸν περὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης, ὅτι δηλαδὴ δυνατὸν νὰ ὀνομάσθῃ οὕτω διὰ τὴν ὁμοιότητα ὅπου ἔχει πρὸς τοὺς ἀλεκτρούνας καὶ ταῶνας (ἢ ταῶς) χωρὶς νὰ εἶναι μήτε τὸ ἐν μήτε τὸ ἄλλο, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ὁ ἐκδότης τῆς Εἰκονολογίας τὸ ὀνόμασεν ἀλεκτροταῶνα ; »

[Ἡ λ. ἐκ τοῦ Λατ. gallus. Ἰταλ. gallo d'India, Γαλλ. dindon, Ἰνδική ἔρως. Παικίλα τοῦ πτηνοῦ τούτου ὀνόματα ἀκούονται νῦν πρὸς ἡμῖν· εἶδος: γάλλος (ἐν Ἡπειρῷ καὶ Ἐλλάδι ἐν γένει), Ἰνδιανός (Σμύρνη, Μοσχονησίαις, Ἀλατζάτοις), δίνδιος (Καλλιπόλει, Αὐλῶνι· πρὸς τὸ Γαλλ. dindon, θ. dinde καὶ τὸ Τουρκ. χινδί), μισίρι (Ραιδεσφῷ, Γανοχώροις), μισίρα (Προύση, Μυδαρνίαις), μισίρα (Καλικιδικῆ, Ζίχνη), κοῦρκος (Κωνσταντινουπόλει, δυτικῆ Μακεδονίᾳ), κίρκος (Βογαταικῷ Μακεδον.), bibilos (40 Ἐκκλησίαις), bibinos (Διδυμοτείχῳ), φραγκόκοττα (Δεδέαγατς, Μυτιλήνῃ), τόϊ, (Κυζίκῳ, Ἐπιβάταις, Σηλυβρία, Ἀνασσαλίτση, Γάνω, Ραιδεσφῷ. Τόϊ ὅμως κυρίως = ἀγριόγαλλος, ὠτίς. Αἰ. λ. τῷ καὶ κίρκος δηλοῦσι μεταφορικῶς καὶ τὸν εὐήθη ἢ βλάκκ. Δ. Μ. Σ.]

Γλύκισμα· οὕτω λέγουσιν οἱ Ἡπειρώται τὸ παρ' ἄλλοις γλυκόν, τοῦ ὁποῦ λυμβάνουσιν ἐν μικρὸν χουλιάρι οἱ εὐποροῦντες πρότερον δσάκις θέλουσι νὰ πῶσι νερό. γαλλ. conserves· ἴδε καὶ Ἡδυσμα.

Γομάρι· γομάριον προσεπονομάζεται ὁ ὄνος, παρὰ τὸ γόμος, φόρτος, ἄχθος, ἐξ οὗ ῥῆμα γομαρίζει, ἀντὶ τοῦ ἀφρόνως πολιτεύεται ὄνου δίκην. Τὰ παρ' ἡμῖν φορτώματα γομάρια παρ' ἄλλοις λέγεται. **Κρομ[μύδας]**. Εἰς δὲ τὰ περίχωρα τῶν Ἰωννίνων τὸ προστιθέμενον βάρος ἐπὶ τοῦ φορτίου λέγεται ἐπανωγόμι, δηλαδὴ: ἐπιγόμεον.

Γρατσουνίζω ἢ γρατσουινῶ· παῦσαι τιλλόμενος τὴν κόμην, καὶ τὸ πρόσωπον ἐξ ἐπιπολῆς ἀμύσσων Λουκ: καταδρύψασα παρειάς. Ἐπιγρ: τοῖς ὄνουσι σπαράττω τὴν χρῶ· ἐπιξάινω, καταξάινων σάρκα ἀμύξαι ἐπιγράφαι, ἀνοῖξαι, σχάσαι. Πολυδ: Οἱ δὲ Βυζάντιοι λέγουσι τσουγγρανίζω ἀντὶ γρατσουνίζω· ἴδε καὶ Ἐσοχίζω· ὁ Κρομμύδας εἰκάζει ὅτι ἢ λ. ἔγεινεν ἀπὸ τὸ γραπτὺς (γρατσουνισμα), γραπτυνίζω, γρατσουίζω.

Γρύζω (κοινῶς λέγομεν ἀνοίγω τὸ στόμα)· γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματα; Ἀριστοφ: Ἐν τῇ Ἡπειρῷ λέγουσι μὴ ταιμουτίξης, δηλ: μὴ γρύξης, βουῖβα, βουβάσον· νικῶμενοι γὰρ ἄνδρες ἀγρυξία δέδενται. Πίνδ.

Γρύλλος· (εἶδ. ζωῦφιου, τοῦ ὁποῦ δύο εἶδη διάφορα, τὸ ἐν ἐμφωλεδον καὶ κελαδοῦν πρὸς ταῖς καμίνοις, τὸ δὲ ἐν τοῖς πεδίοις)· γαλλ. grillon· εἰς δὲ τὴν Ἡπειρον κικίδι.

Δαιμονίζω . . . λέγουσιν οἱ Ἡπειρώται καὶ ἀντὶ τοῦ φέρω εἰς μεγάλην ἀγανάκτησιν, εἰς ὑπερβολικὸν θυμὸν, τὸν κάμνω νὰ σκάσῃ (enraget γαλλ.)...

Δεικτήριο (ἐκεῖνο τὸ ζύλον, ἢ πτερόν, ἢ ἄλλο τι, μὲ τὸ ὅποιον τὰ μικρὰ παιδία δείχνουν τὰ γράμματα, ἔταν συλλαβίζου· εἰς τὴν Ἡπειρον λέγεται δειχνί, ἴσως ἀπὸ τοῦ δεικνύον· γαλλ. touche), στύλος.

Δέλεαρ . . . εἰς τὴν Ἡπειρον λέγεται πλάνος.

Διάζομαι (λέξις τῆς τελασιουργικῆς, ἢ μάλλον τῆς ὑφαντικῆς, εὐχρηστος καὶ τὴν σήμερον, τοῦλάχιστον εἰς τὴν Ἡπειρον)· τὰς δὲ ταινίας ὀλοστημόνους τολύπας Σοφοκλῆς ὀνόμασεν· ἐφ' οὗ δὲ νήθουσιν ἢ νῶσιν (οἱ Ἀττικοὶ γὰρ τὸ νήθην, νεῖν λέγουσιν) ἐπίνητρον καλεῖται, καὶ ὄνος . . . στήμονα δὲ ἐξεσμένον τὸν ἰσχνὸν καὶ λεῖον Ἀριστοφάνης λέγει· στήσαι (ἴσως νῆσαι) τὸν στήμονα, ἢ τὰ στημόνια καὶ προφορεῖσθαι (distendere)· οὕτω γὰρ ἔλεγον οἱ Ἀτικοὶ τὸ νῦν διάζεσθαι. Πολυδ: ἴστον δὲ στήσασα προβάλλεται μέγα ἔργον (δηλ. στήμονα στήσασα) Ἡσιδ: στιχ. 779· ὁ δὲ μ' εὐθὺς ὑπαδέψας ἔφασκε· κ' εἰ μὴ τὸν στήμονα νῆσω (ἴσως στήσω), ὅσοι τῆσθαι μακρὰ τὴν κεφαλὴν· πόλεμος δ' ἄνδρες μελεῖ. Ἀριστοφ. ἐν Λυσιστρ.

Δόγα· δόγα· λέγονται εἰς τὴν Ἡπειρον τὰ σανίδια, ἐξ ὧν κατασκευάζονται τὰ βακίνα.

Ἐβροιαῖς ἢ ὄβροιαῖς· εἶδος φυτοῦ ὀλίγον πικροῦ εἰς τὴν γεῦσιν· ὅστις νομίζει ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ βρύον, τὸ Βλαχιστὶ ἀμεί, ἀπατάται. εἰς ἄλλα μέρει λέγεται ἄβροιαῖς, δηλ. βρουναῖαι.

Ἐγκαιρος (σημαίνει παρὰ τοῖς Ἡπειρώταις πρόσφατος, νωπός).

Ἐκτικός· ἐκτικός πυρετός, ὁ ἐν ἔξει, ἀντιδιαστελλόμενος τῷ ἐν σχέσει· λέγεται ἐπὶ ἐκτικός καὶ ὅστις πάσχει ὑπὸ τοιοῦτου πυρετοῦ . . . Ἐκ τούτου τὸ ἡμέτερον κικίδι, καὶ ὄχτικας.

Ἐλαφρόπειρα ἢ κίσσαρον, κίσσηρις· εἶδος πέτρας· εἰς τὴν Ἡπειρον λέγεται πωρί. λατ: rumex.

Ἐλεγείον (ἀλαγὸς rupitre· οὕτως ὀνομάζουσι τανῦν τὸ βιβλιοστάσιον τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ ναοῦ) . . .

Ἐλυμος· πολλὴ περὶ τούτου τοῦ ὄσπριου

καὶ τῆς μελίνης ἢ διαφωνία μεταξὺ τῶν παλαιῶν· εἰς ἀπόδειξιν κρίνω εὐλογον νὰ προσθέσω τὴν παρὰ τοῦ κυρ Ἀνθίμου Γαζῆ γενομένην μοι ἀπάντησιν. « Ἡ φερομένη, λέγει, σύγχυσις μεταξὺ τοῦ μελίνη καὶ ἔλυμος προκύπτει ἐκ τούτου, ὅτι οἱ βοτανικοὶ ἀκόμη δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὰ διακρίνωσι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν στέκεται εἰς αὐτὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Διναίου· πλὴν κατὰ τὴν γνώμην τῶν περισσοτέρων εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔχον τὸ Μελίνη ὡς ἐπίθετον ἀπὸ Μελίνης τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεσπιοῦ (Ἀπολλόδ. β'. κεφ. ιζ' 8)... Θεόφραστος δὲ ἐν ζ' περὶ φυτῶν, ὡς διαφέροντα ταῦτα ἀναγράφει, Κέγχρον ἢ μελίνην ἢ ἔλυμον. τοιαῦτα καὶ Σουΐδας καὶ Φώτιος. ὁ δὲ Ἡσύχιος «Μελίνη δσπρίου εἶδος ὁμοιον κέγχρω, ἦν δὲ καὶ σῖτος ἀπὸ μελίνης.» ἴσως ὡς τὸ τῶν Βλάχων Πολέντα ἢ Μαμαλίγκα, περὶ οὗ καὶ ὁ Πλίνιος H. N: panicum Diocles medicus mel frugum appellavit. βλέπεις λοιπὸν πόση διαφορὰ εἶναι μεταξὺ τούτων τῶν παλαιότερων· ἐγὼ τί ἔπρεπε νὰ κάμω;» Ταῦτα ὁ κυρ Ἀνθίμος, ἐγὼ δὲ προσεπισημειῶ ὅτι ὁ Θεόφραστος, ὅστις ἐκλαμβάνει αὐτὰ ὡς διάφορα, εἶναι πάντων ἀξιοπιστότερος, ὡσαύτως καὶ ὁ Valmont-Bomare, ὅστις ὡσαύτως ἐκλαμβάνει αὐτὰ ὡς διάφορα συμφώνως μὲ πολλοὺς ἄλλους, καὶ ὅστις ἀνέγνωσεν ὅλους τοὺς βοτανικούς... συγγνώτω μοι δὲ ὁ ἀναγνώστης διὰ τὰ τόσα, διότι ἐν ἐξ αὐτῶν φαίνεται νὰ εἶναι τὸ εἰς τὴν Ἑπειρον λεγόμενον καλαμπόκι, εἰς ἄλλους ἦταρ καὶ εἰς ἄλλους ἀγοριοκέχοι.

Ἐξάνθημα (οὕτως ὀνομάζεται κάθε εἶδος φουσκώματος ὁποῦ γίνεται εἰς τὸ δέρμα, εἴτε μετὰ τῆς λύσεως τῆς συνεχείας, καθὼς εἰς τὸ πάθος τῶν εὐλογιῶν, εἴτε χωρὶς λύσεως τῆς συνεχείας, ὡς εἰς τὸ σκορδοῦτον)· ἐξάνθημα ὁ καλεῖται λεύκη. Ἄριστ.: ψωρικά ἐξάνθηματα (sabiosae pustulae). Πλουτ.: ἡ' 666. ἐκδράσματα (papulae ardentes). Γαλ.: ἔρηψις δὲ λέγεται ἢ παρὰ τοῖς Βλάχοις μπλοῖντα, ἴσως τὸ κοινῶς φυλλίθρα, ἢ κεγχρίτης· τὰ δὲ ψυδράκια εἶναι ὀλίγον μεγαλύτερα.

Ἐξανόγω· οὕτω λέγουσιν εἰς τὴν Ἑπειρον ἔταν κατὰ πρῶτον ὀργώνουν χέρσον τόπον· ἄλλοι δὲ καὶ τὸ ξαίνω.

Ἐξέδρα· εἶδος οἰκοδομῆς παρὰ τοῖς παλαιοῖς· παστάδας δὲ ὁ Ξενοφῶν καλεῖ ἄς οἱ νῦν ἐξέδρας (consessus, triclinus, ala). Πολυδ.: καί, λέγεται δὲ καὶ ἀνδρῶν ἵνα συνίασιν οἱ ἄνδρες· εἴτα ἐξέδρα, ἵνα συγκάθηνται (εἰς τὸ διαλέγεσθαι δηλ.)· φαίνεται λοιπὸν ὅτι

εἶναι ἢ παρ' ἡμῖν σάλα ἢ κιόσκι· τὴν σήμερον δὲ οὕτως ὀνομάζουσι τινες τὸ ἄλλως λεγόμενον ἀναγκαῖον.

Ἐξυπολύω (καὶ χυδαῖκῶς ἐξπολυῶ· δηλ. εὐγάζω τὰ ὑποδήματα, τὰ παπούτσια)...

Ἐπίκουπα, ἢ τὰπίκουπα, ἢ ταπροῦμτα, ἴδε Ἐπίστομα.

Ἐπίκοπον· (τὸ ξύλον ἢ σανίδι, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον βάλλομεν τι καὶ τὸ κόπτομεν· ἔθεν οὕτω πρέπει νὰ λέγεται καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἑπειρώταις κεφτεδένι). ἐπικόπη τῆ ἀναβάθρα χρησάμενος. Λουκ:

Ἐπίπλοον (Λατιν. omentum. εἰς τὴν Ἑπειρον λέγεται πάντα, εἶναι δὲ πάχος τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὰ ἐντόσθια)...

Ἐπιταυτοῦ (μαξοῦς, ξάργου, νεργοταρίς)· καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον. Πλάτ:

Ἐρευνῶ (ἐξετάζω, γυρεύω, σκαλίζω κατὰ τοὺς Βυζαντίους, σκαλείω κατὰ τοὺς Ἑπειρώτας)...

Ἐφιάτης... λέγεται καὶ πνιγαλίω, εἰς τὴν Ἑπειρον ὀνομάζεται τὴν σήμερον μόρα. Λατινιστὶ incubus.

Ἐχίνος (εἶδος ζώου τετραπόδου καὶ ἀκανθοφόρου· κοινῶς λέγεται εἰς τὴν Ἑπειρον μὲ λέξιν Βλαχικὴν ἢ Σλαβωνικὴν ἀρίτσος· λέγεται ἔτι ἑλληνιστὶ καὶ ἀκωνθόχοιρος· ἐχίνος ἔτι εἶναι καὶ ζῶον θαλάσσιον, κοινῶς ἀχινός)...

Ζάβαλης λέξις Ἀλβανίτικη· ἀντὶ τοῦ ὁ καυμένος, ὁ πτωχός, ὁ ἄθλιος. Δωρ: δὲ ζάβολος ὁ διάβολος.

Ζάλη (παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐσήμαινε ταραχὴν τῆς θαλάσσης, φουρτοῦναν· εἰς τὴν Ἑπειρον σημαίνει ἐπιληψίαν, σεληνιασμόν· παρὰ δὲ τοῖς Βυζαντίοις λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ τῶν Γάλλων vertige, καὶ τῶν Ἑπειρωτῶν σκότισμα τοῦ νοῦ)· ἱλιγγός τε αὐτὸν καὶ λειποψυχία κατέσχε. Ἀρρ: σ. 10. Καὶ τὰ μὲν τῆς κεφαλῆς νοσήματα κεφαλαία, καὶ κεφαλαγία, ἡμικρανία, ἱλιγγος σκοτοδινίασις καὶ σκοτοδινία. Πολυδ.: λέγεται ἔτι καὶ σκότωμα καὶ σκότωσις· ἴδε καὶ Ζαλίζω· τὸ πάθος τοῦτο γίνεται μάλιστα ἔταν περιδινῆται ἢ περιστρέφεται τινος εἰς τοὺς πόδας ὄντας ὀρθός.

Ζαρζαβάτια· (λέξις Τούρκικη σημαίνουσα λάχανα, καθὼς σπανάκια, κρομμύδια, μακεδονίσια, σέλινια, δαύκουσ, γεώμηλα, καὶ τ: οὕτω λέγονται καὶ τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑπειρον. ἀλλ' οἱ Βυζάντιοι λάχανα ὀνομάζουσι τὰ κραιμβία)· καλοῦμεν λάχανα τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν χρεῖαν. Θεόφρ.: ις': φυτ: σ'.

Ζηλεύω, (ἢ λέξις ἀπαντάται παρὰ τῷ Ἀ-

ρέθρα ἀντὶ τοῦ ζηλωῶ λαμβάνεται ἐξ παρὰ τοῖς Βυζαντίοις μὲν ἀντὶ τοῦ ζηλοτυπῶ, ἐν δὲ τῇ Ἑπιείρῳ ἢ σημασία αὐτῆς ἐστὶν ἐγγὺς τοῦ μακαρίζω· καὶ κατὰ ταύτην καὶ ἐνταῦθα ἐκλαμβάνεται· ζηλωῶ σε γέρον, ζηλωῶ δ' ἀνδρῶν ὅς ἀκίνδυνον βίον ἐξεπέρας' ἀγνώως, ἀκλεῆς, τοὺς δ' ἐν τιμαῖς ἴσσον ζηλωῶ. Εὐριπ.: . . Ἴδε καὶ Μακαρίζω. Ζηλοτυπῶ.

Ζητιάνος, ζήτουλας, φωμοζητητής, διακονάτης. Καταλαβὼν βράκια καὶ πήραν καὶ προσαιτίας ὦν. Πλουτ.: Λέγεται καὶ ἐπαίτης καὶ μεταίτης.

Ζουλεύω· οὕτω λέγουσιν οἱ Βυζάντιοι ἀντὶ τοῦ ζηλεύω δηλ.: ζηλοτυπῶ.

Ζουμπώνω· εἰς τὴν Ἑπειρον τὸ μεταχειρίζονται ἀντὶ τοῦ ἀμβλύνω ἢ ἀποστομῶ· ὡς τὸ ἀπεστομωμέναι γὰρ εἰσιν αὐτοῦ δύο ἀκτίνες, παρὰ Λουκιανῷ ἐν Τίμ:

Ἑλιακός (κρητικὸν τοῦ ἥλιος) ἥλιακός δρόμος. Πλουτ. θ'. 537. . . Ἐν δὲ τῇ Ἑπιείρῳ λαμβάνεται ἀντὶ εἶδους οἰκοδομῆς ἀρμοδίας εἰς τὸ ἠλιάζειν. Ἴδε καὶ Ἐξώστεγον.

Ἡμεροκάματον· λέξις ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑπειρώταις γεωργοῖς καὶ σημαίνει ὄργωμα ἢ γεωργίαν μιᾶς ἡμέρας. ἢ λ. εἶναι γνωστὸν ὅτι εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ ἡμέρα καὶ κάματος. αἱ ὁποῖαι εἶναι καὶ αἱ δύο ἐλληνικαί.

Θυμίαμα (κακῶς εἰς τὴν Ἑπειρον ὀνομάζουσι θυμίαμα ἐκεῖνο ὅ,που εἰς ἄλλα μέρη λέγεται λιθάνι, διότι εἰς τοὺς παλαιούς ἐσήμαινε καὶ πρέπει νὰ σημαίνῃ καὶ τῶρα κάπνισμα μὲ εὐώδη πράγματα, ἢ ἀπλῶς κάθε εὐώδες πρᾶγμα ἀρμόδιον εἰς κάπνισμα, Γαλλ. parfume). . . .

Ἰασουμί (εἶδος φυτοῦ· εἰς τὴν Ἑπειρον κακῶς λέγεται ἀσιμιά)· λατινιστὶ λέγεται ἰάσμινον παρὰ τῶν νεωτέρων· οἱ δὲ παλαιὸι ὀνόμαζον ἰάσμην ἢ ἰάσμινον μῦρον μίαν ἀλοιφήν, ἣτις ἐγένετο εἰς τὴν Περσίαν ἀπὸ τὰ ἀνθη τοῦ λευκοῦ ἴου βαλλόμενα εἰς ἔλαιον σησάμινον. . .

Ἰαρώνω (ἢ λ. λαμβάνεται εἰς τὴν Ἑπειρον ἀντὶ τοῦ κχαπραῦνω). . .

Ἰλερη, εἶδος πάθους, λέγεται κοινῶς καὶ κοκκίνα καὶ ἀστράκα, τὸ ὁποῖον ὀλίγον ἦτον γνωστὸν εἰς τοὺς παλαιούς ἰατροὺς κατὰ τὸν Franc τόμ. γ'. κεφ. 291 καὶ μόνον τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα ἔγεινε κατὰ πρῶτον ἢ περιγραφή αὐτοῦ. Λατιν.: Scarlatina· Γαλλ.: rougeole.

Ἰππουρίς· εἶδος βοτάνης, ἣτις γίνεται εἰς τόπους καθύγρους, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐν τῇ Γερμανίᾳ καθαρίζουν καὶ λαμπρύνουν τὰ κασ-

σιτέρηνα ἀγγεῖα· αὐτὴν εἰς τὸ Ἄλθανιτοχωρὶ βράζοντες· εἰς γάλα ἕως ἐν τέταρτον ὥρας πολλοὶ ἐθεραπεύθησαν ἀπὸ τὴν πανώλη πίνοντες τὸ ἀπόζημα αὐτὸ (Λατιν.: equisetum. Γαλλ.: prêle) ὡς δύο ἀξιόπιστοι ἀπὸ τοῦ ἐγκατοίκους μὲ ἐδεδαίωσαν.

Καβούτσια καὶ Βλαχιστὶ μανδουλίκια· εἶδος λαχάνου ἀγγρίου, τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὸ κώνειον, καὶ τὴν ρίζαν βολβώδη, λέγεται καὶ λαυκί. ἔλλην.: σταφυλίνος, Λατιν.: pastinaca, Γαλλ.: panais.

Καδὶ (εἶδος ἀγγείου ξυλίνου· ἢ λέξις σώζεται εἰς τὴν Ἑπειρον πλὴν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐσήμαινε καὶ ποτήριον, παρ' ἡμῖν δὲ μόνον οἰνοδόχον)· καὶ φοινικείου οἴνου κάδδον (ἢ κάδον)· Πολυδ.: τὸ ὑποκορ. καδ(δ)ίσκος.

Καθάριος (παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐσήμαινε ἐκεῖνο ὅ,που ἡμεῖς μὲ λέξιν ἴσως Σλαβωνικὴν λέγομεν παστρικός, καὶ ἦτον καὶ ἐπίθετον τοῦ καλοῦ ἄρτου, τὴν σήμερον δὲ εἰς τὴν Ἑπειρον ἔχει μόνον τὴν δευτέραν σημασίαν, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸν καλὸν ἄρτον προαπαιτεῖται νὰ εἶναι καὶ σίτινος, μετέπεσεν ἢ σημασία εἰς τὸ σίτινος). ὁ τὰ ὡὰ καὶ σητάνειον ἄρτον καὶ ἀμύλια διαπτύων (δηλ. καθάριον ἄρτον παρὰ τὸ σῆθω τὸ κοσκινίζω). Πλουτ. ζ' 465. καὶ δι' ὑποκορ.: καθαρύλλος ἄρτος. Ἄθην. . .

Καϊκτοῆς (ἢ λέξις Τούρκικη ὡς καὶ ἡ ἀνωτέρω καΐκι· ἐν τῇ Ἀχερουσίᾳ λίμνῃ τῆς Ἑπιείρου ἀντὶ τούτου μεταχειρίζονται τὸ περάτης ἀπὸ τοῦ περῶ)· λογισώμεθα, ὦ πορθμεῦ, ὁπόσα μοι ὀφείλεις. Λουκ.:

Καϊμάκι (καὶ εἰς τὴν Ἑπειρον κορυφή). πῖαρ, πῖον, κατὰ τὸν Spielm: Γαλλ.: crème Ἴδε καὶ Ἀνθόγαλα.

Καλαμπόκι· εἰς μερικοὺς τόπους ὀνομάζουσι οὕτω τὸ ἀραβόσιτον, εἰς δὲ τὴν Ἑπειρον εἶδος ὀσπρίου σιτηροῦ, τοῦ ὁποίου ὁ στέλεχος καὶ τὰ φύλλα εἶναι καθὼς τοῦ ἀραβόσιτου, τὸ δὲ σπέρμα (ὁ καρπός) ὡς ἡ φακὴ κατὰ τὸ μέγεθος, πλὴν σφαιρικὸν καὶ λευκόν, ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζουσι καὶ ἄρτον ἀχρεῖον.

Καλοβάτης ἢ καλοβάμων ἢ κωλοβαθριστής (ὅστις περπατεῖ μεταχειριζόμενος ἀντὶ ποδῶν ξύλα τὰ λεγόμενα ἔλληνιστὶ μὲν κωλόβαθρα, τανῶν δὲ κοκίλλαις παρὰ τοῖς Βυζαντίοις, κλιτσιὰ δὲ εἰς τὴν Ἑπειρον, εἰς δὲ τὴν Βλαχίαν τὰ μεταχειρίζονται ἐνίοτε οἱ χωρικοὶ ὅταν θέλουν νὰ περάσουν ποταμὸν διὰ νὰ μὴ βραχοῦν· ἐστὶ δὲ καὶ ῥῆμα κωλοβαθρίζω. Γαλλ.: échasses.

Κανόνι (ἐργαλείον ὑφαντικόν· εἰς τὴν Ἑπειρον λέγεται μασούρι), κανών...

Καπνοδόχος (καλῶς εἰς τὴν Εὐριπον ὀνομάζουσι κπνοδόχον ἐκεῖνο ὄπου εἰς ἄλλα μέρη ὀνομάζουσι Τουρκιστὶ μποχαρί), κάπνην δὲ καὶ καπνοδόκην Εὐπολις εἴρηκε. Πολυδ: . . .

Κάππα (τρίγινον καὶ εὐτελὲς ἐπανωφόρεμα, εὐχρηστος μάλιστα ἢ λέξις, ὡς καὶ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὴν Ἑπειρον φαίνεται δὲ ὅτι εἶναι Ἰταλική). Τὸ κιλίκιον φαίνεται: ὅτι ἦτον τοιοῦτον, εὐτελὲς δὲ καὶ ἢ σιτύρα καὶ ἢ ἰζαλή. . .

Καρκάλι· εἰς τὴν Ἑπειρον οὕτως ὀνομάζουσι τὸν λόφον τοῦ πετεινοῦ, ἀντὶ χαρχάλι ἴσως, τὸ λεγρί· καὶ τὸν μεγάλωφνον βάτραχον· ἴδε Κάλλαιον. Βάτραχος.

Καρκαλίζω (λέγεται περὶ τῆς φωνῆς ἢ τοῦ κελαδῆματος τῆς ὄρνιθος· ἢ λέξις εἶναι πεποιημένη· καὶ τὸ ῥηματικὸν καρκαλίσμα· ἐξ οὗ καὶ παροιμία Ἄλλοῦ ν' τὰ καρκαλίσματα, κ' ἄλλοῦ γεννοῦν ἢ κότταις). ἔλλην. κακκάζω.

Καροίφαλον· λαμβάνεται κοινῶς μὲ δύο σημασίας· πρῶτον εἶδος ἀρώματος τὸ καὶ μασχοάρφ· ἄλλως λεγόμενον. ἔλληνιστὶ δὲ κρυόφυλλον παρὰ Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ καὶ Ἀετίῳ. Γαλλ: clou de girofle· δεῦτερον δὲ τὸ γνωστὸν ἄνθος διὰ τὴν ὁμοίαν ἴσως εὐωδίαν, τὸ ὁποῖον ἔλληνιστὶ λέγεται δίκανθος, Γαλλιστὶ δὲ œillet. Εἰς τινὰς δὲ τόπους ὀνομάζουσιν οὕτω καὶ τὸ ὠραῖον φυτὸν τῆς Ἰριδος, τὸ ἄλλως λεγόμενον σπάθη ἐν Ἑπείρῳ διὰ τὰ ξιφοειδῆ φύλλα του. ἴδε καὶ Σπαθόχαρτον.

Κάρπινος (εἶδος φυτοῦ· λέγεται καὶ Γράβος· ἢ δὲ λέξις κάρπινος Λατινική)· ἔλληνιστὶ ζυγία. Γαλλιστὶ δὲ charme.

Καρπούζι· τὸ γνωστὸν κολοκυνθῶδες φυτὸν· τινὲς θέλουσιν ὅτι κατ' ἀρχὰς ὄταν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἔγεινε γνωστὸν, ὀνομάσθη καρπὸς κατ' ἐξοχήν, καὶ ὅτι ἢ λέξις αὕτη φθαρθεῖσα παρὰ τῶν Τούρκων ἴσως ἐσχημάτισε τὸ καρπούζι. Εἰς τὴν Ἑπειρον λέγεται καὶ χαιμωνικόν, ἴσως διὰ τὸ νὰ διαρκῆ καὶ τὸν χαιμῶνα. ἔλληνιστὶ δὲ κατὰ τὸν Σνεϊδέρον ἀγγούριον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἢ λέξις αὕτη σημαίνει καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενον ἀγγούριον, προτιμότερα νομίζω εἶναι ἢ λέξις χαιμωνικόν. Γαλλ: melon d'eau.

Καρτέρι· βοδόχι, καθίστρα, παραφύλαγμα, ὄπου παραφυλάττει τινὰς ἐχθρὸν νὰ περάσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ τὸν βλάψῃ· ἐγκρυμμα, δολερὸν ὑποκάθισμα, ἐπιβουλή. ἴδε Ἐνέδρα. Ἐνεδρεύω.

Καταποντισμός· (τὸ εἰς τὴν θάλασσαν πνί-

ξιμον· εἰς τὴν Ἑπειρον δὲ μεταχειρίζονται τὴν λέξιν καὶ ἀντὶ τοῦ κατακλυσμοῦ). ἢ λέξις ἔλληνική.

Καταχθόνιος (ὅστις εἶναι ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν· οὕτω καὶ τὴν σήμερον μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ἐν Ἑπείρῳ)· θεοὶ καταχθόνιοι. Ὀμ.: . . .

Κατάψυχος (ψύχρα, δροσιὰ· ἢ λέξις παρὰ τοῖς Ἑπειρώταις καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι Ἑλληνική, ἀν καὶ δὲν ἀπαντᾷται εἰς τοὺς λεξικογράφους· ἢ ἔγεινε κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ ρ ἀπὸ τὸ κατάψυχρος ἴσως). ἴδε Δροσιὰ. Δροσερός. Δροσιτικὸς. σημειούσθω καὶ τὸ παρ' Ἀθηναίῳ ψυκτῆρες, τὸ ὁποῖον σημαίνει τόπον σκιερὸν καὶ σύνδεδρον, εἰς τὸν ὁποῖον περιπατοῦμεν (σειριανίζομεν) διὰ νὰ δροσισθοῦμεν. Ἐπι δὲ εὐχρηστον καὶ τὸ εὐψυχής, ἔθεν δυνατὸν λέγειν καὶ εὐψυχὲς χωρίον, εὐψυχῆς οἶκος καὶ τ:

Κατεκνιά ἢ κατεχνιά (πόθεν ἢ λέξις ἔγεινεν, ὡς καὶ ἀντάρα, ἀγνοῶ)· ἴδε ὀμίχλη.

Καισάνος (οὕτως ὀνομάζεται ὁ πραγματευτῆς ὅστις περιέρχεται πωλῶν). περιαγοραῖος ἔμπορος.

Καισίβελος. οὕτω λέγονται οἱ ἀλλέως γύφτοι καὶ τσιγγάνοι. γύφτοι μὲν διότι Αἰγύπτιοι, τσιγγάνοι δὲ διότι ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ὅποτε διεσκορπίσθησαν, οὕτως ὀνομάζετο· ἴδε Γεωγραφ. Guthrie.

Καιριμάλης ἢ κεχαϊᾶς τῆς χώρας ἢ χαρτζατζῆς. (δηλ. ὁ χορηγῶν τοῖς ξένοις τ' ἀναγκαῖα ἐκ μέρους τῆς πόλεως. Γαλλ.: entrepreneur), πάροχος.

Κερώνω (ἢ λ. εἶναι εὐχρηστος καὶ τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑπειρον ἀντὶ τοῦ ἀδειάζω, εὐκαιρώνω, παρὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς τὸ κενῶ σημαίνει καὶ τὸ ἀδειάζω ἢ κινῶ τὴν κοιλίαν διὰ καθαρτικοῦ) κενῶν τὸ σῶμα παρὰ φύσιν. Πλουτ: σ' 508. ἴδε Ἐκκενῶ.

Κερατᾶς (Γαλλ: coru. Λατιν. cornica· ἐκεῖνος δηλ: τοῦ ὁποίου ἢ γυνὴ μοιχεύεται. Παρ' Ἀρτεμιδώρῳ β'. 12 κεῖται τι ἀστεῖον, τὸ ἐξῆς, Ὅτι ἢ γυνὴ σου πορνεύσει, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον κέρατά σοι ποιήσει. δηλ: θέλει σὲ βάλῃ κέρατα, θέλει σε ἀτιμάσῃ διὰ τῆς μοιχείας· αὕτη δὲ ἢ παροιμία προήλθεν ἴσως ἀπὸ τοῦ Ἀμμωνος, τοῦ ἐλθόντος πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ κεράτων· ἐντεῦθεν ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς μοιχευθείσης γυναικὸς κερατᾶς, καὶ ἔλληνιστὶ κερατοφόρος ἢ κερασφόρος λέγεται. Κατὰ δὲ τὸν Κρομμύδαν, Ἀνδρόνικος ὁ Αὐτοκράτωρ, γυναικομανῆς ὢν, ἐτίμη προνομίαις τῶν ἀνδρῶν ὅσοι τῇ κυνηγεσίᾳ ἔχαιρον, ἔν' ἐκείνων ἀσχολουμένων

τῷ κυνηγετεῖν, αὐτὸς ἐλευθερωτέρας ἔχῃ τὰς εἰς τὴν γυναικωνίτιν εἰσόδους· τοῦ δὲ προνομίου σημεῖον ἦν ζευγὸς ἐλαφείων κεράτων πρὸ τῶν θυρῶν· ἃ οἱ Κωνσταντινουπολίται ὀρῶντες ἔλεγον ἀστείζόμενοι, ἢ δεῖνα γυνὴ ἠξίωσε τὸν ἄνδρα τῆς νὰ γένη κερατᾶς. Ταῦτα καὶ οὗτος· Ἐγὼ δὲ εὖρον παρά τινι συγγραφεῖ τοῦ ὁποίου ἐκ λήθης δὲν ἐσημείωσα τὸ ὄνομα, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐλέγετο αἰξὴ μὲν παρά τοις Ἑλλησι, κόκκυξ δὲ παρά τοις Λατίνοις (coccyx, cuculus), ἐξ οὗ κατὰ τινος τὸ κατὰ Γάλλους cocu· διότι τοῦτο τὸ πτηνὸν γεννᾷ εἰς ξένην φωλεάν.

Κισσὸς εἶδος φυτοῦ ἀειθαλοῦς, τὸ ὁποῖον περιελισσόμενον εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰ δένδρα, ἀναβαίνει ἕως εἰς τὴν κορυφὴν· τὴν σήμερον ἄλλοι ὀνομάζουσιν αὐτὸν κίσσαρην, ἄλλοι ἄντερην, ἄλλοι βρούσκληανη. Λατίν· hederā.

Κλαδευτήρα ὡς ἐν τῇ Ἡπειρῷ, βατοκόπι ὡς ἄλλοι κάλλιον, εἶδος ἐργαλείου. [ἄμφότερα λέγονται καὶ νῦν ἐν Ἡπειρῷ.]

Κλιτοί, κλιτοῖά· διὰ ταύτης τῆς λέξεως ἐν τῇ Ἡπειρῷ ὀνομάζουσι πρῶτον τὰ ἄλλως λεγόμενα καλάμια τῶν ποδῶν, δηλ. τὰς κνήμας, δεύτερον τὰ ξύλα, ἐφ' ὧν τὰ παιδιά ἐπιστηριζόμενα περιπατοῦσι παίζοντα, ἐν δὲ τῇ Βλαχίᾳ περνοῦν τοὺς ποταμοὺς ἀδρόχως αἱ χωρικοί· ἴδε Κνήμη, Κοκίλλαις· ἔτι δὲ καὶ αἱ πλεκτικαὶ βελόναί.

Κολοῖος (εἶδος πτηνοῦ· εἰς τὴν Ἡπειρον λέγεται γκαῖλα, ἐν ἄλλοις καλιακοῦδα· λέγεται ἔτι καὶ λόκος καὶ βωμολόχος. Γαλλ· choucās. .)

Ἐκ δὲ τοῦ ἀνωτέρω σημειωθέντος ἐν σελ. 86, ἀρ. 19 (σ. 235—298) Λεξικοῦ ἐν ᾧ περιέχονται αἱ ὀνομασίαι τῶν ἀξιολογωτέρων φυτῶν, βαλσάμων οὐσιῶν κ.τ.τ. τῆς φαρμακευτικῆς μεταγράφου ὡς πάσας τὰς δημῶδεις ὀνομασίας, ὧν ἱκαναὶ ἢ οὐ περιλαμβάνονται ἢ ἄλλως φέρονται ἐν τοῖς γνωστοῖς Λεξικοῖς καὶ Γλωσσαρίοις καὶ τῇ πραγματεία τοῦ μακαρίτου Θ. Χελδράτῃ «Τὰ δημῶδη ὀνόματα τῶν φυτῶν προσδιοριζόμενα ἐπιστημονικῶς», τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη ἐν τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Πανεπιστημίου Δ' 1907—1908 σ. 239—486.

Acetosa· ὄξαλις· κοινῶς ξυνίθρα, ὄξυλάπαθον, oseille.

adanthum· ἀδιαντον· κοιν. πολύτριχον.

agrimonia· εὐπατόριον, κοινῶς φονιάς.

alcea· ἀλκία· δειδρομολόχα κοινῶς.

althaea· ἀλθαία· ἀσπρομολόχα κοινῶς.

alyssum· ἄλυσσον· κοινῶς λυσοβοτόανο.

amomoun· ἄμωμον· κοινῶς μωσοχοπίπερον.

amylum· ἄμυλον· κοινῶς καταστατόν.

ananas· ἀνανάσιον, ἢ στρόβιλος ἰνδικῆς ἐλάτης.

anthemis, ἀνθεμίς, χαμόμηλον.

antimonium· στίμμι, στίβι.

apparine· ἀππαρίνη· εἶδος κολλητσίδας.

arthanitha· ἴδε cyclamen· κυκλάμινος· καλαπόδι.

arum· ἄρον· μαλαθρακοβοτόανον κοινῶς.

asphodelus· ἀσφῶδελος κοινῶς σφεδοῦκλι.

[ὁ αὐτὸς ἐν Λεξικῷ ἀρ. 21—καὶ ἱμπορδένια].

asplenium· ἀσπλήνιον· σπληνοβοτόανον κοιν.

assa-foetida· ὄπος μηδικῆ· σκορδολάσασρον κοινῶς.

aurantia malus ἢ aurantium· τεράντζια· oranges.

Baccharis· βάκχαρις· κοινῶς γοργογιάνης.

bardana· ἄρκιον· κοινῶς πλατυμανδήλα.

belzoinum. . . ἢ benzoim. μωσοχολίθανος κοινῶς μωσοχοθυμίαμα.

beta· τευκλον· κοινῶς σεῦκλον.

brassica mercurialis· κοιν. σκυλολάχανο.

bryonia· βρυωνία· ἄμπελος λευκή· κοινῶς ἀγριοκολοκύνθη. [Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 21 ὅμως Λεξικῷ αὐτοῦ γράφει «Βρυωνία (λέγεται κοινῶς καὶ χελιδρονιά) bryone, brioine, coulevrée γαλλ· καίβρουνια, ἀδρουνιά, βεργί· bryonia, vitis alba Λατίν.»]

Cachrys· κάχρυς· κοινῶς ψαροβοτόανο.

capsicum· καψικόν· κοινῶς λοβίδια· κόκκινα πιπέρια.

cardamomun· καρδάμωμον· [κοιν. κακουλέ· λ. τουρκ. ἐν Λεξικῷ ἀρ. 21.]

carlina· λευκάκανθα· ἀσπράγκαθο.

caulirapum γογγυλοκράμβη· καλαράπι κοινῶς.

centonalis· ὕλαιοπήγγιον· ἀγριοπήγγιον.

corallium· κοράλλιον· μερζάνι τουρκιστί.

costus· ἴδε mentha· κόστος ξύλον ἰνδικόν κοινῶς.

cyanus· κύανος· σιτόλουδο [ἴσως σιτολούδο] κοινῶς.

Ebulus· χαμαιάκτη· βουζιλιά· βούζια, χαμοκουφοξυλιά.

elichrysum· ἐλίχρυσον· σιμενικὸς κοιν.

eretria terra· γῆ ἐρετριᾶς· ἀσπρόχωμα

Faba· κύαμος. F. ignatii· ἀλεξιπύρετον.
θερμασόκουκα.

festuca· αἰγίλωψ· κοινῶς βρώμη ἀγρία·
foeniculum erraticum· ἵππομάραθρον·
κοιν. ἀγριομάραθρον.

Galanga· γαλανθίς· κοινῶς πικροῦρίζα.

galla· κηκίς· κηκίδι.

Hedysarum· ἡδύσαρον· ἀρκουδοστάφυλον.

helenium· ἑλένιον· κοιν. ὄμανος.

helleborus niger· ἐλλέβορος μέλας· κοιν.
σκάρφη.

Iberis· ἰβηρίς· ἀγριοκάρδαμον κοινῶς.

iris· ἴρις· σπαθοχόρτι κοινῶς.

Jujubae· ζίνζιφα κοινῶς.

Lampsana· λαμφάνα· ἀγριολάπαθο κοιν.

lapis lazuli· κυανός· κοιν. λαζούρι.

lens palustris· φακὸς ἐνυδρὸς κ. νεροφάκη.

lignum Brasiliense, ξύλον τῆς Βραζι-
λίας· μπακάμι.

lilium convallium· ἐφήμερον· βλαχιστὶ
μαργαριταρέλι.

lithargyrium· λιθάργυρος, μολυβόχωμα.

lithospermum· λιθόσπερμον· κυκλοχέρι.

lupinus· θέρμος· κοιν. ἀγριολάθυρον.

lupulus· βρύον· βλαχιστὶ χαμμεῖ.

lycium· λύκιον· πυξάκανθα κοινῶς.

Majorana· ἀμάρακον ἢ σάμψυχον· κοιν.
μαντσουράνα.

malum citreum· μήλον κίτριον κ. κίτρον.

malus limonia, ἢ medica· μήλον μη-
δικόν, κοινῶς λεμόνι.

malus persica· περσικόν μήλον· τὸ ῥο-
δάκινον.

malus punica· ῥόα· κοινῶς ῥόδι.

marrubium nigrum· βαλλωτή, βρωμο-
χόρτι κοινῶς.

melilotus· μελίλωτος· ἀγριοτυχάκι κοινῶς.

melissa (ἢ melissophyllum) hortens-
sis· μελισσόφυλλον, μελισσοβότανον κοιν.

minium· μίλτος· σουλιένι.

Naphtha· νάφθα· νεῦτι.

nux vomica· χυδαϊκῶς φόλαις. σκυλλο-
φάρμακο.

Orobanche ἴδε hypocistis· ὀροβάγχη·
λίκος ὁποῦ πνίγει τὰ χωράφια.

Paeonia· παιονία· κοινῶς πηγονία.

papaver erraticum· ξιαός· κοιν. ἀγριο-
παπαροῦνα.

persicaria· ὕδροπέπερι· νεροπέπερι κοιν.

petroselinum· πετροσέλινον· μακεδονίσι.

peucedanum· πευκέδανος· μάραθρος
βρωμερός κοινῶς.

philandrium· φιλάνδριον· κοινῶς νερο-
μαγκοῦτα.

picris ἴδε cichorium· πικρίς· πικραλίδα.
[Ἐν Λεξικῷ ἀρ. 20 : ῥαδίκι ἴδε κηχώριον.]

pitea· πίτυς· κονκουναριά κοιν.

pityides· πιτυῖδες· κονκουνάρια κοιν.

plantago major, augustifolia καὶ aqua-
tica, ἀρνόγλωσσον μέγα, μικρὸν καὶ ἀνυδρον,
πεντάνευρον κοινῶς.

polygala virginiana· ἴδε Seneca· πολύ-
γαλον· ἀγριοφάκη κοινῶς.

poterium· ποτήριον· νεροβότανο κοινῶς.

prunus· κοκκύμηλον· δαμάσκηρον κοινῶς.

pulegium· γλήχων· κοινῶς φλισκοῦνι.

pulmonaria πνευμονικόν, κοινῶς πλε-
μονοχόρτι.

pyrethrum umbelliferum· πύρεθρον
κηπαῖον· κρουβότανο κοινῶς.

Radix rhodia· ῥοδία ῥίζα· ῥοδόδενδρον.
κοινῶς.

raphanus. . . ῥάφανος κοινῶς ῥεπάνι. [Ὁ
αὐτὸς ἐν Λεξικῷ ἀρ. 21: Raphanus rusti-
canus ῥαφανίς ἀγρία, γαγγύδα, βλαχιστὶ
χρένος, ἢ χράνος, ἢ χριάνος. Γαλλ. raifort].

rhamnus· ῥάμνος· κοιν. ἐένδρον ἀκανθηρόν.

rhus ἢ rhum· ῥοῦς· ῥιζάρι.

ribes . . . φραγγοσιτάφυλα κοινῶς.

rorella = ros solis, δρόσιον, δροσοχόρτι.

ros marinus· λιθανωτὶς (δενδρολίβανον
κοινῶς) ἄλδς ἔρνη.

rubia sinopica, μίλτος σινωπική, σουλιένι.

rubus idaeus· βάτος ἰδαία· framboi-
sier γαλλιστὶ· σμέορα βλαχιστὶ· βατοιτιά
κρητική κοινῶς.

Sabina· βράθυς· κοινῶς μαλόκεδρος. σμορ-
ταίνος, οὗ τὸ ξύλον ὄμοιον πάντῃ τῷ τοῦ κέδρου
ἐκτὸς τῆς ὁσμῆς.

salicaria· λυσιμάχιον. ἀγριος ἀμάραντος.

sambucus, ἀκτὴ· κουφοξυλιά.

santonicum· ἀρτεμισία ἰουδαϊκή· λεβι-
θόχορτον.

satureja· θύμβρα· βλαχ[ιστ]ὶ τσίμπρι.

satyrium· σατύριον· ἀγοροβότανον κοινῶς
ἢ σαλέπι.

scabiosa· ψώριον· κοινῶς ψωροβότανον.

scandyx· σκάνδυξ· ἀγριολάχανον.

sebestena· μύξα· καρπὸς τῆς Ἀσίας· κα-
θάρασιον ὠφέλιμον τοῖς πάθει τοῦ πνεύμονος.

sedum ζείζων παλοβότανον κοινῶς.

senna· σένα· κοινῶς σεναμική.

serpillum· ἔρφυλλον, ματερίνα κοινῶς.

siliqua· κεράτιον, ξυλοκέρατον κοιν.

siliquastrum· κερατεία· κοιν. λοβίδια, κόκκινα πιπέρια.

spina alba άκανθα λευκή· άσπράγκαθον.

spinacia ή spinachia· τευτλομαλάχη· σπαράκι κοινώς.

stachys στάχυς· άγρία άλιφασκία.

succinum· ήλεκτρον· κοιν. κεχοιμπάρι.

succus glycyrrhizae· όπος γλυκυρρίζης (μιάμπολη) ή χύλισμα γλυκυρρίζης.

Tamarindus και tamar· όξυφοίνις, κοιν. ξυροχουρμάς.

thalictrum· θάλικτρον· βατραχοχόρι.

trichomanes· τριχομανές· κοιν. σκορπίδι ψιλόν.

Umbilicus veneris· κοτυληδών· κοινώς σκιαδούλι.

Verbena· περιστερεών, ίερά βιτάνη· κοινώς περιστεροβότανο.

vitis nigra ήde bryonia, άμπελος μέλινα, κοινώς άγριόκλημα.

vitriolum· μελαντηρία· καθαμποϊά· κοιν.

vitriolum hungaricum· χάλκωνθον κύπριον· κοινώς γερόπετρα.

Zinziber ή zingiber· σιγγίβερις· κοινώς ζινζιβίλι.»

[Έκ δὲ τοῦ ἐν σελ. 86 ἀρ. 19 (σ. 129—160) **Δεξικοῦ** τῆς ἰατρικῆς καὶ ἀνατομίας σημειούμεθα τὰς ἐξῆς δημῶδεις ὀνομασίας:]

***Αδένες** τὰ κοινῶς βαλανίδια τοῦ σώματος.

***Ανώμαλοι βουβῶνες**· λέγονται τὰ παραδάγκαλα τοῦ γαλλικοῦ πάθους, ὅταν εἶναι ἄνισα, τραχέα, ἔχοντας πολλοὺς κόμπους καὶ ὄχθους (ἐξοχὰς δηλ. καὶ εἰσοχὰς).

***Απόζεμα**· κοινῶς ἀπόβροσμα ή δεκότον, δηλ. τὸ νερὸν τὸ βρασμένον μὲ χόρτα, ή ρίζας ή ξύλα, ή φλοιούς κτλ.

***Απόστημα**· πρήσιμα γεμάτον ἀπὸ ἔμπυον.

Βουβών· κοινῶς ῥιζομέρι ή παραδάγκαλον· βουβῶνες λέγονται καὶ τὰ πρήσιματα ὅπου γίνονται ἐκεῖ, εἰς αὐτὸν τὸν τόπον πολλάκις ἐμφανίζεται καὶ ή πκνούκλα.

Βούλλαις ή πέγγαις, λέγονται τὰ σημεῖα ὅπου ἐξέρχονται εἰς τὸ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου, λέγονται καὶ σπίλοι, σπιλώματα, κηλίδες, στίγματα καὶ κοινότερον φύλλαις, λεκέδες· εἶναι ὑὲ διαφόρων χρωμάτων, κόκκινα, μόρικκι, μέλανκι, γαλάζια, μαῦρα, κίτρινα κλπ.

Βρωμός ή δυσωδία νεκρώδης, ή δυσωδία τοῦ ψοφίμου.

***Εξάνθημα** λέγεται ὅτι καὶ ἂν εὐγαίνη ἔξω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, καθὼς ή

ἐδλογιαῖς, ή ἀστροάκα, ή ἕλεση, ή κοκκίνα, ή φυλλίθρα, ὁ κεγχροίτης, ή ψώρα, ή δροσιλα, ή φουλιτακίδες κ. τ.

***Εξαχνίζω**· δηλ. κάμνω νὰ πυκνωθῆ, καθὼς πυκνώνεται ὁ μούστος καὶ γίνεται πετμέξι...

Κλειδάκια· ὀνομάζονται δύο μικρὰ κόκκαλα ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ ἀνώτερον ἔμπροσθεν μέρος τοῦ στήθους κοντὰ εἰς τὸν λαϊμόν, τὸ ἓνα πρὸς τὸν δεξιὸν ὤμον, τὸ ἄλλο πρὸς τὸν ἀριστερόν.

Κυνάγχη· λαιμόπονος, λαιμά.

Λαιμός τῆς κατουρόφουσκας (ή κύστεως), τὰ στενὰ τῆς φούσκας, ὅθεν ἀρχεται ή οὐρήθρα.

Λέπρα κοινῶς λώβη.

Λιγούρα, λέγεται τὸ σύμπτωμα ὅταν ἔρχεται εἰς τὸν ἀνθρώπον ἀχαμνὰ καὶ εἶναι ἀρχή ναυτίας ή λιποθυμίας.

Μολυβοζάχαρη· ἰατρικὸν πολλὰ στυπτικὸν κατασκευαζόμενον ἀπὸ ψιμῦθι καὶ ὄξος.

Οὔλη, τὸ κρέας τῶν ὀδόντων, αἱ ῥιζοδοντιαῖς.

Στηθοκόκκαλον, δηλ. τὸ κόκκαλον τοῦ στήθους, λέγεται ὅλον τὸ ἔμπροσθινὸν κόκκαλον ἀπὸ τὸ χουλιανάκι· ἔως εἰς τὸν λαϊμόν, ἀναμεταξὺ τῶν πλευρῶν τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους.

Τερηδών, τὸ ἔλκος τῶν κοκκάλων, κοινῶς σαράκι τῶν κοκκάλων, διότι ή τερηδών διαδιδρώσκει αὐτὰ.

Τόφοι, πρήσιματα τῶν κοκκάλων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι τόσον σκληρὰ ὡς τὰ κόκκαλα· οἱ τόφοι εἶναι μαλακώτεροι ἀπὸ τοὺς ῥόζους.

***Υπερσαρκώματα**, λέγονται τὰ κονδυλώματα καὶ ή μυρμηγκιαῖς, δηλ. οἱ ῥίτσι, μπαστραβίτσαις κ. τ.

Φαγέδαινα, κοινῶς φάγουσα.]

Β' ΑΡΧΕΙΑ

1.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ (1779—1834)

Κατὰ τὸ ἔτος 1900, γυμνασιάρχων ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου, εὑρον τυχαίως ἐκεῖ ἀπερριμμένα λείψανα ἀρχείου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1779—1813 καὶ 1830—1834, ἀνήκοντος τῷ ἐν Κύπρῳ Γενικῷ Προξένῳ τῆς Ἑπτανησιακῆς πολιτείας **Παναγῆ Ἀγγελάτῳ**, ἰατρῷ, ἐκ Κεφαλληνίας ὀρμωμένῳ. Ἐν ταῦτοις περιέχονται τὰ ἐξῆς:

Α'. Ἡ ἐπίσημος ἀλληλογραφία αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ Κωνσταντινουπόλει προϊσταμένων πολιτικῶν τῆς Ἑπτανήσου ἀρχῶν,

ἦτοι *Panagin Angelato* per la Serenissima Repubblica Ionica Console Generale in questi Isola Regno, di Cipro e sue Dipendenze...

1. *Libro copia lettere* etc. comincia l'anno 1801—1811 (Decembr)... ἐν τρισὶ τεύχεσιν ἐκ φύλλων ἐν ὄλφ 76 (0,32 × 0,22), περιεχόντων περὶ τὰς 150 ὑπηρεσιακὰς αὐτοῦ ἐπιστολάς, ἰταλιστὶ τὰς πλείστας, τινὰς δὲ καὶ ἑλληνιστὶ γεγραμμένας.

2. *Copia lettere principia* 1813—1816 (φ. 6).

3. *Libro registro conti*... Consolato Generale Sette Insulare di Cipro principia 1801—1807 con la decadenza de republica Ionica (φ. 9).

4. *Registro patenti Stazionarie*... della cancellaria del consolato Gⁿle Settinsulare in Cipro 1802—1807.

5. *Processivo piu*... di Governo... ex Venete liberate... Francesi tradizione dal greco 1779 s. v. (φ. 6.)

6. Ἐπιστολαὶ ὑπηρεσιακαὶ τριάκοντα πέντε, αἱ πλείους γαλλιστὶ, αἱ δὲ λοιπαὶ ἰταλιστὶ. πρὸς τὸν Παν. Ἀγγελάτον, ἀπὸ τοῦ 1800—1810. Ἐνιαχοῦ ἀπαντῶσιν ἐν αὐταῖς καὶ πολιτικαὶ τινες εἰδήσεις. Τῶν ἐπιστολῶν τούτων 24 ἀπεστάλησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (Péra καὶ Bujukdéré) ὑπὸ τῶν Navon, Fonton, Trullet, Dendrino, Dr Rasis, Maricovits, Catafago, conte Lescochilo inviato, καὶ ἄλλων, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ Σμύρνης, Χαλεπίου, Ἀκρης κ.τ.λ.

B'. Ἐγγραφα ἰδιωτικά 150, ἐν οἷς περιλαμβάνονται :

1. Ἐπιστολαὶ 50 πρὸς τὸν αὐτὸν Π. Ἀγγελάτον (1800—1813), ἐν τῷ Κυπρίῳ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἰδιώματι, προσερχόμεναι ἐκ τῶν ἐξῆς μερῶν Ἐκ Κύπρου καὶ ἰδίᾳ ἐκ Λευκωσίας, τῶν Σάββα Νικολαΐδου, Ν. Νικολαΐδου, Χ' Γεωργάκη, Οἰκονόμου Κυπριανοῦ (τοῦ μετέπειτα κλεινοῦ τῆς Κύπρου ἀρχιεπισκόπου).

Ἐξ Ἀλεξανδρείας, Ζαχαρία Ντζουδάνη.

Ἐκ Σμύρνης τῷ 1806 «περὶ ἀναβαγίου μου ὅπου ἔτυχεν τοῦ πλοίου μου· Κωνσταντῆς Χ' Τζένιου» καὶ ἑτέρα Δ. Ἡλιάζου Καλλιγᾶ Σταματελλάτου.

Ἐκ Βιέννης 1810 Μαρτίου 16, ἐν ἧ ὁ ἐπιστέλλων Σάββας Νικολαΐδης γράφει ὅτι «ἔδῶ κατὰ τύχην ἀριβάρωντας εὐρεθῆκαμεν εἰς τὴν χάριν τοῦ γάμου τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος μετὰ τὴν θυγατέραν τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου».

Ἐκ Ναυπλίου, πέντε ἐκτενεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ε. Ἀγγελάτου τῶν ἐτῶν 1830, 1831 καὶ 1834 μετὰ συγχρόνων πολιτικῶν εἰδήσεων καὶ, ἰδιαίτερος, ἰχνογραφικὸς διαγράμματος τοῦ Ναυπλίου.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Κοσμᾶ Ρούσου τῷ 1803 μετὰ τινων πολιτικῶν εἰδήσεων.

Ἐκ Θεσσαλονίκης 4 Μαΐου 1813 τοῦ Κεφαλλῆνος ἀνεψοῦ αὐτοῦ Νικολάκη Ἰωάννου, ἐν ἧ μεταξὺ ἄλλων ἐμπορικῶν καὶ πολιτικῶν εἰδήσεων γράφει καὶ τάδε: «Τὸ Χαμβούργο πρὸ πολλοῦ ἐκυριεύθη ἀπὸ τοὺς Ῥώσους... Χθὲς ἐμάθομεν ὅτι εἰς Ἰωάννινα εἶχον φθάσει γράμματα Βενετίας βία Κορσούς... δι' ὧν γράφουσι ὅτι ἡ Ἀρκούδα—ἐννοοῦσι τὴν Ῥωσσίαν—κοντεύει νὰ μας καταπῆ ὅλους καὶ περιπλέον μετὰ μίαν φορικωδεσιάτην καὶ αἱματώδη μπατάλιαν, ἣτις ἐτελείωσε μὲ μεγάλην φθορὰν τῶν Γάλλων, οἱ Ῥῶσοι ἐμβῆκαν εἰς τὴν Ὀλλάνδαν ὅπου τοὺς ἐδέχθησαν μὲ μεγάλην φιλοφροσύνην».

2. Ὁμολογίαι χρεωστικαὶ τρεῖς τῶν ἐτῶν 1781, 1783 καὶ 1793. Ἐν τῇ πρώτῃ: «Ἐγὼ ὁ Ἀντριούδας υἱὸς Ζημπουλοῦς εἰς Σκάλαν Λάρνακος, ἤμε καθαρὸς χρεοφιλῆτης τοῦ σιῶρ Ἐβανγγέλη Ἀγγελάτου διὰ γρ. 109». Ἐν τῇ τρίτῃ «Ἀνασούφης Ὀσμανοῦς Λίτρας ἀπὸ χωρίου Ἀβγόρου ὁμολογῶ ὅτι εὐρέθους καθαροῦ χρεοφιλῆτης τοῦ σιῶρ Παναγῆ Ἀγγελάτου εἰς Σκάλαν Λαοράκου γρ. 295».

Σημ. Ἐν τῆς ἀξιολόγεις διατριβαῖς «Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν Κυπρίων» ἐν Ἀθῆνῶν τόμ. 17 [1904] σ. 258 κ. ἐ. τοῦ φιλτάτου μοι κ. Σ. Μενάρδου, διαπρεποῦς καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονος τόμ. Β' [1905] σ. 281 «Μητρωνυμικὰ εἰκογενειακὰ ὀνόματα» τοῦ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ κ. Σ. Λάμπρου προσθετέον καὶ τὸ ἀντιτέρω ὄνομα τοῦ Ἀντριούδα (παρὰ τὸ Ἀνδρέας) [τῆς] Ζημπουλοῦς (παρὰ τὸ τουρκ. σουμποῦλ - ζεμποῦλι - ζεμπῆλι = δάκινθος). Πρὸς καὶ τὰ Ἑπειρωτικὰ μητρωνυμικὰ «υἱὸς τῆς Ζαφείρας» σελ. 84, 65 καὶ τὸ κατωτέρω «Μιχάλης [τῆς] Λάζαινας».

Γ'. «Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος. Ἐσωτερικά. Ἐξ Ἄργους 11 Ἰουλίου 1829]... Δ' Ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων». πέντε φύλλα χειρόγραφα, ἡμισαπῆ.

Δ'. Τρία φύλλα ἀπεσπασμένα ἐκ καταστίχου ἐν οἷς χειρὶ τοῦ Π. Ἀγγελάτου εἰσὶ γεγραμμένα ἀναμῖξ ἑλληνιστὶ καὶ ἰταλιστὶ ἰδιωτικά σημειώματα. Ἐν ἐνὶ τούτων περιέχονται:

1. Δύο ἀρχαῖαι Κυπριακαὶ ἐπιγραφαί: «Inscription de la Pierre, dans l'avant Cour de Mr Vondiziano [ἐν Λάρνακι].

ΔΙΙ ΚΕΡΑΥΝΙΩΣ	Nella Città di Venere
ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΠΟΛΕΙ	Aviania e Aviano
ΔΗΜΩΙ ΟΜΟΝΟΙΑΙ	Col Consenso del Popolo,
ΑΥΙΑΝΙΑ ΚΑΙ ΑΥΙΑΝΙΟΣ	Per segno di proffonda Venerazione
ΤΑΣ ΣΤΟΑΣ ΚΑΙ ΤΑ	Consacrò a Giove ful- minatore,
ΕΝ ΑΥΤΑΙΣ ΠΑΝΤΑ	li Portici; etutto il com- presovi,
ΕΚ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ	di proprie spese.

Inscription de celle dans la Cave

ΕΝΙΚΗΝ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ
ΥΝΑΙΚΑ ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣ ΦΡΟΥΡΑΡΧΟΣ
ΑΙ ΚΑΤΑ ΚΙΤΙΟΝ ΚΑΙ ΒΟΙΣΚΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΥΝΗΙ :—»

Σημ. Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας ἐξέδωκε συμπληρώ-
σας καὶ ὁ Α. Σακελλάριος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ Κυπρια-
κοῖς (*Αθήνησι 1890) τόμ. Α' σ. 41 κ. ἐ.

2. Τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα.

«Ὅδε τύμβος ἔκρυψε σῶμα
ἔξ εὐγενῶν εὐγενοῦς Λοῖζοῦς
χρηματισάσης συνεύνου
ἐκλάμπρου Ἄγγελάτου
Κεφαλῆνος. Ἰωνικῆς πολιτοκρατείας
Κονσόλου γενικοῦ ἐς Κύπρον.

Ἔλεσε μοῖρ' ὅλοη τανηλεγέος θανάτου
τὴν Λοῖζοῦν δῖαν γυναικῶν φίλην,
Πολυστένου ἀνέρος Κεφαλῆνος Ἄγγελάτου
ἐκλάμπρου σύζυγον πολιτοκρατίης
Ἰωνικῆς Κονσόλοιο χρηματίσαντος
εἰς Κύπρον γενικοῦ, κατὰ τὸ αὐτῆς.
Μαρτίου κδ' .»

3. Χρονικά τινα σημειώματα ἀναφερόμενα
εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1822 ἱστο-
ρίαν τῆς Κύπρου.

Σημ. Ταῦτα δημοσιευθήσονται προσεχῶς, ὡς καὶ
τὰ κατωτέρω ἐν τῇ Ἑπειρωτικῇ ἀρχεῖῳ (Α') ση-
μειούμενα, ἐν ἰδιαιτέρῃ ἡμῶν Συλλογῇ ἀνεκδότων
ἐνθυμήσεων ἢ χρονικῶν σημειωμάτων.

2.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Περιέχονται ἐν τούτῳ τὰ ἐξῆς ἔγγραφα,
ἀναφερόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ Ζαγό-
ριον, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Α'.

Χρονικά τινα σημειώματα ἐν παραφύλλοις
ἀπερριμμένοις παλαιῶν ἐντύπων ἐκκλησιαστι-
κῶν βιβλίων, ἦτοι:

1. Τοῦ ἔτους 1554 ἀφιέρωσις ἐντύπου
εὐαγγελίου «ἐν τῇ εἰς τὴν Βεζήτζαν ἀγία μονῇ

τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου παρὰ τοῦ
π(α)πᾶ κῆρ Δημητρίου τοῦ Πρωτόπαπα».

2. Τοῦ 1598 «ἐν χωρίῳ Βεζήτζα ἐν μονῇ
τῆς . . . Θεοτόκου . . . Ἰω(άννης) Φανᾶς καὶ
Θερειανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔδωσαν ἄσπρα α' .»

3. Θάνατοι ἡγουμένων τῶν μονῶν Βήσσης
(Βε(ζ)ήτσας) κατὰ τὰ 1731 καὶ 1736.

4. Περὶ πανώλους κατὰ τὸ 1761 ἐν
Ἰωαννίνοις.

5. Περὶ ἐξόδου τοῦ Ἄλλῃ πασᾶ εἰς Ῥαδό-
βολην τοῦ Ζαγορίου τῷ 1814.

6. Περὶ ἐπιδρομῶν τῶν Ἀλδανῶν εἰς Ζα-
γόριον κατὰ τὸ 1829 καὶ 1835.

Σημ. Ἐκ τῶν ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 σημειωμάτων κα-
ταφαίνεται ὅτι ὁ ἐν Βήσση τοῦ Ζαγορίου ναὸς τῆς
Κοιμήσεως, τῆς Θεοτόκου ἦν μονὴ μετατραπείσα εἰς
ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν οὐχὶ τῷ 1554, ὡς γράφει ὁ
μακαρίτης Ι. Λαμπρίδης ἐν Ἑπειρωτικοῖς Μελετή-
μασι τεύχ. Η' σ. 50, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ 1660 - 1625.

Β'.

Γράμματα μητροπολιτῶν Ἰωαννίνων

1. Τοῦ [κατὰ τὸ 1647] Μητροπολίτου
Ἰωαννίων Καλλιπικοῦ
α'. ἐν σημείωμα ἐν ᾧ καταγράφεται «τὸ
τίποτες [= τὰ ὑπάρχοντα] τῆς ἀποθανούσης
καλογραφίας.»

β'. δύο μικραὶ ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν
[ἐν Βεζήτζῃ] ἑξαρχὸν αὐτοῦ κῆρ Λάζον, ὃν
προσκαλεῖ εἰς Ἄνω Στουδενά [τὰ νῦν Σουδενά].

2. Τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Γρηγο-
ρίου 1 Ἀπριλίου 1739 «Γράμμα Ἐκκλη-
σιαστικόν, συμβιβαστικόν τῶν διχονοιῶν καὶ
ἀμέτρων νιζάδων ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς Χριστι-
ανοὺς τοῦ τοῦ χωρίου Βεῖτζας καὶ τοῦ χωρίου
ἀπάνω Σουδενῶν διὰ τὸν τόπον ὁποῦ εὕρισκε-
ται εἰς τὸν Βαρκόν.» Τὸ ἔγγραφο προσηγο-
γράφουσι ἐκ μὲν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις προκρί-
των οἱ «Σταῦρος Ἰωάννου, Μιχαὴλ Μήσιος,
Δημήτριος Μακρῆς, Νικόλαος Ἀργύρης Βρε-
τός, Κωνστ. Χαραμῆ καὶ Ἰωάννης Ῥέσσος(;)»
ἐκ δὲ τῶν διαφερομένων «Βεῖτζηνῶν καὶ
Ἀπανωσουδενιτῶν» καὶ τῶν δμόρων αὐτοῖς
οἱ «Ρίζο Νίτζου, Λέχο Δημότζου, Πανταζῆ
Δημότζου, Κώστα Γγκιώση, Ζαφείρη Ἐξαρ-
χος, Ζυγούρο Νίτζο, Μίχο Βλάχο» καὶ
ἄλλοι.

Γ'.

«Δευτέρῃ τῆς πολιτείας Ἰωαννίνων κατὰ τὸ
βουλωμένον, 1800 μαῖου 3» περιέχον ἐν ἔξ

φύλλοις (0,11 × 0,11) διαφόρους γενικὰς δαπάνας, μισθοῦς καὶ ἐπιδόματα τῆς πόλεως εἰς κυβερνητικοῦς ὑπαλλήλους καὶ ἄλλους.

Δ'.

Ἐγγραφα τοῦ βιλαετίου Ζαγορίου.

[Τὸ Ζαγόριον τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τοῦ 1431 μέχρι τοῦ 1868 ἦν προνομοῦχος ἐπαρχία, ἀποτελοῦσα ἴδιον βιλαετίον διοικούμενον συνταγματικῶς ὑπὸ τοῦ προεστώτος (καλούμενου προεστοῦ, βεκύλη ἢ βιλαϊτ κοιζάμπαση) καὶ τῶν προυχόντων αὐτοῦ (βιλαετλήδων), ἐχόντων τὴν ἔδραν αὐτῶν (ἐπισιασίαν) ἐν Ἰωαννίνοις. Περὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῶν προνομῶν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ τούτου τμήματος, ὃ ἐκλήθη ἀνέκαθεν κήπος τῆς Ἠπείρου καὶ Μικρὰ Ἑλβετία, ὄρα Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφίαν Ἠπείρου Α' σ. 255 καὶ Ι. Λαμπρίδου Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα τεύχ. Θ' σ. 5—37.]

1. Ἐξοφλητικὸν κληρονομικὸν ἔγγραφον Κ. Κούτλου, συνταχθὲν τῷ 1808 ἐν Ἰωαννίνοις «ἔμπροσθεν τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος καὶ προεστοῦ τοῦ Ζαγορίου Κυρῶ Ἀλέξη Ἰωαννουτίττου, παρόντος καὶ τοῦ βιλαετίου», φέρον τὰς ὑπογραφὰς τῶν μεγάλως ἰσχυρόντων παρὰ τῷ Ἀλῆ πασᾶ: Ἀλέξι (Ἰωαν)Νούττου, Θανάσι Βάγια, Θ. Μπαζάκα, τοῦ «γρχμματικοῦ» Χριστοδ. Κόνιαρη καὶ ἄλλων.

Σημ. Ὁ Ι. Λαμπρίδης ἀναφέρει ἐν Ἠπειρωτικ. Μελετήμ. τεύχ. Θ' σ. 32 τοὺς γραμματεῖς τῆς ἐπιστάσεως οὗ μνημονεύει τοῦ Χρ. Κόνιαρη.

2. «Τῶν βιλαετλήδων Ζαγορίου» καὶ τοῦ προεστώτος Χριστοδοῦλου Οἰκονόμου «ἀποφασιστικόν... τῆς διαφορᾶς διὰ τὸ κοινὸν βουνὸν τοὺς ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς Μαναδενδρίτες, Μεσιομαχαλίτες καὶ Κατωμαχαλίτες [Βε(ζ)ήτσας]» ἐν Ἰωαννίνοις 1822.

3. Σχέδιον ἐγκυκλίου ἀχρονολογήτου (πιθανῶς τοῦ 1822) τῶν βιλαετλήδων τοῦ Ζαγορίου πρὸς τὰς κοινότητας, δι' ἧς προσκαλοῦσιν αὐτὰς ὅπως, ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἐαυτῶν ὑπηρεσίας, ἀποστείλωσιν ἀντιπροσώπους εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἐκλογὴν νέου προεστώτος καὶ βιλαετλήδων. Γέγραπται δὲ τοῦτο ἐπὶ χάρτου φέροντος ἐπιγραφὴν: «Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Ἀλεξίῳ Παπαζογλου, ἀρχιγραμματικῷ τοῦ αὐθεντός μας Ρούμελ βαλίσί. Εἰς τὸ στρατόπεδον κατὰ Μισολόγγι».

4. Ἐγγραφα τῆς κατὰ τὸ 1842—1843 ἐκλογῆς τοῦ προεστώτος Ζαγορίου Πανταζῆ Σακελλαρίου, ἐν εἰς περιλαμβάνονται καὶ τὰ

καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ προεστώτος, προσυπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων καὶ προκρίτων τοῦ Ζαγορίου.

5. Λογοδοσίαι καὶ ἀπολογισμοὶ τοῦ αὐτοῦ προεστώτος τῶν ἐτῶν 1842, 1843 - 1844, καὶ 1846—1847, προσυπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν προκρίτων Ζαγορίου.

Σημ. Τὰ ὑπ' ἀρ. 3, 4 καὶ (περιληπτικῶς) 5 ἔγγραφα ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν φίλου κ. Γ. Γάγαρη Ἠπειρωτικῆ ἡμερολογίῳ «Δωδώνη» ἔτ. Β', 1899, σ. 83 κ. ε.

6. Ἐγκύκλιος τοῦ προεστώτος Κώστα Τσολέκα, τῷ 1845, περιοριστικὴ τῶν προικῶν, ὑπομνησκουσα καὶ τὴν κατὰ τὸ 1838 ὀρισθεῖσιν «στίμμαν τῶν προικῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς συνελεύσεως τοῦ Ζαγορίου», μετὰ ὀδηγιῶν πρὸς σύνταξιν προικοσυμφώνων καὶ ποιῶν ἐπὶ τῶν ζητούντων προῖκα μείζω τῆς ὀριστομένης «εἰς τὰς σκάλας τῆς στίμματος».

Σημ. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη διαφέρει τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονι τ. Γ' (1913) σ. 193 κ. ε. δημοσιευθέντος «κανονισμοῦ τῶν προικῶν εἰς Λιασκοθέτσι τῆς Ἠπείρου». Τοιοῦτον περιοριστικὸν τῶν προικῶν μέτρον ἐλήφθη καὶ ἐν Ἰωαννίνοις ἀπὸ τοῦ 1701—1776 καὶ τῷ 1815, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. Σ. Λάμπρου ἐνθ' ἀν., καὶ τὴν τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν ἐν τόμ. ΚΑ' τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου, σ. 49 κ. ε. διατριβὴν «Αἱ κατὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῶν προικῶν ἐθνικαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας αἰῶνας».

7. Σχέδιον ἔγγραφου διαμαρτυρίας τῶν βιλαετλήδων τοῦ Ζαγορίου πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Ἰωαννίνων ἐπὶ Σουλτάν Ἀβδούλ Μετζήτ, ὑπὲρ τοῦ προεστώτος τοῦ Ζαγορίου Χριστοδοῦλου Παρλαπά, ἀχρονολογήτον.

8. «Μετάρρασις [ἐκ τῆς τουρκικῆς] τοῦ περιεῦφορίας καὶ εὐκαρπίας εἰς ὑπόθεσιν τῆς γεωργίας κανονισμοῦ». Ἐγκύκλιος ἀχρονολογήτης.

9. Δύο κατάλογοι τῶν οἰκογενειῶν τοῦ Μονοδενδρίου κατὰ τὰ ἔτη 1807 καὶ 1829:

α' «1807: 7/βρίου ιη'. Σημειώνομεν ἡμεῖς οἱ Μαναδενδρίταις τὸν μπεκαὲν ὁποῦ χρεωστοῦμε τοῦ Ἰσμαήλαγα σούμπασή μας...»

β' «Ἀπὸ 1829 Ὀκτωβρίου 20 ἕως 1830 Ἰουνίου 25 καὶ ἕως τέλη Σεπτεμβρίου σημειώνομεν τὰ ὄσα κονάκια ἤρθαν εἰς τὸ χωριὸν μας καὶ ἔθρεψαν τὰ κάτωθεν ὀσπίτια καὶ τὰ καταγράφομεν μετ' ἀκριδῆν ἐξέταξιν τῶν πρωτόρων [=πρωτογῆρων] Μάτζακα καὶ Μιχαίλην [τῆς] Λάζενας».

Σημ. Περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης τῶν Ἀλβανῶν ἰδὲ Ι. Λαμπρίδου Ἠπειρωτικὰ Μελετήμ τεύχ. Θ' σ. 48.

10. Συμβόλαιον τοῦ διδασκάλου Μονοδενδρίου Μιχαήλ Παπαζώη, κατὰ τὸ 1832.

11. Συμβόλαιον «τῆς Ῥώσαιναις ἀμίλισσας τῶν τριῶν μαχαλάδων Βεήτζας» τοῦ 1815.

Ε΄.

Διοικητῶν τῆς Ἡπείρου ἔγγραφα.

1. Τοῦ «Βεζύο Μεχμέτ Ἐμὴν πασᾶ Μουστεσάρη τῶν τριῶν σαντζακίων τῆς Ἡπείρου» προσταγὴ πρὸς τοὺς Ζαγορησίους ἐξ Ἰωαννίνων, τῇ 2 Αὐγούστου 1833, σχετικὴ πρὸς τὴν τότε στάσιν τῶν Ἀλβανῶν ἐν Τεπελενίφ.

2. «Μπουγιουρδὶ Μεχμέτ Ῥεσίη πασᾶ Ῥούμελη Βαλεσῆ» ἐξ Ἰωαννίνων τῷ 1830 (φύλλον πορείας ὑπὲρ τοῦ ἐκ Δελόδου Κων. Πάτζη).

3. «Προσταγὴ τοῦ καϊμακάμ κεχαγιάμπεη Χασάν ἀγᾶ πρὸς τοὺς βεκυλάδες καὶ ἐπιλοίπους βραγιάδες τοῦ Ζαγορίου» ὅπως καταδιώκωσι πάντα ξένον καὶ ἄγνωστον. Ἐξ Ἰωαννίνων 1836.

Σ΄.

Ζωὴ Καπλάνη κληροδοτήματα.

Ἐν τετραδίφ τετραφύλλφ, ἀκεφάλφ, κολοβφ καὶ ἀχρολογήτφ, φέρονται τὰ ἐξῆς ἀντίγραφα ἐγγράφων ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἀναφερομένων εἰς τὸν εὐεργέτην Ζωὴν Καπλάνην καὶ εἰς τὰ κληροδοτήματα αὐτοῦ.

1. Ἐπίγραμμα ἐν δεκαῆξ ὁμοιοκαταλήκτοις πολιτικοῖς στίχοις, πεζὸν καὶ ἀπειρότεχνον, ἐγχαραχθὲν «ἐπὶ τοῦ μνήματος τοῦ Γραικοῦ Ζωὴ Καπλάνη, τοῦ ἐνταφιασθέντος ἐν τῇ Δουσκοῦ Μοναστηρίφ».

2. «Δύο ἐπιγράμματα ἐπιγραφέντα εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοῦ, τὴν σταλθεῖσαν εἰς Ἰωάννινα τεθῆναι ἐν τῇ σχολῇ αὐτοῦ» ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρφ.

3. Πέντε γράμματα τοῦ θησαυροφυλακίου Μόσχας (1797—1809), βεβαιούντα τὴν κατάθεσιν κληροδοτημάτων τοῦ Ζωὴ Καπλάνη καὶ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ ὑπὲρ διαφόρων εὐεργετικῶν σκοπῶν.

4. Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ 1805, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Καπλανείου σχολῆς.

Σημ. Τὰ ἐν Μόσχᾳ ἐκδοθέντα τῷ 1809 ἑλληνιστὶ καὶ ῥωσιστὶ «Σπάνια εὐποιᾶς ἔργα τοῦ Ζωὴ Κωνστ. Καπλάνη, γεννηθέντος εἰς Γραικίαν τῷ 1736 καὶ ἀποθανόντος εἰς Μόσχαν τῇ 20 Δεκεμβρίου 1806» οὐκ εὐρεμὲν πρὸς ἀντιπαρβολήν. Ἐν τισὶ Διαθήκαις τῶν ἡμιμνήσιων εὐεργετῶν τῶν Ἰωαννίνων, τισὶ ἐκδοθείσαις ἐν ἐνὶ τεύχει τῷ 1887 ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς θαθήκῃς τοῦ αἰοιδίμου Καπλάνη (18 Αὐγούστου 1806) περιλαμβάνονται μόνον ἀποσπάσμα-

τά τινα ἀναφερόμενα εἰς τὴν κοινότητα τῶν Ἰωαννίνων.

Ζ΄.

Ἐγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἐν Βλαχίᾳ Ἡπειρωτικᾷ μοναστήρια.

1. Γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου (ἡμῶν Μαρτίου κς΄) «πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς πολιτείας Ἰωαννίνων περὶ τῆς ζητουμένης [ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀγασπίου Σούτζου] ἡγουμενείας ἐν τῇ κατὰ τὴν Βλαχίαν ἱερῷ μοναστηρίφ Σαραντάριφ», μετ' ἐπισυνημμένου «ἴσου γράμματος τοῦ Ἁγίου Οὐγγροβλαχίας» πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἐκ Βουκουρεστίου τῇ 17 Δεκεμβρίου ἡμῶν.

2. Ἐπιστολὴ ὑπερεδδομήκοντα προκρίτων τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Ζαγορίου (1 Ἀπριλίου 1843) πρὸς τοὺς ἐν Βουκουρεστίφ ἐξέχοντας Ἡπειρώτας Δημήτριον Σάρρον, Προκόπιον Φιλίτην καὶ Χρ. Τζοκανέλην, δι' ἧς οὗτοι παρακαλοῦνται ὅπως μεταδάντες παρὰ τῷ ἡγεμόνι τῆς Βλαχίας καὶ τῷ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας ἐγχειρίσωσιν αὐτοῖς δύο ἀναφορὰς τῶν κοινοτήτων τούτων καὶ προφορικῶς ὑποβάλωσι θερμὰς παρακλήσεις «ὥστε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐμποδισθοῦν αἱ καταχρήσεις ἀπὸ τὰ ἐν Βλαχίᾳ κείμενα ἱερὰ καταγῶγια τοῦ τόπου μας Σαραντάριον, Μίσλαν καὶ Ἁγίον Ἰωάννην».

3. Ἐκθεσις περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Πλοεστίφ Πέτρου Δούκα μισθώσεως τῶν κτημάτων Μίσλας καὶ Ἁγίου Ἰωάννου τῷ 1858 ἀνευ διευθύνσεως καὶ υπογραφῆς.

Σημ. Πλὴν ἄλλων διέλαβε περὶ τῶν πολυθρυλήτων τούτων μοναστηρίων καὶ τῆς παρανόμου κατασχέσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς Βλαχικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ μακαρίτης Ι. Λαμπρῖδης ἐν τῷ 7ῳ τεύχει τῶν Ἡπειρωτικῶν Μελετημάτων τῷ ἐπιγραφομένφ «Ἱερὰ ἐν Ἡπείρφ σκηνώματα ἐξ ἀλλοδαπῆς δωρεῶν τυχόντα» ἐν Ἀθήναις 1888.

Η΄.

Ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ μου ἀρχείου.

Περιέχονται ἐν αὐτῷ, ἀναφερόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μέλη τοῦ ἐμοῦ οἴκου, μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς :

1. Ἰδιόγραφα, ἤτοι: Προικοσύμφωνα τῶν ἐτῶν 1789, 1791, 1804, 1811 καὶ 1821.— Διαθήκαι τοῦ 1798 καὶ 1815.— Πωλητήρια ἔγγραφα 1751 καὶ 1796.— Χρεωστικαὶ ὁμολογίαι τοῦ 1798.

2. Ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ τῶν ἐτῶν 1798, 1819, 1820, 1825.

3. Τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας Βεζύρ Ἐμὴν πασᾶ, ἐκ Δαρίσης τῆ 5 Σεπτεμβρίου 1835, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀρχιγραμματέα αὐτοῦ Χρῆστον Σάρρον εἰς Ἰωάννινα, ἧς ἦς προσκαλεῖ αὐτὸν ἐπειγόντως εἰς Λάρισαν.

4. Ἰδιωτικὰ γράμματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Β΄

α' Ὡς Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, τῷ 1835, πρὸς τὸν Χρῆστον Γ. Σάρρον ἀρχιγραμματέα τοῦ Βεζύρ Ἐμὴν πασᾶ, εἰς Λάρισαν.

β' Τοῦ αὐτοῦ ὡς πρῶτην Ἰωαννίνων ἐκ Λαύρας, τῆ 25 Μαρτίου 1839, ἐκτενῶς περιγράφοντας τὰ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, πρὸς τὸν «Κωστάκην Γ. Σάρρον ἀρχιγραμματέα τοῦ ὑψηλοτάτου Ἐσθήρνε Μουσίρη Ἐμὴν πασᾶ, εἰς Ἀδριανούπολιν».

γ' Τοῦ αὐτοῦ ὡς Πατριάρχου, τῷ 1873 Δεκεμβρίου 20, πρὸς τὸν Μιχαήλ Γ. Σάρρον εἰς Ἰωάννινα.

5. Χριστοδοῦλου Κλονάρη (ὑπουργοῦ καὶ γερουσιαστοῦ) ἐπιστολὴ ἰδιωτικὴ πρὸς Χρῆστον Σάρρον εἰς Λάρισαν, ἐξ Ἀθηνῶν τῷ 1835.

6. Ἀλεξάνδρου Στούρζα (τοῦ εὐπατρίδου καὶ σοφοῦ συμβούλου τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Ῥωσίας Νικολάου) ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Δημήτριον Μ. Σάρρον, εἰς Βουκουρέστιον.

[Αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς :

« Ἐκ Μαρζουρίου, τῆ 6 Σεπτεμ. 1850.

Ἀγαπητὲ ἀρχαῖε φίλε κύριε Δημήτριε Σάρρε, τὴν ἀπὸ 25 Ἀυγούστου ἐπιστολήν σου ἐδῶ ἔλαβον, καὶ ὅσον ἐχάρην μαθὼν τὰ κατὰ Σέ, ἄλλο τόσον ἀπόρησα διὰ τὴν παράπτωσιν τῶν κατὰ καιροὺς ἀπαντήσεών μου. Σπεύδω λοιπὸν νὰ βεβαιώσω τὴν φιλόφρονα καρδίαν σου, διὸ Σ' ἔγραψα καὶ πολλάκις . . . εἰς μᾶκρος, πλὴν οὐδέποτε ἀντεπέστελλες, κἀγὼ ἐθαύμαζον. Ἄν θέλῃς νὰ μὴ ματαιοποιῶ εἰς τὸ ἕξῃς, ἐνῶ πάσχω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μόλις γράφω, ὀδήγησόν με τίνι τρόπῳ καὶ μέσῳ νὰ διενθύνω πρὸς Σέ τὰ γράμματά μου, ἂν ζῆσω. Ἐγήρασα, φίλε, κἀγὼ, πλὴν κοπιᾶζω εἰσέτι τὸ κατὰ δύναμιν. Ἡ κυρία Ἐλισάβετ μετ' ἐμοῦ, ἡ θυγάτηρ μου μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν τριῶν υἱῶν της μᾶς παρηγορεῖ πολιτενομένη κατὰ Χριστόν.

Ἐπιστηγρόμεθα σιγήθως κατ' Ὀκτώβριον διὰ τὸν χειμῶνα εἰς Ὀδησοῦν μετὰ τὰς χωρικὰς ἐργασίας καὶ φροντίδας. Τότε ὑπαγορεύω,

μεταφράζω ἢ συνθέτω τὰ χρειώδη καὶ ὀπωσοῦν κοινωφελῆ. Ἡξιώθην κατὰ τὴν εὐχήν καὶ θέλησιν τῆς ἀδελφῆς μου νὰ κτίσω τὴν λαμπρὰν ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸ παράλιον, ἐγγυὲς τοῦ τάφου τῆς ἐμῆς ἀδελφῆς καὶ δευτέρας μητρός. Εἰς τὸ ἕξῃς τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. Ἀκόμη ἐπιθυμῶ καὶ ἐλπίζω νὰ ἀπαρτίσω πρὶν ἀπέλθω, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ καὶ συνεργείᾳ τοῦ πλησίον, ἐν κατάστημα Νοσοκόμων εὐλαβῶν γυναικῶν (des Sœurs de charité) πρὸς περίθαλψιν καὶ θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἀμισθί. Γένοιτο, γένοιτο! Γράφον μοι πῶς διάγεις καὶ ὀποῖα τὴν σήμερον ἢ κατάστασις τῆς ὑγείας σου. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς Σέ θέλει στανροφόρον, ἀγαπητέ, καὶ τελειοποιεῖ τὴν πολυπαθῆ καὶ εὐαίσθητον ψυχὴν σου. Ἐκ τῶν τέκνων τῆς μακαρίτιδος Εὐφροσύνης [Μουρούζη] δύο μόνον ἐπέζησαν, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ Σμαράγδα· ὁ μὲν ἐν Πετρούπολει ἀτεκνος, ἡ δὲ ἐν Κισινοβίᾳ πολύτεκνος καὶ χήρα. Ταῦτα γράφων ἐν περιλήψει, ἄλλοτε δὲ πλείω, κατασπάζομαι Σε ἐκ βάρους ψυχῆς.

ὁ Σὸς Ἀλέξ. Στούρζας.]

Σημ. Τοῦ εὐγενεῦς, ἐναρέτου καὶ πολυγράφου Ἀλεξάνδρου τοῦ Στούρζα, ὅς καὶ φίλος στενός καὶ συνεργάτης τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου Γ. Καποδιστριαίου διετέλεσεν, ἔξοχον «Βιογραφικὸν σχεδιάσμα» ἐδημοσίευσεν ὁ μέγας Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων τῷ 1855 ἐν Ἀθήναις. Μικρὰ συμβολὴ τοῖς ἐν σελ. 99 κ. εἰ τοῦ σχεδίου τούτου ἔστω καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολή. Περὶ τοῦ Α. Στούρζα πρβλ. καὶ Ἐγκυκλοπαιδ. Λεξικὸν Μπάρτ καὶ Χρστ τόμ. Γ' σ. 272 κ.ε. καὶ Νεοελλην. Φιλολογίαν Α. Π. Βρετοῦ Α' σ. 245 κ. ε.

7. Ἐγγραφον εὐγενείας τοῦ ἀνωτέρω Δημητρίου Μ. Σάρρου, συντεταγμένον ἐλληνιστὶ καὶ κεκαλλιγραφημένον ἐν ἐνσήμῳ ῥωσικῆ χάρτη ἡμικλάστῳ, μετ' ἐπισήμου ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν δύο στηλῶν μεταφράσεως εἰς τὴν ῥωσικὴν, τῆ 20 Ἰανουαρίου 1822 ἐν Ὀδησσῷ.

[Τὸ ἐλληνικὸν κείμενον αὐτοῦ ἔχει ὕδα :

« Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικῶ γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ὁ εὐγενέστατος κύριος Δημήτριος Σάρρος ἐξ Ἰωαννίνων, ὑπάρχει γνήσιος ἀπόγονος τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἀνέκαθεν, γεννηθεὶς εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ βαπτισθεὶς καὶ τραφεὶς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μετὰ τὸ γάλα τῶν δογμάτων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Κατάγεται δὲ καὶ ἐκ γονέων εὐγενῶν τῆς Πατρίδος του, οἵτινες ἐν τοῖς πρώτοις μάλιστα τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν

ἐπὶ γένει καὶ εὐκλείᾳ καὶ ἔργοις ἀγαθοῖς δια-
πρέφαντες, εὐηργέτησαν τὴν πόλιν αὐτῶν καὶ
τὸ γένος πολλαχῶς, ἀναλαβόντες καὶ διοική-
σαντες εὐδοκίμως πολλὰ δημόσια εὐγενῆ ἔπουρ-
γήματα, καὶ καταβαλόντες μυρίας φροντίδας
εἰς τε τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εὐπρέπειαν, καὶ εἰς
σχολείων στήριξιν καὶ παρίωσιν πρὸς φωτι-
σμόν τῆς Πατρίδος των. Καὶ αὐτὸς δὲ οὗτος
ὁ κύριος Δημήτριος Σάρδός παιδείᾳ καὶ μα-
θήσει κεκοσμημένος καὶ διατρέψας ἔτη πολλὰ
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐντιμότητα καὶ ἐπιση-
μότητα, ἀνεφάνη ἄξιος τῆς εὐγενείας τῶν
προγόνων του, διαπραξάμενος κοινὰς ἀγα-
θοεργίας καὶ συνεργήσας εἰς τε βιβλίων ὠφε-
λιμωτάτων ἐκδόσεις, καὶ εἰς ἐπιμέλειαν τῶν
Μουσῶν, καὶ εἰς πολλὰς εὐεργεσίας τῶν ὁμο-
φύλων του. Ἀλλὰ καὶ . . . κατὰ τὸν διωγμὸν . . .
συνετέλεσε γενναϊότατα γενόμενος εἰς πολλοὺς
διωκομένους βοηθείας λιμῆν, καὶ συμπράξας
εἰς φυγὴν των καὶ παγγενεὶ σωτηρίαν μὲ πολ-
λὴν χρηματικὴν του ζημίαν καὶ μὲ κίνδυνον
τῆς ἰδίας του ζωῆς. Διὰ ταῦτα δίδεται τῷ εἰ-
ρημένῳ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Δημητρίῳ Μι-
χαήλ Σάρδῳ τὸ παρὸν γράμμα τῆς εὐγενείας
του ἀποδεικτικόν, τοῦ εἶναι εἰς ἔνδειξιν.

1822 Ἰανουαρίου 20. Ὀδέσσα.

† Ὁ Λούστρας Κύριλλος, μητροπολίτης καὶ
ἐξάρχος παντὸς Παραδουνάβου καὶ καθαλιέ-
ρος:— (τ. σ).

† Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος καὶ Καθολι-
κὸς Ἱεροκλήρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ
πασῶν τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ὀρ-
θοδόξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. (τ. σ)

Δομνίτζα Εὐφροσύνη Μουρούζη.

ΦΡ	ΣΝ
ΜΡ	ΖΗ
18	14

Prince Constantin Mourousy. (τ. σ.)

[Ὑπὸ δὲ τὴν ῥωσικὴν μετάφρασιν τοῦ ἐγ-
γράφου φέρονται ῥωσιστὶ τὰ ἐπόμενα:] Μετέ-
φρασεν ὁ ἔνορκος μεταφραστὴς Ἐπίτιμος Σύμ-
βουλος. . . [δυσζύμβλητον ὄνομα. Πιστοποιουσι
δὲ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου οἱ ἐξῆς,
ῥωσιστὶ, μετὰ τῶν ἑαυτῶν σφραγίδων ἕκαστος:]

Σύμβουλος τοῦ κράτους ἐννεργεῖα Περσιάνη.
Σύμβουλος Κολλεγίου Ἰωσήφ Φλανός(;))
Ἀντισυνταγματάρχης Σπυρίδων Προκοπίου.
Αὐλικὸς Σύμβουλος Παλατινός.
Σύμβουλος Κολλεγίου ἱππότης Καροῦζος.
Ταγματάρχης Παναγιώδωρος Νικόβουλος.
Αὐλικὸς Σύμβουλος Μιχαήλ Καλίνεσκιη.
Ἀντισυνταγματάρχης Ξενοφῶν Προκοπίου.
Σύμβουλος Κολλεγίου Μίλος.
Ἀνθυπολοχαγὸς καὶ ἱππότης Ἀσλάνωφ.
Πάρεδρος Κολλεγίου Βαρλαάμ.

Ἄρ. 534. Ὅτι πραγματικῶς τὸ παρὸν ἐν-
δεικτικὸν ὑπεγράφη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ μη-
τροπολίτου Κυρίλλου, τοῦ ἱεροκλήρυκος Κων-
σταντίνου Οἰκονόμου, τῆς πριγκιπίσσης Εὐ-
φροσύνης Μουρούζη, τοῦ πρίγκιπος Κωνσταν-
τίνου Μουρούζη καὶ τῶν κυρίων Περσιάνη,
Φλανό, Προκοπίου, Παλατινοῦ, Καροῦζου, Νι-
κοβούλου, Καλίνεσκιη, Μίλος, Ἀσλάνωφ καὶ
Βαρλαάμ, ἢ Διεύθυνσις τῆς ἀστυνομίας Ὀδησ-
σοῦ διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς καὶ τῆς σφρα-
γίδος ἐπικυροῖ.

Ἰανουαρίου 21ῆς ἡμέρας, τοῦ 1822 ἔτους.
(τ. σ.) Ὀδιευθυντῆς τῆς ἀστυνομίας Νηξενέτοκη»]

Σημ. Ὁ ἐν λόγῳ Δημήτρ. Σάρδος, γεννηθεὶς τῷ
1784 ἐν Βήσση τῆς Ἡπείρου καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν
Ἰωαννίνοις παρὰ τῷ διδασκάλῳ τοῦ Γένους Ἀθα-
νασίῳ Παλίδῳ, ἐγκατέστη μετὰ τοῦ μετέπειτα τρι-
γικῆς τελευτησαντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐμοῦ δὲ πάπ-
που, Γεωργίου ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ πρῶτον,
εἶτα δ' ἐν Ὀδησῶν καὶ βραδύτερον ἐν Βουκουρε-
στίῳ, ἐνθ' ἀπέθανε τῇ 3 Ἰανουαρίου 1858 ταφῆς
ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Σαρανταρίου, ἐν ᾧ σφίζεται καὶ
ἐνεπίγραφος ἐπιτύμβιος αὐτοῦ πλάξ.

8. Ἡ ἐξῆς ὀρειχαλκίνη σφραγίς, πιθανῶς
τῶν ἀρχῶν τοῦ ἸΘ' αἰῶνος:

Σημ. Ἐγγραφα τινὰ καὶ σφραγίδας ἐκ τοῦ ἡμε-
τέρου ἀρχείου προσημέγημεν τῇ Ἱστορικῇ καὶ Ἐθνο-
λογικῇ Ἐταιρίᾳ (Δελτίου τόμ. Ε' (1896) σ. 176,
407 καὶ 408).

Ε΄

ΤΗΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩΙ ΒΗΣΣΗΣ (ΒΕΖΗΤΖΑΣ) ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ

ΚΑΙ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΤΙΝΕΣ (ΙΕ΄—ΙΗ΄ ΑΙΩΝΟΣ) ΕΚ ΝΑΩΝ

ΕΝ ΑΥΤΗΙ ΚΑΙ ΠΑΡ΄ ΑΥΤΗΝ ΙΔΡΥΜΕΝΩΝ

[Ἡ ἀναφερομένη ἐνταῦθα καὶ ἀνωτέρω (σ. 72, 77, 84, 87, 96, 98 κ.λ.) Βεζήτζα τοῦ ἐν Ἡπειρῷ Ζαγορίου μνημονεύεται πρὸ τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. Τὸ σλαβοφανὲς αὐτῆς ὄνομα, προελθὸν πιθανῶς ἐκ Βεζήτινος, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐν σ. 103 ἀρ. 3. ἐπιγραφῆς, φέρεται οὕτω (Βεζήτζα) μέχρι τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, εἶτα δὲ μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος γράφεται Βεήτζα—Βεῖτζα—Βεῖτσα (ἐκπεσόντος κατ' ἀνομοίωσιν τοῦ ζ), ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ νῦν λέγεται καὶ γράφεται Βῆσιου—Βεῖτσα—Βίτσα. Ἡμεῖς γράφομεν αὐτὴν Βῆσιον, πιστεύοντες ὅτι ἡ γραφή καὶ ὀνομασία αὕτη κρατήσῃ τὸν τεύθεν καὶ ἐπισήμως, ἅτε συμβιβαζομένη καὶ πρὸς τὴν βησσέσαν θέσιν αὐτῆς, κειμένης παρὰ τὴν μεγάλην, ἠλίθιατον καὶ ὑλήεσαν φάραγγα τοῦ ὀνομαστοῦ Βήκου, δι' ὃ πρὸ ἐνὸς περιπέου αἰῶνος λόγοιότινες, ἐν αὐτῇ γεννηθέντες, παρήγον τὸ ὄνομα τῆς κώμης ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεως βήσσης, ὑπερ ὅμως ἱστορικῶς καὶ φωνητικῶς ἀστήρικτον.

Ἡ Βῆσιος διήρηται εἰς τρεῖς συνοικίας, τὴν ἀνω, ἣτις ἀπὸ δύο περιπέου αἰῶνων καλεῖται ἰδίᾳ Μαναδένδρι, γράφεται δὲ καὶ Μονοδένδρι(ον), τὴν μέσην (Μεσιὸν μαχαλᾶν), καὶ τὴν κάτω (Κάτω μαχαλᾶν). Τυχχάνει δ' ἀνέκαθεν γνωστὴ ἡ κώμη αὕτη διὰ τὰ διακριθέντα ἐν τοῖς γράμμασι καθόλου, τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ ἐμπορίᾳ τέκνα αὐτῆς, ἐν τε τῇ Ἡπειρῷ καὶ ἐν Μολδοβλαχίᾳ, Αὐστρουγγαρίᾳ, Ρωσίᾳ, Ἰταλίᾳ, μάλιστα δ' ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα (καθ' ἃ καὶ ὁ I. Λαμπροῖδης ἐν Ἡπειρωτ. Μελετήμ. τεύχ. Η΄ σ. 73 καὶ Θ΄ σ. 11 γράφει) ἀπὸ τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ἰδίᾳ ἀπεδήμουν, εἶτα δὲ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Περιγραφὴ συνοπτικὴ τῶν τριῶν θελκτικῶν συνοικιῶν τῆς ἐν λόγῳ κώμης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ γεννηθέντων ἀνδρῶν εὐρηται ἐν Ζαγοριακοῖς τοῦ I. Λαμπροῖδου Ἰθάγησι 1870, σ. 36 κ. ἐ. καὶ τοῖς Ἡπειρωτικοῖς Μελετήμασι τοῦ αὐτοῦ τεύχ. Η΄ σ. 28 κ. ἐ., ἐκτενεστέρα δὲ τοῦ μὲν Μονοδενδρίου ἐν τῇ ἐν Κωνσταν-

τινουπόλει ἐκδοθείσῃ τῷ 1910 Ἡπειρῷ (λευκώματι Ἑλπινίκης Μαυρογορδάτου) ἔτ. Α΄ σ. 31 κ. ἐ., τῶν δὲ δύο ἄλλων συνοικιῶν ἐν τῷ αὐτῷ λευκώματι, ἐν Κων/πόλει 1911 ἔτ. Β΄ σ. 103 κ. ἐ.]

Α΄ Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ
ΤΗΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩΙ ΒΗΣΣΗΣ

Ἐν τῷ ἐν Βῆσση ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου φυλάσσεται περιωθεὶς ἐκ τῆς πρὸς ἀπεμπόλησιν ἄλλοτε γενομένης ἀποπείρας ξένων ἀρχαιοκαπήλων, ἐγκατεστημένων ἐν Ἰωαννίνοις καὶ περιοδευόντων ἀνά τὴν Ἡπειρον, Ἐυαγγέλιον λειτουργικὸν 0,29×0,22, τοῦ ΙΒ΄ πιθανῶς αἰῶνος, ῥυθμοῦ μικρογραμμάτου, κεκαλλιγραφημένον, δίστηλον, ἐκ φύλλων 197, ὧν τὰ μὲν 182 ἐκ λεπτῆς περγαμνηνῆς, τὰ δὲ βραδύτερον κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα προσαρμοσθέντα λοιπὰ 15 ἐκ παχέος στιλπνοῦ χάρτου. Ἐκαστέρα τῶν στηλῶν τῶν μὲν τεσσάρων πρώτων φύλλων ἔχει στίχους 33, τῶν δὲ ἐπομένων τεσσάρων 30, τῶν δὲ λοιπῶν μέχρι τέλους 29. Τῶν 15 χαρτῶν φύλλων τὰ μὲν 8 παρενεδλήθησαν ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς ἀντικατάστασιν ἐλλειπόντων φύλλων περγαμνηνῆς, περιέχοντα τὸ εὐαγγελικὸν κείμενον κατ' ἀπομίμησιν τῆς παλαιότερας τοῦ κώδικος γραφῆς, τὰ δὲ λοιπὰ 7 προσετίθησαν ἐν τῷ τέλει, περιέχοντα ἑωθινὰ καὶ πασχάλια, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ἔτους **αχλ΄** μέχρι τοῦ **αχξθ΄**.

Ἐν φύλλῳ χαρτῶφ 177^α ἐγράφησαν καλλιγραφικώτατα τάδε:

«Τὸ παῖον θεῖον, καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἠγοράσθην ἑσταχόθην, καὶ ἐκοσμίθην παρ' ἐμοῦ Γεωργίου Δέκα, καὶ μέγα ποσιέλλικου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ χώρας Βεζήτζας καὶ ἀφιέρωσα αὐτό, ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ Βεζήτζα διὰ μνημόσυνον ἐμὸν καὶ τῶν γονέων τῶν ἡμετέρων. καὶ οἱ ἀγαγιώσκοιτες καὶ λειτουργοῦντες εὐχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν. Ὅστις δ' ἂν βουλη-

θείη συλήσαι αὐτὸ ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν τιῆ θεοφόρων πατέρων καὶ τὴν Παναγίαν ἀντίδικον. Ἐν εἴει τῆς Θεογονί(ας) αρχε·.»

Μετὰ τὰ πασχάλια (φ. 196^α) διαγράφεται ἐπίμηκες ὀρθογώνιον παρχλληλόγραμμον, μετὰ μικρῶν τετραγώνων ἐντός, πρὸς εὐρεσιν τοῦ Πάσχα, καὶ ἕτερον πρὸς εὐρεσιν τῶν ἡχων καὶ τῶν ἑωθινῶν. Τὰ διαγράμματα ταῦτα καλοῦνται ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὰς ὁδηγίας σκάρα ἢ κανόνια, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς τετράγωνα σπητόπουλα. Ἐν τέλει δὲ (φ. 197^β) ὁ γράψας τὰς πρὸς εὐρεσιν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν ἑωθινῶν ὁδηγίας σημειοῦται: «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ ἡμῶν δόξα παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου Σγούρου τοῦ ἐκ τῶν Κάτω Στουδενῶν· ζολζ'. αρχθ' ἐν μηνί Ἰουλι(ῶ) κε'·.»

Ἐν τῷ ἐπικεκολλημένῳ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς προσόψεως τῆς πρώτης πινακίδος παραφύλλῳ ἐκκακογραφήθησαν τὰ ἐξῆς δυσζύμβλητα:

«Ἐστερεώθι ω χόρος (:) Ἀπριλίον ε' ἐπι τῶν ἀρχαίως κ' Γεώργιου Λέκα καὶ πρώτου ποστερληκου οπός του τον ἐξησε με τα χερια τού 1627 αρχε· 7136 ζελε' Π(α)παδημ(ή-τη)ρη(ο)ς καὶ Πρωτώπ(α)π(ας) ἔχω ἱερεὺς χρόνους 25 εἰτος. Π(απα)λάζαρος Θεμελής (:)» (μονοκονδηλιά).

Δι' ἄλλης δὲ χειρὸς κατωτέρω σημειοῦται ἢ ἐν Βήρσση κατάργησις ἐθίμου πολλαχοῦ καὶ νῦν ἀπαντῶντος:

«Ἐτος εἰς τους 1780 εἶχαν σινίθεια του ἀγίου. Πασχα ἐπεδισ καὶ εἰσίναζαν ὅλην τὴν ἀγίαν τεσάρακοσιτὴν ξίλα καὶ ἔκαναν τὴν λαπρὴν [=Λαμπρὴν] πικραὴν εἰς τὴν ῥάχη καὶ ἐκόπη παρ' ἐμου Δαζάρου ἱερέος ἡὸς τοῦ Θεοδορου ἱερέος τοῦ Πάνου διάτι ἦταν ἑναρμοσιον».

Δι' ἐτέρας δὲ χειρὸς συγχρόνου τῆ ἀνωτέρω μετὰ ταῦτα: «Ἰερῆς μαιταγενέσειρι ἐντόλην δίδο σας ὀσιης ἠθέλεν να προκόπη ἀπο τας χηρας βληβλήον μην του λήψη πόποτε μαὶ αὐτὸ ἄς [σ]φαλῆζουν ἢ ὀφθαλμῆ σου εἰς ἦπνον καὶ εἰς ἀγρὸν ἰσέλθης αὐτὸ μην σου λήψη: ἐρευνάτε τας γραφῆς καὶ ἐκῆ εβροῖσετέ με τηκτόμενον καὶ σπαργανόμενον οὐδὲν ἐν βῆση τούτο χρισ[ι]μότερον ἔστιν».

Ὁ κῶδιξ ἐστάχεται διὰ ξυλίνων πινακίδων περιβεδλημένων ἐρυθρῶ λειοσηρικῶ καὶ ἐπικεκαλυμμένων ὑπὸ δύο πλακῶν ἀργυρῶν ἐπιχρῦσων, προσηλωμένων ἡλοῖς ἐξέχουσιν ἡμισφαιροειδῶς. Ἡ τῆς πρώτης πινακίδος πλάξ φέρει ἐγγεγλυμμένην τὴν εἰκόνα τῆς κοιμή-

σεως τῆς Θεοτόκου καὶ κατωτέρω ταύτης τὴν ἐξῆς μεγαλογραμμάτου Βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ ἐπιγραφὴν:

«Ἐτοιτο θειον καὶ ερον Εὐαγγελιον υπαρχει του κυρου Γεοργιου Ποστερληκ(ου). καὶ το ἀφηροσα εἰς τὴν Παναγια· εἰς τὴν Βεζητζα. α. χ. κ. τ'·.»

Ἐν τῇ ἐτέρᾳ πλακί τῆς δευτέρας πινακίδος γέγλυπται ἡ ἀνάστασις τῆς Θεοτόκου.

Σημ. Ὁ τοῦ εὐαγγελικοῦ τούτου κῶδικος εὐπατρίδης δωρητῆς Γεώργιος Λέκας μέγας ποστέλνικος πιθανῶς διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθ' ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος πλείστοι ἐκ Ζαχορίου, καὶ ἰδίᾳ ἐκ Βεζήτης ἀπεδήμουν. Ἐν Ἱπαιρωτικοῖς Μελετήμασι τοῦ Ι. Δαμπρίδου, τεύχ. Η' σ. 72, φέρονται τὰδε σχετικὰ πρὸς αὐτόν: «Ἐν ἐπιστολῇ 4 Ὀκτωβρίου 1720 τοῦ ποστελνίκου Γ. Λέκα ἐκ τοῦ Κάτω Μαχαλά Βίτασης σημειοῦται, ὅτι ἐξαδελφός του ἐν Βλαχίᾳ προυτίθετο νὰ μεταβῆ τότε εἰς Κων/πολιν πρὸς εἰσπραξίν καθυστερούντων ἀνοικίων κτήματος τοῦ πάππου του». Ὁ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ποστέλνικος Γ. Λέκας πάντως ἦν ἀπόγονος τοῦ ἐν τῷ κῶδικι ἀναφερομένου ὀμωνύμου αὐτῷ μεγάλου ποστέλνικου.

Β' ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΝΑΩΝ ΤΗΣ ΒΗΣΣΗΣ

1.

α' Ἐπὶ τοῦ κεκοιναμένου ὑπερθύρου τῆς μανῆς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ἐντός τοῦ κυρίως ναοῦ, ἐπιγέγραπται ὑπὸ τοῦ ἀγιογραφήσαντος αὐτὴν γράμμασι βυζαντιακοῦ μεγαλογραμμάτου ρυθμοῦ συμπεπλεγμέναις:

«Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ ναὸς [:] οὗτος τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος καὶ τροπαιοῦχου Παρασκευῆς δι' ἐξόδων καὶ πληρώσεως τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Μηχαὴλ Βωβώντα τοῦ Θεριανοῦ * * * * καὶ τῆς γενναίας καὶ ἀδελφότητος αὐτοῦ καὶ πάντων ὄλων τῶν Βεζητζηνῶν κληρονόμων κτητόρων μικρῶν τε καὶ μεγάλων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ παννυηλοτάτου δεσπότη ἡμῶν Καρόλου τοῦ Δουκὸς ἐν ἔτει [ε ρ κ' (1412) ἀπὸ κτίσεως κόσμου] παρεδρέβοντος ἐπίμου Ἡμανοῦ ἱερέως τοῦ Φεηγόρου».

Σημ. Ἡ ἔτος τῆς ἐπιγραφῆς, ἧς μέρος κεκάλυπται ἀπειροκλῶς ὑστέρῳ κονιάματι, οὐ διακρινόμενον νῦν, παρελάδομεν ἐκ τῶν τοῦ Ι. Δαμπρίδου Ζαχοριακῶν, Ἀθήνησι 1870 σ. 86, ἀγνωσθῆτες εἰ αὐτὴ ἐξημοσιεῦθη καὶ ὑπὸ ἄλλων.

β' Ἀνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς νεωτέρᾳ χειρὶ: «Σακελλάριος ἐν ἔτει 1532».

γ' Κατωτέρω δὲ περὶ τῆς ἀγιογραφίας τοῦ ναοῦ:

«² Ανεκαινίσθη ἡ παροῖσα ἱστορία διὰ συνδρομῆς Ματθαίου ἱερομονάχου καὶ Κυρίλλου ἱερομονάχου ἐν ἔτει αχπθ'».

2.

³ Ἐν τῇ ἄλλοτε μονῇ (νῦν δὲ παρεκκλησίῳ) τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν Μονοδενδρίῳ:

δ' Ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ κυρίως ναοῦ περὶ τῆς ἀγιογραφίας αὐτοῦ:

« Ὑπὸ χειρὸς Μιχαὴλ ζωγράφου μετὰ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐκ κόμης Δυνοτώπι· ἐλαχίστου καὶ ἀμαρτωλοῦ. Ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέμβριον εἰς τοὺς δ'. Ἐγγραφα ἐπὶ ἔτους ζ. ρ. κ. η'. » [=1620].

ε' Ἐν δὲ τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ γυναικείου:

α' Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων καὶ ἀπιστορήθη ἡ τρούλλει αὕτη διὰ συνδρομῆς τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος κυρίου Ἰεροθέου ἐφημερεύοντος Δημητρίου καὶ Στίλου τῶν ἱερέων ἐν ἔτει σσιηρίῳ 1734 αχλδ' ἐν μηνὶ Μαίῳ».

ς' Πέριξ τῆς βάσεως παλαιοῦ λειτουργικοῦ ποτηρίου κεχάρακται:

« Τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν ποτήριον ὑπάρχει τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Μινὸς εἰς χωρίον Βεζήτζα εἰς Μονοδένδρι διὰ συνδρομῆς τοῦ Παπαστασίου.»

Εἶτα: «1680 Νικολάου ἱερέως καὶ Μιχαήλ».

Σημ. Τὰς ἀνωτέρω (1,2.) ἐπιγραφὰς ἀντεγράψμεν τῷ 1890 τηρήσαντες ἐκ τῶν ἀνορθογραφῶν αὐτῶν μόνον τὰς παχυτέροις γράμμασι σημειουμένας.

3.

ζ' Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου Μέσης Βήσσης ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸ γυναικεῖον ὑπερθύρου:

«² Ἀνηγέρθη ἐβάθρον· ἐκαλιεργη καὶ ἀνησιωρίθει· ὁ θεῖος οὗτος/ καὶ πάνσεπτος ναός· τοῦ ἐν ἁγίοις π(α)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ./ διὰ συνδρομῆς δαπάνης· κόπουνται· καὶ ἐξοδον· δὲ ὄλονον γεγενεῖ· χώρας Βεζή/ ἀρχιερατεύοντος δὲ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου· Κυρ(ι)ου Νεοφτιου./ ἠστορίθη δὲ καὶ διὰ χειρὸς(ς) Μιχαὴλ ζωγράφου· ἐλαχίστου καὶ ἀμαρτωλοῦ· ἐκ τόπου/ Κ[ασ]τορίας[:]: ἐγράφη(η) ἐπι εἰους ζρκζ'. [1619] ἐτελιώθη κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 15/ σιης κέ'· [μικροτέροις γράμμασι:]

Καὶ ὁ πηρέτης ἦιον ****».

η' Ἐπὶ δὲ μελαίνης πλακὸς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ αὐτοῦ τοίχῳ γέγλυπται: «Ἐτους ζρκ'».

4.

³ Ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κάτω Βήσσης:

θ' Ἐν τῷ τέμπλῳ:

« ζομζ' εἰη Χριστοῦ: αχλθ: [1739] χιρ Εὐσταθίου καὶ Νικολάου:

² Ανεσκαλήσθει καὶ ἠστορίθη· ὁ θῆος οὗτος τέμπλος τῆς οἵπεραγίας· δεσπηνῆς ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀπαρθένου Μαρίας. ἄρχει ἡερατεοῖντος δὲ του πανηροτατου καὶ λογιότητας μητροπολίτου κυρίου κυρ Γρηγορίου.. Ἡωανηρον **** τον τημηοιατον αρχώντων κυριου κυρ Κωνσταντή καὶ ευλαβεσιατον ἱερεων [δι' ἄλλης χειρὸς] Πανταζῆ ἱερέως καὶ Προτόπαπα καὶ παπα Κυρλάζο».

ι' Ἐν δὲ τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ κατὰ τὸ 1885 κατεδαφισθέντος δυτικῷ τοίχῳ τοῦ κυρίως ναοῦ τῆς Κοιμήσεως πρὸς ἐπέκτασιν αὐτοῦ καὶ ἀνίδρουσιν τοῦ νῦν γυναικείου ὑπῆρχεν ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ· ἀντιγραφείσα τότε, ἀνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφῶν, ὑπὸ τοῦ φιλοκάλου κ. Κων. Δεκίτζου, κατὰ τὸ δοθέν μοι ἀντίγραφον:

«² Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων καὶ ἀπιστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' ἐξόδον καὶ συνδρομῆς τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς αὐτῆς χώρας: Μίσιου, Κωνσταντίνου, Ἐξάρχου, Μιχογερολάζου, Θεοδώρου, Θεοδωροθέου, ἀρχιερατεύοντος Ἰωαννίνων κυρίου Ἰεροθέου· ἐν ἔτει αχπκῆ ἐφημερεύοντος κυρίου Παπαδήμου καὶ Παπαπάντος. Ἐτελειώθη Φεβρουαρίου κ'.»

Σημ. Ἄψοσαι αἱ ἀνωτέρω ἐπὶ τῶν κεκονιαμένων τοίχων ἐπιγραφαὶ γεγραμμέναι εἰσι· διὰ τῶν συνήθων συμπεπλεγμένων μεγαλογραμμάτου βυθμοῦ βυζαντικῶν γραμμάτων.

ια' Ἐν παρὰ φύλλῳ παλαιοῦ ἐντύπου Εὐαγγελίου φέρονται τὰ ἐξῆς δύο σημειώματα, ὧν μνεῖαν ἐποιήσαμεθα ἐν σελ. 96 (Ἰππειρωτ. ἀρχείου Α'. 1, 2).

α' Ἀφιερῶθη τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· ἐν τῇ εἰς τὴν Βεζήτζ(αν)/ ἁγία μονῇ τῆς πανυπεράγνου καὶ κυρί(ας) ἡμῶν Θε(οτό)κου, παρὰ τοῦ ἐν ἱ/ερεῦσιν εὐλαβεστάτου ἱερέως π(α)πᾶ κυρ Δημητρίου τοῦ Πρωτό/παπα, διὰ μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ, καὶ τῶν μακαρίων/ αὐτοῦ γεννητόρων· καὶ εἴ τις βουληθείη ἀφελεῖν καὶ ἀποξενῶσαι τοῦτο/ ἐκ τῆς εἰρημέν(ης) μονῆς, ἐχέτω τὰς ἀρὰς τῶν τ ι' καὶ ἡ θεοφόρ(ων) π(ατέ)ρων τῶν ἐν Νικαία συναθροισθέντων· καὶ τὴν παραγί(αν) Θε(οτό)κου/ ἀντίδικον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀφιερῶθη ἐπὶ ἔτους ζ ξ β' [=1554]· κ(α)τ(ὰ) μῆνα Φεβρουαρίου».

ιβ' Δι' ἄλλης χειρὸς ἀμαθοῦς κατωτέρω:

«*Ευρεθι εν χωρηω Βεζήτζα εν μονῆς τ(ῆς) ἡ(εραγίας) ἡεράγνου δέσπηνῆς ἡμῶν : καὶ ποδσελθὼν δι ἡμ(ᾶς) : Ιω(αννης) Φανᾶς καὶ Θεοφάνος ο ἀδελφὸς αὐτὸν : καὶ ἔδωσάν ασορ(α)α*** βροῆσκόντι(ι) τ(ῆς) Παταγιάς τὸ κεφάλειόν του να βροσκατέ εἰς τ(ὸν) αἰωνα καὶ εἴτης τὰ ζῆμηωση τοαναθεμα κληρονωμηση ἔπη ετους ζρς [=1598] μινυΑγούσῶ εἰς ιε' κε εἴτης τα ζῆμοσί το ηερον βακέλιον να εχι δι ***»*

5.

Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προφήτου Ἑλίου (τῇ ἰδρυθείσῃ τῷ 1668).

ιγ' Ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ καλύμματος τῆς ἀργυροτεύκτου θήκης τῶν ἁγίων λειψάνων, ἥτις φέρει κομφᾶς ἀναγλύφους παραστάσεις ἁγίων, κεφαλαίους θυζαντικῶν ῥυθμῶν γράμματα :

«*Ἀνεκαινίσθη ὁ παροῦσα θήκη τῶν ἁγίων λειψάνων τῆς ἱεράς καὶ σεβασμίας μονῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἑλίου τοῦ Θεοβίτου ἐκ κώμης Βείτζα διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ παροισιωτίτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ καθηγουμένου τῆς αὐτῆς κυροῦ Σεραφίμ διὰ χειρὸς δὲ Νικολάου καὶ Δημητρίου ἀδελφῶν ἐκ Καλλιαρτιῶν 1790 Ἀυγούστου 15».*

ιδ' Ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῇ θήκῃ ταύτῃ ἀργυροκαλύπτου χειρὸς τοῦ ἁγίου Σώζοντος :

«*Δείψανον τοῦ ἁγίου Σώζοντος ὄπερ κατὰ τὸ 1733 Δικεμβρίου 20 ἀφιερῶθη παρὰ Ῥαφαὴλ ἐπισκόπου Δουβνου πόλεος καὶ Ἀργυροκάστρου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προφήτου Ἑλίου ἐκ κώμης Βείτζα».*

ιε' Ἐπὶ ἑτέρου ἁγίου λειψάνου, ἀργύρω

ἐπικεχρυσωμένῳ περιβεβλημένου, ῥοειδοῦς, τῷ τιμίῳ δὲ Προδρόμῳ ἀποδιδόμενῳ, κεφαλαίους γράμματα [περὶ τὸ 1790] :

«*Μνήστητι Κυριε του δουλου σου Γεωργιον Μαρινον. Ἀπὸ το οπισθεν μερος της τιμηας κεφαλις του Προδρομου σομα κρεατος».*

Σημ. Ἐάντίγραφα ταῦτα ἐκ τῶν ἁγίων λειψάνων ἀπέστειλάν μοι πανομοιότυπως ἐκ Βήσσης ὁ ἐλλόγιμος καὶ σεβάσιμος ἱερεὺς Οἰκονόμος Ἰωάννης, μετὰ τοῦ φιλομαθοῦς νέου Ματθ. Σ. Δάνου.

Γ' ΜΟΝΗ ΡΟΓΚΟΒΟΥ ΕΝ ΖΑΓΟΡΙΩ

Ἐπισκεψάμενος τὴν μονὴν ταύτην τῷ 1894 ἀντέγραψα, ἄνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν, χρονικά τινα σημειώματα ἐς ἐντύπου Τριφύλιου, δημοσιευθέντα ἐν τῷ Ἐτόμ. (1899) τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς Ἐθνολ. Ἐταιρείας σ. 578(=N. Ἑλληνομνήμ. Σ. Π. Λάμπρου τ. Ζ' σ. 183 καὶ 213) καὶ ἐκ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ αὐτῆς τήδε τὴν ἐπιγραφὴν :

«*Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων ὁ ναὸς τοῦ τιμίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου δι' ἐξόδου κυρ Νικοδήμου μοναχοῦ ἐξ ἐπαρχίας Βελλᾶς ἐκ κώμης Δοῦψκὸ [=Δούτσικον] κατὰ τὸ ἀψμθ' ἔτος, μῆνα Μαῖον ἀντισιορήθη κατὰ τὸ ἀψξέ».*

Δ' ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΡΤΣΙΣΤΑΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἀρτσισταν περιόπτῳ ἄλλ' ἐγκαταλελειμμένῃ καὶ νῦν κατηρειπωμένῃ ἱστορικῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Μηνα ἀνέγνων τῷ 1893 ἐντετοιχισμένην ψηφιδωτοῦς κεράμις ἐπιγραφὴν τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς «*ΕΤΟΣ ΖΟΗ*». [=1570].

5'

ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ

ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΙ ΜΟΝΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΟΙΝΙΣΣΗΣ

Διερχόμενος τῇ 23 Ἰουλίου 1904 ἐκ τῆς παρὰ τὸ Πάγγαιον τῆς Μακεδονίας ὀνομαστῆς μονῆς τῆς Εἰκοσιφοινίσσης (καινῶς Κοσ(ι)νίτσας), εἶδον ἐπιδειχθέντα μοι ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου κ. Μακκρίου καὶ τοῦ προηγουμένου κ.

Δαμασκηνοῦ *Εὐαγγελικὸν κώδικα* ἐπὶ περγαμηνῆς, δίσηλον, τοῦ ἔτους 1373, περιέχοντα ἐν τέσσαρσιν ἰδίαις δλοκλήροις σελίσιν ἐγχρώμους τὰς εἰκόνας τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἐν δὲ τῇ τέλει αὐτοῦ τὸ ἑξῆς σημεῖωμα :

«*Ετελειώθ(η), ἐν ἔτει*
ς ὠ π α
μηγὶ Ἰουνίῳ ιζ' : .
ἰν(δικτυῶνος)[ι]α' : —
Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον· καὶ
Ἰωάσαφ πόνος † »

Περὶ τοῦ κώδικος τούτου οὐδὲν ἀναφέρει δ
Α. Π. — Κερκαμεὺς ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ περι-

γραφῇ τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς Εἰκοσι-
φοινίσσης ἐν Ἀρχαιολογικῷ Παραρτήματι τ.
ΙΖ' σ. 25 κ. ἐ. τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλην. Φιλ.
Συλλόγου. Τὸ ὄνομα τοῦ καλλιγράφου Ἰωά-
σαφ ἱεροδιακόνου φέρεται καὶ ἐν ἐτέρῳ κώδικι
ὑπ' ἀρ. 249 τῆς ἐν λόγῳ μονῆς, γραφέντι ἐν
ἔτει· ςωοδ' ἰνδ. δ', καθ' ἃ σημειοῦται ὁ Κερκα-
μεὺς ἐνθ' ἀν. σ. 35.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Α' ΤΡΕΙΣ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ Μ. ΤΟΥ Γ. ΣΧΟΛΗΣ

Οὐδαμοῦ τοῦ κειμένου τῶν τριῶν τούτων
κωδίκων ἀπαντᾷ ἢ ὑπογεγραμμένη, δι' ὃ ἐξ-
λειπτέα ἐνθά πραιρεσέφρησεν (λ. χ. σελ. 53 στ.
5, 24, 26, 29 α' καὶ β', 34. — σ. 54 στ. 12,
13, 15, 31, 32, 36. — σ. 55 στ. 32. — σ. 56
στ. 23. — σ. 57 στ. 22. σ. 58 στ. 20 κτλ.).

Σελ. 51 στ. 2 ἀντὶ ΓΕΝΟΤΣ γρ. ΓΕΝΟΥΣ. —
β', στ. 28 ἀντὶ 1373 γρ. 1333. — στ. 31 μετὰ
τὸ ἐκ στίχων τεσσαράκοντα καὶ ἑνός, πρόσθετες:
ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τεσσαράκοντα.

Σελ. 52 α', στίχ. 2 ἀντὶ τοῦ στάχωσιν αὐ-
τοῦ ὅτε κατεγράφησαν γράφει: νέαν στάχωσιν
αὐτοῦ, ὅτε μετεβλήθη καὶ ἡ πρώτη ἀρίθμη-
σις τῶν λόγων καὶ κατεγράφησιν. — στ. 15
μετὰ τὸ Ἀπριλίου. πρόσθετες: Ὁ μὴν δὲ καὶ
ἡ ἡμέρα τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν σημειοῦνται
ἐν τῇ ἀνω ὄρα τῆς σελίδος, ἐν ἣ ἄρχεται ἑκα-
στός λόγος. (Πρὸλ. κατωτέρω ἀπὸ τοῦ 34^{ου} λό-
γου κ. ἐ.). — στ. 16 ἀντὶ ι'. γράφει ι'. — στ. 21
ἀντὶ Π(α)τριάρχης γρ. Π(ατ)ριάρχ(ης). — στ.
31 μετὰ τὸ [Θεοδορι] πρόσθετες: ὡς καὶ ἡ
«σφραγὶς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνι-
κῆς Σχολῆς αωδ'». Ὁ κώδις πυκνῶς προέρ-
χεται ἐκ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Σελ. 52 β', στ. 2 ἀντὶ Μεγάλου γράφει Με-
γ(άλου). — στ. 23 ἀντὶ ἀποστόλων γρ. ἀπο-
στόλ(ων). — στ. 47 ἀντὶ Μακαβαίους γρ. Μακ-
καβαί(ους).

Σελ. 53 β', στ. 6 ἀντὶ Θεοῦ γρ. Θε(οτό)κον.
— στ. 8 ἀντὶ [Τὰ φ. ροδ', ρσε', ρσε', ρσζ' γρ.
[Τὰ φ. σιδ', σιδ', σιζ', σιζ'. — στ. 11 μετὰ
τὸ χάριτου γρ. Τοῦ φ. σιγ² τὸ κολοβόν τέλος:
«τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον». Τοῦ φ. σιη¹ ἀρχὴ
ἀκέφαλος «οὐκ ἐπὶ ἐαντοῦ ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἐλ-
πισθέντος». — στ. 45 (λόγ. 28) μετὰ τὸ με-

γαλομάρτυρας πρόσθετες τοῦ Χ(ριστο)ῦ τεσσα-
ράκοντα.

Σελ. 54 Ἐν λόγῳ 34 πρόσθετες [Ἐν τῇ ἀνω
ὄρα «Κυριακῇ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου».]

Ἐπίσης γέγραπται καὶ ἐν τῇ ἀνω ὄρα τῶν
κατωτέρω λόγων:

35. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα λόγ. ιζ'».

36. «Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου λόγ. ιη'». —
αὐτόθι: ἀντὶ μετανοίας γρ. μετανοί(ας). — ἀντὶ
γνώ(σεως) γρ. γνωστόν. — ἀντὶ τοῦ εἰς τὸν λη-
σι(ήν) γρ. εἰς τ(ὸν) λησι(ήν).

37. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα λόγ. ιθ'».

38. «Τῷ Σα(ββάτω) τῆς Ἀπόκρεω: ἤγουν
τῶν ψυχῶν. λόγ. κ'».

39. «Τῇ Κ(υριακ)ῇ τῆς Ἀπόκρεω λόγ. κα'».

40. «Τῇ αὐτῇ Κ(υριακ)ῇ τῆς Ἀπόκρεω».

43. «Τῇ γ' τῆς Τυροφάγου λόγ. κε'».

44. «Τῇ δ' τῆς Τυροφάγου».

45. «Τῇ ε' τῆς Τυροφάγου λόγ. κς'».

46. «Τῇ Παρα(σκευ)ῇ τῆς Τυροφάγου».

47. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . .».

48. «Τῷ Σα(ββάτ)ω τῆς Τυροφάγου λόγ.
λ'». — αὐτόθι: ἀντὶ Τοῦ γρ. Τοῦ.

49. «Τῷ Σα(ββάτω) τῆς Τυροφάγου».

Σελ. 55 λόγ. 50. «Τῇ Κυριακῇ τῆς Τυ-
ροφάγου λόγ. λβ'».

51. «Τῷ α' Σα(ββά)τω τῶν ἀγίων νη-
στει(ῶν)». — αὐτόθι ἀντὶ πρώτω γρ. πρώτ(ω).

52. «Τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας λόγ. λδ'».

— αὐτ. στ. 18 ἀντὶ ἀνάμνησις γρ. ἀνάμνησις.

53. Τῇ αὐτῇ ἡμέρα. . . λόγ. λε'». — αὐτόθι
ἀντὶ Ρώμης γρ. Ρώμης.

54. «Τῇ αὐτῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας».

55. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . .»

56. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. λη'».

57. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . .»

58. «Κυριακῇ β' τῶν νηστειῶν». — αὐτόθι

ἀντὶ μετανοίας γρ. μετανοί(ας).—αὐτόθι σ. 55, β' στ. 1 ἀντὶ Ἄρα γρ. Ἄρα.

59. «Κυριακῇ γ' τῶν νησιεῶν λόγ. μα'».

60. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . .».—αὐτόθι, ὡς καὶ ἐν λόγ. 61 καὶ 63 ἀντὶ προσκύνησιν γρ. προσκύνησιν.

61. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. μβ'».

62. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. μγ'».

63. «Τῇ αὐτῇ . . . ἡμέρα λόγ. μδ'».

64. «Κυριακῇ δ' τῶν νησιεῶν».

66. «Τῷ Σα(ββά)τω τοῦ Ἀκαθίστου λόγ. μζ'.—αὐτόθι σ. 56 α' στ. 5 ἀντὶ αὐτοῦ γρ. αὐτοῦ.

Σελ. 56. λόγ. 67. «Τῇ ε' Κυριακῇ τῶν ἁγίων νησιεῶν».

68. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. μθ'».

69. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. ν'».

70. ἀντὶ (φ. υφ¹) γρ. (φ. υγ¹).—Ἐν τῇ ἄνω ᾠα φέρεται: «λόγ. να'. Τῇ Παρασκευῇ τῆς ε' ἑβδομάδος τῶν νησιεῶν».

71. «Τῷ Σ(αββά)τω τοῦ Δαζάρου».

72. «Τῇ Κυριακῇ τῶν βαίων».

73. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. νδ'».

74. «Τῇ ἁγία καὶ μεγάλη Δευτέρα».

75. «Τῇ ἁγία καὶ μεγάλη Τρίτη».

76. «Τῇ ἁγία καὶ μεγάλη δ' λόγ. νε'».

77. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. νη'».

78. «Τῇ ἁγία καὶ μεγάλη ε' λόγ. νθ'».

79. «Τῇ ἁγία καὶ μεγάλη Παρασκευῇ».

80. «Τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ λόγ. ξα'».—αὐτόθι ἀντὶ Κωνσταντινουπόλεως γρ. Κωνσταντινουπόλεως.

82. «Τῇ ἁγία καὶ μεγάλη Κυριακῇ τοῦ Πάσχα λογ. ξγ'».

83. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . . λόγ. ξδ'».

Σελ. 57 λόγ. 84. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα . . .»

85. «Τῇ νέα Δευτέρα.»

86. «Εἰς τὴν νέα Κυριακῇ».

87. «Τῇ αὐτῇ νέα Κυριακῇ λόγ. ξε'».

88. «Κυριακῇ δ' εἰς τὸν παρόλυστον».

89. «Τῇ Τετάρτῃ τῆς μεσοπενητηκοστῆς, λόγ. ξθ'».—αὐτόθι ἀντὶ Ἀρχ. γρ. Ἀρχ.

90. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρα λογ. ο'».—αὐτόθι στ. 34 ἀντὶ Ὀπου γρ. Ὀπου.

Ἐν λόγ. 96. ἀντὶ ρητόν γρ. ῥητόν.—ἀντὶ μύλωνι γρ. μύλωνι.

Ἐν λόγ. 97. ἀντὶ (φ. φλδ') γρ. (φ. φλδ'²).

98. «Τῷ Σαββάτῳ πρὸ τῶν . . . ψυχῶν.

99 καὶ 100. «Τῇ Κυριακῇ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς.»

Σελ. 58 α', στ. 37 θές μετὰ τὸ χεῖλεσι | ἐπίσης καὶ μετὰ τὸ δεόμεθα στ. 43.—στ. 44 ἀντὶ $\overline{\sigma} \overline{\omega} \overline{\sigma} \alpha$ [=1373] γρ. $\overline{\sigma} \overline{\omega} \overline{\sigma} \alpha$ [=1363].

στ. 50 ἀντὶ εὐ | σπλαγχρίαν εὐ | σπλαγχρί(αν).

Σελ. 58 β' στ. 34 ἀντὶ προστεθέντα γρ. προστεθέντα.—στ. 47 ἀντὶ Χαριῶος γρ. χαριῶος.

Σελ. 59 α', στ. 21. πρόσθετες [ἐν τῇ ᾠα «Ἴδε καὶ θρή(νισ)ον τί ἕκαμαν εἰ Βενέτικοι εἰς τ(ήν) πό(λιν) ὡσάν τὴν ἔλαβον»].—αὐτόθι ἀντὶ Ἀλεξάνδρου Δούκα γρ. Ἀλεξίου Δούκα.

[ὁ κῶδιξ: Δούκα].—στ. 33 ἀντὶ ἁγίας Σοφίας γρ. Ἀγίας Σοφίας.—στ. 38 ἀντὶ ἔλαβον γρ. ἔλαβαν.—β', στ. 1 ἀντὶ Ἐλαβον γρ. Ἐλαβαν.—στ. 6 ἀντὶ σιαυροῦ γρ. σι(αν)ροῦ.

—στ. 16 ἀντὶ προστρέχοντας γρ. προστρέχον-

τας.—στ. 18 ἀντὶ Μάρκον ὁ κῶδιξ: Μάρκον.

—στ. 27 ἀντὶ τῆ γρ. τῆ.—στ. 29 ἀντὶ ὑπήγαγε ὁ κῶδ. ὑπήγαγε.—στ. 31 ἀντὶ Ἀγία γρ. ἁγία

—στ. 44 ἀντὶ νη' γρ. νς'.—αὐτόθι ἀντὶ μῆνας ἢ ἡμέρας γρ. μῆνας ἢ καὶ ἡμέρας.

Σελ. 60 α', στ. 40 ἀντὶ Μελενίκος γρ. Μελένικος.—στ. 5 ἀντὶ τοῦ ρδ'... γρ. ρδ'...

ρζ'.—στ. 39 πρόσθετες: Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου Προσθήκας κτλ. σ. 33.—στ. 43

πρόσθετες: καὶ Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos, τ. Β' σ. 570.

Σελ. 61 ἐν τῇ ἄνω ᾠα ἀντὶ ΕΡΡΑΝΟΣ γρ. ΕΡΑΝΟΣ.—αὐτόθι α', στ. 7. ἀντὶ Fa-

bric Bibl. Grec. γρ. Fabric. Bibl. Graec.—στ. 5 ἀντὶ τοῖτου, ἐν γρ. τοῖτου ἐν.

Β ΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Σελ. 62 α', στ. 39 μετὰ τὸ ἱερέως, προσθετέον: Ἀντὶ τοῦ (ἐν στίχ. 32) Ῥωμαίων τῶν εὐθ[έ]των[;], ὃ φαίνεται μοι ἀμφίβολον, ἀναγνωστέον μάλλον ἀθλῶν. Ὁ τρισάθλιος

Νικηφόρος ἠδύνατο γράψαι καὶ τὰ οὐκ ἀήθη: Ῥωμαίων τῶν ἀθλῶν ἢ εὐτελῶν.

Σελ. 63 β', στ. 32 ἀντὶ Φιλαργυρία γρ. ὁ κῶδ. φυλαργυρία.—στ. 48 ἀντὶ τὰς μεθόδους τῶν πολεμίων ὁ κῶδ. τὰς μεθοδείας τῶν πολεμίων.

Σελ. 64 α', στ. 5 ἀντὶ ἀρεταί εἰσι ὁ κῶδ. ἀρεταί εἰσι.—στ. 17 ἀντὶ προσευχῆς γρ. προσευχῆς.—στ. 19 ἀντὶ ὦδε γρ. ὦδε.—στ. 21

ἀντὶ προσευχόμενον γρ. προσευχόμενον.—στ. 25 ἀντὶ τοῖς δ' γρ. τοῖσδ'.—β', στ. 13 ἀντὶ δυσκινήτους γρ. δυσκινήτους.—στ. 35 ἀντὶ κεφαλαίους γρ. κεφαλαίους.

Σελ. 65 β', στ. 31 ἀντὶ ἐν τῇ γρ. ἐν τῆ.—αὐτόθι ἀντὶ πραγματεία χωριστέον πραγματεία.—στ. 33 ἀντὶ ἰάμβους γρ. ἰάμβους.—

Σελ. 66 α, στ. 41 ἀντὶ δρογγάριος γρ. δρογγάριος.—στ. 12 ἀντὶ δροουγγάριος γρ. δροουγγάριος.—στ. 29 ἀντὶ Biblioth. γρ. Bi-

blioth.—στ. 38 ἀντὶ *Χαρτῶος* γρ. *χαρτῶος*.

Σελ. 67 α', στ. 10 ἀντὶ *συμβουλευτικός* γρ. *συμβουλευτικός*.—β', στ. 36 ἀντὶ *Βυζαντ* γρ. *Βυζαντ*..—στ. 39 ἀντὶ *Χαρτῶος* γρ. *χαρτῶος*.

Σελ. 68 α', στ. 18 ἀντὶ *Χαρτῶος* γρ. *χαρτῶος*.—β', στ. 12 ἀντὶ 'Ε. γρ. 'Εκ.—στ. 30 μετὰ τὸ *προβλ.* προσθετέον: Β. Κ. Στεφανίδου «Οἱ κώδικες τῆς Ἀδριανουπόλεως» ἐν *Byzant. Zeits.* τόμ. ΙΔ' (1905) σ. 603.

Σελ. 69 α', στ. 43 ἀντὶ *περιγραφεισιν* γρ. *περιγραφείσιν*.—β', στ. 32 ἀντὶ τῷ *Θεῷ* γρ. τῷ *Θεῷ*.

Σελ. 70 α', στ. 7 ἀντὶ *καλὸν* γρ. *καλὸν*. στ. 25 ἀντὶ *αἰθήσεων* γρ. *αἰσθήσεων*. β' στ. 21 ἀντὶ *προσφέρειν* γρ. *προσφέρειν*.

Σελ. 71 α', ἀντὶ ὡσπερ (στ. 35, 38, 45, β' 29) γρ. ὡσπερ.—στ. 20 ἀντὶ *προσβολαί* γρ. *προσβολαί*.—στ. 27 ἀντὶ *προσγινόμενον* γρ. *προσγινόμενον*.—στ. 30 ἀντὶ *τοτέστιν* γρ. *τουτέστιν*—β' στ. 16 ἀντὶ *εἰσαγωγίμοις* γρ. *εἰσαγωγίμοις*—Ἐν στ. 34, 36, 38, 39, 40, ἀντὶ τοῦ *ι* (ὃ ἀκριβῶς ἐχρήσθη ὁ κωδικογράφος) γρ. *ι*'.

Δ' ΚΩΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑ ΠΑΡ' ΕΜΟΙ ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ

Σελ. 72 β', στ. 43, 44 καὶ σ. 73 στ. 2 ἀντὶ τοῦ *Μάρκον* ὁ κώδιξ *Μάρκον*.

Σελ. 73 β', στ. 1 ἀντὶ *αὐτῷ* γρ. *αὐτῷ*.—στ. 8. Ἐν τέλει τῆς περιόδου πρόσθετος τήνδε σημείωσιν: Τὸ «*μναστήρι Τριανο*», εἰς ὃ πιθανῶς ἀνήκεν ὁ κώδιξ, πάντως ἐστὶν ἢ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δελδίνου, παρὰ τὴν Δρόβιανην, ἀκμάσασα ἄλλοτε μονὴ Δουάνου, ἔνθα, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Ἡπείρου μοναῖς, (καθ' ἃ γράφει καὶ ὁ Ν. Τσιγαράς ἐν Ἀτυκῷ Ἡμερολογίῳ Ἀσωπίου τοῦ 1896 σ. 311) οἱ μοναχοὶ ἐδίδασκον τοὺς περιείκοις τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡρμῆνευον τοὺς Ἑλληνας πεζογράφους καὶ ποιητάς.—στ. 13 ἀντὶ *λεπτοτάτη ὀθόνη* γρ. *λεπτοτάτη ὀθόνη*.

Σελ. 75 α', στ. 6 ἀντὶ *ἠρίθ-μηται* χωριστέον *ἠρίθ-θηται*.

Σελ. 76 β', στ. 33 ἐκ τοῦ παραγύλλου, φέρεται ἐξαλειπτέον τὸ κόμμα.

Σελ. 77 α', στ. 16 ἀντὶ ῥα' γρ. ῥα.—στ. 40 μετὰ τὸ *μνημογεύμενα* πρόσθετος: τὰ ἐν *Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos* Πίνακι τόμ. Β' σ. 535 τοῦ αὐτοῦ, τὰ ἐν *Καταλόγῳ Χειρογράφων τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος* ὑπὸ Ι. Σακκελίωτος (1892 Ἀθήνησι) Πίνακι σ. 324, τὰ ἐν *Πατρια-*

κῆ βιβλιοθήκῃ τοῦ αὐτοῦ (Ἀθήνησι αὐτῆ) σ. 337.—στ. 48 ἀντὶ *Ἱεροσολύμ.γρ.* *Ἱεροσολύμ.*—β', στ. 18 ἀντὶ ὁ ἰησοῦς γρ. ὁ ἰησοῦς.—αὐτόθι ἀντὶ *ἐν φ.* γρ. *ἐν φ.*—στ. 26 ἀντὶ τῷ *κώδικι* γρ. τῷ *κώδικι*.—στ. 36 μετὰ τὸ 455, πρόσθετος: καὶ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου Προσθήκας καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελλην. Φιλ. Σάθα σ. 35.—στ. 44 ἀντὶ *ὁμωνύμοε* γρ. *ὁμωνύμου*.

Σελ. 78 α', στ. 6 ἀντὶ *Φιλανθρωπικῶν* γρ. *Φιλανθρωπινῶν*.—στ. 21 ἀντὶ *αἷς* γρ. *αἷς*.—στ. 55 ἀντὶ (τῶν) γρ. [τῶν].—β', στ. 45 ἀντὶ *ἐξωχάσι* γρ. *ἐξωχάσι*.—στ. 46 ἀντὶ *ἐξωρκίζω* γρ. *ἐξορκίζω*.

Σελ. 79 α', στ. 3 ἀντὶ *πιναίδες* γρ. *πινακίδες*.—στ. 23 ἀντὶ τοῦ βραχυγραφικῶς φερομένου ἐν τῷ χειρογρ. *εοριῦ* γρ. *εορι(μ)*.—στ. 27 ἀντὶ *σώζεται* γρ. *σώζεται*.—στ. 22 ἀντὶ *Ἐντεῦθεν* γρ. *Ἐντεῦθεν*.

Σελ. 81 β', στ. 27 ἀντὶ *περέχον* γρ. *περιέχον*.

Σελ. 82 α', στ. 23 μετὰ τὸ 235 πρόσθετος καὶ Σ. Λάμπρου «Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Ἱατροσοφίων» ἐν *Μικταῖς Σελίσσι* σ. 493.

Σελ. 83 α', στ. 4 ἀντὶ τοῦ: *μέσα εὐθὺς* γρ. *μέσα εὐθύς* κτλ.»—β', στ. 5 ἀντὶ *προσθήκη* γρ. *προσθήκη*.—στ. 33 ἀντὶ τοῦ γρ. τοῦ.

Σελ. 84 β', στ. 39 ἀντὶ *παρὰ* γρ. *παρα*.—στ. 50 ἀντὶ *ἠδύοσμος* γρ. *ἠδύοσμος*.

Σελ. 85 α', στ. 6 ἀντὶ *Λαμαβαία* γρ. *Χαμαβαία*.—στ. 10 ἀντὶ (σ. 189) γρ. (σ. 116).—στ. 14 ἀντὶ (σ. 273) γρ. (σ. 173).—στ. 27 ἀντὶ <μου> γρ. [μου].—στ. 56 ἀντὶ *τριῶ(ν)* γρ. *τριῶ(ν)*.

Σελ. 86 α', στ. 11 ἀντὶ τὸ *πλεῖστον* γρ. τὸ *πλεῖστον*.—β', στ. 48 ἀντὶ εἰς τὴν *διατριβὴν τοῦ Γ. Κρομμύδα (1808)* γρ. εἰς τὰς *διατριβὰς [1808, 1813, 1828]* τοῦ Ἡπειρώτου Γ. Κρομμύδη, ὃν γράφει *Κρομμύδαν*.

Σελ. 87 α', στ. 10 ἀντὶ τῆ γρ. τῆ.—στ. 41 ἀντὶ *Ἐλ* γρ. *Ἐλ*.—στ. 49 μετὰ τὸ 1805—1806 πρόσθετος (κατὰ δὲ τὸν Λαμπρίδην, ἐν Ἡπειρωτ. Μελετ. τεύχ. Η' σ. 58, τῷ 1812).

—β' στ. 15 ἀντὶ *Ἀρέντα* γρ. «Ἀρέντα».

Σελ. 88 α', στ. 28 ἀντὶ *ὠτίς* γρ. *ὠτίς*.—στ. 42 ἀντὶ *Γρατσουνίζω* γρ. *Γρατσουνίζω*.—β', στ. 37 ἀντὶ *μέρει* γρ. *μέρη*.—στ. 51 ἐν τέλει τῆς λ. *Ἐλεγείον* σημειωτέον ἐν ἀγκύλαις ἔτι, [ἀλαγὸς καὶ ἀναλαγὸς ἢ ἀναλό(γ)ι καὶ νῦν ἐν Ἡπειρῷ λέγεται τὸ ἀναλογεῖον (μεταγ. ἀναλόγιον), ὃ ἔδει γραφῆναι ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ Ἐλεγείον, ἔπερ ἕτερον. Δ.Μ.Σ.]

Σελ. 89 β, στ. 4 ἀντὶ *Ἐξυπολύω* γρ. *Ἐ-*

ξυπολίω.—στ. 40 ἀντί Ἰλιγγος σκοτοδινίαισι γρ. Ἰλιγγος, σκοτοδινίαισι.

Σελ. 90 α' στ. 11 ἀντί Πλουτ: γρ. Πλουτ: . στ. 38 ἀντί μῦρον γρ. μύρον.—β, στ. 21 χώρισον: ση-μασίαν.— 28 ἀντί Ἐθην... γρ. Ἐθην...

Σελ. 91 α', στ. 18 ἀντί καρκάλιμα' γρ. καρκάλιμα, . — β'. στ. 7 ἀντί δροσιά. γρ. δροσιά. — στ. 17 ἐν τέλει τῆς λ. Κατάφυχος σημειωτέον ἐν ἀγκύλαις: [Περὶ τῆς λ. ἔρα Κουμανούδη Συναγωγ. Δέξ. ἀθησαυρίστων σ. 182, ἔθεν παρελήφθη ἡ λ. καὶ ἐν Λεξικ. Liddell - Scott — Κωνσταντινίδου, ὡς καὶ τὴν ἐμὴν ἐν Λαογραφίας Α' σ. 702 σημείωσιν. Δ. Μ. Σ.]

Σελ. 92 β', στ. 5 ἀντί απομουνη γρ. απομουνη.—στ. 38 ἀντί cardamomun γρ. cardamomun.

Σελ. 93 α' στ. 27 μετὰ τὸ ribes πρόσθετες rubrum.

Σελ. 94 α', στ. 27 ἀντί καὶ γρ. καὶ.—στ. 50 ἀντί ὅτι γρ. ὅ,τι.—β', στ. 13 ἀντί λέπρα κοινῶς γρ. λέπρα, κοινῶς.—στ. 31 ἀντί τερηδῶν γρ. τερηδῶν.

Σελ. 95 α', στ. 5 ἀντί coria γρ. coria. —στ. 19 ἀντί Cyprio γρ. Cipro.—στ. 20 ἀντί riu γρ. riu.—στ. 30 ἀντί Marricovits γρ. Marinovich.—στ. 33 μετὰ τὸ Ἄκρης

γρ. (Πτολεμαΐδος).—β', στ. 9 ἀντί ἀνεψοῦ γρ. ἀνεψιοῦ.—στ. 27 ἀντί Ἀνασοῦφισ γρ. Ανασοῦφισ.—στ. 28 ἀντί Ἀυγόρου γρ. Ἀυγόρου.—στ. 35 ἀντί τόμ γρ. τόμ.—στ. 42 ἀντί Μιχάλης γρ. Μιχαήλης.—στ. 48 ἀντί ἐκ κατασίχου ἐν γρ. ἐκ κατασίχου, ἐν.

Σελ. 96 α', στ. 19 ἀντί 1660—1622 γρ. 1600 — 1622. — στ. 23 ἀντί Ἰωαννίαν γρ. Ἰωαννίνων—στ. 34 ἀντί τοῦ τοῦ χωρίου γρ. τοῦ χωρίου.—στ. 44 ἀντί Ἐξαρχος γρ. Ἐξαρχος.

Σελ. 97 α', στ. 8 ἀντί ἀποτελοῦσα ἴδιον βιλαέτιον γρ. ἀποτελοῦσα ἴδιον αὐτόνομον τμήμα ἐν τῇ γενικῇ διοικήσει Ἰωαννίνων, κληθὲν βιλαέτιον Ζαγορίου.—στ. 39 ἀντί ἡς γρ. ἡς.—β', στ. 1 κάτωθεν, ἀντί Μελετήμη γρ. Μελετήμη..

Σελ. 100 α', στ. 1 κάτωθεν, ἀντί Πιστοποιοῦσι... μετὰ τῶν ἐπισημασμένων ἐκαστος: γρ. Πιστοποιοῦσι... διὰ τῶν ἐπισημασμένων ὑπογραφῶν καὶ ἐπὶ σφραγιδιοκηρίου ἐρυθροῦ ἐπιτετυπωμένων σφραγίδων ἐκαστος:]

Σελ. 102 α', στ. 17 ἀντί (μονοκονδηλιά) γρ. (μονοκονδυλιά).—β', στ. 2 ἀντί Βυζαντιακοῦ γρ. βυζαντιακοῦ.—στιχ. 41 ἀντί Ἡμανουήλ γρ. Ἡμανουήλ.

Σελ. 103 β', στ. 6 ἀντί ἡἱρατεῖοντος γρ. ἡἱρατεῖοντος.

Α΄ ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

[Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ καὶ τῷ ἐπομένῳ λεξιλογίῳ τοῦ Παλαιογραφικοῦ Ἐράνου ἐγράψαμεν τὰ ὀνόματα καὶ τὰς λέξεις ἄνευ τῶν ἀνορθογραφικῶν τῶν χειρογράφων, παρενεβάλομεν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ πραγματικὰς τινὰς σημειώσεις. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς δηλοῖ τὴν σελίδα, τὸ δὲ παρ' αὐτὸν γράμμα α ἢ β δηλοῖ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν στήλην τῆς σελίδος.]

* **Ἀβράμιος** ὁ Ἑβραῖος διήγησις περὶ αὐτοῦ ὑπὸ ἀδήλου 55 α.

* **Ἀγγελάτου Παναγῆ** Γεν. Προξένου τῆς Ἰονίου πολιτείας ἐν Κύπρῳ ἀρχεῖον. Ἐπιστολαὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐυαγγέλου ἐκ Ναυπλίου (1830) 94 β.

* **Ἁγίας Σοφίας** πολύτιμα σκεύη. Βεβήλωσις ὑπὸ Λατίνων 59 α-β. Παράδοσις περὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης αὐτῆς 59 β, 60 α. Κωδικοὶ λόγων ἁγίων Πατέρων 52 α, 105 α.

* **Ἀγιοβαρβάρ** Μακεδονίας 85 β.

* **Ἀγιογραφική, ἀγιογράφοι** ζ. ζωγραφική.

* **Ἀγιοταφικοῦ μετοχίου** ἐν Κων/πόλει κώδικες Μαξίμου Πελοποννησίου 76 α, 77 α—β.— Ἐπίγραμμα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 736 κώδ. 68 β.

* **Ἁγίων Πάντων** ἐγκώμιον ὑπὸ Χρυσσοστόμου 58 α.

* **Ἁγίων Πατέρων** διαφόρων λόγοι 51-58.

* **Ἁγίων Τεσσαράκοντα** μαρτύριον λόγοι εἰς αὐτὸ 53 β (ἀρ. 26, 27, 28).

* **Ἀγραφιῶτης Κωνστ.** (Ἡπειρ.) 84 β.

- Ἐξορία λόγος εἰς αὐτὴν τοῦ Χρυσοστόμου 55 α.
- Ἀδήλων λόγοι καὶ ἔργα 52 (ἀρ. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14), 53 (ἀρ. 15, 16, 18, 20, 25, 27), 55 (ἀρ. 52, 54, 55, 56, 66), 57 (ἀρ. 97, 99, 100), 62 β, 68 α, 73 β, 78 β, 79 α, 80 (ἀρ. 8, 11, 12, 13, 15).
- Ἀδριανουπόλεως κώδικες 107 α.
- Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθῃ βίος 53 α.
- Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας λόγοι εἰς τὴν Ἀνάληψιν 57 β, εἰς τὸ Πάσχα 56 β, εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν 57 α. [σχόλια εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον 72 β.]
- Ἀθανασίου Παρίου προσίμιον Θεολογίας 67 β.
- Ἀθήνα 81 β. Ἀθηνῶν μητρ. ζ. Χωτειάτης.
- Ἀθηναῖος ζωγράφος ζ. ζωγράφοι.
- Αἰσώπου βίος 61 α-β.
- Ἀκάθιστος ἡμέρα.-ὕμνος 55 β-56 α.
- (Ἄ)καρνανία ζ. Καρνανία.
- Ἀκομινᾶτος Νικήτας 60 α.
- Ἀκροπολίτης Γεώργιος 60 α.
- Ἀλβανιτοχώρι (πιθανῶς τὸ τῆς Κ/πόλεως, ἐν τῇ διοικήσει Χρυσουπόλεως)· θεραπεία πανώλους ἐν αὐτῷ β 90 β.
- Ἀλβανῶν ἐπιδρομαὶ εἰς Ζαγόριον 96 β.
- Ἀλεξάνδρεια 76 α, 95 α.
- Ἀμόριον τῆς Φρυγίας «εἰς τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος» 61 α.
- Ἀναγνώστης διδασκαλὸς ἐν Ζαγορίῳ, ἀντιγραφεὺς ἱατροσοφίου μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 84 β.
- Ἀνάληψις· λόγοι εἰς αὐτὴν 57 β (ἀρ. 94, 95, 96).
- Ἀνανίας Μακάς (;) ἱερομόναχος, διδασκαλὸς ἐν Ἄρτῃ (1796) 84 α.
- Ἀναστασίου Σιναΐτου λόγοι εἰς τὸν ε' ψαλμὸν 54 β, περὶ τῆς συνάξεως 56 α.
- Ἀνδρέου Κρήτης λόγοι εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν 54 α, εἰς τὸν Λάζαρον 56 α, εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν βαΐων αὐτόθι.
- Ἀνδρόνικος ὁ Πιλαολόγος ζ. Μητροπόλεις.
- Ἀνθιμος Δ' πατριάρχης Κ/πόλεως 98 β.
- Ἀνθολόγιον 79 α-β, γνωμῶν 79 α-β. ζ. Ἡλία ἐκδίκου.
- Ἀντιφωνήτης ὀνομασία εἰκόνας τοῦ Ι. Χριστοῦ ἐν Χαλκοπρατείαις Κων/πόλεως 55 α.
- Ἀντίχριστος· λόγος περὶ αὐτοῦ 54 β.
- Ἀντρεϊούδας υἱὸς Ζιμπουλοῦς (Κύπρ.) 95 β.
- Ἀξιά — Νάξος 81 β.
- Ἀπανωσουδενῖται 96 β. ζ. Σ(τ)ουδενά.
- Ἀποστόλων ἁγίων ἐρωτήσεις διάφοροι 73 β, 74 β. ζ. Πέτρον καὶ Παύλον.
- Ἀραβαντινοῦ Π. Χρονογραφία Ἡπείρου 80 α, 97 α.
- Ἄργους Γενικὴ Ἐφημερίς (1829) 95 β.
- Ἄρσειου καθαίρεσις ἐν Νικαίᾳ 57 β.
- Ἀριστοτέλους σοφωτάτου ἱατροῦ συνταγαὶ 81 β.
- Ἀριζιανὸς ἱατρὸς (πιθανῶς ἐξ Ἄρετσου — Ἄρεθούσης ἢ Ῥυσίου) 85 α.
- Ἄρσενίου τοῦ μεγάλου βίος ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Ἀρσλάνωφ Ῥωσ. ἀξιωματ. (1822) 100 β.
- Ἄρτης διδάσκαλος ζ. Ἀνανίας.
- Ἀρσιόσις Ζαγορίου Μεγ. Ἐκκλησία 104 β.
- Ἀρχιερεῖς ὧν μνεῖα γίνεταί ἐνταῦθα: Γρηγόριος Ἰωαννίνων 1739, Δανιὴλ Σερρών 1651, Διάδοχος ἐπίσκ. Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου (ε' ἑκατ.), Δωρόθεος ἐπίσκ. Σταυρουπόλεως 1807, Ἰερόθεος Ἰωαννίνων 1728, Ἰωακείμ Ἰωαννίνων (ὁ μετέπειτα οἰκ. πατριάρχης Ἰωακείμ Β') 1835, Ἰωάσαφ Βοιωτίας 1562, Κυπριανὸς Κύπρου 1821, Καλλίνικος Ἰωαννίνων 1647, Κύριλλος Δρύστρας 1822, Νεόφυτος Ἰωαννίνων 1619, Νεόφυτος Οὐγγροβλαχίας 1848, Ῥαφαὴλ ἐπίσκ. Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου 1733, Σεραφεῖμ πρ. Ἡλιουπόλεως 1760, Φιλάρετος ἐν Βλαχίᾳ 1758. ζ. λ.
- Ἀσάνης μέγας ῥήτωρ Θεσσαλονίκης 77 β.
- Ἀσκητικὸς συνέκδημος 73 β.
- Ἀσκητικῶν λόγοι 62 β—64 α.
- Ἄσματα δημῶδη (Κ/πόλεως) 85 α.
- Ἀστραπῆς ἐρμηνεία 81 α.
- Ἄσωτος υἱὸς· λόγοι εἰς αὐτὸν τοῦ Χρυσοστόμου 54 α (ἀρ. 36, 37).
- Αὐγαρος Ἐδέσσης τοπάρχης, ἅγιον μανθῆλιον κ. λ. 53 α.
- Αὐγόρου (Κύπρου) 95 β, 108 β.
- Ἀχαῶβ βασιλεὺς σκυθρωπότης 56 α.
- Ἀχερουσία λίμνη 90 β.
- Ἀχυράους μητρόπολις 60 β.
- Βάγιας Θανάσις (Ἡπειρ.) 97 α.
- Βαΐων Κυριακῆς λόγοι 56 α (ἀρ. 72, 73).
- Βαλλίδου Ἰωάν. βίβλιοθήκη 68 α.
- Βαρκὸς (βαρυκὸς) τοπων. ἐν Ἡπείρῳ 96 β.
- Βαρλαάμ (1822 ἐν Ὀδησσῷ) 100 β.
- Βαρσανούφ(ρ)ιος θύτης (= ἱερεὺς) ἐξ Ἀχαΐας τῷ 1275 ἐξοδεύει καὶ μοχθεῖ πρὸς σύνταξιν ἐκκλησιαστικῶν μελῶν 62 α.
- Βασιλείου τοῦ Μεγάλου λόγοι εἰς τοὺς Ἁγίους Τεσσαράκοντα 53 β, εἰς τὸ πρῶτον σαυτῷ 54 β (ἀρ. 41), περὶ νηστείας 54 β (ἀρ. 44, 46), εὐχαὶ 78 β.

Βασιλείου Σελευκείας λόγοι μετὰ δημῶδους παραφράσεως εἰς τὸν πάγκαλον Ἰωσήφ καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν 79 β.

Βάσι-Βάτα 81 β.

Βεζῆ χώρα = Βεζίτσα τῆς Ἠπείρου 103 α.

Βεζήτσα, Βεζίτσα, Βεήτσα, Βεΐτσα, Βῆτσα, Βίτσα-Βῆσσα τοῦ ἐν Ἠπείρῳ Ζαγορίου 72 α, 77 α, 84 β, 87 α, 96 α-β, 97 α, 100 β.—101 α—104 Εὐχγγέλια καὶ ἐπιγραφαιναῶν αὐτῆς. — Οἱ κάτοικοι αὐτῆς **Βεζητσηνοί** 102 β (ὄν Βητσηνοί).

Weis-Liebersdorf ἔκδοσις Διαδόχου Φωτικῆς 69 α β.

Βελιγράδιον Σερβίας 81 α.

Βενέτικοι, οἱ Βενετοὶ 59 α-β.

Βηρυτός περὶ τοῦ ἐν αὐτῇ θαύματος 55 α.

Βῆσσα ζ. **Βεζήτσα**.

Βιβλιογράφοι μνημονευόμενοι ἐνταῦθα: Νικηφόρος ὁ Ῥέξης ἐξ Ἠπείρου 1275 σ. 58 α. Ἰωάννης ἐν Κ/πόλει 1363 σ. 58 α. Ἰωάσαφ ἱεροδιάκονος ἐν Εἰκοσιφοινίσσῃ 1373 σ. 104-105. Ἰωάννης (ΙΔ' ἑκατ.) 65 α. Ἀναστάσιος Μπέρκος ἐν Ἰωαννίνοις (ΙΗ' ἑκ.) 79 α. Τζαρτζόμπης 1792 σ. 84 α. Δωρόθεος Σταυρουπόλεως 1807 σ. 80 α. Διονύσιος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων 1810-1836 σ. 86 α—94 β. Ἀναγνώστης διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐν Ζαγορίῳ 84 β. Νικόλαος Δημητρίου ἐκ Λαμίας 1836 σ. 85 β. Παπαστογιάννης ἐκ Στογιακόδου 1866 σ. 81 α. ζ. καὶ λ.

Βιβλιοθήκαι, ὧν μνεῖα γίνεται ἐνταῦθα: Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς 51 α-β, 105 α. Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Σερρών 61 α-β, 68 α. Ἀγιοταφικοῦ μετοχίου ἐν Κ/πόλει 68 β, 77 α. Ἑλληνικοῦ Φιλολ. Συλλόγου ἐν Κ/πόλει 78 α. Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἐν Μακεδονίᾳ 77 β, 104 α. Μονῆς Δρυάνου ἐν Ἠπείρῳ 73 β, 107 α. Ἰωάννου Βαλλίτου 68 α. Ἀθανασίου Γ. Μανούση Σιατιστέως 67 β. Δ. Μ. Σάρρου 72 α. κ. ε.

Βλαχία: Μοναστήρια Ἠπειρωτικὰ ἐν αὐτῇ 98 β. Ἐξέχοντες Ἠπειρωταὶ ἐν αὐτῇ 98 β, 99 α, 102 β. Κώδικες καὶ σημειώματα ἐνταῦθα 83 α, 84 α, 86 α. Ψωρεάρχοντες 86 α.

Βοεβόδας **Μιχαήλ ὁ Θερεϊανὸς** ζ. **Θερεϊανὸς** **Μιχαήλ**.

Vondiziano ἐν Λάρνακι: ἐπιγραφαι Κυπριακαὶ παρ' αὐτῷ 95 β.

Βουλγάρως **Εὐγενίου** Θεολογία 67 β. Ἐκδοσις Ἰωσήφ Βρυεννίου 66 β—67.

Βουλγάρων πυρπόλησις Σερρών 61 α.

Βραγκοβάγκα Μπαλάσια δόμνα εὐγενῆς Ῥουμανίς 83 α.

Βροντολόγιον 81 α.

Βρετὸς Νικόλαος Ἀργύρις πρόκριτος Ἰωαννίνων (1739) 96 β.

Βυζάντιον ζ. **Κωνσταντινούπολις**.

Γάγαρη Γ. Ἠπειρ. Ἡμερολόγιον Δαδώνη 97 β.

Γαζιώτης ἱατρὸς 85 α.

Γαλά(τι)στα Μακεδονίας 85 β.

Γασπάριος ἀρχίατρος 85 α.

Γεδεῶν ἐφημέρ. Μεγάλ. Ἐκκλησίας 52 α.

Γεδεῶν **Μανουήλ** 97 β.

Γερμανοῦ Κ/πόλεως πατρ. λόγ. εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν 54 α (ἀρ. 33), εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου 56 β (ἀρ. 80).

Γεωγραφικὰ σημῶδη ὀνόματα 81 β, 85 α-β.

Γεωργίας ἐγκύκλιος (ἐν Ἠπείρῳ) 97 β.

Γεώργιος ἅγιος: λόγος εἰς αὐτὸν 58 α.

Γεωργίου **Νικομηδείας** λόγ. εἰς τὸ εἰσιτήκεσαν 56 β.

Guardthausen ζ. **Παλαιογραφία**.

Γκιώσης **Κώστας** (Ἠπειρ.) 96 β.

Γνοῦρα ἢ **Καλόγηρος** 81 β.

Γρηγόριος Ἰωαννίνων μητρ. (1739) 96 β, 103 β.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: περὶ τῶν τοῦ βίου ὁδῶν, δίστιχα, τετράστιχα, μετὰ παραφράσεως εἰς τὴν δημῶδη 79 β.

Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου Κ/πόλεως πατρ. λόγοι: εἰς τὴν Ἁγίαν Μαρίναν 53 α, εἰς τὸν Ἁγ. Γεώργιον 58 α.

Γρηγορίου **Νεοκαισαρείας** λόγ. εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν 54 α.

Γρηγορίου **Νύσσης** λόγοι: εἰς τὴν παρεΐσθαι τῶν νηστειῶν 54 β, εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα 57 α (ἀρ. 84, 85), ἐρμηνεῖα εἰς τὸ Πάτερ ἡμῶν 74 β.

Γρηγορίου **Πάπα Ῥώμης** ἐπιστολὴ πρὸς Λέοντα τὸν Ἰσαυρον 55 α.

Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς: λόγος εἰς αὐτὸν τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τῆς τοῦ Οὐρίου γυναικὸς 55 α.

Δανιήλ Σερρών μητρ. (1651) 77 β.

Dendrino ἐν Κων/πόλει 95 α.

Δημητρακοπούλου **Α.** Προσθήκαι κλ. 106 β, 107 β.

Δημήτριος ἀργυροχόος ἐκ Καλαρρυτῶν (1790) 104 α.

Δημητρίου **Νικόλαος** ἐκ Λαμίας 85 α. ζ. **βιβλιογράφοι**.

Δημοσθένους γ' Φιλιππικοῦ ἐξήγησις ὑπὸ Οἰκονόμου Κωνσταντίνου 80 β.

- Δημόσιος** (κύρ. ὄν. καὶ ἐπών. ἐν Ἡπείρῳ ὑποκ. τοῦ Δήμος)· Δεκοδημόσιος, Πανταζῆς - 96 β.
- Δημώδη ὀνόματα** ζ. Γεωγραφικά, Μητρονυμικά, Ἱατρικῆς (ἐν λ. Ἱατροσόφια), Φυτῶν ὀνόματα, Δεξικά, Ἄσματα, καὶ τὸν κωτῶτέρω β' Πίνακα Νεοελληνικῶν λέξεων.
- Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικῆς** τῆς Ἡπείρου κεφάλαια ἑκατὸν 63 β, 68 — 71.
- Διονυσίου** ἐξ Ἀγράφων ἱερομονάχου διδασκάλου (ΙΗ' ἐκ.) ἱατρικαὶ συνταγαὶ 82 α.— χρησμοὶ ἀνεκπλήρωτοι 83 β.
- Διονυσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων** [ἢ Διονυσίου Παπαρρούση ἱερομονάχου ἐκ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου] χειρόγραφα (Φαρμακευτικῆ, Περὶ Ἀφροδισιακῶν παθῶν, Δεξικά μετ' ἀποσπασμάτων) 86 α—94 β.— βίος 87 α.
- Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ** Ἑρμηνεῖα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης 82 β.
- Δόμνα Μπαλάσια** ζ. Βραγκοβάγκα.
- Δομνίτσα Εὐφροσύνη Μουρούζη** ζ. Μουρούζη.
- Δούκας Ἀλέξιος Ε' ὁ Μούρτζουφλος** 59 α', 106 β.
- Δούκας Πέτρος** (ἐν Βλαχίᾳ) 98 β.
- Δρογριάνη** [Διογριάνη], ἢ Πολυανῆ 81 β.
- Δρυάνου μονῆ** ἐν Ἡπείρῳ (ἐν κώδ. Τριάνο) σ. 73 β, 107 α.
- Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου** ἐπίσκοπος Ῥαφαήλ (1733) 104 α.
- Δωροθέου Μονεμβασίας ἢ Ψευδοδωροθέου** Χρονογράφος σ. 58 β. κ. ἐ. Ἡ κατ' αὐτὸν ἄλλωσις τῆς Κων/πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων 59 α.— Διαδόθμισις τῶν Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου 69 α.— Ἐκδόσεις καὶ κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ 60 β, 106 β.
- Δωροθέου τοῦ ὁσίου** περὶ νηστείας 54 β.
- Δωροθέου Σταυρουπόλεως** (1807) μεγαλυνάρια 80 α.
- Ἐδεσσα** ζ. Ἀγθαρος.
- Ἐγκόλπια** πολυμιγῆς 81 α. ἕτερον 85 α.
- Ἐθίμου** δημοσίας πυρᾶς κατὰ τὸ Πάσχα κατάργησις ἐν Ἡπείρῳ (1780) 102 α.
- Εἰκοσιφοινίσσης** (ἢ Κοσ(ι)νίτσας) μονῆς κώδικες 77 β, 104—105.
- Ἐκκλησία** διάλεξις περὶ αὐτῆς 74 β. ζ. Μεγάλη Ἐκκλησία.
- Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου** Κωνσταντινουπόλεως κώδιξ (ἀρ. 10) 78 α.— Περιδικὸν 77 α, 87 α, 97 β, 105 β.
- Ἐμὴν πασᾶς** Γεν. Διοικητῆς Ἡπείρου, Θεσσαλίας, Ἀδριανουπόλεως [1830—1840] 98 α, 99 α.
- Ἐπιγράμματα ἔμμετρα**: Νικηφόρου τοῦ Ῥόξη (1275) σ. 62 α.— Ἰωάννου (ΙΔ' ἐκ.) 65 α.— Ἰωάννου (1363) οἱ ἕξ πρώτοι στίχοι 58 α (σειρὰ 24—30).— Βιβλιογράφων ἐν τέλει χειρογράφων 68 β.— Ν. Λογάδου 68 α.— Ἀναστ. Μπέρκου 79 α.— Π. Ἀγγελάτου ἐπιτύμβιον 96 α.— Εἰς Ζώην Καπλάνην 98 α.
- Ἐπιγραφαὶ** 96 α, 102 β.—104.
- Ἐπιφανίου Κύπρου** λόγος εἰς τὴν ταφήν τοῦ Κυρίου 56 β.
- Ἐπιάνησος** ζ. Ἰόνιος Πολιτεία.
- Εὐαγγελικοὶ κώδικες** σ. 58 β, 59 α. 64 β, 72 α—73 β, 85 β, 101 β, 104 α—β.
- Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου** λόγοι εἰς αὐτὸν 53 β (ἀρ. 29), 54 α (ἀρ. 30, 31, 32, 33).
- Εὐδοκίμου τοῦ ὁσίου** βίος 52 β.
- Εὐρίπου** ἐκκλησία 60 β.
- Εὐχολόγιον** 78 β, 80 α.
- Εὐωδίου** μαρτύριον τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα δύο μαρτύρων 53 β.
- Ἐφραὶμ Σύρου** λόγοι· εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου 54 β. Εἰς πατέρας τελειωθέντας (αὐτόθι ἀρ. 48, 49). Εἰς τὴν πόρνην 56 β. Περὶ τῆς ἀναστάσεως 73 α.
- Ζαβείρας Γ.** σ. 60 β, 77 β.
- Ζαγόριον** τῆς Ἡπείρου· σ. 72 α β, 76 β, 77 α, 84 β, 87 α, 96 β, 97 α β, 98, 101 α, 102 β, 108 β.
- Ζακχαῖος**· λόγος εἰς αὐτὸν 57 α.
- Ζαφείρως υἱὸς** (Ἡπειρ.) 84 α, 95 β.
- Ζιμπουλοῦς υἱὸς** (Κυπρ.) 95 β.
- ΖυγουροΝίτσο** (Ἡπειρ.) 96 β.
- Zugie M.** 69 β.
- Ζωγραφικῆ**· συνταγαὶ πρὸς παράστασιν χαρακτῆρων 82 β.—ἀγιογραφίαι ἢ ἱστορίαι 102 β, 103, 104 β.—κοσμῆματα 58 β, 75 β.
- Ζωγράφοι ἀναφερόμενοι ἐνταῦθα**: (Ἐν Ἀθῶν) Πανσέληνος σ. 82 α.— (Ἐν Ἡπείρῳ:) Μιχαὴλ καὶ Κωνσταντῖνος ἐκ Λιανοτοπίου (1620) σ. 103 α.—Μιχαὴλ ἐκ Καστορίας (1619) σ. 103 α.—Εὐστάθιος καὶ Νικόλαος (1739) σ. 103 β.—(Ἐν Βουκουρεστίῳ:) Ἀθηναῖος σ. 83 α.—Κωνσταντῖνος (1766) αὐτόθι.
- Ζώδια**· τίνες τόπους «ὀρίζει τὸ καθέν» 81 α.
- Ἡλία Ἐκδίκου** α) ἀνθολόγιον γνωμικῶν. β) περὶ προσευχῆς. γ) κεφάλαια γνωστικά. δ) κεφ. πρακτικὰ καὶ θεωρητικὰ 64 α.

Ἡλίας ὁ προφήτης ἀδήλου ὑπόμνημα εἰς αὐτὸν 52 β.

Ἡλιοῦ τοῦ προφήτου μονῆς ἐν Βήσση, ἅγια λείψανα, ἐπιγραφαὶ καὶ ἀνάγλυφο. εἰκόνες ἐπὶ τῆς θήκης αὐτῶν 104 α-β.

Ἡμμανουὴλ Φεηγόρος [= Ἐμμανουὴλ Θεηγόρος] ἱερεὺς ἐν Ἡπειρῷ (1412) σ. 102 β.

Ἡπειρος 62 α, 72 α, β. — Ἡπειρωτικαὶ δημῶδεις λέξεις 84 α, β καὶ ἐν τοῖς Λεξικ. Διονυσίου 87 β—94 β, 96 β—97 β.—Διοικητικὰ 98 α.—**Ἡπειρωτικὸν ἀρχεῖον** 96 α—100 β.—σφραγὶς **Ἡπειρωτῶν** 100 β. πρὸς καὶ **Ἰωάννινα Ζαγόριον, Βῆσσα, Μονοδένδριον, Μοναί, Ζωγράφοι, Ἀρχιερεῖς, Βιβλιογράφοι, Καλαρρυτιῶται.**

Ἡρακλείου ἐν Ἰταλίᾳ περιγραφή σ. 80 β.

Ἡσαΐου ἀββᾶ περὶ ἀσκήσεως καὶ ἡσυχίας 64 α.

Ἡσυχίου πρεσβυτέρου λόγοι: πρὸς Θεόδουλον.— ἑκατοντὰς 6' 63 α.

Θεοδωρόθερος (= Θεόδωρος Θέρου, Ἡπειρώτης, εἰ μὴ Θεοδωρόθεος) 103 β.

Θεόδωρος ναύκληρος 55 α.

Θεοδώρου Τήρωνος ἐορτασμοὶ 55 α.

Θεοδώρου ἡγουμένου τῶν Στουδίου λόγοι εἰς τὴν σταυροπροσκύνησιν 55 β.

Θεοκλήτου ἀρχιμανδρίτου συνταγὴ 81 β.

Θεοτόκος ἀδήλου λόγος περὶ τῆς ἀνατροφῆς, συλλήψεως, κοιμήσεως, ἐσθῆτος αὐτῆς κτλ. 52 β.—θαύμα κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ Περσῶν καὶ Βαρθάρων 55 β.—ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τῆς εἰκόνης... Θεοτόκου τῆς Ῥωμαίας 55 α.

Θερεϊανὸς Μιχαὴλ βοεβόδας (1412) Ἡπειρώτης 102 β.

Θερεϊανὸς (1598) Ἡπειρώτης 104 α.

Θεσσαλονίκη 95 β. ζ. **Ἀσάνης.**

Ἰατροσόφια 81 β—82 α, 84 β—85 α, 94 α.

Ἰταλίου Κύπρου κώδιξ 75 α.

Ἰδιόγραφα (προικοσύμφωνα, διαθήκαι, πωλητήρια, χρεωστικά) καὶ ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ ἐξ Ἡπειροῦ 96 β, 98 β, 99 α.—ἐκ Κύπρου 95 α—β.

Ἰερόθεος Ἰωαννίνων μητροπολ. (1728) 103 β.

Ἰερόθεος πρόκριτος Βήσσης (1734) 103 α.

Ἰόνιος Πολιτεία Ἀρχεῖον τοῦ ἐν Κύπρῳ Γεν. Προξένου αὐτῆς Π. Ἀγγελάτου (1801—1811) 94 β—95 α.

Ἰούδα προδοσία λόγος εἰς αὐτὴν τοῦ Χρυσοστόμου 56 β.

Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου ἐπιστολαὶ μετὰ παραφράσεως εἰς τὴν δημῶδη 79 β.

Ἰσμαὴλ ἄθλησις 52 β.

Ἰωκείμ Β' Κ/πόλεως πατριάρχου ἰδιωτικὰ γράμματτα ἐξ Ἰωαννίνων, ἐκ Λαύρας, ἐκ Κ/πόλεως 99 α.

Ἰωάννης ἀντιγραφεὺς εὐαγγελικοῦ κώδικος (ΙΔ' ἐκ.) 65 α.

Ἰωάννης ἀντιγραφεὺς κώδικος λόγων ἁγίων Πατέρων (1363 ἐν Κ/πόλει) 58 α.

Ἰωάννης Γλυκὺς (1319) πατρ. Κ/πόλεως 60 β.

Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἀδήλου λόγος εἰς αὐτὸν 53 α.—περὶ τῆς α', β' καὶ γ' εὐρέσεως τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ 53 β.—λείψανον ἐκ τῆς τιμίας αὐτοῦ κεφαλῆς 104 β.—μονὴ αὐτοῦ ἐν Ζαγορίῳ ζ. **Ρογκοβόν.**

Ἰωάννινα Ἐπισκοπὴ Νευπάκτου 60 α.—Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος συντάσσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐνταῦθα 77 α, β.—Μητροπολίται Ἰωαννίνων ζ. **Ἀρχιερεῖς.**—Πρόκριτοι Ἰωαννίται 80 α, 96 β, 97, 98, 99.—Κατάστιχον τοῦ 1800 σ. 96 β. ζ. καὶ **Ἡπειρος.**

Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ λόγος περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων 54 α.

Ἰωάννου Θεσσαλονίκης λόγ. τῆ β' Κυριακῆ τῶν μυσφορῶν 52 α.

Ἰωάννου Καρπάθου κεφάλαια ἐκλογῆς 63 α.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λόγοι διάφοροι ἐν τῷ ἐν σελ. 51—58 κώδικι: σ. 52 (ἀρ. 2), σ. 53 (ἀρ. 22, 24, 29), σ. 54 (ἀρ. 31, 34, 35, 36, 37, 39, 43), σ. 55 (ἀρ. 50, 57, 58, 59, 60, 64), σ. 56 (ἀρ. 67, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 78, 82), σ. 57 (ἀρ. 87, 88, 89, 90, 92, 93, 95, 96, 98) σ. 58 (ἀρ. 101, 102, 103).

Ἰωάννου Νικολ. ἐπιστολὴ ἐκ Θεσσαλονίκης (1813) 95 β.

Ἰωάννου Σταῦρος πρόκριτος Ἰωαννίνων (1739) 96 β.

Ἰωαννοῦττος (ἢ **Νοῦττος**) **Ἀλέξιος** σύμβουλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, προεστὴς Ζαγορίου (1808), 97 α.

Ἰωάσαφ ἱεροδιάκονος βιβλιογράφος ἐν Ἀθῶν (1373) 105 α—β.

Ἰωνᾶς ὁ προφήτης λόγος εἰς αὐτὸν 56 α.

Ἰωσήπου λόγος εἰς τοὺς ἁγίους Μακκαδαίους 52 β.

Ἰωσήφ ἀπὸ Ἀριμθαίας: λόγος εἰς αὐτὸν Ἐπιφανίου Κύπρου 56 β.

Ἰωσήφ Βρυσενίου Ὀμιλίαι διάφοροι καὶ ἀντιπαραβολὴ αὐτῶν πρὸς τὴν ἑκδοσιν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου 66 β—67 β.

- Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης** λόγος εἰς τὸν τίμιον Σταυρὸν 55 β.
- Καλαρρυτιῶται ἀργυροχόοι** ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Δημήτριος (1790) σ. 104 α.
- Καλενδερῆ** ἢ Παλαιόπολις 81 β.
- Καλλιάρχης Ἀντώνιος** μέγας μπάνος ἐν Βλαχίᾳ 81 β.
- Καλλίνικος Ε'** Κ/πόλεως πατριάρχης (1801—1806, 1808—1809) σ. 52 α.
- Καλλινίκου** μεγαλομάρτυρος μαρτύριον ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Καλλινίκου Ἰωαννίνων** μητρ. (1647) ἐπιστολαὶ 96 β.
- Καλόγηρος, Γνοῦρα** 81 β.
- Καπλάνη Ζώη** κληροδοτήματα 98 α.
- Καραμπογδανία** ἤτοι Μολδαυία 81 β.
- Καρνανία** ἤγουν Ἄρτα 81 β.
- Κάρολος** ὁ δευτὸς Ἡπειροῦ (1412) σ. 102 β.
- Καροῦζος** ἱππότης ἐν Ὀδησσῷ (1822) 100 β.
- Καρπότη** ἤγουν τὸ σύνορον τῆς Κύπρου (Καρπασία) 81 β.
- Calafago** ἐν Κ/πόλει 95 α.
- Καιτώπη** ἢ Κασσιώπη 81 β.
- Κατωμαχαλιῖτες** (οἱ τοῦ κάτω μαχαλᾶ τῆς Βήσσης κάτοικοι. πρβλ. καὶ Μεσιομαχαλιῖτες, Ἀπανωμαχαλιῖτες) 97 α.
- Κεκοιμημένοι** λόγος περὶ αὐτῶν I. Δαμασκηνοῦ 54 α.
- Κεραμεὺς Παπαδόπουλος Ἀθ.** 51 α, 77 α—β, 78 α, 82 β, 105 α.
- Κεφαλλονία** (Κεφαλληνία) 81 β.
- Ciceronis Timaeus** 79 α.
- Κλονάρη Χριστοδοῦλου** ἐπιστολὴ 99 α.
- Κομνηνῆς Αἰκ.** βασιλίσσης εὐαγγέλιον 51 β.
- Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Πα' αἰολόγος** κράτιστος ἀναξ Ῥωμαίων 62 α.
- Κόνιαρις Χριστέδ.** (1808) γραμματεὺς τῆς ἐπιστασίας Ζαγορίου 97 α.
- Κράπαν, Κάρπατον** 81 β.
- Κρομμύδας Γ.** 86 β, 87 α—β, 88 α, 107 β.
- Κρουμβάχερ** 60 β, 66 β, 67 β, 82 α, 83 α.
- Κρυπτογραφία** 65 α. κλεις αὐτῆς 82 α.
- Κύπρου** ἐπιγραφαὶ ἀρχαῖαι 95 β.—Ἀμμοχώστου ἄλωσις κατὰ (Ψευδο)Δωρόθεον 60 β.—Προξενείου τῆς Ἰονίου πολιτείας ἀρχεῖα.—Ἰδιόγραφα καὶ ἐπιστολαὶ 95.—Χρονικὰ σημειώματα 96 α.—Κυπριανὸς ἀρχιεπίσκοπος 95 α.
- Κυριακὴ καινὴ** λόγοι εἰς αὐτήν: Χρυσοστόμου 52 α.—Ἀθανασίου 87 α.
- Κύριλλος Δρύστρας** μητρ. (1822) 100 α.
- Κυρίλλου Ἱεροσολύμων** λόγ. εἰς τὴν ὑπαναντὴν 53 β.
- Κυρίλλου Λουκάρεως** ἐπιστολαὶ ἐξ Αἰγύπτου περὶ Μαξίμου Πελοποννησίου 78 α.
- Κυρ-Δάζος** ἔξαρχος ἐν Ἡπειρῷ (1647) 96 β.—ΠαπαΚυρλάζος (1739) ἱερεὺς 103 β.
- Κύρου καὶ Ἰωάννου** μαρτύριον ὑπὸ ἀδήλου 53 α.
- Κωδικογράφοι ζ. Βιβλιογράφοι.**
- Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας** μερικὴ διήγησις τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπὸ ἀδήλου 57 β. **Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης** βίος ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Κωνσταντινουπόλεως** πολιορκία ὑπὸ Περσῶν καὶ Βαρβάρων 55 β.—ἄλωσις ὑπὸ τῶν Λατίνων 59 α.—τοῦ παλατίου τὰ ὄψφικια 66 α.—Χαλκοπρατεῖα, Ἀντιφωνήτης 55 α.—διωγμὸς (1821) 100 α.—ἐπιστολαὶ ἐξ αὐτῆς 95 α, β.—δίσιχα δημῶδη 85 α.—ζ. καὶ Ἁγία Σοφία, Ἀγιοταφικὸν μετόχιον, Ἑλλην. Φιλολ. Σύλλογος, Μεγάλη Ἐκκλησία, Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, Πατριάρχαι.
- Δάζαινας Μιχαήλης** (Ἡπειρ.) 97 β, 95 β.
- Δάζαρος ὁ πτωχός** λόγος εἰς αὐτὸν τοῦ Χρυσοστόμου 56 α.
- Δά'αρος ὁ τετραήμερος** λόγος εἰς αὐτὸν Ἀνδρέου Κρήτης 56 α.
- Δακεδαιμόνια** ἢ Δακεδαίμων 60 β.
- Δαμπρίδου Ἰωάννου** ἱατροῦ, ἐξ Ἄνω Σουδενῶν τοῦ Ζαγορίου, Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα 96 β, 97 α, β, 98 β, 101 α, 102 β, 107 β.
- Δαμπρινὸς Κωνσταντῖνος** μέγας σπαθάρις (1740) πενθερὸς τοῦ ἀδήλου γράψαντος τὸ ἐν σελ. 81 (ἀρ. 15) πολυμιγὲς ἐγκόλπιον ἐν Βλαχίᾳ 83 α.
- Δάμπρος Σπ. Π.** 60 β, 68 β, 77 α, 82 β, 95 β, 97 β, 106 β, 107 β.
- Δαρνάκου** (Κύπρου)=Δάρνακος 95 β.
- Δείψανα ἄγια** 59 α, 104 α.
- Δέκας Γεώργιος** Ἡπειρώτης μέγας ποστέλνικος (1626) σ. 101 β, 102 α—β.—ἔτερος ἀπόγονος αὐτοῦ (1720) 103 β.
- Δελίδης Κωνστ.** 103 β.
- Δέκος** ὑποκρ. τοῦ Ἀλέξιου (ὡς καὶ τὸ προηγούμενον Δέκας) ὄνομα ἐν Ἡπειρῷ 96 β. (καὶ ἐπώνυμον ἐξ οὗ Δελίδης). ζ. Δημόσιος.
- Δεξικὰ νεοελληνικὰ** 66 α, 94 β.
- Δεοντίου** πρεσβ. Κ/πόλεως ὁμιλία εἰς τὴν

- Μεσοπεντηκοστήν καὶ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸν κ.λ. 57 α.
- Δευκόχειλος κόμης**, πρεσβευτῆς ἐν Κ/πόλει τῆς Ἰονίου πολιτείας (Conte Lefcochilo inviato) 95 α.
- Δέων Ἰσαυρος**: ἐπιστολὴ πρὸς αὐτὸν Γρηγορίου πάπα Ῥώμης 55 α.
- Διαρίκουφ** ἢ Διαρίγκοδη Μακεδονίας 85 β.
- Διασκοβέτσι** τῆς Ἠπείρου 84 β, 97 β.
- Διβανίου** πρεσβευτικὸς πρὸς Τρῶας μετὰ δημῶδους παραφράσεως 79 β, 80 β.
- Δινοτόπι** τῆς Ἠπείρου 103 α.
- Δογάδου Νικολάου** ἐπίγραμμα 68 α.
- Δογικὴ** ὑπὸ ἀδελφου 80 β.
- Δοῖζοῦς Ἀγγελάτου** ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα 76 α.
- Δοῦψκο** (= Δούτσικον τῆς Ἠπείρου) 104 β.
- Δυσίου** λόγων ἐξήγησις. Κατὰ Ἐρατοσθένους ὑπὸ Οἰκονόμου Κωνσταντίνου [τοῦ ἐξ Οἰκονόμων].— Ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ὑπὸ ἀδελφου 80 β.
- Μακαρίου** λόγων κεφάλαια ρν' 64 α.
- Μακεδονίας** ὀνόματα δημῶδη πόλεων καὶ κωμῶν 85 β.—ζ. **Εἰκοσιφοινίσσης μονή, Θεσσαλονίκη, Νάουσα, Σιατιστεύς.**
- Μακρῆς Δημ.** (1739) Ἰωαννίτης 96 β.
- Μαλαξοῦ Μανουὴλ** Νομοκάνων, ἐν ᾧ καὶ τὰ **ὄφρνια τοῦ παλατίου**, κατ' ἀντιβολήν πρὸς τὸν ἐν ἐπιμέτρῳ τῶν ἔργων τοῦ Κωδινού, ἐν Patrol. Migne, κατάλογον 66 α-β.
- Μανναδένδρι Μανναδενδρίτες** ζ. **Μονοδένδρι(ον).**
- Μανδῆλιον ἄγιον** ζ. **Αὔγαρος,**
- Μανουὴλ, Σαβὲλ καὶ Ἰσμαὴλ** ἀθλησις ὑπὸ ἀδελφου 52 β.
- Μανούση Ἀθ. Γ.** Σιατιστέως κώδιξ 67 β.
- Μανταλᾶ Κοιτοπούλα** (Ἠπειρ.) 86 β.
- Μαξίμου** ὁμολογητοῦ συγγραφαὶ 64 α—β.
- Μαξίμου Πελοποννησίου καὶ Στουδίτου** Ὁμιλίαι: Πρόλογος αὐτῶν 75 α—76 β. Διάφορα ἀντίγραφα τῶν λόγων αὐτοῦ 77 α—β, 107 α. Ἔτεροι λόγοι: Περὶ τῶν μαντευομένων, Σηλητευτικὸς κατὰ Διονυσίου, Περὶ τῶν πολλὰ λυπομένων 77 β. Πληροφορίαι περὶ Μαξίμου καὶ διατριβὴ αὐτοῦ ἐν Ἰωαννίσις 77 β—78 α. Κυρίλλου Λουκάρεως ἐπιστολαὶ περὶ αὐτοῦ 87 α—β.
- Μαξίμου Πλανούδη** βίος Αἰσώπου 61 α.
- Μαρίας Αἰγυπτίας** βίος ὑπὸ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων 55 β.
- Μαρῖνης ἁγίας** βίος ὑπὸ Γρηγ. Κυπρίου 53 α.
- Μαρῖνος Γεώργ.** (1790) πρόκριτος ἐκ Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου 104 α.
- Marinovich** 108 β, 95 α.
- Μαρούδας Σιαμάτις** Κύπριος (1598) 75 α.
- Μαρθαῖος** μέγας ἀρχιμανδρ. (1687) 52 α.
- Μάτσακας** (Ἠπειρ. ἐπώνυμ.) 97 β.
- Μέγα Ῥέμα** (Κ/πολεως) 85 α.
- Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς** κώδικες σ. 51—61, 105—106.— ἡ παλαιὰ αὐτῆς σφραγὶς τοῦ 1804 σ. 105 α.
- Μεγάλης Ἐκκλησίας** Κ/πόλεως κώδιξ τοῦ 1363 (πιθανῶς ἐκ τῆς Ἁγίας Σοφίας προερχόμενος) 52 α.—θαυμα ἐν τῷ φρέατι αὐτῆς 55 α.— διαβάθμισις τῶν Μητροπόλεων ἐπὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου 60 α.— ἀρχιμανδρῆται 52 α.—ζ. **Ἀρχιερεῖς, Πατριάρχαι.**
- Μεθόδιου Πατάρων** λόγ. εἰς τὴν ὑπαπαντήν 53 β.
- Μελένικὸς** δ 60 α.
- Μελετιου Πηγᾶ** πατρ. Ἀλεξανδρείας ἐγκώμιον ὑπὸ Μαξίμου Πελοποννησίου 76 α.
- Μελετιου Ἀντιοχείας** ἐγκώμιον ὑπὸ Χρυσσοστόμου 53 β.
- Μέλη ἐκκλησιαστικὰ** 62 α.
- Μενάξδος Σῆμος** 95 β.
- Μεσιομαχαλιτες** ζ. **Κατωμαχαλιτες.**
- Μεχμέτ Ῥεσήτ** πασᾶς Γεν. Διαικ. Ἠπείρου (1830, 98 α.
- Μηνᾶ ἁγίου** Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐν Ζαγορίῳ 104 β.— Μονὴ καὶ ἐπιγραφαὶ ἐν Μονοδενδρίῳ 183 α.— Ναὸς ἐν Ναούσῃ 67 β.
- Μηνὸς (ἁγίου)** = Μηνᾶ 103 α.
- Μητροπόλεων** τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου διαβάθμισις ἐπὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου ζ. **Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.**
- Μητροπολίται** ζ. **Ἀρχιερεῖς.**
- Μητρωνυμικὰ ὀνόματα** 95 β.
- Migne Patrologia** 59, 60 α, 66 α, 63 β.
- Μιλδς** (1822 ἐν Ὁδησσῷ) 100 β.
- Μίσσιος Μιχαὴλ** πρόκριτος Ἰωαννίνων 96 β.
- Μισολέγγι**, Μεσολόγγιον 97 α.
- Μιχαὴλ ζωγράφος** ζ. **Ζωγράφοι.**
- Μιχαῆλος** ἐκκλησιαρχῆς (Κ/πόλ. 1608) 78 α.
- Μιχογερολάζος** (= Μιχαὴλ Γερολάζος Ἠπειρώτης 1728) 103 β.
- Μοθώνη—Μεθώνη** 81 β.
- Μοναί** νήσου Πρώτης ἐν Κ/πόλει 61 β.— Εἰκοσιφοινίσσης (Κοσινίτσης) ζ. λ.— **Ἐν Ἠπείρῳ:** Νήσου Ἰωαννίνων, Στύλου καὶ Δίθρεως 78 α.— Ἰωάννου Προδρέμου ἐν Ῥογκοβῷ 105 α.— Δρυάνου ζ. λ.—

- Βήσσης Ἡπίρου: Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου 96 α—β, 103 β, 104 α.—Ἁγίας Παρασκευῆς 102 β.—Ἁγίου Μηνᾶ 103 α.—Προφήτου Ἡλιοῦ 104 α.—Ἐν Βλαχία: Ἁγίων Πάντων 83 β. (Ἡπειρωτικαὶ ἐκε) Σαραντάριον, Μίσλα, Ἁγιος Ἰωάννης 98 β.—ζ. καὶ Ἀγιοταφικοῦ μετοχίου.
- Μονοδένδρι(ον) ἢ Μανναδένδρι Ζαγορίου** 97 α—β, 101 α, 103 α.—διδάσκαλοι αὐτοῦ (1805) 87 α, 107 β.—(1832) 93 α.—ζ. Ἡπειρος, Ζαγόριον.
- Μόσχοβος** ἰατρὸς (1765) 82 α.
- Μουρούζη** δομνίτισα Εὐφροσύνη 99 α, 100 α.
- Μουρούζης Κωνσταντῖνος** πρίγκιψ 100 α.
- Μούριζουφλος** ζ. Δοίκας Ἀλέξιος.
- Μπαζάκας Θ.** (Ἡπειρ.) 97 α.
- Μπέρκος Ἀνασιάσιος** Ἰωαννίτης (ΙΗ' ἐκ.) κωδικογράφος 79 α, 80 α.
- Μυστακίδης Β. Α.** 77 β.
- Μυστικοῦ** λόγος 62 β.
- Ναούσης** Μακεδονίας ναοῦ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ κώδιξ Ἰωσ. Βρυεννίου 67 β.
- Ναπολέοντος μεγάλου** «χαρὲς τοῦ γάμου» 35 α.
- Νασούφης Ὀσμάνους Δίτρας** (Ὄθωμ. Κύπριος 108 β, 95 β.
- Ναρον** (ἐν Κ/πόλει) 95 α.
- Ναυπλου** διάγραμμα (1830) καὶ πολιτικαὶ ἐξ αὐτοῦ εἰδήσεις 95 β.
- Νείλου** (ἀδδα) κεφάλαια δι'ἀφορα 63 β.
- Νεκταρίου** Κ/πόλεως πατρ. λογ. περὶ ἁγ. Θεοδώρου 55 α.
- Νεόφυτος Ἰωαννίνων** μητρ. 1619) 103 α.
- Νεόφυτος Β'** Κ/πόλεως πατρ. (1608) 78 α.
- Νεόφυτος** Οὐγγροβλαχίας μητροπ. (1848) 98 β (Ζ' 1).
- Νηστειῶν** λόγοι: σ. 54 (ἀρ. 42, 43, 44, 45, 46, 47) σ. 55 (ἀρ. 51, 56).
- Νικαίας** σύνοδος 57 β.
- Νικηφόρος ὁ Ῥόξης** ζ. Βιβλιογράφοι.
- Νικόβου** ὄς Παναγιώδωρος (ἐν Ὁδησσῶ 1822) 100 β.
- Νικόδημος** ἀρχιμανδρ. Μεγάλης Ἐκκλησίας (1768) 52 α.
- Νικόδημος** μοναχὸς ἀνεγείρει (1749) τὴν μονὴν Ῥογκοβοῦ τῆς Ἡπίρου 104 β.
- Νικολαΐδου Σάββα** Κυπρίου ἐπιστολαὶ 95 α.
- Νικόλαος** ἀργυροχόος ζ. Κα'αργυριῶται.
- Νικόλαος** ζωγράφος Ἡπειρώτ. ζ. Ζωγράφοι.
- Νῆτσος** (Ἡπειρ. ὑποκ. τοῦ Νικόλαος) 96 β.
- Νιχώρι**, τὸ Νεοχώριον τοῦ Βοσπόρου 85 α.
- Νοτάριος** ζ. Πατρικιος.
- Νοῦτσος Ἀλέξιος** ζ. Ἰωαννοῦτσος.
- Ντζουβάννης Ζαχαρίας** 95 α.
- Οἰκονόμου Κωνσταντῖνου** τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ὡς διδασκάλου Σμύρνης ἐξήγησις τοῦ κατ' Ἐρατοσθένους λόγου καὶ τοῦ γ' Φιλιππικοῦ τοῦ Δημοσθένους 80 β.—Διατριβὴ ἐν Ὁδησσῶ (1822) 100 α.—Βιογραφικὸν σχεδίασμα Α. Στούρτζα 99 α.
- Οἰκονόμου Χρ.** προεστῶς Ζαγορίου 97 α.
- Ὄνειρα** 81 α, 74 α.
- Ὄνόματα** κύρια Ἁγ. Γραφῆς ἐρμηνευόμενα 74 α.—ζ. Μητρωνυμικά, Δημῶδη.
- Ὄνουφριου** μοναχοῦ βίος ζ. Παφνούτιος.
- Οὐρανίου τόξου** ἐρμηνεῖα 81 α.
- Παλαιογραφία** Ε. Θόμφωνος μεταφρ. Σ. Λάμπρου 82 β.—V. Qardthausen ἐκδ. α' καὶ β' 68 β, 82 β.
- Παλατινὸς** (ἐν Ὁδησσῶ 1822) 100 β.
- Παλατιοῦ ὀφφίλια** ζ. Κωνσταντινούπολις.
- Παντελεήμονος** ἁγίου μαρτύριον ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Πάντος** κύρ ὄν. Ἡπειρ. (ἐκ τῶν Ἁγ. Πάντων).
- Πανώλους** φάρμακον (ἱπποῦρις βεδρασμένη μετὰ γάλακτος) ἐν Ἀλθανιτοχωρίῳ (Χρυσουπόλεως 90 β.—ἐπιδημία ἐν Ἰωαννίνοις (1761) 96 β.
- Παπαγεωργίου Π. Ν.** 51 β, 65 β, 66 β, 67 β, 68 β.
- ΠαπαΔῆμος** (Ἡπειρ. 1728) 103 β.
- Παπαδόπουλος** Κεραμεὺς ζ. Κεραμεῦς.
- Παπάξογλου Ἀ'έξιος** (Ἡπειρώτης) 97 α.
- ΠαπαΖώης Μιχ.** διδάσκ. Μονοδενδρίου 98 α.
- ΠαπαΠάντος** (1728) 103 β. ζ. Πάντος.
- ΠαπαΣτογιάννης** ἐκ Στογιακόδου Μακεδονίας, γράψας σλαυομακεδονιστὶ συναξάριον (1866) Παρασκευῆς τῆς νέας 81 α.
- Παρανίκας Ματθαῖος** 87 α.
- Παρασκευῆς ἁγίας** ἐν Βήσση ζ. Μοναί.
- Παρασκευῆς τῆς νέας** (14 Ὀκτωβρίου) συναξάριον ζ. Παπαστογιάννης.
- Παρένιζο—Πάρενξος** 81 β.
- Παρλαπᾶς Χ.** προεστῶς Ζαγορίου 97 β.
- Πάσχα**: λόγοι εἰς αὐτὸ 56 β—57 (ἀρ. 82, 83, 84, 85).
- Πασχάλια** 74 β, 102 α.
- Πασχίδης Θωμᾶς** 77 β.
- Πατριάρχαι** περὶ ὧν γίνεταί λόγος: Ἄνθιμος Δ', Ἰωακείμ Β', Ἰωάννης Γλυκὺς, Καλλίνικος Ε', Κύριλλος Λούκαρις, Μελέτιος Πηγᾶς, Νεόφυτος Β', Σίλβεστρος Ἀντιοχείας. ζ. λ.

- Πατρίκιος καὶ Νοτιάριος** ἀδήλου λόγος περὶ αὐτῶν 55 α.
- Πάσσαλος Σταυρινός** (Κύπριος) 75 α.
- Παφνουτίου** μοναχοῦ Ὀνουφρίου βίος 53 α.
- Πελοποννησιώτης Μάξιμος** 77 β.
- Πελόπου νήσος** ἢ Πελοπόννησος 62 α.
- Πεντηκοστῆς** λόγοι 57 β (ἀρ. 98, 100), 58 (ἀρ. 101, 102).
- Περσιάνης** (ἐν Ὁδησσῷ 1822) 100 β.
- Περσῶν καὶ Βαρβάρων** πολιορκία Κ/πόλεως ζ. **Κωνσταντινούπολις.**
- Πεικόβδεν δεδικλερί** = Ἁγία Παρασκευὴ 81 α.
- Πέτρου καὶ Παύλου** τῶν ἀποστόλων βίος κ.τ.λ. ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Πλανῆται** «ποῖα ματέμια (μέταλλα) ὀρίζουν» 82 α.
- Πλάτωνος Τιμαίου** σχόλια (1550) 79 α.
- Πολίτου Ν. Γ.** Παραδόσεις 60 α.
- Πολύυρος** ὁ Πολύγυρος τῆς Μακεδονίας 85 β.
- Πουούκτερε** τὸ Μπουγιούκτερε (Βαθυρράαζ) τοῦ Βοσπόρου 85 β.
- Preger** 60 β.
- Πριμικηρίου Δημήτριος** (ΙΔ' ἐκ.) δαπανᾷ πρὸς γραφὴν κώδικος 65 β.
- Προικῶν** «στίμια» καὶ περιοριστικὰ μέτρα ἐν Ζαγορίῳ 97 β.
- Προκοπιανή—Προκόπια** 81 β.
- Προκοπίου** ἀγ. μαρτύριον ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Προκοπίου** Σπυρίδων καὶ Ξενοφῶν ἀξιωματικῶν ἐν Ῥωσίᾳ (1822) 100 β.
- Πρώτης** νήσου μονὴ ζ. **Μοναί.**
- Ῥαδβ** ἱστορία ὑπὸ Χρυσοστόμου 55 β.
- Ῥαβενίων ἐπάνω Ἡπειρ.** διδάσκαλος 84 β.
- Ῥαδόβολη** (Ζαγορίου ὄρος) ἐκδρομὴ εἰς αὐτὴν τοῦ Ἁλῆ πασσᾶ 96 β.
- Rasis D'** (ἐν Κ/πόλει) 96 α.
- Ῥάζος Γρηγορέσκος** μεγ. πιττάρης ἐν Βλαχίᾳ (1750) 83 α.
- Ῥαφαήλ Δρυϊνουπόλεως** ἐπίσκ. (1733) 104 α.
- Ῥέσσος Ἰωάν.** (1739) πρόκριτος ἐν Ἰωαννίνοις Ζαγορήσιος 96 β.
- Ῥητορικὴ** ἀδήλου 68 α.
- Ῥίζος** ὄν. καὶ ἐπώνυμον Ἡπειρ. 96 β.
- Ῥογκοβόν** ζ. **Μοναί.**
- Ῥόξης Νικηφόρος** ζ. **Βιβλιογράφοι.**
- Ῥούσου Κοσμᾶ** (Κυπρίου) ἐπιστολὴ ἐκ Κ/πόλεως (1803) 95 β.
- Ῥωδιάδα** = Ἡρωδιάδα 74 α.
- Ῥωμαία Θεοτόκος** ἐν Κ/πόλει 55 α.
- Ῥωμαίων εὐθδέτων(;) ἢ ἀθλίων ἢ εὐτελῶν** 62 α, 106 β. — παθήματα 59 α.
- Ῥωμανησίας** μαρτύριον 57 β.
- Ῥώσaina** (Ἡπειρ. σύζυγος Ῥώσιου) 98 α.
- Ῥωσέτος Ματθ.** μεγ. βεσιτάρης ἐν Βλαχίᾳ (1755) 83 β.
- Ῥωσία** = ἀρκούδα. φόβος ἐξ αὐτῆς (1813) 95 β.
- Σαβέλ** ἀθλησις ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Σάθας Κ.** 60 β, 107 β.
- Σακελλάριος** ἐν Βήσση (1532) 102 β.
- Σακελλαρίου Α.** Κυπριακὰ 96 α.
- Σακελλαρίου Πανταζῆς** ἐκ Μονοδενδρίου πρᾶσσις Ζαγορίου 97 α.
- Σακελλίωνος Ι.** Κατάλογος χειρ. 107 α.
- Σαμαρεῦτις** λόγος εἰς αὐτὴν ὑπὸ Χρυσοστόμου 57 α.
- Σαμψῶν** ξενοδόχου βίος ὑπὸ ἀδήλου 52 β.
- Σαρανταρίου** μονὴ ζ. **Μοναί.**
- Σάρος Νικόλαος** ἐν Βενετίᾳ τυπογράφος καὶ ἐκδότης 72 α.
- Σάρρου Δημητρίου Μ.** ἐγγραφον εὐγενείας, διατριβὴ ἐν Κ/πόλει (1821), ἐπιστολὴ πρὸς αὐτὸν Ἁλ. Στούρζα, διαμενὴ καὶ θάνατος ἐν Βουκουρεστίῳ σ. 58 β, 99 α—100 β.—
- Σάρρος Γεώργιος** ἐν Κ/πόλει (1821) 100 β.—
- Χρῆσιος** ἀρχιγραμματεὺς Γεν. Διοικητοῦ Λαρίσης (1835) 99 α.—
- Κωνσταντίνος** ἀρχιγραμ. Γεν. Διοικητοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει (1839) 99 α.—
- Μιχαήλ** 99 α.
- Σγοῦρος** ἐκ Κάτω Σ(τ)ουδενῶν (1629) 102 α.
- Σεισμολόγιον** 81 α.
- Σελήνης προγνωστικὸν** 81 α.
- Σεραφεῖμ** Ἡλιουπόλεως (1763) συνταγαί 81 β.
- Σεραφεῖμ** ἡγούμενος Προφ. Ἡλιοῦ Βήσσης (1790) σ. 104 α.
- Σέρρας** τὰ (ἐκ τοῦ: τὰς Σέρρας—τὰ Σέρρας= αἱ Σέρραι) 85 α.—
- Σερρῶν** κώδικες ζ. **Βιβλιοθήκαι.**—Μητρόπολις 60 α.
- Σημεῖον** ἐν τῷ οὐρανῷ (1768) 72 β.
- Σημειώματα** ἐν κώδιξιν, ἰδίᾳ χρονικὰ, 82 α, 61 β, 72 β, 73 β, 75 α, 76 β, 77 α, 82 α—β, 84 α—β, 85 β, 96 α—β, 102 α, 104 α.
- Σιατιστεὺς** ζ. **Μανούση.**
- Σίλβεστρος** Ἀντιοχείας Πατριάρχης ἐν Βλαχίᾳ (1747) 83 α.
- Σλαωνικὰ** γράμματα 77 α, 81 α, 82 β.
- Σούμπασης** Μονοδενδρίου Ἰσμαήλ (1807) 97 β.
- Σουτσοσ** Ἀγάπιος ἀρχιμ. ἐν Βλαχίᾳ 97 β, 98 β.
- Σταματελλᾶτος Καλλῆ γᾶ** Ἡλιάδης Δ. 95 α.
- Σταυροπροσκυνήσεως** λόγοι 55 β (ἀρ. 59, 60, 61, 62, 63).

- Σ(τ)ουδενά** ἄνω, κάτω, Ἡπείρου 96 β, 102 α.
Σιούρζα Ἀλεξ. ἐπιστολή πρὸς Δ. Σάρρον 99 α.—βιογραφίαι 99 β.
Στυλος ἱερέυς Ἡπειρώτης (1734) 103 α.
Συκῆ ξηραίνουσα· λόγος Χρυσοστόμου 56 α.
Συμεῶν λογοθέτου μετάφρ. κεφαλαίων τοῦ Μακαρίου 64 α.
Σύρα γλῶσσα ἐξηυρέθη πρώτη 74 α.
Σφάγγος Θεόδ. Ἡπειρώτης 84 β.
Σφραγίδων ἀποτυπώματα 52 α, 100 α—β, 105 α, 108 β.
Σώζοντος ἀγίου χεῖρ 104 α.
Σωφρονίου Ἱεροσολύμων βίος Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας 55 β.
Ταραπειά, τὰ Θεραπεῖα τοῦ Βοσπόρου 85 α.
Τελώνης καὶ Φαρισαῖος· λόγοι εἰς αὐτοὺς τοῦ Χρυσοστόμου 54 α (ἀρ. 34, 35).
Τετραευάγγε· α ζ. *Εὐαγγελικοὶ κώδικες*.
Τιμὴ κώδ. Μαξίμου (1670) 77 α.—γεννημάτων (1598) 75 α, (1683) 76 β.
Τρινιτάριοι ἢ *τριαδῖται* 81 α.
Trullet (ἐν Κ/πόλει) 95 α.
Τζάρτζας ἢ *Τζαριζόμπης* Ἡπειρ. 84 α.
Τζία — *Κία*, ἢ Κέως 81 β.
Τζινά — *Κιανός* 81 β.
Τζοκανέλης Χ. Ἡπειρ. 98 β.
Τρυάνου μονῆ ζ. *Δρυάνου*.
Τσιγαῶς Ν. 78 α, 107 α.
Ὑπαπαντῆ· λόγοι εἰς αὐτήν 53 β. (ἀρ. 21, 22, 23).
Φαμμάγουστα—Ἀμμόχωστος 81 α.
Φανᾶς Ἰωάν. Ἡπειρώτ. (1588) 104 α.
- Φαρισαῖος**· λόγος εἰς αὐτὸν τοῦ Χρυσοστόμου 56 β.
Φεηγόρος—Θεηγόρος ζ. Ἡμμανουήλ.
Φερσάλων μητρόπολις 60 α.
Φιλανθρωπινῶν σχολῆ ἐν Ἰωαννίνοις 78 α.
Φιλάρετος μητροπολ. ἐν Βλαχίᾳ (1758) 83 β.
Φιλίππου καπουκεχαγιᾶ (1767) συνταγαὶ 82 α.
Φιλίτης Προκόπιος (Ἡπειρώτης) 98 β.
Φιλοθέου μοναχοῦ *Βάτου* λόγοι 63 α.
Φιλοσοφίας κοινωνικῆς σειρά 80 β.
Fonton (ἐν Κ/πόλει) 95 α.
Φυτῶν ὀνόματα δημῶδη 84 β, 92 α—94.
Φωιάκις ἰατρὸς ἐν Βλαχίᾳ (1763) 82 α.
Χαλκοπρατεῖα ζ. *Κων/πολις*, Ἀντιφωνίτης.
Χαμαβέα (ἐσφαλμένως *Λαμβαβα*) ἰατροῦ συνταγαὶ 85 α (στιχ. 6), 107 β.
Χαραμῆς Κωνστ. (1739) Ἡπειρώτης 96 β.
Χειμῶν βαρὺς ἐν Ἡπείρῳ (1683) 76 β, (1796) 84 β.
Χελδραῖχ Θ. Τὰ δημῶδη ὀνόματα τῶν φυτῶν (1907—1908) σ. 92 α.
Χρησμοὶ ἀνεκπλήρωτοι 83 β.
Χρῆνικὰ σημειώματα ζ. *Σημειώματα*.
Χρονογράφος ζ. *Δωροθέου Μονεμβασίας*.
Χρῦσανθος ἱερομόναχος ἐξ Ἰθαλίου (1840) κάτοχος τοῦ ἐν σ. 73 β κώδικος 74 β.
Χρυσόστομος ζ. Ἰωάννης Χρυσόστομος.
Χωνειάτου [Μιχαήλ] μητροπολ. Ἀθηνῶν λόγος εἰς τὴν σταυροπροσκύνησιν 55 β.
Ψαλίδας Ἀθ. 87 α, 100 β.
Ψευδοδωρόθεος ζ. *Δωρόθεος*.

Β' ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

- ἄβρουνιά**, ἄβρωνιές ζ. *βρουαία*.
ἀ(γ)έρας «μέ τὸν ναγέρα» 95 β.
ἀγιόζυμος—ἡδύσμος 84 β.
ἀγο[υ]ροβότανο ἢ *σαλέπι* = *σατύριον* 93 β.
ἀγριοκάρδαμο 93 α.
ἀγριοκέχρι 89 α.
ἀγριέκλημα 94 α. ζ. *βρουαία*.
ἀγριοκολοκύνθη ζ. *βρουαία*.
ἀγριολάπαθον 93 α.
ἀγριολάθυρον = *θήρμις* 93 α.
ἀγριολάχανον 93 β.
ἀγριομάραθρον = *ἵππομάραθρον* 93 α.
- ἀγριονυχάκι** = *μελίλωτος* 93 α.
ἀγριοπαπαρούνα = *βραϊὰς* 93 α.
ἀγριοπήγανος 92 β.
ἀγριοφάκη = *πολύγχιλον* 93 β.
ἀγροικῶ καὶ *γροικῶ* 76 α.
ἀδιουμιαστής, *ἀδιουμιαστής* 66 α. ζ. *Migne* *Patr.* τ. 157 σ. 218.
ἀθρασκίας ἄνεμος [*θρασκιᾶς*] 74 β.
ἀκανθηρὸν δένδρον, *δάμνος* 93 β.
ἀλαγίδς ζ. *ἀναλόγι(ον)*.
ἀλιφασκιά ἀγρία = *στάχυς* 94 α.
ἀλλαγωγή (ἀμαθῶς, ἀντὶ ἀλλαγῆς) 75 α.

- ἀμάραντος ἄγριος** = λυσίμαχον 93 β.
ἀμεί ζ. χαμαί.
ἀμίλης (ἀρχαίικ.), ἀμίλισσα 98 α. — ζ. καμι-
 μάλης.
ἀμιραλῆς—ἀμιράλης 66 α. ζ. Migne Patr.
 τ. 157 σ. 217, 270.
ἀμοῦρες ἀπὸ βατσουνιῆς 85 α.
ἀναγκαῖον ζ. ἔξεδρα.
ἀναλόγι(ον), ἀναλαγίος, ἀλαγίος 88 β, 107
 β (παρὰ τὸ ἀναλογεῖον) ἐν λ. ἔλεγειον.
***ἀνανάσιον ἢ στρόβιλος** ἰνδικῆς ἐλάτης 92 β.
ἀνανάγιον—νανάγιον 95 α.
ἀνεμοπύρωμα [καὶ ῥοσιπάλας Ἦπ.] 84 β.
ἀνθόγαλα 90 β.
ἀντάρα ζ. κατεκτιά.
ἄντερη ζ. κισσός.
ἀντερὶ—ἀντιοὶ ζ. σαμαλατζένιο.
***ἀπαρκτίας ἀνεμος** [ἐσφαλμ. ἀπαρκτίας] 94 β.
ἀντεροξύσματα ζ. πύλωμα.
***ἀπέρχουσιν** (ἀντὶ ἀπέρχονται) 74 α.
ἀπό, ἀπ', ἀποῦ χα ἀντὶ τῶν ὄπ(ου), ὄποῦ,
 ὄποῦ εἶχα 85 α.
ἀπόβρασμα, δεκόντον 94 α.
ἀπόστε(η)μα 81 β, 83 β, 94 α.
ἀπρεκόντισαν 61 α.
ἀπρότων (ὄνομ' ἀρχῆς ἐν Βλαχία) 83 α.
***ἀργυροδιάχρυσος** 59 α.
ἀρέντα = δρόμος 87 β.
ἀρίτσιος (ericius) = ἐχίνος 89 β. — ζ. ῥίτσιοι.
ἀρκούδα = ἡ Ῥωσία 95 β.
ἀρκουδοστάφυλον = ἠδίσαρον 93 α.
ἀρμενα τὰ 59 β.
ἀρμένης ζ. χαμόμηλον.
ἀρμόπωνος 78 β.
ἀρριβάρω = φθάνω 95 α.
ἀοιμιὰ ἢ παρετυμ. ἀσημιὰ ζ. Ιασουμί.
ἀσ(ου)λάνια τουρκ. νόμισμα 77 α.
ἀσπράγκαθο 92 β, 94 α.
ἀσπρο (ἢ ἐσχάτη ὑποδιαίρεσις τῶν τουρκ. νο-
 μισμάτων μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 10' αἰῶνος·
 3 ἀσπρα=1 παρᾶν) 104 α, 107 α.
ἀσπρομάνουσα ζ. χαμόμηλον.
ἀσπ. ομολόχα 92 β.
ἀσπρόχωμα 92 β.
ἀστέρας (ἐκ τοῦ γασιέρας=κωλικόπωνος) 78 β.
ἀστράκα ζ. ἕλεση.
ἀχαμνὰ ζ. λιγούρα 94 β.
ἀχινός = ἐχίνος 89 β.
βάβω—προμήτωρ. β' γρατῆ 87 β.
***βάθρον, ἐβάθρων** [ἀντὶ ἐκ βάθρων] 103 α.
βαϊοῦλος—πικ. αγωγός ζ. Δουγάγγιον ἐν λ. 66 α.
βαλανίδια τοῦ σώματος 94 α.
***βαράθρων** (ἀντὶ βάθρων) 103 α, β, 104 β.
βαρῶ διάφοροι σημασίαι 87 β.
βασιλικὸ στοῦρι 84 β.
βατοκέπι ζ. κλαδευτήρα 92 α.
βατραχοχόρτι—θάλικτρον 94 α.
βατεινιὰ κρητικὴ 93 β.—βατσουνιὰ 85 α.
βεκύλης 97 α.—βεκυλάδες 98 α.
βεργί ζ. βροντία.
βεστιαρίου προκαθήμενος 66 β.
***βιβλιογράφοντες** 68 β.
βιλαέτ κοτζιάμπασης, βιλαετλήδες, 97 α—β.
βίος δ (καὶ τὸ βιό, τὸ τίποτε) 59 α, 96 β.
βλιβλῖον (ἀμαθῶς, ἀντὶ βιβλίον) 102 α.
βοδόχι ζ. καρτέρι.
βούβα, βουβάσου, μὴ τοιμουτίξης, 88 α.
βουζιλιά, βούζια—χαμαιάκτη 92 β.
(βουλίζω—βουλῶ) ἐβούλισε 59 α.
βοῦλλες, κηλιδες 94 α.
β. οὔσκλιανη ζ. κισσός.
βροντία, ἀβροντιὰ, βροντιὰ, ἐβρζά, οὔβριὰ,
βεργί, ἀγριοχειλιδρονιὰ, ἀγριοκολοκύνθη,
[ἀγριοκολοκυνθιά], 82 β, 88 β ἐν λ. ἐβριές,
ζ. χαμμί ἢ χαμαί 93 α.
βρώμη ἀγρία—αἰγίλωψ 93 α.
βρῶμος 94 α.
βρωμοχόρτι—βαλλωτῆ 93 α.
γαλερῖα, κρεδ(β)άττα 87 β.
γάλλος, πτηνόν· διάφορ' αὐτοῦ ὀνόματα 87 α.
γερέπειρα = χάλκανθον 94 α.
γκαῖλα ζ. καλοιακοῖδα.
γλύκυσμα—γλυκὸν Ἰππειρ. 88 α.
γογγύδα—ραφανὶς ἀγρία 93 β.
γομάρι—ὄνος, γαμαρίζει 88, α.
γοεγογιάννης—βάκχαρις 92 β.
γράβος = ζυγία. ζ. κάρπιος.
γρατσουνίζω ἢ γρατσουνῶ 88 α.
γυρεύω—ἐρευνῶ 89 β.
γύφτος ζ. κασιβέλλος.
δαιμονίζω—«τὸν κάμνω νὰ σκάση» 88 β.
δαμάσκηνον 93 β.
δειχνὶ = δεικτῆριον, στυλός 88 β.
δεκόντον ζ. ἀπόβρασμα.
δενδρολίβανον = λιθάνη τις 93 β.
δενδρομολόχα 92 β.
δερμάτι = ἀσκός 61 α.
διάζομαι (λέξ. ὑφαντικῆς) 88 β.
διακονάρις ζ. ζητιᾶνος.
διάργυρον (τὸ) = ὑδράργυρος 85 α.
δίν. ττος ζ. γάλλος.
δέγα (λατ. dogra) 88 β.
δονιάπωνος 78 β.
δροσοχόρτι = δρόσιον 93 β.

δρουγγάριος 66 α, β. — ζ. Migne Patr. τ. 157 σ. 208, 213.
 δρώπικος = ὕδρωπικὸς 84 β.
 δρωσιίλα ζ. ἐξάνθημα 94 α.
 ἐβριές, ὄβριές, ζ. βροναία.
 ἔγκαιρος = πρόσφατος 88 β.
 [ἐκτικές, ἄκτικας], ὄχτικος κτικιὸ (χτικιό, χτίκι Ἡπειρ.) 88 β. 84 β.
 ἐλαφρόπετρα, πωρι, κίσαρον = κίσηρις 88 β.
 ἐγκομισμένα ἀντὶ τοῦ ὄρθου ἐγ(κε)κοσμημένα 59 α.
 *ἐλυμος, μελίγη 88 β, 90 β.
 *ἐμβρυον (ἀμαθῶς = γόνος) τῆς Ἡπειρου 62 α.
 ἔναι = εἶναι 59 β, 66 α.
 ἐνάρμοστον (ἀμαθῶς) ἀντὶ ἀνάρμοστον 102 α.
 ἐξάνθημα 89 α, 94 α.
 ἐξανόλω 89 α.
 ἐξαχνίζω 94 β.
 ἐξέδρα, σάλα ἀναγκαῖον 89 α.
 ἐξοχάδες ἀντίθετ. ζοχάδες 78 β.
 ἐξυπολύω — ἐξπολνῶ 89 β.
 ἐξώστεγον ζ. ἡλιακός.
 ἐπανωγέμι, ἐπιγόμενον 88 α.
 ἐπικέρνης — πικέρνης 66 α.
 ἐπίκλιον = ἐπώνυμον 66 α.
 ἐπίκουπα 89 β.
 ἐπίστομα ζ. ἐπίκουπα.
 ἐπιταντοῦ 89 α.
 εὐκαιρώνω ζ. κενώνω.
 εὐλογιές ζ. ἐξάνθημα.
 εὐρέθομαι (Κύπρω) = εὐρίσκομαι 95 β.
 ζάβαλης (τουρκ. ζεβαλλή) = ἄθλιος 89 β.
 ζάλη = ἐπιληψία, β' σκίτισμα τοῦ νεοῦ 89 β.
 ζαρζαβάτια, λάχανα, 89 β.
 ζεμπούλι, ζεμπίλι, ζιμπίλι (τουρκ. σουμ-
 βοῦλ = ὕακινθος) ἐξ οὗ καὶ τὸ κύρ. ὄν.
 Ζεμπίλω (Ἡπειρῶ), Ζιμπουλοῦ (Κύπρω).
 ζηλεύω = ζηλοτυπῶ, μακαρίζω 89 β.
 ζητιᾶνος, ζήτουλας, 90 α.
 ζινζιφα [καὶ τσίντσιφας Ἡπειρ.] 93 α.
 ζινζιφίλι — ζινζιφύλλι [καὶ τσιντζιφύλλι Ἡ-
 πειρ.] = ζιγγίθερις 94 α.
 ζουλεύω — ζηλεύω 90 α.
 ζουμπώνω 90 α.
 ζοχάδες (= ἐσοχάδες), ἐν ζοχάσι 78 β.
 ἡλιακός 90 α.
 ἡμεροκάματον 90 α.
 [θελός, θελώνω. ζ. τεθειλωμένος].
 θερμασόκονκα [93 α.] ἴσως θερμασοκούν-
 κια = ἀλεξιπύρετον
 θυμίαμα, λιδάνι, 90 α.
 ιασουμί, ιάσμινον. ιάσμινον μύρον 90 α.

ἐλαρώνω = καταπραΰνω 90 α.
 ἔλεση, ἔλεση (ἐλαρά), 90 α. — ζ. ἐξάνθημα.
 ἔμπορδένια, σφε[ρ]ζούκλι = ἀσφόδελος 92 β.
 Ἰνδιάνου (πτηνοῦ) ὀνομασίαι ζ. γάλλος.
 *Ἰππουρις [= τουρά τάλου] θεραπεύει τὴν
 πανώλη 90 α.
 ἱστορῶ, ἀνισορῶ = ζωγραφῶ ἱστορία = ζω-
 γραφία.
 Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τὸ βοτάνι 84 β.
 καβούτσια, λαυκί = σταφυλίνος 91 β.
 καδί, κάδος 90 β.
 καθάρειος (ἄρτος) = σίτινος 90 β.
 καθίστρα ζ. καρτέρι.
 καϊκιση, περάτης = πορθμεὺς 90 β.
 καϊμάκι, κορυφή, ἀνθόγαλα 90 β.
 κακουλέ(ς) = καρδάμμον 92 β.
 καλαμπέκι ζ. ἔλυμος 89 α.
 καλαπέδι ζ. κυκλάμιος
 καλαράπι [ἢ καυλοράπα] caulirapum 92 β.
 καλοιακούδα, γκαῖλα = κολοῖος 22 α.
 κανένι, μασούρι 91 α. κανόνια ἢ σκάρα
 102 α.
 καπνοδέχος τουρκ. μποχασι 91 α.
 κάππα 91 α.
 καρανάξα = μαλοκοκρανεὺς 85 α.
 καραμπο(γ)ιά, μελαντηρία 94 α.
 καργάλι, καρκαλίζω, καργάλισμα 91 α.
 καρούφαλο 91 α.
 κάρπινος = ζυγία 91 α.
 καρπούζι, χειμωνικόν 91 α.
 καρτέρι = ἐνέδρα 91 α.
 καταστατέν = ἄμυλον 92 β.
 κατακλυσμός, καταποντισμός 91 α.
 καταχθένιος 91 β.
 κατάψυχος 91 β, 108 α.
 κατεκνιά, κατεχνιά, ἀντήρα, 91 β.
 κατσᾶνος = περιγοραῖος ἔμπορος [ἐκ τῶν Κα-
 τανοχωρίων τῆς Ἡπειρου ὀρμώμενος] 91 β.
 κατσιβέλλος (ἐκ τοῦ λατ. captivellus, βλα-
 χιστι cacivel) 91 β.
 καψιμάλης, κεχαγιᾶς, χαρτζατζῆς 91, β. ζ.
 πρωτό(γ)ερος, ἀμίλης.
 κενώνω = ἀδειάζω, εὐκαιρώνω 91 β.
 κέρατα, κερατᾶς 91 β.
 κερτεδένι = ἐπίκοπον 89 β.
 κεχα(γ)ιᾶς ζ. καψιμάλις.
 κηκίδι = κηκίς 93 α.
 κίνησις = διάρροια 82 α.
 κη[ρ]κίδι = γροῦλος (γρύλλος) 88 β.
 κίρκος ζ. γάλλος.
 κισσός, κίσσαρις [καὶ κίσσαρας Ἡπ.], ἄντερη,
 βρούσκλιανη [καὶ μπρουσκλιά Ἡπ.], 92 α.

κιτερνάδα, κιτρεινάδα (= ἵκτερος] 81 β, 84 β.
 ζ. ὀχτερικός.
 κλαδευτήρα [καὶ ξυλοκόπα καὶ τουλοκόπα
 Ἕπειρ.] 92 α.
 κλαπωτά 66 β [ἀντ' αὐτοῦ κείται τὸ ἐσφαλ-
 μένον κλοπωτά, ἴδὲ Ἄτακτα Κοραῆ τ.
 Α' 68, Migne Patr. τ. 157 σ. 258].
 κλειδάκια 94 β.
 κλιτσι 90 β, 92 α.
 κνᾶκος, ἢ κνήκος ζ. γάλλος.
 κοκίλλες = κωλόδαθρα 90 β.
 κοκίνα ἢ κόκκινη ζ. Ἴληρη.
 κολλητισίδας εἶδος ἢ ἀπαρίνη 92 β.
 κόνσολος, κονσόλιο (!) 96 α.
 κορυφή = πῖαρ. ζ. καϊμάκι 90 β.
 κουκκουναριά, κουκκουνάρια 93 β.
 κουτι(ι)νι (λ. ἀραβ. εἶδ. ὑφάσματος βαμβακο-
 μεταξίνου, ἐρυθρωποῦ) 85 β.
 κουρκᾶνος, κοῦρκος ζ. γάλλος.
 κουφοξυλιά = ἀκτῆ [φρουξυλιά Ἕπειρ.] 93 β.
 κράδαμον, κάρδαμον 84 β.
 κρασι ἀπὸ ἀμούρες 85 α.
 κρεβ(β)άτα ζ. γαλερία.
 κρυοβότανο = πύρεθρον κηπαῖον 93 β.
 κυκλάμιμος, καλαπόδι, [κυκλάμινο, διρέμηλο
 Ἕπειρ.] 92 β.
 κυκλοχέρι = λιθόσπερμον 93 α.
 κυνήγιον τὸ 74 α.
 λαζούρι = κυανός 93 α.
 λαιμά, λαιμόπορος 94 α.
 λαιμὸς τῆς κατουρέφουσας 94 β.
 λαμπρὴ 102 α [= πάσχα· δυνατὸν δὲ τὸ λαμ-
 πρὴν πυρκαϊάν = τὴν λαμπρὰν πυράν].
 λαυκι ζ. καβούτσια.
 λάχανα, κραμβία, ζαρζαβάτια 89 β.
 λεβιθόχορτο = ἀρτεμισία ἰουδαϊκὴ 93 β.
 λεγρι [λιγγρι Ἕπειρ.] ζ. καρκάλι.
 λεκέδες ζ. βοῦλλες.
 λιβόντιος ἄνεμος [δ λιβόντιος] 74 β.
 λιγούρα = «ἔρχεται (τινος) ἀχαμνὰ» 94 β.
 λιμπαντές, λιπατέδεις [τουρκ. libadé, εἶδ.
 ἐνδύμ.] 85 β.
 *λιψ ἄνεμος (ἐσφαλμένως γίψ) 74 β.
 λοβίδια, κόκκινα πιπέρια 92 β, 94 α.
 λογοθέτης ἀγγελῶν (ἐσφαλ. ἀγενῶν) 66 β.
 λύκος ὁποῦ πνίγεται τὰ χωράφια = δροδάγχη 93 α.
 λυσοβότανο = ἄλυsson 92 β.
 λώβη [νῦν λώδα], λέπρα 94 α.
 μακεδονήσι, πετρασέλινον, 93 α.
 μαλάθρακοβότανον = ἄρον 92 β.
 μαλλόκεδρος, σμορταῖνος μουριζῆτος ἐν
 Ζαγορίῳ] = βράθυς 93 β.

μανδαλάκια ζ. καβούτσια.
 μαντζουράνα (majorana) 93 α.
 μάραθρος βρωμερός = πευκέδανος 93 α.
 μαργαριταρέλλι = ἐφύμερον 93 α.
 μασούρι ζ. κανόνι.
 ματερίνα = ἔρπυλος 93 β.
 *μελίγη ζ. ἔλυμος.
 μελίου = μέλιτος 76 α.
 μελισσοβότανο = μελισσόφυλλον 93 α.
 μελισσομούμουδα = κανθαρίδες 85 α.
 μερ[τ]ζάνι = κοράλλιον 92 β.
 μιάμπολη [καὶ γιάμπολη] 94 α.
 μισίρα, μισίρι, μισίρα ζ. γάλλος.
 μολυβοζάχαρι 94 β.
 μολυβόχωμα = λιθάργυρος 93 α.
 μόρα = ἐφιάλτης 89 β.
 μοσχούνιμα καὶ μοσχολίβανον 92 β.
 μοσχοκάρφι ζ. καρούφαλον.
 μοσχοπίπερον = ἄμωμον 92 β.
 μπακάμι, ξύλον τῆς Βραζιλίας 93 α.
 μπᾶνος ὄν. ἀρχῆς ἐν Βλαχία 81 β.
 μπαστραβίτσα [ἐν Ζαγορίῳ μαντραβίτσα,
 βαρδακίτσα, ἀρίσιος] ζ. ὑπεροσρκώματα.
 μπιμπίλος καὶ μπιμπῆνος ζ. γάλλος.
 μπλοῦντα [hλοῦδα] ἢ = ἔρπης ζ. ἐξάνθημα.
 μποχαρι ζ. λαπτοδόχος.
 μύξα = sebestena 93 β.
 μυρμηγκιές ζ. ὑπεροσρκώματα.
 μυρταῖος, μυρταῖτης 66 β. — ζ. Δουκάγγιον
 ἐν λ.
 νεαράιδων [νεράιδων = νηρηίδων] 78 β.
 νεράντζι, aurantium 92 β.
 νεργοταρίς ζ. ἐπιταυτοῖ.
 νεροβότανον = ποτήριον 93 β.
 νερομαγκούτα = φιλάνδριον 93 β.
 νεροπέπερι = ὑδροπέπερι 93 α.
 νεροφάκη = φακὸς ἐνυδρος 93 α.
 νέφτι — νάφθα 93 α.
 νταρι ζ. ἀγριοκέχρι 89 α.
 ντουντοῦ (doudou ἄρμεν. = γυνή) 85 α.
 ξάργου ζ. ἐπιταυτοῖ.
 ξυλοκέρατον = κεράτιον 93 β.
 ξύλον Ἰνδικόν, κόστος 92 β.
 ξυνήθρα = ὄξυλάπαθον 92 α.
 ξυνοχουρμᾶς = ὄξυφοίνιξ 94 α.
 ὀδεῖνα τόν, (ἀμαθῶς ἀντὶ τὸν δεῖνα) 78 β.
 ὀκτηνοτρόφοι = κτηνοτρόφοι 74 α.
 ὄμανος [ἔμανος Ζαγορ., ὠμονο Θεσσαλία] =
 ἐλένιον 93 α.
 ὀμυαλός = μυελός 85 α.
 *ὄνοσκελιακός 78 β.
 ὀχτερικός = ἵκτερικὸς 84 β.

ὄχτικας (ὄχι ὄχτικος), χτικιό, χτικί, παρὰ
 τὸ ἐκτικὸς 84 β, 88 β. Πρὸβλ. ἐκτικὸς.
 παλ[αι]οβότανον = ἀείζων 93 β.
 πάννα = ἐπίπλοον 89 β.
 παππίας μέγας 66 α. ζ. Migne τ. 157 σ. 206.
 παραδάγκαλο ζ. ῥιζομέρι.
 παραφύλαγμα ζ. καρτέρι.
 πᾶσα (ἄκλιτον) = πάσης 59 α.
 πέγγες ζ. βοῦλλες.
 πεντάνευρον. = ἀρνόγλωσσον 93 β.
 περάματα = πορθμεῖα 59 β.
 περάτης = πορθμεὺς ζ. καϊκτζής 90 β.
 περιστεροβότανον = περιστερεών 94 α.
 [πηγαίνω] ὑπήγαινε τῆς Βενετίας 59 β. —
 ἐπάσησεν = ἀπέθανεν 84 β.
 πηρέτης (Ἡπειρ.) = ὑπηρέτης 103 α.
 πηγονιά [δ Διον. πηγονιά] = παιονία 93 α.
 πικραλίδα = πικρίς 93 β.
 πικρορίζα = γαλανθίς 93 α.
 πίλωμα ἢ ἀντεροξύσματα 85 α.
 πιπέρια κόκκινα = καψικὸν ζ. λοβίδια 92 β.
 πλάνος = δέλεαρ 88 β.
 πλατυμανδήλα = ἄρκιον 92 β.
 πλεμονοχόρτι = πνευμονικὸν 93 β.
 πλεύσιμον ἢ καράδι = πλοῖον 59 β.
 πνίξιμον ζ. καταποντισμός.
 ποδιές 58 α.
 πολύτριχον = ἀδιάντον 92 α.
 ποσιέλνικος, ποσιέλλικος, ποσιέρλικος ἔν.
 ἀρχῆς ἐν Βλαχία 101 α, 102 α, β.
 πουτούρι (εἶδ. ἀναξυρίδος) 85 β.
 πράματα (= ζῶα) χοντρά καὶ λειανὰ 76 β.
 πρωτοέρων (πρωτογήρων) 97 β.
 πρωτοῖερακάρις 66 α.
 πρῶτο καὶ ἀρχή (φρ.) 74 α.
 πρωτοσηκρήτης — πρωτασηκρήτης 66 α.
 πυξάκανθα = λύκιον 93 α.
 πωρι ζ. ἐλαφρόπετρα.
 ραδίκι = κичώριον 93 β.
 ρεπάνι = ῥαφανίς 93 β.
 ρετσέτια = συνταγή ἱατρ. 81 β.
 ριζάρι = ῥοῦς 93 β.
 ριζοδοντιές = οὔλα [ἔσφαλ. οὔλη] 94 β.
 ριζομέρι = βουδών 94 α.
 ῥίτσι ζ. ἄρίτσος, ὑπερσαρκώματα.
 ῥόδι = ῥόα 93 α.
 ῥοδόδενδρον = ῥοδιά ρίζα 93 β.
 ῥόπαλον ζ. ἀνεμοπύρωμα.
 σαλέπι ζ. ἀγο[ν]ροβότανον.
 σαμαλατζένιο ἀντερὶ (τουρκ.) = ἔνδυμα ἐκ
 σαμκλατζιά. Ὁ ζῆ σαμαλατζιάς ἢ σιαμα-
 λατζιάς παρὰ τὸ Σιάμ (= Δαμασκός) καὶ

ἀλατζιάς (= ὕψωμα θαμβάκινον μετὰ με-
 ταξίνων κατὰ μῆκος ποικιλοχρῶν γραμ-
 μῶν) 85 β.
 σαράκι τῶν κοκκάλων = τερηδών 94 β.
 σεναμική, σένα (sene) 93 β.
 σεῦκλο = τεῦκλον 92 β.
 σήμανδρον ἀντὶ σήμαντρον 74 β.
 σιδερίτσης [= σιδηρίτις] 84 β.
 σιμενικὸς = ἐλίχρυσον 92 β.
 σιρβέτια (serviette) 85 α.
 σιτο[λού]λουδο = κύανος 92 β.
 σκαλίζω ἢ σκαλεύω = ἐρευνῶ 89 β.
 σκάρα [= ἐσχάρα] ζ. κανόνια.
 σκαράνικα 66 β. ζ. Δουκάγγιον ἐν λ., Mi-
 gne τ. 157 σ. 253, 259.
 σκάρφη = ἐλλέθορος μέλας 93 α.
 σκιαδούλι = κοτυληδών 94 α.
 σκορδολάσαρον = ὀπὸς μηδική 92 β.
 σκορπίδι ψιλὸν = τριχομανές 94 α.
 σκοτώνω = κυκῶ, κυπῶ, 85 α.
 σκουρτεῖκες (εἶδ. ἐνδύματος βραχέος) 85 β.
 σκυλλολάχανο brassica mercurialis 92 β.
 σκυλλοφάρμακο ζ. φύλες.
 σμάση [= συμμάση, τοῦ ῥήμ. σ(υμ)μαζώνω
 μέλλ. σ(υμ)μαζώσω καὶ σ(υμ)μάσω, ἀόρ.
 ἐσύμμασα ἐν Ἡπίρῳ] 84 α.
 σμέοζα ζ. βατοιτιά 93 β.
 σμορτσιῖνος [μουρτζῖνος Ζαγορ.] ζ. μαλλόνε-
 δρος.
 σουλιένι = μίλτος 93 α.
 σουραζάνι = ἔρμοδακτυλον 84 β.
 σπάθη, σπαθοχόρτι [καὶ κόρδα Ἡπειρ.] =
 ἴρις 93 α. — ζ. καὶ καρούφαλον.
 σπανάκι = τευτλομαλάχη 94 α.
 σπιτόπουλλα = μικρὰ τετράγωνα 102 α.
 σπληνιασμένος 84 β.
 σπληνοβότανον = ἀσπλήγιον 92 β.
 στάτον (statum)· ὁ ἐπὶ τοῦ — 66 α.
 [σταχώω,] ἔσταχώθη = ἔσταχώθη 101 α.
 στηθοκέκκαλον 94 β.
 στίβι = στίμμι 92 β.
 στούρι ζ. βασιλικό.
 στράτα = ὀδὸς 73 α, 79 β.
 συντυχία = ὀμλία 61 α.
 συρματηρὰ 66 β.
 σφε[ρ]δούκλι ζ. ἱμροδένια.
 τὰ προύμντα, τὰπίκουπα ζ. ἐπίκουπα.
 ταττός, ταττιάς ἢ τάττας 66 α. — ζ. Δουκάγγ. λ.
 *τεθελωμένον ὕδωρ [= τεθολωμένον] 74 α.
 τετραβάγγελον 64 β.
 τζακρατόρων ἢ τσαγγρατόρων στρατοπεδάρχης
 66 β. ζ. Δουκάγγ. λ., Migne τ. 157 σ. 226.

τζακυνῶν ἢ τζακκόνων ἐσφαλμένως ἀντὶ
Τσακόνων 66 β. ζ. Δουκάγγιον ἐν λ.
Τσάκωνες καὶ *Migne Patr.* τ. 157 σ.
 225, 274.
τζεκίνι (νόμισμα βενετικ. *zecchino*) 75 α.
τζήρημα· *τζήρηματος ὀφθαλμοῦ* 78 β. [γρ. τοῖο-
 ματος. Πρὸλ. Λεξικὸν Γαβρ. Σοφοκλέους
 ἐν λ. τοῖσμα—σπασμὸς ἐνθ' ἔτυμολογ. παρὰ
 τὸ σῶμα. Ἴσως μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀρχ. κύσμα.]
τζουκουνίδα, *τσουκνίδα* = κνίδη 84 β.
τζουμπόρραχος 61 α. [ἐκ τοῦ ζόμπος =
 κυφός, ἰταλ. *gobbo*, λατ. *gibbus*, (ζ.
 Δουκάγγ., Γαβριήλ Σοφοκλέους Λεξικ., Ἄτ.
 Κοραῆ τ. Δ' σ. 158) καὶ ῥάχη].
τίποτες τὸ 96 β. ζ. βίος.
τότ ζ. γάλλος.
τόξος τὸ = (τὸ οὐράνιον) τόξον 81 α.
τόφοι [*tofus*], ῥόζοι 94 β.
τρούλλη ἢ = τρούλλα, τρούλλος, θόλος ἐκκλη-
 σίας 103 α.
τσαούσης (τουρκ. ὑπαξιωματ. ἰδὲ Δουκάγγ.
 ἐν λ. τσαούσιοι) 83 α.
ταιγγάνος ζ. κατσιβέλλος.
τσιμουτίζω [καὶ τσιμουτῶ] ζ. βούβα.
τσιγγρανίζω ζ. γρατσουνίζω
τύμπρι βλαχιστὶ = θύμβρα 93 β.

ύλερη ζ. ἕλερη, ἐξάνθημα.
 **ὑπερσαρκώματα* 94 β.
φλησκούνι ἢ *φλισκούνι* = γλήχων 93 β.
φόλες, σκυλλοφάρμακο 93 σ. ζ. καὶ βοῦλλες.
φονιάς = εὐπατόριον 92 β.
φουλτακίδες ζ. ἐξάνθημα.
φουσσᾶτον, *φωσσᾶτον* (*fossatum*) 66 β.
φραγκόκοιτα ζ. γάλλος.
φραγκοστάφυλα = *ribes rubrum* 93 β.
χαμαί, *χαμμεῖ* καὶ *ἀμμεῖ* = δρύον 93 α,
 88 β. ζ. βρωνία.
χαμοκουφοξυλιά ζ. βουζιλιά.
χαμόμηλον, ἀσπρομάνουσο, ἀρμένης = ἀνθε-
 μίς 84 β, 92 β.
χαρὲς τοῦ γάμου 95 α.
χαρχάλι ζ. καρκάλι.
χειμωνικόν, καρπούζι 91 α
χράνος, *χρένος*, *χριάνος*, ζ. γογγύδα 93 β.
φαροβότανο = κάχυρος 92 β.
ψυδράκια ζ. ἐξάνθημα 89 α.
ψυλλήθρα ζ. ἐξάνθημα.
ψωμοζητητής [καὶ *ψωμοζήτητής*] ζ. ζητιᾶνος.
ψωροβότανο = φώριον 93 β.

Σημ. Τὰ ἐν τῷ Πικλιογραφικῷ Ἐργῶν Νεοελλη-
 νικᾷ κύριε ὀνόματι ζητητέα ἐν τῷ Α' Πίνακι τῶν
 κυρίων ὀνομάτων.

Γ' ΠΙΝΑΞ ΓΕΝΙΚΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΜΕΝΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ Κ. Λ.

Δόγοι διαφόρων ἀγίων πατέρων 51 β.
Εὐαγγέλιον λειτουργικόν 58 β.
Χρονογράφος Δωροθέου Μονεμβασίας.—
Βίος Αἰσώπου 58 β—61 β.
 **Ἐκκλησιαστικὰ μέλη* 62 α.
 **Ἀσκητικῶν καὶ Μυστικῶν ἔργα* 62 β.
*Τετραευάγγελον καὶ Πράξεις Ἀποστό-
 λων* 64 β.
Νομοκάνων Μανουήλ Μαλαξοῦ 66 α.
 **Ὀμιλῖαι Ἰωσήφ Βρυεννίου* 66 β.
Θεολογία Εὐγενίου Βουλγάρεως 67 β.
 **Ῥητορικὴ ἀδήλου* 68 α.
Διαδόχου ἐπισκ. Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου
 κεφ. ρ'. 68 α.
Εὐαγγέλια 72 α, β.
 **Ἀσκητικὸς συνέκδημος ἀδήλου* 73 β.
 **Ὀμιλῖαι Μαξίμου Πελοποννησίου* 75 α.
Εὐχολόγια 78 β, 80 α, [85] β.
Πλάτωνος Τίμαιος 79 α.

**Ἀνθολόγιον* (μετ' ἐξηγήσεων δημωδῶν) 79 α.
Μεγαλυνάρια Κοιμήσεως Θεοτόκου 80 α.
 **Ἐξηγήσεις* Λυσίου, Δημοσθένους, Λιβανίου 80 α.
Λογικὴ ἀδήλου 80 β.
Περιγραφή τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ἡρακλείου 80 β.
Σειρὰ κοινωνικῆς Φιλοσοφίας ἀδήλου 80 β.
Συναξάριον ἀγ. Παρασκευῆς νέας 81 α.
 **Ἐγκόλπια πολυμιγῆ* 81 α, 85 α.
 **Ἱατροσόφια* 84 β.— [81 β, 85 α].
Τετραευαγγέλου φύλλον 85 β.
Φαρμακευτικὴ καὶ περὶ Ἀφροδισίων 86 α.
Λεξικὰ νεωτέρας Ἑλληνικῆς 86 β.
Κυπριακὸν ἀρχεῖον 94 β.
 **Ἡπειρωτικὸν ἀρχεῖον* 96 α.
Εὐαγγέλιον τῆς ἐν Ἡπείρῳ Βήσσης 101 β.
 **Ἐπιγραφαὶ ἐκ ναῶν τῆς Βήσσης* κλ. 102 β.
Εὐαγγέλιον Εἰκοσιφοινίσσης 104 α.
Διορθώσεις καὶ προσθήκαι 105.
Πίνακες Α', Β', Γ' 108—122.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΣΚΩΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

[Ἡ ἐπομένη ἐνδιαφέρουσα διατριβὴ περὶ τῆς εἰς τὴν Γασκωνικὴν Καινῆς Διαθήκης ἐγγραφή ὑπὸ τοῦ κ. E. S. Dodgson, M. A. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, τυχόντος τιμητικοῦ διπλώματος ἐν Ὁξφόρδῃ διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς Γασκωνικῆς γλώσσης ἐργασίαν του.]

Οἱ «Κοιροὶ τῆς Ὁξφόρδης» τῆς 20 Ὀκτ. τοῦ 1911 ἀνήγγειλαν τὴν ἀνακάλυψιν ἀμνημονεύτου μέχρι ταῦδε ἀντιγράφου τῆς ἐν τῇ Γασκωνικῇ Καινῇ Διαθήκῃ τοῦ 1571 ὑπὸ τοῦ Λεισάραγα, ὅπερ περιήλθεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ μαρκησίου Spencer, προ τοῦ 1790. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι ὁ κ. P. William Ryan ἐν τῷ μεγάλῳ ἐνδιαφέροντι αὐτοῦ βιβλίῳ περὶ τῆς «βασίλεισσης Ἰωάννας τῆς Ναδάρρας», ὅπερ ἐδημοσίευσε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1911, οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ βιβλίου τούτου, εἰ καὶ ἐν σελίδι 33 λέγει περὶ αὐτῆς: «Διάδοχος θρόνου εἶχε διδαχθῆ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν καὶ ἀνέγνωσε τὰ κλασσικὰ ἀριστουργήματα ὑπὸ περιωνύμους παιδαγωγούς». Ἐν σελίδι 262 — 8 ἀναφέρει περὶ τῆς ἐπισκέψεώς της εἰς Rochelle καθ' ὃν χρόνον τὸ βιβλίον, ὅπερ ἦν ἀφιερωμένον ταύτῃ ἐξετυποῦτο, ταυτοχρόνως δ' αὕτη διεξῆγεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς βασίλεισσης Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας. Ἐπέρχεται εἰς τινὰ ἡ ἰδέα ὅτι ἴσως ἔμαθε τὴν Ἑλληνικὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ Λεισάραγα, ἀπ' οὗ ὀρθῶς τυγχάνει ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ συνάδελφοί του, ἢ τινες αὐτῶν, ἠκολούθησαν τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ὅττω πιστῶς ὥστε μετὰ μικρὰν ἐπὶ τούτῳ ἔρευναν ἠθέλην εἶναι εὐκολὸν νὰ ἐξακριβώσῃ τις ὁποῖαν ἐκδοσὶν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐπιχειροῦντες τὴν μετάφρασιν. Αἱ βιβλιογραφίαι οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ τοῦ πότε ἐγένετο μνεία τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ ἔργου τοῦ Λεισάραγα, εἰ καὶ ὁ αἰδεσ. Δρ. T. K. Abbott ἐπισημώρησέ με κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1905 ὅτι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Δουβλίῳ Trinity College ἀνεῦρε χειρόγραφον τοῦ Edward Shnyd, βιβλιοφύλακος τοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ Ἀσμολεϊανοῦ μουσείου, ὅπερ δείκνυσιν ὅτι, καίπερ μὴ ἀνα-

φέρων τὸν συγγραφέα, τὸ εἶχεν ἀναγνώσει, χωρὶς ὅμως νὰ κάμῃ εὐστοχον χρῆσιν αὐτοῦ. Κατὰ συγκυρίαν τῇ 22 Ἀπριλίου εἶδον εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα Ἰωάννας τῆς Ναδάρρας» ἐν σελ. 69 τοῦ πρώτου τόμου τοῦ βιβλίου «Ἀπομνημονεύματα εὐσεβεστάτων γυναικῶν» ὑπὸ Θωμᾶ Gibbon διδάκτορος τῆς θεολογίας τοῦ Λονδινίου Πανεπιστημίου, τὸ ἐξῆς χωρίον: «Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ βασίλισσα τῆς Ναδάρρας, ἐκ ζήλου ὅπως διαδώσῃ τὸ προτεσταντικὸν θρήσκευμα ἐν Κανταδρία, ἐπαρχίᾳ ὑπαγομένη εἰς τὴν Ναδάρραν, ἐπεμψεν ἐκεῖ πάστορας, οἵτινες ἐγίνωσκον τὴν γλώσσαν τῆς χώρας, ἦν σχεδὸν οὐδεὶς τῶν περιαικούντων ἐπίστανται, καὶ περὶ ἧς ὑπῆρχε πρότερον ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ γραφῆ. Ἐπίσης ἐπεμελήθη ὅπως ἡ Νέα Διαθήκη, ἡ Κατήχησις καὶ αἱ Προσευχαί, ὧν ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Γενεύης, μεταφρασθῶσιν εἰς τὴν Γασκωνικὴν ἢ Κανταδριανὴν διάλεκτον». Ταῦτα ἐτυπώθησαν ἐν Rochelle ἐν λεπτοτάτοις τυπογραφικαῖς χαρακτήροις καὶ ἐστάλησαν εἰς τοὺς Κανταδρίους. Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι «Γασκωνικὴ ἢ Κανταδρία» εἶνε ὁ παλαιόμορφος τύπος τῆς λέξεως «Βασκωνικὴ» ἧτις εἶναι ἡ κατάλληλος ὀνομασία τῆς γλώσσης, ἧς τὴν σπουδὴν ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσήγαγεν ὁ Sir Thomas Browne, τοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ Pembroke College.

Φαίνεται ὅτι ἡ βιογραφία τῆς Ἰωάννας δ' Ἀλμπρέτ ἐγγραφή οὐχὶ ὑπὸ τοῦ T. Gibbon, ὅστις ἐὰν πιστεύσωμεν τῷ λεξικῷ τῆς ἐθνικῆς Βιογραφίας, ἀπέθανε τῷ 1785, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τοῦ αἰδ. George Jerment. Ἀνετυπώθη τῷ 1815 καὶ 1820. Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Δρ. Jerment ἠρύσθη τὰς πληροφορίας του ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ de Thou (βιβλ. 51 ἔτος 1572) ὡς ἀναφέρει ὁ Julien Vinson ἐν σελ. 29 τῆς Γασκωνικῆς του Βιβλιογραφίας.

Αἱ λέξεις «ἐν λεπτοτάτοις χαρακτήροις» ἀντιστοιχοῦσι τῷ «elegantissimis typis» ἐν τῇ λατινικῇ τοῦ de Thou. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βασκωνικῆς Διαθήκης, ἧτις ὑπάρχει ἐν τῇ

Βεδλειανῆ καὶ ἀνήκεν εἰς τὸν John Selden τοῦ Hart Hall, Oxford, κάποιος ζήσας τὴν πρώτην πεντηκονταετηρίδα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἔγραψε: De hoc libro loquitur dominus de Thou, libro 51 ubi habetur historia anni 1572 in elogio Reginae Navarrae:»

Ὁ αἰδ. J. M. Govern τοῦ Chorlton on Medlork ἀπέστειλε τῇ συμβουλῇ μου ἐρώτημα εἰς τὸ περιοδικὸν Notes and Queries ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τοῦ G. Jerment, ἐξ ἀπαντήσεως δὲ εἰς τοῦτο γενομένης ὑπὸ τοῦ R. Robson, πρεσβυτέρου τῶν ἐν New Castle on Tyne πρεσβυτεριανῶν, δημοσιευθείσης τὴν 13 Ἰουλίου μανθάνομεν ὅτι ἐγεν-

νήθη ἐν Peebles ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Εδιμβούργου, ἐγένετο λειτουργὸς τῶν Πρεσβυτεριανῶν, ἔτυχε διπλώματος Θεολογικοῦ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 59 ἐτῶν ἐν Λονδίῳ, τῇ 23 Μαΐου τοῦ 1819, ταφείς ἐν Bunhill Fields. Ἦτο Γαλλικῆς οὐγενετικῆς καταγωγῆς ὡς τὸ ὄνομα ὑποδηλοῖ; Περὶ τῆς μνείας τῆς Βασκωνικῆς Διαθήκης ἣν ποιεῖται, γίνεται λόγος ἐν τῷ «Βασκωνικῷ Ρήματι» τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ K. Frowde, Amen Corner, London τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 1912. Ἀξιοπαρατήρητον ὅτι τὸ Βασκωνικὸν C ἢ Z ἀντιστοιχεῖ τῷ διπλῷ σ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ.

ΑΤΤΙΚΑΙ ΔΙΚΑΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΑΙ ΑΓΟΓΑΙ

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Κ. ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ Δ. Ν.

«Δίκας δοῦναι καὶ λαβεῖν εὖρον
Ἀθηναῖοι πρῶτοι».

ΑΙΔΙΑΝΟΣ Ι

I

Εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας τοῦ δικαίου, αἷτινες μεγάλως προήχθησαν κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα, προσετέθη οὐ πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ συγκριτικὴ ἔρευνα τῶν διαφόρων νομικῶν θεσμῶν, εἴτ' ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν εἴτ' ἐν μέρει. Ὁ νεοφυῆς οὗτος κλάδος τῆς ἐπιστήμης εὗρε πολλοὺς τοὺς καλλιεργητάς, ὧν ἕκαστος, συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ κλίσεις, ἄλλο ἀκολουθεῖ σύστημα, ὃ μὲν τὰ δίκαια διαφόρων χωρῶν, ὃ δὲ τοὺς θεσμοὺς διαφόρων ἐποχῶν μελετῶν καὶ συγκρίνων.

Ἡ ὁδός, ἣν ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην δεόν νὰ βαδίξῃ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη, εἶναι, νομίζω, κεχαραγμένη ὑπ' αὐτῆς τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, δηλονότι ἡ ἐκ τοῦ ἀττικοῦ δικαίου ἀρχομένη καὶ διὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ εὐθὺ πρὸς τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον ἀγούσα. Ἐν τούτοις ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη δὲν ἡ-

κολούθησε δυστυχῶς μέχρι τοῦδε τὴν πορείαν ταύτην, οὐδ' ἐξεμεταλλαύθη δεόντως τὴν πρὸς τὸ δίκαιον σχετιζομένην ἐθνικὴν κληρονομίαν, καταλιποῦσα τὸ ἔργον τοῦτο εἰς ξένους ἐπικαρπωτάς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἠσχολήθησαν μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ἐπιτυχίας πολλῆς περὶ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον, ἀλλ' αἱ ἐργασίαι αὐταὶ ὑπῆρξαν σχετικῶς ὀλίγαι¹. Ἄλλοι, εὐάριθμοι ἐπίσης, κατέ-

1. Ἡ ἀξία ἰδιαιτέρως μνείας εἶναι αἱ σοβαρὰὶ πραγματεῖαι τοῦ Παππούλια, Δ. Π., (ἡ ἐμπράγματος ἀσφάλεια κατὰ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον, I, 1909, καὶ Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ ἀρραβῶν ἐν τῷ ἐνοχικῷ δικαίῳ, 1911) καὶ τοῦ Σάρρου, Γ. Κ., (Ἱστορικὴ μελέτη ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς εἰσαγγελτικῆς ἀρχῆς ἐν Ἑ. Φ. Συλλόγῳ. Ζ, 1874, καὶ Θ, 1875), ὡς καὶ αἱ ἐμβριθεῖς διατριβαὶ τοῦ Τυπάλλου, Γ. Α., ἐν «Ἀθηνῶν» Α' (1889), τοῦ Φωτιάδου Π. Σ., ἐν «Ἀθηνῶν» ΙΑ' (1899) ἔε., τοῦ Ἀρβανιτοπούλλου, Α. Σ. Questioni di diritto attico, I (1899), Ζητήματα τοῦ ἀττικοῦ δικαίου II (1900), τοῦ Φραγκιά, Γ. Γ., ἐν «Νομικῇ Ἐπιθεωρήσει» Γ (1903), καὶ τοῦ Ἀποστολίδου, Γ., ἐν Ἑ. Φ. Συλλόγῳ ΚΒ' (1904) ἔε.

1. Ποικίλ. Ἱστορία 8.38.

γιναν εἰς τὸ βυζαντιακὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τούτων αἱ ἔρευναι ὑπῆρξαν ἀκροθιγείς καὶ ἐλάχισται. Οἱ πολλοὶ ἐφήρμοσαν εὐκοπωτέραν μέθοδον, περιορισθέντες ἀπλῶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου καὶ δὴ, ὄχι καθὼς ὤφειλε νὰ ἰσχύη παρ' ἡμῖν, δηλονότι ὡς βάσις τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου, ἀλλὰ καθὼς ἰσχυσεν ἐν Ἑσπερία, δηλαδή ὡς ἡρμηνεύθη καὶ ἐκληροδοτήθη ὑπὸ τῶν γλωσσογράφων τῆς Βονωνίας (*mos italicus*), ἥτοι ἐλλιπὲς καὶ ἀναμειγμένον ἐν πολλοῖς μετ' ὀθνείων θεσμῶν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας εἶναι βεβαίως ἀκοπώτερος καὶ προσιτώτερος τοῖς πολλοῖς διότι ὑπάρχει ἀπειρία ξένων χειραγωγῶν, ὧν τὰς μεθόδους πιστῶς ἀκολουθοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ οἱ ἡμέτεροι, οὐδαμῶς φροντίζοντες νὰ συμπληρώσωσι τοῦλάχιστον τὰ κενὰ τῆς ἱστορικῆς τῶν θεσμῶν ἐξελιξέως, ἀτινα ὑπάρχουσιν εἰς τὰς μελέτας τῶν πλείστων ἐπιστημόνων τῆς Ἑσπερίας, ἐκ κακῆς συνηθείας ἢ ἐξ ἀπορίας εἰδικῶν φιλολογικῶν γνώσεων παρορώντων τὸ δίκαιον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἄλλ' ἢ βαθεῖα μελέτη τοῦ δικαίου τούτου καὶ μάλιστα ἡ σύγκρισις αὐτοῦ πρὸς τὸ ρωμαϊκόν, ἐπιβάλλεται ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, πολλῶ μᾶλλον εἰς τοὺς Ἑλληνας νομικούς, διότι ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης οὐ μόνον ἐπιστημονικὴ ὠφέλεια προκύπτει, ἀλλὰ γίνεται καταφανὴς καὶ ἡ ἀμφισβητουμένη ἐπίδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐν τῇ δικαίῳ καὶ ἐπομένως ἢ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τὸν καθόλου πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐκαστος λαός, καθὼς ἔχει ἰδιαιτέρον γλωσσικὸν συναίσθημα, ἔχει ἐπίσης ἴδιον συναίσθημα δικαίου, ρυθμίζον τὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν στηρίζονται τὰ ἔθιμα, οἱ νόμοι καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης. Τὸ συναίσθημα τοῦτο ὑφίσταται βεβαίως τὴν ἀναπόδραστον ἐξέλιξιν, ἣν μαιριῶς ἐπιβάλλει ὁ ἀενάως ρέων χρόνος καὶ ἡ προϊούσα ἀνάπτυξις τῶν ἠθῶν ἐκάστου λαοῦ. Ὅσον δὲ ταῦτα προάγονται καὶ ἐξημεροῦνται παρά τινι λαῷ, τόσῳ μᾶλλον ἀναπτύσσεται καὶ ἐξευγενίζεται τὸ συναίσθημα τοῦ δικαίου παρὰ τῷ λαῷ τούτῳ, ἐπιδρῶν μάλιστα καὶ ἐπὶ τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν ἄλλων συγγενῶν ἢ γειτόνων λαῶν, ἣττον πεπολιτισμένων. Οὕτω τὸ συναίσθημα τοῦ δικαίου, ἀναπτυσσόμενον σὺν τῷ χρόνῳ καταργεῖ τὴν αὐτοδικίαν τῶν πρωτογόνων κοινωνιῶν καὶ ἀποδέχεται τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἣττον αὐθαίρετον ἐφαρμογὴν τοῦ δικαίου ὑπὸ τινῶν προνομιούχων προσώπων ἢ

τάξεων, ἕως οὗ ἀντικαταστήσῃ καὶ ταύτην βραδύτερον ἢ τακτικὴ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ τῇ βάσει νόμων ἐγγράφων καὶ διὰ δικαστῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἢ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένων.

Τὸ τελειότερον συναίσθημα δικαίου ἀνεπτυξάν προφανῶς ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀρχαῖον λαὸν οἱ Ἀθηναῖοι. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δικαιολογοῦσι καὶ αὐταὶ αἱ πενιχραὶ σχετικῶς πληροφορίαι, ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ ἀττικοῦ δικαίου, τῆς ἀττικῆς δικονομίας, τοῦ πολυπλόκου δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ . . . τῆς δικομνίας τῶν Ἀθηναίων! Εἶναι ὁμολογουμένως λυπηρὸν ὅτι ἀπωλέσθησαν ἢ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις δικῶν συγγραφῇ τοῦ Ἀθηναίου Ἡρώου καὶ ἢ τῶν νόμων συλλογῇ Θεοφράστου τοῦ φιλοσόφου, αἵτινες θὰ παρείχον ἡμῖν ἀσφαλεστέρας καὶ πολυτιμότερας ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἰδήσεις. Οὐχ ἦττον ὁμως καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν σφριζομένων ἀττικῶν δικῶν πρὸς τὰς ρωμαϊκὰς *actiones* ἀποδεικνύεται ἐναργῶς πόσον προηγμένον ἦτο τὸ συναίσθημα τοῦ δικαίου παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ λαῷ καὶ πόσον ὑπερεῖχεν ἡ ἀττικὴ δικονομία τῆς ρωμαϊκῆς κατὰ τὸν πέμπτον καὶ τέταρτον πρὸ τοῦ Χριστοῦ αἰῶνα.

II

Αἱ δίκαι τοῦ ἀττικοῦ δικαίου διαφέρουσιν οὐσιωδῶς τῶν ἀγωγῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ.

Αἱ ρωμαϊκαὶ *actiones* καὶ αἱ ἀρχαιότεραι *legisactiones* εἶναι αὐστηρῶς διαγεγραμμένοι τύποι νομικῆς προστασίας, τοὺς ὁποίους τὸ *ius civile* καὶ βραδύτερον ὁ Πράιτωρ παρέχουσιν εἰς ὄρισμένας περιπτώσεις πρὸς ἐνάσκησιν κεκτημένου ἢ παλινόρθωσιν προσβεβλημένου δικαιώματος. Κατὰ τὴν ἀττικὴν, ὡς καὶ κατὰ τὰς συγχρόνους νομοθεσίας, ἡ ὕπαρξις ὑποκειμενικοῦ δικαιώματος ἔχει ὡς φυσικὴν ἀκολουθίαν οὐ μόνον τὴν κατὰ τὸ δοκοῦν ἐνάσκησιν αὐτοῦ (*qui suo jure utitur neminem laedit*)¹, ἀλλὰ καὶ τὸ δυνατόν τῆς διὰ δικαστικῆς ὁδοῦ ἐπανορθώσεως αὐτοῦ ἐν περιπτώσει οἰασδῆποτε μειώσεως ἢ προσβολῆς. Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν ὁμως δίκαιον τὸ ὑποκειμενικὸν δικαίωμα προσβαλλόμενον δὲν ἐτύγγανε πάντοτε νομικῆς προστασίας, ἀλλὰ μόνον ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ὑποβληθῇ ὑπὸ ἓνα ὄρισμένον τύπον ὑπαρχούσης ἀγωγῆς, ὡς ἡ *actio injuriarum*, ἢ *actio furti* ἢ ἡ *actio de arboribus succisis*,

1. I. 55. D. de div. reg. jur. 50,17.

καὶ νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς τὰς τυπικὰς λέξεις (verba solemnia) τὰς ἐν τῷ νόμῳ ἀναφερομένας· διότι ἄλλως, κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ Γαΐου, ἢ χρῆσις οἷαςδήποτε φράσεως ἐκτὸς τῆς τυπικῆς, ὡς φέρ' εἰπεῖν de vitibus succis ἀντὶ de arboribus succis, ἐπέφερε τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀγωγῆς¹. Ὅσον προῦχώρει ἢ ἀνάπτυξις τοῦ δικαίου, τόσῳ μᾶλλον ἠϋρύνετο—τῇ δεξιᾷ ἐπεμβάσει τοῦ Πραίτωρος—ὁ κύκλος τῶν ρωμαϊκῶν ἀγωγῶν. Ἐν τούτοις ὅμως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκπνεύσεως δημοκρατίας εὐρίσκοντο ἀκόμη ὑποκειμενικὰ δικαιώματα, διὰ τὰ ὅποια δὲν ὑπῆρχε τύπος ἀγωγῆς πρὸς διεκδίκησιν αὐτῶν, οὕτως ὥστε, μετὰ ἐξακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν ἐξέλιξιν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, αἱ Πραίτωρες ἠναγκάζοντο νὰ δημιουργῶσι νέους τύπους, ὡς ὁ Ὀκτάβιος τὴν actio quod metus causa, ὁ Ἀκύλιος Γάλλος τὴν actio doli, ὁ πολὺς Λούκουλλος τὴν actio vi bonorum raptorum καὶ ἄλλοι ἄλλας.

Τὸ ἀττικὸν δίκαιον δὲν εἶχε τοιοῦτους τυπικοὺς περιορισμούς. Λίαν προῶρως, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἐκυδερνατο ἀκόμη «sine lege certa, sine jure certo», ὅπως λέγει ὁ Πομπώνιος², ἐν Ἀθήναις εἶχεν ἀναπτυχθῆ λαμπρὸν σύστημα δικῶν, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, ἀνταποκρινόμενον πρὸς πᾶσαν σχεδὸν παρουσιαζομένην ἀνάγκην δικαστικῆς προστασίας, εἴτε πρὸς ἐπανόρθωσιν προσβληθέντος δικαιώματος, εἴτε πρὸς ἐπιβολὴν ποινῆς ἢ προστίμου. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἐλλείψει ὀρισμένου τύπου δίκης ἢ ἐν περιπτώσει ἄλλης ἀτελείας τοῦ νόμου, αἱ πολῖται δὲν ἔχονον τὰ δικαιώματα αὐτῶν, ἀλλ' ἀπηθύνοντο πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν ὀρμόδιον διὰ τὰς παρομοίας φύσεως δίκας, ὅστις παρέπεμπε τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστήριον ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐν περιπτώσει σιωπῆς τοῦ νόμου ἢ ὑπόθεσις ἐδικάζετο, διότι ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ μία λεπτομέρεια τοῦ ὅρκου τῶν Ἀθηναίων δικαστῶν, ὀρκιζομένων νὰ δικάσωσι συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον, ἐλλείψει δὲ τοιοῦτου γνώμῃ τῇ δικαιοστάτῃ³.

Ἰπάρχει πρὸς τοῦτοις καὶ ἑτέρα σπουδαία διάκρισις τῶν ἀττικῶν δικῶν καὶ τῶν ρωμαϊκῶν ἀγωγῶν· ἡ actio ἦτο νομικὴ πράξις, διὰ

τῆς ὁποίας ὁ actor, οὕτως προσεβλήθη ἢ δὲν ἱκανοποιήθη δικαίωμά τι, ἐζήτει παρὰ τοῦ Πραίτωρος τὸν διορισμὸν ἐνὸς ἢ πλείονων δικαστῶν πρὸς λύσιν τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιδίκου διαφορᾶς, ἐπομένως ἡ actio εἶχε πάντοτε ἰδιωτικὸν χαρακτήρα. Φαινομενικὴν μόνον ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν αἱ actiones populares, ὡς ἐπὶ παραδείγματι αἱ actiones de posito vel suspenso, de effusis vel dejectis, de sepulcro violato, διότι καίπερ ἔχουσαι κοινὰ τινα σημεῖα πρὸς τὰς accusationes publicas, ἀνῆκον μολαταῦτα εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, μόνον δὲ ἔνεκα τοῦ περιεχομένου αὐτῶν ὁ κύκλος τῶν ἐνδιαφερομένων ἦτο ἀπεριόριστος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἕκαστος ρωμαῖος πολίτης, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ filiusfamilias, ἐδικαιοῦτο νὰ ἐγείρῃ ταύτας.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω αἱ ρωμαϊκαὶ actiones ἦσαν πάντοτε ἰδιωτικαὶ ἀγωγαί, ἐν ᾧ τοῦναντίον αἱ δίκαι τοῦ ἀττικοῦ δικαίου ἀπετέλουν εὐρυτέρην ἐννοίαν, περιλαμβάνουσαι τὰς τε ἰδιωτικὰς ἀγωγὰς, αἵτινες ἐλέγοντο ἰδία δίκαι ἢ καὶ ἀπλῶς δίκαι ὑπὸ τὴν στενωτέραν τῆς λέξεως σημασίαν, καὶ τὰς δημοσίας, αἵτινες ἐκαλοῦντο γραφαί. Αἱ δημοσῖαι δίκαι ἢ γραφαὶ διεκρίνοντο πάλιν εἰς τὰς ἀφορώσας ἄμεσον κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικίαν καὶ εἰς τὰς ἀφορώσας ἄμεσον μὲν κατὰ τοῦ πολίτου, ἔμμεσον δὲ κατὰ τῆς πολιτείας προσβολήν. Αἱ πρῶται ἐλέγοντο γραφαὶ δημοσῖαι, αἱ δὲ δευτεραὶ γραφαὶ ἰδία¹, μολονότι τοὺς ὄρους τούτους δὲν ἀναφέρουσι συστηματικῶς οἱ δικανικαὶ συγγραφεῖς. Ὁ ὅρος δίκη ἦτο ἐπομένως γενικὸς καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ γραμματικὸς Πολυδεύκης· ἐκαλοῦντο γὰρ αἱ γραφαὶ καὶ δίκαι, οὐ μόντοι καὶ αἱ δίκαι γραφαί². Ἀγωγὴν τοῦ τύπου τῶν ρωμαϊκῶν actiones populares οὐδεμίαν εἶχε τὸ ἀττικὸν δίκαιον, εἶναι δὲ ἐσφαλμένη ἢ γνώμη τῶν ἐπιχειρούντων νὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς τιαύτην τὴν δίκην ἐξαίρεσεως καὶ ἄλλας τινάς.

Ἡ ἀνωτέρω ἀναφερομένη διάκρισις τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν ἔχει τοῦτο τὸ πλεονέκτημα ὅτι συμπίπτει καὶ πρὸς τὴν σύγχρονον ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν, δύναται δὲ νὰ στηριχθῆ καὶ ἱστορικῶς· πᾶσα ἄλλη διαίρεσις ἢ ταξινόμησις θὰ ἦτο αὐθαίρετος καὶ δι' αὐτῆς θὰ ἐπλάττοντο ὄροι ἄγνωστοι εἰς τὸ ἀττικὸν δίκαιον

1. Gajus, Institut. 4, 11.

2. I. 2 D. de orig. juris 1, 2.

3. Ἰουλ. Πολυδ. Ὀνομαστ. 8, 10, 122.

1. Σωπᾶτρ. Διαιρ. ζήτημ. «ὁ νόμος περὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐστὶ γραφῶν, οὐ περὶ τῶν δημοσίων κεκυρωμένος».

2. Ἰουλ. Πολυδ. Ὀνομαστ. 8, 6, 41.

καὶ ἔννοια μὴ ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὸ νομικὸν συναίσθημα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

Αἱ δίκαι διεκρίνοντο τῶν γραφῶν οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀντικείμενον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Καὶ δίκας μὲν ἰδιωτικὰς ἠδύνατο νὰ υποβάλλῃ μόνον ὁ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀδικηθεὶς ἢ προσβληθεὶς, ἀν δὲ οὗτος ἐκωλύετο ὑπὸ τοῦ νόμου, ὁ κύριος ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ¹. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης ἐν τιαύτῃ περιπτώσει ἦτο ὅτι πᾶσα ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσα ἠθικὴ ἢ ὕλική ὠφέλεια ἀνήκεν ἀποκλειστικῶς τῷ διώκοντι², ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, τὰς ὁποίας παρουσίαζον αἱ δίκαι βιαίων, ἐξαιρέσεως καὶ ἐξούλης. Γραφὰς δὲ τοῦναντίον ἐδικαιοῦτο νὰ υποβάλλῃ πᾶς Ἀθηναῖος πολίτης, ἐνήλικος καὶ ἐπίτιμος, δηλονότι ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν πίνακα καὶ μὴ καταδικασθεὶς ποτε εἰς ἀτιμίαν· ἐξηρῶντο τοῦ κανόνος τούτου γραφαὶ τινες ἀφορῶσαι ἀδικήματα κατευθυνόμενα κυρίως κατὰ τῶν πολιτῶν καὶ ἐμμέσως μόνον προσβάλλοντα τὴν πολιτείαν. Αἱ γραφαὶ αὗται, (ὡς φέρ' εἶπεν αἱ γραφαὶ τραύματος ἐκ προνοίας, βουλεύσεως, φόνου, μοιχείας, ψευδοκλητείας) ὑπεβάλλοντο μόνον ὑπὸ τῶν ἀδικηθέντων, τῶν κυρίων αὐτῶν ἢ τῶν ἐντὸς ἀνεψιότητος συγγενῶν. Αἱ γραφαὶ εἶχον ὡς ἀκολουθίαν δημοσίας ποινάς, ἀφορῶσας τὴν ζώην, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀδικήσαντος καὶ ἐκτινομένας πρὸς τὴν πολιτείαν. Αἱ ἐξαιρέσεις τῆς γενικῆς ταύτης ἀρχῆς ἦσαν ἐλάχισται. Μόνον κατὰ τὰς γραφὰς κακώσεως καὶ τινὰς ἄλλας τμήμα τῆς χρηματικῆς ποινῆς περιήρχετο εἰς τὸν ἀδικηθέντα, καθὼς ἀντιθέτως εἰς τινὰς ἄλλας περιπτώσεις οὐδεμίαν ἢ πολιτεία εἶχεν ὠφέλειαν, ὡς εἰς τὰς γραφὰς παρανοίας καὶ ἀδίκως εἰρχθῆναι ὡς μοιχόν· ὡσαύτως εἰς τὰς γραφὰς βουλεύσεως καὶ ψευδεγγραφῆς, ἐξ ὧν ἐν περιπτώσει ἐπιτυχούς διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος ὠφελεῖτο μόνον ὁ διώκων, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ πολιτεία, ἣτις ἐδλάπτετο μάλιστα πολλάκις ἀλλάσσοσα ὀφειλέτην³.

Οὐσιωδῶς διέφερον ἐπίσης αἱ δίκαι τῶν γρα-

φῶν καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι τῆς δίκης ἠδύνατο νὰ παραιτηθῇ τις ἀκινδύνως ἐν οἴφδηποτε σταδίῳ αὐτῆς, ἐν ᾧ ὁ παραιτούμενος τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθείσης γραφῆς διαρκουσῶν τῶν δικαστικῶν διατυπώσεων κατεδικάζετο εἰς μερικὴν ἀτιμίαν καὶ πληρωμὴν χιλίων δραχμῶν, καθὼς καὶ ἐν ἡ περιπτώσει δὲν συνεχέντρον τὸ πέμπτον τῶν δικαστικῶν φήφων¹. Πρὸς τούτοις διὰ τὰς δίκας ὁ ἐνάγων καὶ ὁ ἐναγόμενος προκατέβαλλον εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον τὰ λεγόμενα «πρυτανεῖα» (περίπου τὸ δέκατον τοῦ υποδίκου ποσοῦ), ἀπερ' ὁ ἠττώμενος οὐ μόνον ἀπεβάλλετο, ἀλλὰ προσαπέτινε καὶ τὰ τοῦ ἀνυδίκου. Τοιαῦτα πρυτανεῖα δὲν κατεβάλλοντο εἰς δημοσίας δίκας.

Ὅτι ἀφορᾷ τοὺς ξένους, οὗτοι ἐδικαιοῦντο νὰ ὑποβάλλωσι δίκας καὶ γραφὰς μόνον εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀδικούμενοι. Καὶ οἱ μὲν ἰσοτελεῖς προέβαινον ἀνεξαρτήτως, ὅπως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, οἱ δὲ μέτοικοι καὶ παρεπίδημοι τῇ ἀρωγῇ τῶν προστατῶν καὶ τῶν προξένων αὐτῶν². Τοὺς δούλους δὲ ἀντεπροσώπευε πάντοτε ὁ κύριος.

Ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ θεωρῶ σκόπιμον νὰ ὑπομνήσω καὶ τινὰς ἄλλας διαιρέσεις τῶν ἀδικῶν δικῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὁμως πολὺ πενιχρὰς ἔχομεν πληροφορίας. Οὕτως αἱ δίκαι καθόλου διεκρίνοντο εἰς δίκας πρὸς ὕδωρ, καθ' ἃς οἱ λόγοι τῶν διαδίκων ἐκανονίζοντο πρὸς τὴν κλεψύδραν, τοιαῦται δὲ ἦσαν, φαίνεται, αἱ σπουδαιότεραι, καὶ εἰς δίκας χωρὶς ὕδατος, καθ' ἃς ὁ περιορισμὸς τῆς κλεψύδρας δὲν ὑφίστατο³. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἀναφέρονται αἱ δίκαι κακώσεως. Πλείονας εἰδήσεις περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης δὲν παρέχουσι δυστυχῶς αἱ ἰ-

1. Ἰουλ. Πολυδ. Ὀνομαστ. 8,6,41. «καὶ ἐκ πασῶν τούτων (τῶν γραφῶν) ὁ μὴ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν φήφων προσωφλίσκανε χιλίας».

2. Καὶ ἐν Ρώμῃ τὸν μὲν παρεπίδημον ξένον ἐβοήθει ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ὁ δὲ μονίμως ἐγκατεστημένος peregrinus ἐξέλεγεν ἕνα πάτρωνα, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο ὡς πελάτης διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς applicatio ἀπολαμβάνων ὑποστήριξιν καὶ προστασίαν καὶ βοηθούμενος εἰς τὰς ἐμπορικὰς καὶ δικαστικὰς ὑποθέσεις Cicer. de orat. I, 39 § 177; Aul. Gell. noct. atticar. V, 13,2.

3. Meier-Schömann, der attische Prozess 713 ἔ. Lipsius, das attische Recht III (1915) 914 ἔ. Πρβλ. καὶ εἰδικὴν μελέτην τοῦ Φωτιάδου, περὶ τῆς διαμετρημένης ἡμέρας καὶ τῆς δικαστικῆς κλεψύδρας κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν ἐν «Ἀθηναῖ» ΙΓ' (1904) 3—87.

1. Προκειμένου περὶ δούλων, γυναικῶν καὶ ἀνηλικῶν.

2. Διόκων ἐλέγετο, ὡς γνωστὸν, παρ' Ἀθηναίους ὁ ἐνάγων, φεύγων δὲ ὁ ἐναγόμενος.

3. Meier-Schömann, der attische Prozess (1824) 165 ἔ. Lipsius, das attische Recht und Rechtsverfahren II (1908) 245.

στορικοί και δικανικοί πηγαί, αΐτινες είναι ώσαύτως πτωχαί εις ειδήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξ ἄλλης ἀπόψεως διάκρισιν τῶν δικῶν εἰς τιμητάς καὶ ἀτιμήτους. περὶ ἧς μόνον οἱ γραμματικοὶ ἀναφέρουσι λεπτομερείας.

Ὁ Ἄρποκρατίων λέγει ὅτι τιμητὸς ἀγὼν εἶναι ἐκεῖνος, «ἐφ' ᾧ τίμημα ὠρισμένον ἐκ τοῦ νόμου οὐκ ἐστὶν ἀλλὰ τοὺς δικαστὰς ἔδει τιμᾶσθαι ὅ,τι χρὴ πθεῖν ἢ ἀποτίσαι· ὁ δὲ ἀτιμητὸς τὸναντίον, ᾧ πρόεστιν ἐκ τῶν νόμων ὠρισμένον τίμημα, ὡς μηδὲν δεῖν τοὺς δικαστὰς διατιμῆσαι».

Κατὰ ταῦτα αἱ τιμηταὶ δίκαι ἦσαν οὕτως εἰπεῖν *actiones aestimatoriae*, παρὰ ταῖς ὁποίαις ὅμως ἢ ἐκτίμησις τῆς ζημίας ἢ τῆς ποινῆς ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὸν δικαστήν, ἐν ᾧ αἱ ἀτιμηταὶ δίκαι ἦσαν *actiones certae*, ὧν τὰ ἐπακόλουθα καθωρίζοντο ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ οὐδεμία ἐπετρέπετο τοῖς δικασταῖς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου συζήτησις. Περὶ τοῦ τίνες δίκαι ἦσαν τιμηταὶ καὶ τίνες ἀτιμηταὶ καὶ κατὰ ποῖον μέτρον ἐρρυθμίζετο ἢ διάκρισις αὕτη δὲν ὑπάρχει συμφωνία γνώμων ἐλλείψει ἀσφαλῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι αἱ πλείους τῶν ἰδιωτικῶν δικῶν ἦσαν ἀτιμηταὶ, ἐν ᾧ αἱ πλείους τῶν γραφῶν τιμηταί. Αἱ γνωσταὶ ἐξαιρέσεις καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν εἶναι σχετικῶς ἀσήμανται¹, ὥστε δὲν ἐπηρεάζουσι τὸν κανόνα².

III

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ δικῶν εἰρημένα ἐπιβάλλεται, νομίζω, καὶ συνοπτικὴ ἐπισκόπησις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διεξήγοντο αἱ ἀττικάι δίκαι καὶ αἱ ῥωμαϊκαὶ ἀγωγαί. Εἶναι ἄξιον νὰ σημειωθῇ ἀμέσως ὅτι καὶ ἡ ἀττικὴ δικονομία, ὅπως βραδύτερον ἢ ῥωμαϊκὴ, παρουσιάζει τὴν χαρακτηριστικὴν διχοτομίαν τῆς διαδικασίας εἰς δύο διακεκριμένα μέρη, τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος (*in iure*), τὸ δεύτερον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου (*in iudicio*), μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν ᾧ οἱ Ἄθηναῖοι εἶχον πολυάριθμα καὶ πολυμελῆ δικαστήρια, ὅπου συμφώ-

τως πρὸς τοὺς κειμένους νόμους παρεπέμποντο αἱ πρὸς ἐκδίκασιν ὑποθέσεις ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἀρχοντος, ὅστις καὶ προήδρευε τοῦ δικαστηρίου, παρὰ Ῥωμαίους ὠρίζοντο ὑπὸ τοῦ Πραίτωρος οἱ δικασταί, συνήθως μὲν εἰς *-iudex-* σπανίως δὲ πλείονες *-recuperatores-* οἵτινες ἐδίκαζον συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰς πραιτωρικὰς δεηγίας. Τακτικὰ πολυμελῆ δικαστήρια ἐν Ῥώμῃ ἦσαν τὸ δικαστήριον τῶν Δέκα (*decemviri litibus iudicandis*) δι' ὑποθέσεις ἀφορώσας τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ δικαστήριον τῶν Ἑκατῶν (*centumviri*) διὰ κληρονομικὰς κυρίως ὑποθέσεις.

Κατὰ τοὺς ἀττικούς νόμους οὐδεμία σχεδὸν διαφορὰ ὑπῆρχε κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἰδιωτικῶν καὶ τῶν δημοσίων δικῶν· διέφερον μόνον αἱ τύποι τῶν τελευταίων, οἵτινες ἦσαν πολλοί, ἐν οἷς ἢ γραφή, ἢ ἀπαγωγὴ, ἢ ἐνδειξις, ἢ ἐφήγησις, ἢ φάσις καὶ ἢ περίφημος εἰσαγγελία, χρησιμοποιουμένη εἰς σοβαρὰς περιπτώσεις, ὡς προκειμένου περὶ καταλύσεως τοῦ δήμου, περὶ τυραννίδος, προδοσίας, ἀσεβείας καὶ ἄλλων ἀδικημάτων.

Ὁ ἐνάγων, μετὰ τὴν ἐνώπιον τῶν κλητόρων (μαρτύρων) πρόσκλησιν τοῦ ἀντιδίκου παρουσιάζετο κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν ἢ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην ἡμέραν εἰς τὸν ἀρμόδιον ἀρχοντα καὶ ἐπέδιδεν αὐτῷ ἐγγράφως τὴν δίκην. Τὸ ἐγγράφον τῆς δίκης προκειμένου μὲν περὶ ὑποθέσεων ἰδιωτικῆς φύσεως ἐλέγετο *λήξις*, προκειμένου δὲ περὶ δημοσίων ὑποθέσεων εἶχε διάφορα ὀνόματα, ἢτοι ἐλέγετο *γραφὴ, ἀπαγωγὴ, ἐνδειξις, φάσις, εἰσαγγελία*¹, ἀναλόγως τοῦ τύπου τῆς δημοσίας δίκης, ὃν ἐξέλεγεν ὁ κατήγορος.

Ὁ ἀθηναῖος ἀρχων, ὅπως βραδύτερον καὶ ὁ ῥωμαῖος πραιτωρ, ἐλάμβανε γνώσιν τῆς ὑποθέσεως καὶ ἐξήταξεν ἐπισταμένως μήπως ὑπῆρχεν οἰονδήποτε κώλυμα ἀφορῶν τὸ ἀντικείμενον τῆς δίκης, τὸ πρόσωπον τοῦ δίκωντος, τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου ἢ τὸν χρόνον τῆς ἐπιδόσεως τῆς δίκης ἢ τῆς γραφῆς. Ἐὰν οὐδὲν τοιοῦτο κώλυμα ὑπῆρχεν, ἡ δίκη ἐλέγετο *εἰσαγωγίμος*, ἐγίνετο δεκτὴ παρὰ τοῦ ἀρχοντος καὶ ἀνηρτάτο δημοσίᾳ ἐπὶ σανίδος, ἣτις ἐκαλεῖτο *λευκωμα*², πρὸς κοινὴν

1. Παράδειγματα δικῶν τιμητῶν εἶναι αἱ δίκαι κλοπῆς καὶ λειπομαρτυρίου, ἀτιμητῶν δὲ γραφῶν αἱ γραφαὶ προδοσίας καὶ φόνου.

2. Ἐν ἐκτάσει ἀναπτύσσουσι τὸ ζήτημα τοῦτο οἱ Meier-Schömann, *der attische Prozess*, 171 ἐς. Lipsius, *das attische Recht II* (1908) 284 ἐς.

1. Τῆς ἀπαγωγῆς, ἐνδειξεως, ἐφήγησεως καὶ εἰσαγγελίας δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ προηγηθῇ ἢ πρόσκλησις.

2. Λευκωμα (*Album*) ἐκκαλεῖτο, ὡς γνωστόν, ἐν Ῥώμῃ, τὸ Ἐδικτόν, ἢτοι τὸ δικαστικὸν πρόγραμμα, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ἄμα τῇ ἀναρρῆσει αὐτοῦ ὁ Πραιτωρ.

γνώσιν. Τούτων γενομένων ἐδίδοτο εἰς τὸν ἐναγόμενον, ὅπως καὶ ἐν Ρώμῃ, ἀντίγραφον τῆς ἀγωγῆς καὶ ἀπελύοντο οἱ ἀντίδικοι, ὅπως παρασκευασθῶσι διὰ τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀνακρίσεως, ἣν ὄριζεν ὁ ἄρχων. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προέβαλλον οἱ ἀντίδικοι ὅλας τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν, αἵτινες διεκρίνοντο εἰς ἐντέχνους καὶ ἀτέχνους· καὶ ἐντεχνοὶ μὲν ἦσαν αἱ μὴ προφανεῖς, ἀλλὰ διὰ ρητορικῆς δεξιότητος χρησιμοποιοῦμεναι ἀποδείξεις, «ὅσα δι' ἡμῶν καὶ διὰ τῆς μεθόδου κατασκευασθῆναι δυνατόν», ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀτεχνοὶ δὲ αἱ πραγματικαὶ ἀποδείξεις, «ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται, ἀλλὰ προὔπηρχε», δηλονότι οἱ νόμοι, οἱ μάρτυρες, αἱ συνθήκαι, αἱ βάσανοι καὶ οἱ ὄρκοι¹. Διαρκούσης τῆς ἀνακρίσεως οἱ ἀντίδικοι ἐδικαιοῦντο νὰ παρουσιάσωσιν οἰωνδήποτε ἔγγραφον πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν, τὰ δὲ ἔγγραφα ταῦτα ἐτίθεντο εἰς μετάλλινα ἢ πήλινα ἀγγεῖα, τοὺς λεγομένους ἐχίνοους, οἵτινες μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ἐσφραγίζοντο καὶ ἐφυλάσσοντο παρὰ τῷ ἄρχοντι μέχρι τῆς κυρίας ἡμέρας τῆς δίκης. Φαίνεται ὅτι μετὰ τὴν σφράγισιν τῶν ἐχίνων ἢ προσαγωγή νέων ἀποδεικτικῶν μέσων δὲν ἐπετρέπετο².

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης οἱ κληρωθέντες δικασταὶ μετέβαινον εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ τὸ ὁποῖον προσωρίζοντο, ἐνθα προσήρχετο καὶ ὁ ἀρμόδιος ἄρχων, ὅστις καὶ προήδρευε τοῦ δικαστηρίου. Οἱ ἀντίδικοι ὤφειλον, κατὰ τὸν νόμον, ν' ἀπαγγέλωσιν αὐτοπροσώπως τοὺς λόγους αὐτῶν, οὓς συνέταττον πολλάκις ἐπ' ἀμοιβῆς εἰδικοὶ λογογράφοι· ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεκράτησε συνήθεια ὅπως ἐπιτρέπωσιν οἱ δικασταὶ τὴν συμπαραστάσιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἀντιδίκων ὑπὸ φίλων καὶ συνηγόρων, εἰς τινὰς δὲ δίκας, καὶ μάλιστα ἰδιωτικὰς, ἐπετρέπετο εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιδίκους ἢ δευτερολογία. Τὸν ἀγορεύοντα δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ διακόψῃ ὁ ἀντίπαλος, ἀλλὰ μόνον ὁ ἡγεμὼν τοῦ δικαστηρίου καὶ οἱ δικασταὶ πρὸς διευκρίνησιν ἀπορίας τινος ἢ πρὸς ἐπιτίμησιν παρεκτροπῆς τοῦ ἀγορεύοντος. Οὗτος ὅμως ἐδικαιοῦτο νὰ

προβάλλῃ ἐρωτήσεις εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὑποχρεούμενον ἐκ τοῦ νόμου ν' ἀπαντήσῃ, ἢ ν' ἀναθέσῃ εἰς τὸν γραμματέα τὴν ἀνάγνωσιν νόμων, ψηφισμάτων, συνθηκῶν καὶ οἰωνδήποτε ἄλλων ἐγγράφων.

Ὁ κατηγορούμενος κατέστρεφε συνήθως τὸν λόγον αὐτοῦ διὰ παρακλήσεων καὶ ἰκεσιῶν πρὸς τοὺς δικαστάς, πολλάκις δὲ ἵνα προκαλέσῃ τὸν οἶκτον καὶ τὸ ἔλεος τούτων παρουσίαζε τὰ ἀνήλικα τέκνα καὶ τοὺς γέροντας γονεῖς αὐτοῦ. Καίτοι δὲ ὁ Ξενοφῶν χαρακτηρίζει τὴν συνήθειαν ταύτην ὡς παράνομον,¹ ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ἐπεκράτει εἰς ὅλα τὰ δικαστήρια, ἐκτὸς τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἄλλ' ἢ προσφυγὴ εἰς τοιαῦτα μέσα ἐθεωρεῖτο οὐχ ἥττον ἀναξιοπρεπῆς καὶ ἐξευτελεστικὴ ὑπὸ τῶν εὐφρονούντων.

Οἱ δικασταί, ἵνα μὴ ὑπάρξῃ ὑπόνοια καταχρήσεως, ἐλάμβανον ἐμφανῶς ἀνὰ δύο χοίρινας ἢ σπονδύλους ἢ ψήφους (μίαν λευκὴν καὶ μίαν μέλαιναν) καὶ παρερχόμενοι μέχρι τοῦ βήματος, ὅπου ὑπῆρχον δύο καθίσκοι, ἐξέφερον τὴν ἐτυμηγορίαν αὐτῶν ἐμβάλλοντες τὴν μὲν ἔγκυρον ψήφον εἰς τὸν χαλκοῦν, τὴν δὲ ἄκυρον εἰς τὸν ξύλινον καθίσκον. Ἐξακριβώσεως δὲ γενομένης ὁ ἡγεμὼν τοῦ δικαστηρίου ἀπήγγελλε τὴν ἀπόφασιν καὶ ἐμερίμνα καταλλήλως περὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς. Αἱ ἀποφάσεις, ὡς καὶ τὰ σπουδαιότερα δικαστικὰ ἔγγραφα, ἰδίᾳ τῶν μεγάλων δημοσίων δίκων ἐφυλάσσοντο, φαίνεται, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν τοῖς ἀρχείοις. Κατὰ τὰς πληροφορίας Διογένους τοῦ Λαερτίου μέχρι τῶν ἡμερῶν Φαβωρίνου τοῦ ἐξ Ἀρελάτης φιλοσόφου ἦτοι μέχρι τῶν μέσων περίπου τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἐφυλάσσετο ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Μητρώφ ἢ κατὰ τοῦ Σωκράτους ἀνωμοσία Μελήτου τοῦ Πιτθέως.²

IV

Ταῦτα περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἰδιωτικῶν καὶ τῶν δημοσίων δίκων ἐν Ἀθήναις. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διαδικασίαν τῶν ἰδιωτικῶν ἀγωγῶν ἐν Ρώμῃ, τὸ μὲν πρῶτον αὐτῆς τμήμα (in jure) ἠκολούθει περίπου τὴν αὐτὴν πορείαν, ἣν καὶ ἐν Ἀθήναις, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ἢ ὑπόθεσις ἔπρεπε νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς ἕνα ἐκ τῶν ὄρισμένων δικονομικῶν τύπων, καὶ

1. Ἀριστοτ. Ρητορ. 1, 2.

2. Περὶ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς, τῶν κατὰ τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὴν δικάσιμον διατυπώσεων ἐν ἐκτάσει γράφουσιν οἱ Meier-Schömann, der attische Prozess, 594 ἐς., 658 ἐς., 704 ἐς., Lipsius, das attische Recht III (1915) 804 ἐς., 829 ἐς., 901 ἐς.

1. Ξενοφ. Ἀπομνημονεύματα 4,4,4.

2. Διογ. ἐν. Λαερτ. 2,5, 39 (Σωκράτης).

κατέληγεν εἰς τὴν *litis contestatio*, δηλονότι τὴν ἐνώπιον τοῦ Πραίτωρος καὶ τῶν μαρτύρων ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀγωγῆς· τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ τῆς διαδικασίας (*in iudicio*) διεξήγετο ἐνώπιον τοῦ ὑπὸ τοῦ Πραίτωρος ὀριζομένου δικαστοῦ, ὅστις ἀπεφαίνεται ἐπὶ τῇ βίασει τῶν αὐστηρῶν διατάξεων τοῦ *jus civile* καὶ τῶν ἐπεικῶν ὀδηγιῶν, ἃς ἐλάμβανε παρὰ τοῦ Πραίτωρος καὶ δὴ ἀπὸ τῆς *lex Aebutia* (200 π. Χ.) δι' ἐγγράφου ἐντολῆς (*formula*).

Προκειμένου περὶ ποινικῶν ὑποθέσεων ἡ διχοτομία τῆς διαδικασίας δὲν ἐγένετο καὶ αἱ ὀικονομικαὶ διατυπώσεις ἦσαν ἐν γένει διαφοροί, τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐξασκουμένης ἀποκλειστικῶς ὑπὸ δημοσίων λειτουργῶν, οἵτινες ἐδίκαζον καὶ κατεδίκαζον τοὺς ἐγκληματούοντας. Τιοιοῦτοι δημόσιοι δικασταὶ ἦσαν οἱ *duumviri perduellionis* διὰ τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς πολιτείας καὶ οἱ *quaestores parricidii* δι' ἄλλα τὰ ἄλλα δημόσια ἀδικήματα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν Δωδεκάδελτον ἡ θανατικὴ καταδίκη ἦτο ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς μεγίστης τῶν Ρωμαίων συνελεύσεως¹ τῆς λεγομένης *λοχίτιδος ἐκκλησίας* (*comitia centuriata*).

Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη τῆς δημοκρατίας ἡ περιορισμένη αὕτη ποινικὴ διαδικασία κατηργήθη ἀντικατασταθεῖσα διὰ τῶν *questiones perpetuae*, αἵτινες εἰσῆγαγον καὶ εἰς τὰς δημοσίας ἀγωγὰς τὴν δικαστικὴν διχοτομίαν *in jure* καὶ *in iudicio* καὶ ἐν γένει πάσας τὰς ἀνωτέρω ἐν γενικαῖς γρχιμαῖς ἀναφερομένας λεπτομερεῖαις τῆς ἀδικῆς διαδικασίας, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας προφανῶς ἐθεσπίσθησαν².

V

Καὶ ἤδη προβαίνω περαιτέρω εἰς τὴν σύγκρισιν τῶν ἀδικῶν καὶ ρωμαϊκῶν θεσμῶν τῶν ἀφορώντων τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν καὶ τοὺς ἐνασκοῦντας αὐτήν, εἰὼτι ἡ περὶ δικῶν μελέτη

1 Tabul. IX, 1. «De capite civis nisi per maximum comitiatum ne ferunto». C i c e r. de leg. 3. 4, 11; 19, 44. «Altera (sc. lex) de capite civis rogari nisi maximo comitiatu vetat.»

2 Δαμπρὰν ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς ποινικῆς διαδικασίας ἐν Ρώμῃ ἀποτελεῖ τὸ δεῦτερον μέρος τῆς ἀνωτέρω μνημονευομένης πραγματείας τοῦ Σ ἄ ρ ρ ο υ περιεχοῦσης ὕλην περισσοτέραν τῆς ὑπὸ τοῦ τίτλου ὑποδεικνυομένης (βλ. 'Ε. Φ. Συλλόγου Θ', 1875, 130 — 175).

ὅα ἦτο ἐλλιπὴς ἄνευ τῆς ἀντιπαραβολῆς ταύτης, ἀφ' οὗ αἱ ἀδικαὶ εἰκαὶ ὡς πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα εἶναι ἀναποσπαστῶς συνδεδεμένοι μετὰ τῶν ἀρχόντων. Ἐνταῦθα διακρίνομεν μίαν θεμελιώδη διαφορὰν τοῦ ἀδικῶ πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον. Ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ἐν Ἀθήναις δὲν εἶναι συγκεντρωμένη, ὅπως ἐν Ρώμῃ, εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων προσώπων, ἀλλ' εἶναι κατανεμημένη μετὰ πολλῶν δημοσίων λειτουργῶν, ὧν ἕκαστος ἔχει τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπορρέουσαν ἀρμοδιότητα· ἡ ἀρμοδιότης αὕτη εἶναι τόσον ἐπιμελῶς καθωρισμένη, ὥστε παρὰ τὸν καταμερισμὸν τῆς δικαιοδοσίας δυσκόλως ἠδύνατο νὰ προκύψῃ οἰαδήποτε σύγχυσις ἢ ἀνακολουθία.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἐκαλεῖτο ἐν τῇ ἀδικῇ δικαίῳ ἡ γ ε μ ο ν ῖ α δικαστηρίου, διαφέρονσα τῆς ρωμαϊκῆς *jurisdictio* κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ ἀθηναῖος ἡγεμὼν δικαστηρίου οὐ μόνον συνήργει κατὰ τὰ προκαταρκτικὰ τῆς δίκης, ἦτοι κατὰ τὴν πρόσκλησιν, τὴν ἀποδοχήν, τὴν ἀνάκρισιν, ἀλλὰ καὶ προήδρευε πάντοτε τοῦ δικαστηρίου, εἰς τὸ ὅποιον παρεπέμπετο πρὸς ἐκδίκασιν ἢ ὑπέθεσις· ἐν ᾧ ὁ ρωμαῖος κάτοχος τῆς *jurisdictio* μόνον εἰς τὰς ὑπαγομένας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ δικαστηρίου τῶν ἑκατὸν κληρονομικὰς ὑποθέσεις καθὼς καὶ εἰς τινὰς τῶν δημοσίων δικῶν παρίστατο.

Ἡγεμονίαν δικαστηρίου εἶχον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς σολωνείου νομοθεσίας οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ἦτοι ὁ ἄρχων, ὁ βασιλεὺς, ὁ πολέμαρχος καὶ οἱ ἕξ θεσμοθέται, βραδύτερον ὅμως καὶ ἄλλοι κατώτεροι δημόσιοι λειτουργοί.

Ὁ Ἄρχων, οὗτινος τὸ ὄνομα, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα τῶν ρωμαίων Ἰπάτων, ἐδίδοτο εἰς τὰ γεγονότα τῆς διοικητικῆς αὐτοῦ περιόδου, δι' ἧ καὶ ἐκλήθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐπώνυμος, δύναται νὰ παραβληθῇ, ὡς πρὸς τὴν δικαστικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν, πρὸς τὸν Πραίτωρα, εἰὼτι ἀμφότεροι ἦσαν ἀρμόδιοι διὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον καὶ εἰδικώτεραι δικαστικαὶ ἀρχαί, ἡ ἡγεμονία τοῦ ἄρχοντος περιορίζετο ἐπὶ πασῶν τῶν δικῶν, ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων, αἵτινες εἶχον σχέσιν πρὸς τὴν προσωπικὴν κατάστασιν καὶ τὸν οἰκογενειακὸν βίον ἐν γένει. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη¹ ἀγραφαὶ καὶ εἰκαὶ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν, ἃς ἀνακρίνας εἰς τὸ δικαστήριον

1. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56, 6.

εισάγει, γονέων κακώσεως (αὐταὶ δ' εἰσὶν ἀζήμιοι τῷ βουλομένῳ διώκειν), ὄρφανῶν κακώσεως (αὐταὶ δ' εἰσὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων), ἐπικλήρου κακώσεως (αὐταὶ δ' εἰσὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν συνοικούντων), οἴκου ὄρφανικοῦ κακώσεως (εἰσὶ δὲ καὶ αὐταὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων), παρανομίας, ἐάν τις αἰτιάται τινα παρανοοῦντα τὰ ὑπάρχοντα ἀπολλύναι, εἰς δατητῶν αἴρεσιν, ἐάν τις μὴ θέλῃ τὰ κοινὰ ὄντα νέμεσθαι, εἰς ἐπιτροπῆς κατὰστασιν, εἰς ἐπιτροπῆς διαδικασίαν, εἰς ἐμφανῶν κατὰστασιν, ἐπιτροπὸν αὐτὸν ἐγγράψαι, κλήρων καὶ ἐπικλήρων ἐπιδικασίαι». Πρὸς τούτοις ὁ ἄρχων εἶχε τὴν μέριμναν τῶν ὄρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων καὶ διώριζεν ἐπιτρόπους τῶν ἀνηλίκων, ὅταν ὁ πατήρ ἀπέθνησκεν ἀδιάθετος ἢ ἐλησμόνει νὰ ὀρίσῃ κηδεμόνας ἢ οἱ ὑπ' αὐτοῦ διορισθέντες δὲν ἀπεδέχοντο τὸ ἀξίωμα ἢ ἐθεωροῦντο ἀνάξιοι. Τὰ δικαιώματα ταῦτα εὐρίσκομεν βραδύτερον ἐξασκούμενα ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ praetor urbanus. Κατὰ τινας μάλιστ' ἰδρῦθη ὕστερον ἐν Ἀθήναις ἰδιαιτέρα ἀρχή, ἐπιμελουμένη τῶν ὄρφανῶν, οἱ ὄρφανοφύλακες, πρὸς τοὺς ὁποίους δέον νὰ παραβληθῇ ὁ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐγκαθιδρυθεὶς καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς κηδεμονικὰς ὑποθέσεις ἀσχολούμενος praetor tutelaris.

Τὸ δικαστήριον τοῦ ἄρχοντος εὐρίσκετο ἐν τῇ Ἀγορᾷ.

Ὁ Βασιλεὺς εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μυστηρίων¹, ἢ ὁποία πρότερον ἦτο ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Τὰ αὐτὰ καθήκοντα ἐξήσκει ἐν Ρώμῃ ὁ Rex Sacrificulus, ἀλλ' ὁ ἀθηναῖος βασιλεὺς εἶχεν ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ δικαστικὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ πασῶν τῶν ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων δικῶν, τῶν σχετιζομένων ὅπωςδήποτε πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἱερά, εἰς τὰς ὁποίας προσθετέον καὶ τὰς φονικὰς δίκας. «Γραφαὶ δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτόν, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀσεθείας καὶ ἂν τις ἱερωσύνης ἀμφισθητῇ πρὸς τινα· διαδικάζει δὲ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς ἀμφισθητήσεις τὰς ὑπὲρ τῶν γερῶν ἀπάσας οὕτως. Λαγχάνονται δὲ καὶ αἱ τοῦ φόβου δίκαι παῖσαι πρὸς τοῦτον καὶ ὁ προαγορευῶν εἶργεσθαι τῶν νομίμων οὕτως ἐστίν».

Τὸ δικαστήριον τοῦ βασιλέως εὐρίσκετο ἐν

τῇ Βασιλείῳ Στοᾶ, ὅπου καὶ οἱ νόμοι ἦσαν ἀνηρτημένοι. Δὲν θεωρῶ ἄσκοπον ν' ἀντιπαραβάλω ἐνταῦθα ὅτι καὶ οἱ ρωμαῖοι Ποντίφικες, προκειμένου περὶ θρησκευτικῶν διαδικασιῶν συνήρχοντο ἐν τῇ Regia κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἰπάτου Ποντίφικος¹.

Ὁ Πολέμαρχος ἦτο ἀρμόδιος διὰ τὰς ξενικὰς δίκας, ἦτοι τὰς δίκας τῶν μετοίκων, τῶν ἰσοτελῶν καὶ τῶν προξένων· ἐν γένει ἦτο διὰ τοὺς ξένους ὅ,τι ὁ ἄρχων διὰ τοὺς πολίτας. «Δίκαι δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἴδιαι μὲν αἴτε τοῖς μετοίκοις καὶ τοῖς ἰσοτελέσι καὶ τοῖς προξένοις γιγνόμεναι· — αὐτὸς δ' εἰσάγει δίκας τὰς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου καὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων τοῖς μετοίκοις, καὶ τὰλλ' ὅσα τοῖς πολίταις ὁ ἄρχων, ταῦτα τοῖς μετοίκοις ὁ πολέμαρχος²». Ὁ πολέμαρχος ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως τὸ πρότυπον τοῦ κατὰ τὸν τρίτον μῶλις πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἐγκαθιδρυθέντος ἐν Ρώμῃ praetor peregrinus, ὅστις ἐπίσης ἦτο ἀποκλειστικῶς ἀρμόδιος διὰ τὰς διαφορὰς τῶν ξένων πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς ρωμαίους πολίτας. Ἡ δικαιοδοσία τοῦ πολέμαρχου ἐξηγεῖται εὐκόλως, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ ξένοι κατὰ τὴν πρωτόγονον τῆς πολιτείας κατῆστασιν ἐθεωροῦντο ὡς ἐχθροὶ καὶ ἐπομένως αἱ ὑποθέσεις αὐτῶν παρεπέμποντο πρὸς κρίσιν εἰς τὸν πολέμαρχον, δηλονότι τὸν ἄρχοντα ἐκεῖνον, ὅστις εἶχε τὴν μέριμναν τῶν πολεμικῶν καὶ τῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς σχέσεων. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι καὶ ἡ λέξις praetor σημαίνει ἐν κυριολεξίᾳ στρατηγὸς ἢ πολέμαρχος³.

Τὸ δικαστήριον τοῦ πολέμαρχου εὐρίσκετο ἐν τῇ Λυκείῳ.

Οἱ τρεῖς οὗτοι ἀνώτεροι ἄρχοντες προσελάμβανον καὶ παρῆδρους, «δύο ἕκαστος, οὓς ἂν βούληται, καὶ οὗτοι δοκιμάζονται ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὶν παρεδρεῦν καὶ εὐθύνας διδοῦσαι ἐπὶ τῶν παρεδρεύσει»⁴. Τοιοῦτους παρῆδρους, οἵτινες συμβουλευτικῶς καὶ ἐμπράκτως ἐβοήθουν τοὺς ἄρχοντας, συναντῶμεν βραδύτερον ἐν Ρώμῃ, ὡς συμβούλους τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν, φέροντας τὸ ὄνομα adssessores⁵.

Οἱ Θεσμοθέται, ἕξ τὸν ἀριθμὸν, ἔχον-

1. Plinius Epist. IV, 11, 6.

2. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 58, 3.

3. Mommsen, Römisches Staatsrecht II 3 (1888) 74 ε.

4. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56, 1.

5. Mommsen, Röm. Strafrecht (1899) 138 ε.

1. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 57, 1.

2. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 57, 2.

τες καὶ ἰδιαίτερον γραμματέα, ἐπεμελοῦντο τῶν νόμων καθόλου καὶ καθόριζον ἐκ τῶν προτέρων τὰς δικασίμους ἡμέρας, ἅς καὶ ἀνέγραψον δημοσίᾳ, ἀποκλείοντες τὰς ἑορτασίμους (dies feriati) καὶ τὰς ἀποφράδας (dies nefasti), ὅπως ἐν Ρώμῃ οἱ Ποντίφικες. Ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν θεσμοθετῶν ὑπῆρχον ἐκ μὲν τῶν δημοσίων δικῶν αἱ ἀφορῶσαι αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῆς πολιτείας, τὴν ἰσχὺν τῶν κειμένων νόμων καὶ τὸ κύρος θεμελιωδῶν τινῶν τῆς πολιτείας θεσμῶν, ἐκ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν πᾶσαι αἱ ἐμπορικαί, μεταλλικαί, ἐρανικαί καὶ ἐνοχικαί, ὡς καὶ τινες ἄλλαι ποινικοῦ χαρακτῆρος. «Ἐπι δὲ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον, καὶ τὰς καταχειροτονίας καὶ τὰς προβολὰς ἀπάσας εἰσάγουσιν οὗτοι, καὶ γράφας παρανόμων, καὶ νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναι, καὶ προεδρικὴν καὶ ἐπιστατικὴν καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας. Εἰσὶ δὲ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτούς, ὧν παράστασις τίθεται, ξενίας καὶ δωροξενίας, ἂν τις δῶρα δῶς ἀποφύγη τὴν ξενίαν, καὶ συκοφαντίας καὶ δῶρων καὶ ψευδεγγραφῆς καὶ ψευδοκλητείας καὶ βουλεύσεως καὶ ἀγραφίου καὶ μοιχείας. — Εἰσάγουσι δὲ καὶ δίκας ἰδίας, ἐμπορικὰς καὶ μεταλλικὰς, καὶ δούλων, ἂν τις τὸν ἐλεύθερον κακῶς λέγῃ. — Καὶ τὰς δίκας τὰς ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι καὶ τὰς ψευδομαρτυρίων τῶν ἐξ Ἀρείου Πάγου»¹.

Τὸ δικαστήριον τῶν θεσμοθετῶν εὗρητο ἐν τῷ Πρυτανείῳ.

VI

Ἐκ τῶν κατωτέρων ἀρχῶν, αἵτινες εἶχον καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, ὅ ἀναφέρω μόνον τὰς σχετικῶς σπουδαιότερας. ἦτοι τοὺς Ἐνδεκα, τοὺς Τεσσαράκοντα, τοὺς Ἀγορονόμους καὶ τοὺς Ἀστυνόμους.

Οἱ Ἐνδεκα, δυνάμενοι νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς ρωμαίους triumphi capitales, εἶχον κυρίως ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, μεριμνῶντες περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ποινῶν, ἐπιμελούμενοι τῶν εἰρηκτῶν, φροντίζοντες διὰ τὴν ἐγκάθειρξιν καὶ ἐν καιρῷ ἀπόλυσιν τῶν καταδικῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν σύλληψιν τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου. Οἱ Ἐνδεκα εἶχον δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τινῶν περιπτώσεων συνδεομένων μετ' ἀμέσου ἐκτελέσεως, δηλονότι κατεδίκαζον συνοπτικῶς τοὺς ἐπ'

αὐτοφῶρῳ συλλαμβανομένους καὶ δι' ἀπαγωγῆς ἢ ἐνδείξεως ὀδηγουμένους πρὸ αὐτῶν κλέπτας καὶ λωποδύτας καὶ ἀνδραποδιστάς, ἐὰν οὗτοι ὁμολόγουν, εἰσῆγον δὲ αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον, ἐὰν ἠμφισβήτουν τὸ ἐγκλήμα¹. Ἐκ τινῶν ἀσφῶν περὶ νομοφυλάκων πληροφοριῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ γραμματικοῦ Πολυδεύκου², ἀναφέροντος ὅτι οἱ Ἐνδεκα μετωνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ Φαληρέως «νομοφύλακες» προσέκυψε πολλὴ σύγχυσις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐταύτισαν τοὺς νομοφύλακας πρὸς τοὺς Ἐνδεκα (οἵτινες ἐλέγοντο καὶ δεσμοφύλακες καὶ θεσμοφύλακες κατὰ παραφθοράν), ἄλλοι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, ἄλλοι δὲ ἠρνήθησαν παντάπασι τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς παντελοῦς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο σιωπῆς τῶν ρητόρων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς. Ὁμολογουμένως ἐκ τῶν ρητόρων μόνος ὁ Δείναρχος ποιεῖται μνεῖαν νομοφυλάκων³. Ἡ πιθανωτέρα λοιπὸν γνώμη εἶναι ὅτι ὑπῆρξάν ποτε ἐν Ἀθήναις, καὶ δὴ μετὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐφιάλτου γενόμενον περιορισμὸν τῶν ἐποπτικῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἰδιαίτεροι λειτουργοί, φέροντες τὸν τίτλον τῶν νομοφυλάκων καὶ ἔχοντες ὡς ἀποσταλὴν τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἀρχῶν καὶ τὴν μέριμναν περὶ τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τῶν κειμένων νόμων.

Ἄγνωστον βεβαίως παραμένει ἐλλείψει ἱστορικῶν εἰδήσεων, ἂν οἱ νομοφύλακες οὗτοι εἶχον καὶ δικαστικὴν τινα ἡγεμονίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι οὐδεμίαν οὐδαμοῦ γίνεται μνεῖα ἐπεμβάσεως τῶν νομοφυλάκων, οὐδ' ἐν αὐτῇ τῆς ἐπαισχύντη δίκῃ τῶν ἐν Ἀργινούσαις ἡρώων, καθ' ἣν αἱ διαμαρτυρίαι περὶ παραδίσεως τῶν κειμένων νόμων προήρχοντο ἀπὸ ἀπλοῦς πολίτας. «Οἱ δὲ νομοφύλακες, ἐπάγεται δικαίως ὁ Σάρρως, ὅστις ἐπισταμένως ἠσχολήθη πρὸς διευκρίνησιν τοῦ ζητήματος τούτου, οἱ τεταγμένοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγγραφέων, ἐπὶ τὴν πρόληψιν τῶν παρανομῶν οὐδεμίαν ἐξάγουσι φωνὴν ζωῆς. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἐπὶ Ἐφιάλτου τὸ πρῶτον καθιδρυθεῖσα, ἐδίωξε τὴν ζωὴν τῶν ρόδων. Στερούμενοι ὅμως πολλῶν περὶ αὐτῆς εἰδήσεων, ἀδυνατοῦμεν νὰ

1. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50, 1.

2. Πολυδ. Ὀνομαστ. 8, 102.

3. Ἐκ τῶν συγγραφέων ἐπανειλημμένως ποιεῖται μνεῖαν νομοφυλάκων ὁ Πλάτων ἐν Νόμ. 6, 756^α 11, 924.

1. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 59, 3.

δρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐξαφανίσεως αὐτῆς, ἐὰν διὰ νόμου καθηγήθη ρητῶς, ἢ περιέπεσεν ἀπλῶς εἰς ἀχρηστίαν, ἐὰν τοῦτέστιν ἀπὸ ὀρισμένου τινὸς χρόνου ἔπαυσαν νὰ ἐκλέγωσιν ἐν Ἀθήναις τοὺς ἀποτελεῦντας αὐτὴν δημοσίους λειτουργούς, ἢ ἐὰν παραταθείσης ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῆς, οἱ λειτουργοὶ αὐτῆς ἀπέβαλον ὀλίγον καὶ κατὰ σμικρὸν πᾶσαν σημασίαν, παρεδρεύοντες μόνον ἀπλῶς καὶ κατὰ τύπον, ὅπως βραδύτερον συνέδη τὸ αὐτὸ ἐπὶ δημοταγοῦς τινος ἀρχῆς τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας τῶν *defensores civitatum*. Τὸ πιθανώτερον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐστὶν ὅτι ὁ τῶν νομοφυλάκων θεσμὸς ἐθεωρήθη βραδύτερον ἔλως ἀλυσιτελής καὶ ἄχρηστος πρὸς τὸ καθόλου σύστημα τῆς ἀθηναϊκῆς νομοθεσίας, καθ' ἣν ἡ Βουλὴ ἠδύνατο ν' ἀναστείλῃ τὴν ψήφισιν πάσης παρανόμου προτάσεως, οὐδενὸς ψηφίσματος δυναμένου υποβληθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου πρὸ τῆς προκαταρκτικῆς συναινέσεως αὐτῆς· καὶ ὁπότε δὲ τυχὸν παράνομός τις πρότασις διεξέφευγε τὴν προσοχὴν τῆς Βουλῆς, τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς ἀνεπλήρου ἢ γραφῆ παρανόμων¹. Οὐχ ἴπτον, μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν νομοφυλάκων ὡς ἰδιαιτέρας ἀρχῆς, τὰ δικαιώματα τούτων ἀνετέθησαν, ὡς φαίνεται, βραδύτερον εἰς τοὺς Ἐνδεκα ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, τοῦ ὑπάτου ἀρχοντος, νομοθέτου καὶ ἀνακαινιστοῦ τῶν Ἀθηῶν.

Σημειωτέον ὅτι τὸ δικαστήριον τῶν Ἐνδεκα συνεδρίαζεν ἐν Παραθύστῳ.

Οἱ Τεσσαράκοντα, κληρούμενοι τέσσαρες ἐξ ἐκάστης φυλῆς, δὲν εἶχον, ὅπως αἱ ἄλλαι ἀρχαί, διοικητικὰ καθήκοντα, ἀλλ' ἦσαν ἀποκλειστικῶς δικασταὶ καὶ μάλιστα δικασταὶ περιοδεύοντες κατὰ δήμους² καὶ λύοντες τελεσιδίκως τὰς μικρὰς διαφορὰς τῶν πολιτῶν μέχρι δραχμῶν δέκα. Πρὸς τοὺς περιοδεύοντας τούτους δικαστὰς³,

1. Σάβρου, Ἱστορικὴ μελέτη ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς εἰσγγελικῆς ἀρχῆς ἐν Ἑ. Φ. Συλλόγῳ Ζ' (1875) 204

2. Οἱ δικασταὶ οὗτοι ἦσαν κατ' ἀρχὰς τριάκοντα, ἢ δὲ κατὰ δέκα αὐξήσεις τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν ἐγένετο μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τριάκοντα, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης, πιθανῶς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀριθμοῦ, ὅστις ὑπεμίμησεν τὴν ἀπαισίαν ὀλιγαρχίαν. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 53, 1.

3. Ἐκ τῶν ἀρχαίων λαῶν οἱ Πέρσαι εἶχον τοιούτους περιοδεύοντας δικαστὰς, ὀνομαζομένους δικα-

δύνανται νὰ συγκριθῶσιν οἱ *judices pedanei* τῶν ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν, δικάζοντες ἐπίσης τὰς εὐτελεῖς ὑποθέσεις καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μεταβαίνοντες ἀπὸ τόπου εἰς τόπον δυνάμει εἰδικῆς ἐντολῆς¹.

Ἐὰν αἱ διαφοραὶ ὑπερέβαλλον τὸ ποσὸν τῶν δέκα δραχμῶν παρεπέμποντο εἰς τοὺς διαιτητὰς. Οὗτοι μετὰ συνοπτικὴν μελέτην τῆς ὑποθέσεως ἀπεφάσιζον· καὶ ἂν μὲν ἡ ἀπόφασις αὐτῶν ἐγένετο δεκτὴ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων εἶχε τέλος ἡ δίκη, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης. Ἄν ὅμως ὁ ἕτερος τῶν ἀντιδίκων δὲν ἀπεδέχετο τὴν κρίσιν τοῦ διαιτητοῦ, ἀλλ' ἐφίει εἰς τὸ δικαστήριον, τότε οἱ νόμοι, αἱ προκλήσεις καὶ αἱ μαρτυρίαι, χωριστὰ τοῦ διώκοντος καὶ χωριστὰ τοῦ φεύγοντος, ἐτίθεντο εἰς ἐχίνους, δηλαδὴ μετάλλινα ἀγγεῖα, ἐσφραγίζοντο ταῦτα ἀσφαλῶς καὶ παρεπέμποντο εἰς τοὺς τέσσαρας δικαστὰς τῆς φυλῆς τοῦ ἐναγμένου, προσαρτωμένης ἐν γραμματείῳ καὶ τῆς γνώμης τοῦ διαιτητοῦ. Μεθ' οὗ οἱ τέσσαρες δικασταὶ παραλαβόντες εἰσήγον εἰς τὸ δικαστήριον, ἀποτελούμενον ἐκ διακοσίων καὶ ἑνὸς δικαστῶν, ἐὰν ἡ ὑπόθεσις δὲν ὑπερέβαινε τὰς χιλίας δραχμάς, ἐκ τετρακοσίων δὲ καὶ ἑνός, ἐὰν ὑπερέβαινε τὸ ποσὸν τοῦτο. Σημειωτέον ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἐπετρέπετο ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ γίνῃ χρῆσις ἄλλων μέσων ὑπερασπίσεως ἢ ἀποδείξεως πλὴν τῶν ἐνώπιον τοῦ διαιτητοῦ χρησιμοποιηθέντων καὶ ἐντὸς τῶν ἐχίνων σφραγισθέντων.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, ὅταν οἱ δίδικοι ἦσαν κατ' ἀρχὴν σύμφωνοι περὶ διαιτησίας, ἔκρινον καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης ἰδιωτικῆς διαφορᾶς κληρωτοὶ διαιτηταί, ὀρίζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος, εἰς τοῦ ἐποίου τὴν ἀρμοδιότητα ὑπῆγετο ἢ ὑπὸ κρίσιν ὑπόθεσις.

Πρὸς τοὺς διαιτητὰς τούτους δύνανται νὰ παραβληθῶσιν οἱ *arbitri* ἢ *compromissarii judices* τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνετίθετο ἡ κρίσις ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, ἀφ' οὗ προηγουμένως οἱ ἀντίδικοι εἰ' ἑνὸς *compromissum* συνεψώνουν περὶ τῆς διαιτητικῆς λύσεως τῆς μεταξὺ αὐτῶν διαφορᾶς, ὁ δὲ *arbiter d.* ἰδιαιτέρας

στὰς περιχώρους (Κλαῦδ Αἰλιαν. παικίλ. ἱστορ. 1, 34), ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων οἱ Ἄγγλοι (*itinerant judges*).

1. Mommsen, Röm. Strafrecht 249. Πρὸ καὶ τὰ περὶ τῶν *praesides provinciarum* παρὰ Σουετον. (Caes. 7) ἀναφερόμενα.

πάλιν συμφωνίας (receptum) ἀπεδέχετο τὴν ἐντολήν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ κατὰ τὸν ἀττικὸν νόμον ὁ μὴ γενόμενος δικαιοκτῆς, «τῆς ἡλικίας αὐτῷ καθήκουσης»¹ καὶ μὴ ὑπάρχοντος κωλύματος, ἐνομίζετο ἄτιμος², ὁ ρωμαῖος arbiter δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος ν' ἀποδεχθῆ τὴν ἀναυθεμένην αὐτῷ ἐντολήν, ἀπαξ ὅμως ἀποδεχθεὶς ὑπεχρεοῦτο ὑπὸ τοῦ Πραίτωρος νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αὐτήν³.

Ὅ,τι ἐν τέλει ἀφορᾷ τοὺς Ἀγορανόμους καὶ τοὺς Ἀστυνόμους, οὗτοι ἐκλήροϋντο ἀνὰ δέκα· καὶ οἱ μὲν ἐπεμελοῦντο πάντων τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν καὶ ἰδίᾳ ὅπως καθαρὰ καὶ ἀκίδδηλα πωλῶνται τὰ ὄνια, οἱ δὲ ἐφρόντιζον περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς καθαρότητος τῶν ὁδῶν, τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ὑγιεινῆς, τῆς τηρήσεως τῶν νόμων τῆς πολυτελείας καὶ τῶν τοιούτων. Τὰ καθήκοντα τῶν ἀγορανόμων καὶ τῶν ἀστυνόμων ἀναφέρουσι λεπτομερῶς ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης⁴, παραλείποντες δυστυχῶς νὰ σημειώσωσιν, ἂν αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ εἶχον καὶ δικαστικὴν τινα ἀρμοδιότητα εἰς ζητήματα τοῦ κύκλου τῆς διοικητικῆς αὐτῶν δράσεως. Τοῦτο ὅμως εἶναι λίαν πιθανόν, ἐξάγεται δὲ καὶ ἐκ τινῶν πενήκτων πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας παρέχει ὁ Ἀριστοφάνης⁵, ἐκτὸς ἂν θεωρήσωμεν ταύ-

1. «Δικαιοκτῆταί εἰσι οἷς ἂν ἐξηκαστὸν ἔτος ᾗ». Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 53,4.

2. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 53,5.

3. I. 32 § 12 D. de receptis 4,8. «Si arbiter sese celare temptaverit praetor eum investigare debet, et si diu non paruerit, multa adversus eum discenda est.»

4 Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50,2 «Καὶ ἀστυνόμοι δέκα, τούτων δὲ πάντε μὲν ἀρχουσι ἐν Πειραιεῖ, πάντε δ' ἐν ἄστει καὶ τὰς τε αὐλητρίδας καὶ τὰς φαλτρίδας καὶ τὰς κηθαριστρίδας οὗτοι σκοποῦσιν ὅπως μὴ πλείονος ἢ δυεῖν δραχμῶν μισθωθήσονται, κἂν πλείους τὴν αὐτὴν σπουδάζουσι λαθεῖν, οὗτοι διακληροῦσιν καὶ τῷ λαχόντι μισθοῦσιν. Καὶ ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς ἐντό: δέκα σταδίων τοῦ τείχους καταδαλεῖ κόπρον ἐπεμελοῦνται καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κητοικοδομεῖν, καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν καὶ ὄχετους μετῴρους εἰς τὴν ὁδὸν ἐκρουὲν ἔχοντας ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογιγνομένους ἀναίρουσιν, ἔχοντες δημοσίους ὑπηρέτας.» Ἀριστοτ. Πολιτ. 6,5,3. Πλάτ. Νόμ. 6, 759 ε καὶ 763 ε.

5. Περσ. Σφῆκ. (1406), ὅπου ἡ ἀρτοπωλὶς προσκαλεῖ τὸν Φιλοκλέωνα πρὸς τοὺς ἀγορανόμους «βλάθης τῶν φορτίων».

τας ἀνακριβεῖς, γραφείσας ποιητικὴ ἀδεία.

Ἐν Ρώμῃ τὰ καθήκοντα τῶν ἀστυνόμων καὶ ἀγορανόμων ἐξετέλουν οἱ aediles curules, οἷτινες, ὡς γνωστόν, ἐπεστάτου εἰς τὰ τῆς ἀγορᾶς, ἐδημοσίεον ἰδιαιτέρον Ἔδικτον καὶ παρείχον προκειμένου περὶ ἀγοραπωλησιῶν τὰς ἀγορανομικὰς ἀγωγὰς quanti minoris καὶ redhibitoria, διὰ τὰ ἀφανῆ ἐλαττώματα τῶν πωλουμένων πραγμάτων. Παρομοίαν προστασίαν τοῦ ἀγοραστοῦ παρείχε πολὺ πρότερον τὸ ἀττικὸν δίκαιον διὰ τῆς λεγομένης δίκης ἀναγωγῆς.

Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξίον θεωρῶ ἐν τῇ σειρά τούτῃ ὅτι ὁ Παπινιανὸς συνέγραψεν ὁλόκληρον ἀστυνομικὸν βιβλίον, ἐκ τοῦ ὁποίου περιελήφθη ἐν τοῖς Πανδέκταις ἑλληγιστὶ περικοπή, ἣν συγκρίνων τις πρὸς τὰ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους περιωθέντα λείψανα τῶν ἀττικῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων ἀνευρίσκει εὐκόλως τὰ ἴχνη τῆς ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως. Ἡ περικοπή τοῦ Παπινιανοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς¹.

«Οἱ ἀστυνομικοὶ ἐπιμελείσθωσαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὁδῶν, ὅπως ἂν ὁμαλισθῶσιν καὶ τὰ ρεύματα μὴ βλάβη τὰς οἰκίας καὶ γέφυραι ὦσιν οὐ ἂν δέη. Ἐπιμελείσθωσαν δὲ ὅπως οἱ ἴδιοι τοῖχοι ἢ τῶν ἄλλων ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας ἢ εἰς τὴν ὁδὸν φέροι μὴ σφαλῶν ἢ, ἵνα ὡς δεῖ καθαιρῶσιν οἱ δεσπότες τῶν οἰκιῶν καὶ ἐπισκευάζωσιν· ἐὰν δὲ μὴ καθαιρῶσιν μηδὲ ἐπισκευάζωσιν, ζημιούτωσαν αὐτοὺς ἕως ἂν ἀσφαλῆ παύσωσιν. Ἐπιμελείσθωσαν δὲ ὅπως μηδεὶς ὀρύσσει τὰς ὁδοὺς μηδὲ χωνύη, μηδὲ κτίσει εἰς τὰς ὁδοὺς μηδὲν· εἰ δὲ μὴ ὁ μὲν δοῦλος ὑπὸ τοῦ ἐντυχόντος μαστιγοῦσθω, ὁ δὲ ἐλεύθερος ἐνδεικνύσθω τοῖς ἀστυνόμοις, οἱ δὲ ἀστυνόμοι ζημιούτωσαν κατὰ τὸν νόμον καὶ τὸ γεγονός καταλύτωσαν. Ἐπισκευάζειν δὲ τὰς ὁδοὺς τὰς δημοσίας κατὰ τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἕκαστον καὶ τὰς ὑδρορροὰς ἐκκαθαίρειν τὰς ἐκ τοῦ ὑπαίθριου καὶ ἐπισκευάζειν οὕτως, ὡς ἂν μὴ κωλύη ἄμαξαν ἐπιέναι. Ὅσοι δὲ μισθωσάμενοι, οἰκοῦσιν, ἐὰν μὴ ἐπισκευάσῃ ὁ δεσπότης, αὐτοὶ ἐπισκευάσαντες ὑπολογιζέσθωσαν τὸ ἀνόλωμα κατὰ τὸν μισθόν. Ἐπιμελείσθωσαν δὲ καὶ ὅπως πρὸ τῶν ἐργαστηρίων μηδὲν προκειμένον ἢ, πλὴν ἐὰν κναφεὺς ἱμάτια φύγη ἢ τέκτων τροχοὺς ἔξω πηθῇ, αἰθέσθωσαν δὲ καὶ οὗτοι, ὥστε μὴ κωλύειν ἄμαξαν βαδίσειν. Μὴ ἐάτωσαν δὲ μηδὲ μάχεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς μηδὲ

1. I. 1 D. de via publ. 43,10.

κόπρον ἐκβάλλειν μηδὲ νεκρὰ μηδὲ δέρματα ρίπτειν».

Πρὶν ἢ περὶ τὸν περὶ ἀθηναίων ἀρχόντων λόγον, θεωρῶ σκόπιμον νὰ ὑπομνήσω ὅτι οἱ τε ἀνώτεροι καὶ οἱ κατώτεροι ἄρχοντες εἶχον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν χρηματικά πρόστιμα, διοικητικοῦ μᾶλλον χαρακτῆρος, ἕκαστος ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰδίας δικαιοδοσίας. Τὰ πρόστιμα ταῦτα ἐλέγοντο ἐπιβολαί, ἀλλ' ἢ πληρωμὴ αὐτῶν δὲν ἦτο ἀναγκαστική, καθότι ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ ἄρσις τῆς ἐπιβολῆς δι' αἰτήσεως πρὸς τὸ δικαστήριον τῆς ἀρχῆς, ἣτις εἶχεν ὄριση ταύτην. Καὶ ἐνταῦθα ἄξιον ἀντιπαραβολῆς εἶναι ὅτι ὅπως οἱ ἀθηναῖοι ἄρχοντες, οὕτω καὶ οἱ ρωμαῖοι δημόσιοι λειτουργοὶ εἶχον τὸ διοικητικὸν δικαίωμα (coercitio) ταιούτων χρηματικῶν ἐπιβολῶν, αἵτινες ἐλέγοντο multae καὶ ἠδύ-

ναντο, ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις, ν' ἀκυρωθῶσι διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως.¹

VII

Ταῦτα μὲν ἐκ συνοπτικῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἀττικῶν δικῶν πρὸς τὰς ρωμαϊκὰς ἀγωγὰς καὶ ἐκ προχείρου συγκρίσεως τῶν ἀρχῶν αἵτινες ἐξήσκησαν πάλαι τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ρώμῃ. Τοῖς δὲ σοφοῖς ἀπόκειται, ὅπως διὰ βαθυτέρων καὶ συστηματικωτέρων ἐρευνῶν ἀνιχνεύοντες κάλλιον τὴν ἀλήθειαν, θεραπεύσωσι τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀποδώσωσιν ἑκατέρῳ τῶν μᾶλλον προηγμένων δικαίων τῆς ἀρχαιότητος τὸ ἱστορικῶς προσῆκον, συμφώνως ἄλλως τε πρὸς τὸ ὠραῖον νομικὸν ἀξίωμα: «suum cuique».

1. M o m m s e n, Röm. Strafr. 53 ε.

Η ΝΙΚΑΙΑ

ΗΤΟΙ

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΑΥΤΗΣ

ΥΠΟ

ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

(ΔΙΚΑΣΤΟΥ)

Τῆς πόλεως ταύτης ὁ Στράβων πρῶτος μνηστὴν ποιούμενος γράφει «ἔστι δὲ τῆς πόλεως ἑκκαίδεκάστας οἱ περίβολοι ἐν τετραγώνῳ σχήματι· ἔστι δὲ καὶ τετράπυλος ἐν πεδίῳ κείμενος ἐρρυμοτομημένος πρὸς ὀρθὰς γωνίας,

Σημ. Συντ. Ἐπ. — Τὸ ἀρχαιολογικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου ἐνέκρινεν ὅπως δημοσιευθῇ ἐν τῇ Περιοδικῇ ἢ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου εὐρισκομένη ἀπὸ μακροῦ χρόνου πραγματεία αὐτῆ τοῦ ἀοιδίμου Χρηστοῦ Παπαδοπούλου, φρονισθὲν ὅτι οὐ μικρὰν ἐνέχει τὴν ἀξίαν καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἔκτοτε (1889—1890) περὶ τῆς διασήμε βιθυνικῆς πόλεως συγγραψῶν (Koerte, Mitth. d. K. D. Archäol. Inst. Athenische Abt., Athen, 1899, Smitt; Ρωσ. Ἀρχ. Ἰνστιτ. Κ/π., Καθ. Μαρκουίτζου ἀπὸ Κ/πόλεως εἰς Νικαίαν, Κ/π., 1909, Βασιλείου τοῦ Σεβασμ. Μη-

ῶστ' ἀφ' ἑνὸς λίθου κατὰ μέσον ἰδρυμένου τὸ γυμνάσιον τὰς τέτταρας ὀρθογωνίας πύλας». Τὸ σχῆμα ταύτης σήμερον τυγχάνει ὀρθογώνιον ἐπίμηκες. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Dictionario Generale λέγει ὅτι ἔχει πειριφέρειαν τριῶν χιλιομέτρων. Ὁ Walpole, ἄγγλος συγγραφεὺς γράφας σύγγραμμά τι καλούμενον Turkey, λέγει ὅτι ὁ περίβολος τῆς Νικαίας εἶναι ἐννέα μιλίων ἀγγλικῶν. Ὁ δὲ γάλλος συγγραφεὺς τοῦ Itinéraire Oriental λέγει ὅτι ἔχει 20—24 χιλιόμετρα μῆκος καὶ 6 πλάτος.

τροπολίτου Νικαίας Ὁ ἐν Νικαίᾳ ναὸς τῆς Θεοτόκου, Κ/π. 1914), τιμῆ δὲ τὴν μνήμην ἀρχαίου καὶ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου ἐνθέρμως ἐργασθέντος μέλους.

Ἡμεῖς ὁμῶς ὅσον οἶόν τε ἀκριβῶς μετρήσαντες τὰς πλευρὰς τοῦ περιβόλου δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἱστορούμενα εἶναι ἀκριβῆ καὶ ὁ περιβόλος ἀποκλίνει εἰς τετραγώνον.

Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πυλῶν παρατηρούμεν ὅτι ἐν νεωτέραις ἐποχαῖς παρουσιάζονται πλειότεραι, ἀλλ' αἱ ἄλλαι φαίνεται ὅτι ἦσαν μᾶλλον παραπυλίδες· τσαύτας ἐξάγεται ἰδίως ὅτι εἶχεν ἐπὶ τοῦ τρόμου τοῦ συμβάντος ἐν Νικαίᾳ ἐκ τῆς ψευδοῦς φήμης εἰσβολῆς τῶν Τοχάνων, καὶ τὴν σήμερον δὲ τέσσαρες ἀριθμοῦνται αἱ πύλαι, μὴ ἔχουσαι ὁμῶς τὴν ἀκρίθειαν ἣν λέγει ὁ Στράβων. Ἡ μὲν Β. Δ. κειμένη καλεῖται Σταμπὸλ-καπουσοῦ, δι' ἧς ἐξέρχονται οἱ μέλλοντες διὰ ξηρᾶς νὰ μεταδῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἡ δὲ Ἀ. κειμένη καλεῖται Λέφκα-Καπουσοῦ, δι' ἧς ἐξέρχονται οἱ μεταβαίνοντες εἰς τὴν κωμόπολιν Λεῦκε (τὰς Λεύκας τῶν Βυζαντινῶν) ἀπέχουσαν τῆς Νικαίας ἐξ ὥρας, ἡ δὲ Ν. Α. κειμένη καλεῖται Γενή-Σεχίρ-καπουσοῦ, δι' ἧς ἐξέρχονται εἰς τὴν νῦν γνωστὴν ἡμῖν κωμόπολιν Γενή-Σεχίρ, ἀπέχουσαν τέσσαρας ὥρας, ἡ δὲ Ν. Δ. κειμένη καλεῖται Γκιὸλ-Καπουσοῦ, ὡς εὐρισκομένη παρὰ τὴν λίμνην (= Γκιὸλ, τουρκιστί).

Περὶ διπλοῦ τείχους ὁ Στράβων οὐδένα ποιεῖται λόγον, τυχάνει δ' ἄγνωστον πότε κατεσκευάσθη καὶ τὸ δεύτερον τείχος· ἀλλὰ τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ Νίκαια ἐτειχίσθη ὑπὸ Τραϊανοῦ καὶ Ἀντωνίου τῶν Αὐτοκρατόρων κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Κατ' ἄλλους δὲ τὰ τείχη αὐτῆς δέξιμηνται ἐν τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι καὶ εἶναι σύγχρονα μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ οἱ πολυάριθμοι πύργοι οἱ περικυκλοῦντες τὸ φρούριον φαίνονται σύγχρονοι. Οὗτοι ἀριθμοῦνται νῦν 108 μὲν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τείχει, 130 δὲ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ. Τῶν τειχῶν τὸ πλεῖστον μέρος σφίζεται ἀκέραιον, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς μέρεσι κατέρρευσε κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ ἐν πολλοῖς μόνον ἔμειναν τὰ θεμέλια· ἡ ἀπόστασις δὲ μεταξὺ τῶν δύο περιβόλων εἶναι 16 γαλλ. μέτρα· οἱ δὲ πύργοι εἶναι ἐκ πλίνθων (mattoni romani) καὶ ἐκ τετραγώνων λίθων πλειοκαίνου στρώματος σθεναρῶς συνηρμοσμένων δι' ἀμμοκονίας· εἶναι δὲ ἅπαντες οἱ πύργοι ὑψιτενέστεροι τῶν τειχῶν, καὶ ἴνες τούτων κατερηρειμμένοι. Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου παρὰ τὰ τείχη σφίζονται ἐρείπια ἀραβικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὅπερ ἀποδείκνυσιν ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ὁρχάν ἄλωσιν τῆς Νικαίας, ἅπας ὁ ἐντὸς τοῦ πε-

ριβόλου χώρος κατεφκείτο, καὶ ἡ πόλις εἶχε τὴν αὐτὴν ἔκτασιν, ἣν καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν. Ἄλλ' ἤδη ἅπαντα τὰ πλησίον τῶν τειχῶν μέρη εἶναι ἔρημα καὶ κῆποι, καὶ τὸ οἰκούμενον μέρος, κείμενον ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιβόλου ἐλάχιστον, καὶ μόλις ἀποτελεῖται μικρὸν χωρίον, ἐν ᾧ οἰκοῦσι περὶ τὰς 120 οἰκογένειαι ὀθωμανικαὶ καὶ περὶ τὰς 50 Ἕλληνες ὀρθόδοξοι, ἐν ᾧ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Προκοπίου ἠριθμοῦντο τριακίσιοι. Τὸ ἔδαφος τοῦ τόπου ὑπὸ γεωλογικὴν ἐποψίν εἶναι στρώματος ἡφαιαίνου· τὸ δὲ νοσῶδες κλίμα καὶ ἡ δυστυχία ἠρήμωσαν τὴν ἀλλοτὴ ποτε «εὐκτιμένην καὶ τειχιόεσαν Νικαίαν». Αὕτη ἡ ἐπαρχία τυχάνει ε' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει καὶ ὁ μητροπολίτης αὐτῆς τιλοφρεῖται ὑπέροτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Βιθυνίας· διατεταγμένη ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Νικομηδείας καὶ Προύσης εἰς τέσσαρα ἰκανῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστῶτα τμήματα, περιλαμβάνει ἐκ τῆς διοικήσεως Γκέιθε καὶ ἐκ τῆς διοικήσεως Προύσης τὰς ἐπαρχίας Σοῦτ (ἰτέα), Γενή-σεχίρ, Λεύκης, Νικαίας, Κίου καὶ Μιχαηλιτοῦ, κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 50,000 Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἐγκατεστημένων ἐν 26 πόλεσι, κωμοπόλεσι καὶ χωρίοις, ἐξ ὧν μαθητεύουσι 1500 παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἐδρα τοῦ μητροπολίτου ἡ Κίος. Ἡ Νίκαια πολιτικῶς εἶναι ἔδρα ὑποδιοικητοῦ ὑπαγομένου τῇ νομαρχίᾳ Προύσης. Ἐν αὐτῇ εἰς μόνος τυχάνει ναὸς πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἕστις εἶναι βυζαντινὸν κτίριον διασωθὲν ἀκέραιον ἀγνώστου ὁμῶς ἐποχῆς. Ὁ Μουραβιέφ, Ρῶσος συγγραφεὺς, ἀναδιβιάζει αὐτὸν μέχρι τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος· ἕτεροι δὲ καταδιβάουσι αὐτὸν μέχρι τῆς ΙΒ', οὐδέτερος δὲ αὐτῶν φέρεי ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· ἡμεῖς δὲ οὐδεμίαν τούτων ἀποδεχόμενοι ἐπιφυλαττόμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ναοῦ.

Διὰ μικρᾶς θύρας εἰσέρχεται τις εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, δι' ἑτέρας δὲ μεγάλης ἐκ τούτου εἰς τὸν νάρθηκα, διὰ τριῶν δὲ ἐκ τούτου εἰς τὸν ναόν, διὰ δύο δὲ ἐκ τούτου εἰς τὸ Ἱερὸν. Ἀρξώμεθα ἀπὸ τοῦ τελευταίου. Τοῦτο εἶναι τριεπιπόστατον. Ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ καλύπτοντος τὸ καθολικὸν ἐξωγράφηται διὰ μωσαϊκῶν ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἱσταμένη καὶ ἐν ἀγκάλαις ἔχουσα τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ κάτωθεν ἐν ἡμικυκλίῳ ἐπίσης διὰ μωσαϊκῶν γέγραπται ἐκ γαστροῦ πρὸ Ἐωσφοροῦ ἐγέννησά Σε· ἀνωθεν τῆς ὑπεραγίας ὑπάρχει κύ-

κλος παριστών τὸν οὐρανόν, καὶ περίξ ἐζωγράφηται τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια· ὑπὸ τὸν κύκλον δὲ ἐκατέρωθεν ὑπάρχουσιν ἄγγελοι ἀνά δύο κρατοῦντες σημαίας, ἐφ' ὧν γέγραπται "Ἅγιος, Ἅγιος, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲ ἐκάστου ἀγγέλου γέγραπται ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Ἄρχαί, ἐπὶ τοῦ δευτέρου Δυναμίεις, ἐπὶ τοῦ τρίτου Κυριότητες, καὶ ἐπὶ τοῦ τετάρτου Ἐξουσίαι· ἐν ἡμικυκλίῳ δὲ ἄνωθεν τοῦ εἰκονοστασίου γέγραπται: Τῷ οἴκῳ σου πρόπει ἀγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν. Ἡ ἀγία τράπεζα κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καθολικοῦ· εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς ἀχυβάδος ὑπάρχει τὸ σύνθρονον, μαρμαρίνον, ὑψηλὰ τεθειμένον, εἰς ὃ ἀναβαίνει τις δι' ἐπτὰ βαθμίδων ἐπίσης μαρμαρίνων λευκοῦ χρώματος, τῆς καθέδρας τοῦ συνθρόνου οὐσης ἐκ μαρμάρου πρασίνου χρώματος. Εἰς δὲ τὸ διακονικὸν ἢ τράπεζα προσκεκώλληται τῷ τοίχῳ· τὸ δὲ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ λίθων μαρμαρίνων, ἐφ' ὧν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΠΥΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΕΝ ΧΩ ΛΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ἔτους 5', τξ5¹

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη δεικνύει, ὅτι Μιχαὴλ ὁ Γ', ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου εἰκονομάχου Θεοφίλου, μεριμνῶν περὶ ὀχυρώσεως τῆς Νικαίας, κατεσκεύασε πύργον κατὰ τὸ 858 μ. Χ.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἄλλοτε ὑπῆρχον πολλὰ ἀρχαῖα χριστιανικὰ κειμήλια, ἀναγόμενα εἰς τὴν χριστιανικὴν παλαιογραφίαν, ἱστορίαν καὶ γραμματολογίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τούτων ἀπωλέσθησαν· σφίζονται ὁμῶς εἰςέτι ἱερά τινὰ σκεύη καὶ κοσμήματα ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ἔργα βυζαντινῆς καλλιτεχνίας, ὡς καὶ διάφορα συμβολικὰ καὶ κρυπτογραφικὰ παραστάσεις. Ὑπάρχει ἐπὶ μεμβράνης ἐν ἀρχαιότατον Εὐαγγέλιον ἀναγόμενον εἰς τὸν Η' αἰῶνα καὶ περιέχον τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς. Περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ τέλος τοῦ μνημονευθέντος Εὐαγγελίου πολλὰ φύλλα κατήνησαν δυσανάγνωστα διὰ τὸ σκωληκόδροστον αὐτῶν.

Ἐν τινὶ γωνίᾳ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ναοῦ εὑρομεν ἀρχαίαν χαλκίνην κολυμβήθραν ἔχουσαν μήκος 8 ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος 4 καὶ τὸ βάθος 2. Τὸ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ὕδατος κλίωμα φέρει

1. C. I. G. 8669 ἐνθα ἀνακριθῶς ἔτος 5' τξ5' = 808 φέρεται.

σχῆμα σταυροῦ, κατὰ δὲ τὰ ἀντίθετα τῆς κολυμβήθρας ὑπάρχουσι σταυροί· ἕτερος σταυρὸς κοσμεῖ μίαν πλευρὰν αὐτῆς· ἐπιγραφή δὲ τις ἑλληνιστὶ γεγραμμένη περιβάλλει τὰ σκέλη τοῦ μεσαίου σταυροῦ· τὰ πλεῖστα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀπετρίβησαν· μετὰ πολλῆς τῆς δυσκολίας ἠδυνήθημεν ν' ἀναγνώσωμεν τὴν λέξιν ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ, ἐξ ἧς τεκμαιρόμεθα ὅτι οὗτος ἦν ὁ κτίτωρ τοῦ ναοῦ, ὅστις κατεσκεύασεν αὐτὴν πρὸς χρῆσιν τῶν βαπτιζομένων χριστιανῶν. Ἐκ χριστιανικῆς ἀπόψεως, αὕτη ἡ κολυμβήθρα δύναται νὰ θεωρηθῆ πολύτιμον κειμήλιον τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, διότι κατὰ πρῶτον ἀνευρίσκεται ἐν σταυροειδεῖ σχήματι τοιαύτη κολυμβήθρα.

Παρ' αὐτῇ τῇ θέσει τοῦ ἱεροῦ ὑπάρχει εὐμεγέθης κρατῆρ ἐκ γρανίτου λίθου ἐν σχήματι κώνου, ὅστις ἔχει μῆκος 12 ποδῶν, πλάτος 6 καὶ βάθος 4. Ὁ κρατῆρ οὗτος φαίνεται ὅτι μετηνέχθη ἀλλαχόθεν καὶ χρησιμεύει ἐν τῇ ἐνιαυσίῳ τελετῇ τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ· περὶ τὸ χεῖλος τοῦ κρατήρος τούτου φέρεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΤΟΝΔΕ ΑΝΕΘΗΚΑ ΤΟΝ ΚΡΑΤΗΡΑ

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀπετρίβησαν καὶ τινες λέξεις· ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κρατήρος ἐξωθεν φαίνονται καὶ τινὰ κοσμήματα συμβολικὰ. Τὸ ἔργον τοῦτο τυγχάνει ἀρχαίας ἑλληνικῆς κατασκευῆς. Ἐξέστω μοι εἰπεῖν ἐν μίρᾳ παρεκβατικῇ, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς κρατηροποιίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦν μεγάλη, καὶ μνημονεῦει ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ἰλιάδι αὐτοῦ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κρατηροποιοὶ ἐπεδείκνυον ἐπὶ τῷ καλλωπισμῷ τῶν κρατήρων τὴν ἑαυτῶν εὐφυΐαν. Οἱ τοιοῦτοι κρατῆρες οὐ μόνον ἀντίθεντο τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐχρησίμευον ἐν τῇ λατρείᾳ αὐτῶν εἰς διαφόρους δημοτελεῖς παραστάσεις· ἐν ταῖς θυσίαις αἱ σπονδαὶ ἐγίνοντο αἰεὶ ἐπὶ κρατήρος· οἱ δὲ πλείοντες πρὶν ἢ ἀναχωρήσωσι λαμβάνοντες ἀπὸ κρατήρος ἐκπώμασι χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς σπονδῆν ἐπέχεον εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ διατέμνεται διὰ τοῦ εἰκονοστασίου, ὅπερ εἶναι κομψὸν καὶ καλλιτεχνικῶς εἰργασμένον, ἀλλὰ ὄχι τόσον ἀρχαίας κατασκευῆς· ἀξίαι λόγου εἶναι καὶ αἱ παρατεταγμένα εἰκόνες, ὧν τινες ἀρχαιοτάτης βυζαντινῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ σχετικῶς νεώτεραι καὶ ἀπομακρυνόμεναι τῶν καθιερωμένων τύπων, ἀπὸ φυσικῶν δὲ μᾶλλον πρωτοτύπων εἰλημμέ-

ναι. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ εἰκόνι τοῦ Ἰησοῦ ἀνευρίσκομεν τὸν τύπον τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἐν δὲ τῇ εἰκόνι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὰ βυζαντιὰ ἀνθέματα ἐν εἶδει πλαισίου περιβάλλοντα τὸ κύριον σύνθεμα. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος εἶναι ζωηροτάτη εἰκὼν, αἱ δὲ τῆς Ὁδηγητρίας καὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὑπὸ καλλιτεχνικῆν ἔποψιν ἀριστουργήματα· πάντων δὲ τούτων ἐξέχει ἡ εἰκὼν τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἄσπας οὗτος ὁ ναὸς διατέμενεται εἰς τρία μέρη, ὧν τὸ μέσον ἀποτελεῖ τοὺς δύο χοροὺς. Ὁ δὲ ἐν τῷ ἐξελθῶ χορῷ τεθειμένος δεσποτικὸς θρόνος εἶναι καλλιτεχνικῶς ἀρχαίας βυζαντινῆς κατασκευῆς. Οὗτος ἐξείργασται διὰ λεπτοτάτης τέχνης καὶ διὰ ποικίλων καὶ πολυφυῶν ὀστέων κινούντων πολὺ τὴν περιέργειαν τῶν θεώντων. Ἄνω τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐζωγράφηται ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς μέγας ἀρχιερεὺς διὰ μωσαϊκῶν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ φέρεται τὴν ἐπιγραφὴν:

Ο ΠΟΛΥΦΩΤΟΣ ΙΕΡΟΣ ΘΡΟΝΟΣ.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θρόνου ἀνήρτηται ὠραιότατη εἰκὼν ἀργυρόχρυσος φέρουσα τὴν ἀποκαθήλωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν ἐνταφιασμόν τοῦ σώματος αὐτοῦ· ἐπικρέματα καὶ ἀργυρότευκτος λυχνία ἐξόχου ἐργασίας φέρουσα καὶ πολυτίμους λίθους.

Ἐν τῷ ἀριστερῷ χορῷ παρὰ τῇ αὐτῇ πλευρᾷ ὑπάρχει ἐν ὑψηλῇ θέσει ὁ ἱερὸς ἄμβων, ὅστις ὑπὸ τε ἱστορικῆν καὶ καλλιτεχνικῆν ἔποψιν τυγχάνει ἀρχαῖος καὶ οὐχ ἥκιστα παρεμφερῆς τῷ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ ἐλεφαντουργὸς οὗτος ἄμβων περικοσμεῖται καὶ διὰ ποικιλοχρόου σιδεφίου τεχνημένως τεθειμένου ἐπὶ ἀνακάρδου ξύλου, φέρει δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐξαγώνου σχήματος αὐτοῦ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστὰς καὶ παραπλεύρως τούτων τοὺς ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ ἱεροῦ τούτου ἄμβωνος φέρεται ἰαμβικῶς τῷ μέτρῳ ἐπιγραφὴ, ἐξ ἧς δηλοῦται ὅτι οὗτος ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κτίτορος τῆς ἐκκλησίας· ἔχει δ' αὐτῇ οὕτω:

ΔΟΣ ΧΡΙΣΤΕ ΜΟΙ ΑΦΕΣΙΝ ΠΑΡΛ
ΠΤΩΜΑΤΩΝ
ΝΙΚΗΦΟΡΩ ΜΕΓΑΛΩ ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗ
ΑΝΕΓΕΙΡΑΝΤΙ ΣΕΙΠΤΟΝ ΑΜΒΩΝΑ
ΓΤΟΝΔΕ
ΤΟΝ ΚΛΕΙΣΑΝΤΑ ΤΗΝ ΝΙΚΛΕΩΝ
ΠΤΟΛΙΝ.

Ὅπισθεν δὲ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ἄξια παρατηρήσεως καὶ θαυμασμοῦ εἶναι πρῶτον δύο μανουάλια μαρμάρινα μαδρα διαφανῆ, δεῦτερον εἰς σαρκοφάγος προσκεκολλημένος τῷ τοίχῳ, ἔνθα ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Νεοφύτου ἑορταζομένου τῇ 21 Ἰανουαρίου, ὅστις πατρίδα μὲν ἔσχεν αὐτὴν ταύτην τὴν Νίκαιαν, ἐμαρτύρησε δὲ κατὰ τὸ 290. Τὴν ἐποχὴν δὲ τοῦ σαρκοφάγου τούτου ἀναδιβάξει ὁ συγγραφεὺς τοῦ Itinéraire de l'Orient εἰς τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα ἕνεκα τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὑπαρχόντων κοσμημάτων. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δὲ ἐστρωμένου διὰ μαρμαρίνων λίθων παρατηροῦνται τρεῖς λίθοι, ἐσχάτως μετενεχθέντες, ὡς ἐπληροφόρησαν ἡμῖν, ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Νικαίας, καὶ κατατεθέντες εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐκ τούτων ὁ εἰς ἔχει κοσμήματα ἀπαδεικνύοντα ὅτι ἀνήκεν εἰς ἐκκλησίαν· ὁ δ' ἕτερος φέρει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

ΟΥΝ ΔΑΔΑΜΑΔΟΣ Θ
ΗΔΕ ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ Μ.
ΒΙΟΣΑΣΑ ΕΤΗ ΚΒΧ
ΜΝΗΜΑ ΑΝΕΞΟΔ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης οὐδὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν, εἰμὴ ὅτι ὁ λίθος ἐκεῖνος ἦν ἐπιτύμβιος γυναικός, τελευτησάσης εἰς ἡλικίαν εἰκοσι καὶ δύο ἐτῶν. Ὁ δὲ τρίτος ἔχει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

ΠΙΝΟΥΚΕΣ
ΖΩΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ Μ
ΠΗΚΥΡΩΘΗΝ ΤΟ ΑΓ ΣΥΜΒΟΛΟ
ΠΑΡΑ ΘΕΟΦΟΡΟΝ ΠΡΩΝ ΤΗ
ΠΡΩΜΕΤΡΙΝ ΤΗΣ ΑΓ ΜΟΝΗΣ ΤΩ
ΡΙΟΝ ΕΠΙ ΑΝΑΤΟ ΛΟ ΙΒ ΣΠΙ ΘΛ ΚΓ
ΙΜΕΣΥ
ΜΒΡΙΑ ΙΒ ΣΠΙΘΑΜ Λ ΑΡΙΚΤΟΥ ΚΒ ΔΙΣ
ΟΣ ΟΜΗΟΣ VΤΗ ΤΟ ΠΕΡΙΑΥΛΙΟΝ
ΙΤΗΣ ΜΟΝΟ
ΟΥ ΜΟΝΑΧΩ ΜΒ ΙΒ ΙΕΡΙΣ ΚΔ ΔΙΑΚ
ΠΡΟΑΣΤΕΙΑ Γ. α ΗΔΟΥ ΧΟΥ Β
ΙΗ Α ΝΑΜΗ
ΑΓ Η ΧΕΛΗΔ' ΟΜΟΥ ΛΥΤΡ ΥΠΕΡ
ΙΔΙΑ
ΜΙΚΙΚΦΥ ΤΕΝ ΤΗΑΙΣ ΕΤΟΣ ς, 4Θ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὸ 591 μ. Χ. εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐπεκυρώθη τὸ

Ἅγιον σύμβολον ἐκτίσθη μονὴ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ἑκτῶ θεοφόρων πατέρων, ἧς ὀρίζεται τὸ προαύλιον κατὰ μέγεθος· εἰς αὐτὴν δὲ ὀρίζεται ἵνα μείνωσιν ἐν αὐτῇ 42 μοναχοί, 12 ἱερεῖς καὶ 24 διάκονοι· ὀρίζεται εἰς αὐτὴν καὶ τὸ εἰσόδημα αὐτῆς συγκείμενον ἐκ 200 (ἴσως καὶ περιπλέον) ὑπερπύρων, καὶ ἀνατίθενται εἰς αὐτὴν τρία προάστεια, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον καλεῖται Δούλη Χριστοῦ, τὸ δεύτερον Ἀνάμεια (ἴσως Ἀπάμεια) καὶ τὸ τρίτον Χελιδών. Ποῦ δὲ ἔκειτο ἡ μονὴ αὕτη περαιτέρω θέλομεν ἐξετάσει.

Οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ οὐδεμίαν φέρουσι ζωγραφίαν. Ἐν τῷ ἐπιστεγασματι δὲ ὑπάρχουσι τρεῖς τροῦλλοι, ὁ εἰς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἐν σχήματι ἡμισφαιρίου μετὰ τεσσάρων παραθύρων στηριζόμενος ἐπὶ τεσσάρων πινῶν ἡνωμένων διὰ μεγάλων τόξων λιθοκτίστων, οἱ δὲ ἄλλοι δύο εἶναι μικρότεροι ἔχοντες σχῆμα κυλινδροειδές, ὁ μὲν ὑπεράνω τοῦ ἱακονικοῦ, ὁ δὲ ὑπεράνω τῆς προθέσεως. Αἱ τρεῖς θύραι, εἰς ὧν συνέχεται ὁ ναὸς μετὰ τοῦ νάρθηκος εἶναι ἀνευ θυρίδων, αἱ δὲ παραστάδες αὐτῶν εἶναι ἐκ μαρμάρου· ἐπὶ δὲ τῆς παστάδος τῆς κειμένης ἄνωθεν τῆς μεσαίας θύρας γέγραπται διὰ μωσαϊκῶν ἐν ἡμικυκλίῳ:

ΚΕ ΒΟΗΘΗ ΤΩ ΣΩ ΔΟΥΛΩ
ΝΙΚΗΦΩΡΩ ΠΑΤΡΙΚΙΩ
ΠΡΑΙΠΟΣΙΤΩ ΒΕΣΤΗ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩ ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗ.

Τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὄνομα βεδαίως τυγχάνει τὸ τοῦ κτίτορος τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ τίς οὗτος; καὶ πότε ἔζησε; τοῦτο εἶναι ζήτημα συνδεόμενον μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐκτίσθη ὁ ναός. Ἐκ δὲ τῶν τίτλων τῶν προσθεθειμένων τῷ ὀνόματι, περὶ μὲν τοῦ πατρικίου παρατηροῦμεν ὅτι δύο ἔχει σημασίας· ἡ μὲν ὑπῆρχεν ἤδη ἐπὶ τῆς δημοκρατίας τῶν Ῥωμαίων, ὁπότε οἱ κάτοικοι διηροῦντο εἰς πατρικίους καὶ πληβείους, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκ τῶν Βυζαντινῶν πολλοὶ ἔχοντες ἀξιώματα ἔφερον προσεῖτι καὶ τὸν τίτλον τοῦ πατρικίου· κατὰ τὴν ἄλλην δὲ σημασίαν πατρικίος ἐλέγετο ὁ οἶονεὶ πατὴρ τοῦ κοινοῦ, ἔχων τὴν τιμὴν τοῦ προκαθησοῦ τῶν τῆς αὐλῆς ἐπαρχῶν, διατάξαντος τοῦτο κατὰ τὸν Ζώσιμον πρώτην φοράν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Πραιπόσιτος δὲ σημαίνει τὸν προσεστῶτα τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, ὃς εἰς νεωτέρας ἐποχὰς Παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος ἐκαλεῖτο.

Ὁ δὲ Βέστης (ὀρθότερον Βέστις) ἦν ἀξιωματικὸς τῆς αὐλῆς, οὗτινος τὸ ἔργον δὲν ὀρίζεται ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων· φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Βέστις εἶναι ὁ αὐτὸς τῷ Βεσπιαρίῳ, ὅστις ἦν ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ἐνδυμάτων. Μέγας δὲ ἐταιριάρχης ἦν ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐταιριῶν, στρατιωτικῶν ταγμάτων, λεγόμενος μέγας, πρὸς διακρίσιν τοῦ μικροῦ ἐταιριάρχου. Κάτωθεν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἄνωθεν τῆς πύλης εἶναι ἐξωγραφημένα διὰ μωσαϊκῶν προτομῆ τῆς Θεοτόκου μετὰ προτομῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς μέγεθος φυσικόν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ θόλου τοῦ νάρθηκος διὰ μωσαϊκῶν ἐπίσης εἶναι ἐξωγραφημένος ὁ Τίμιος Σταυρός, κάτωθεν τοῦ ὁποῦ σταυροειδῶς διατίθενται οἱ τέσσαρες Ἐθαγγελισταί, μεταξὺ δὲ αὐτῶν εἶναι ἐξωγραφημένοι πρὸς Α. μὲν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πρὸς Ν. δὲ ὁ Ἰωακείμ, πρὸς Δ. δὲ ὁ Πρόδρομος, πρὸς Β. δὲ ἡ Ἄννα· καταντικρὺ δὲ τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης παρατηροῦνται τέσσαρες προφήται ἐξωγραφημένοι ἐπὶ τοῦ ἀμμοκονιάματος, χεῖρὸς ἀδεξίου, καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως μόλις διακρινόμενοι. Ἐν τῷ νάρθηκι ὡσαύτως προσκεκόλληται ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς βορείου πλευρᾶς σαρκοφάγος, οὐδὲν φέρων ἔμβλημα, ἐν ᾧ εἶναι, ὡς ἐβεδαίωσαν ἡμῖν, ὁ τάφος τοῦ Νικηφόρου τοῦ κτίτορος τῆς Ἐκκλησίας. Ἄνωθεν δὲ τοῦ νάρθηκος ὑπάρχει ὁ γυναικωνίτης, συγκοινωνῶν μετὰ τοῦ νάρθηκος διὰ κλίμακος ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ. Ἐκ δὲ τοῦ νάρθηκος μεταβαίνει τις εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας διὰ μεγάλης θύρας. Ἐν δὲ τῷ προαυλίῳ κατὰ τὸ βόρειον μέρος ὑπάρχει πηγάδιον ὀκτάπλευρον, εἰς ἐκάστην πλευρὰν τοῦ ὁποῦ ὑπάρχει εἰς σταυρὸς καὶ μία τῶν ἀκολουθῶν λέξεων: Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός, ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς· ἔξωθεν δὲ παρὰ τὴν θύραν ὑπάρχει λίθος, ἐφ' οὗ γέγραπται:

ΛΝΕΚΑΙΝΙΣΘΗ ΟΥΤΟΣ Ο ΝΑΟΣ
ΠΑΡΑ ΑΡΧΙΟΥΤΟΥ ΔΑΝΙΗΛ
ΛΩΣ' ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ Β'.

Οὗτος οὖν εἶναι ὁ μόνος ἐν Νικαίᾳ σφρζόμενος ναός, ὧν ἐν σχήματι τετραγώνου, οὗτινος κατεμετρήσαμεν ἀκριβῶς τό τε μῆκος καὶ πλάτος καὶ εὗρομεν εἰς γαλλικὰ μέτρα μῆκος μὲν

τοῦ νάρθηκος	3.33
τῆς πύλης	0.51
τοῦ ναοῦ	9.90
τοῦ Ἰεροῦ	5.10

Ἐν ὄλφ. . . . 18.84

πλάτος δὲ μέσον.....	9.90
Τὰ ἑκατέρωθεν μέρη ἀνὰ 3,56	7.12
Τὸ πάχος τῶν τοίχων ἀμφω- τέρωθεν ἀνὰ 0,86.....	1.72
Τὸ ὅλον.....	18.74

Τοῦ νάρθηκος ὅμως τὸ πλάτος εὑρομεν 20.80, καθόσον οὗτος κατὰ τὸ βόρειον μέρος ἐξέχει· ἡ δὲ διάμετρος τοῦ μεσαίου τρούλλου εἶναι μ. 7.52. Ὁ ναὸς οὗτος, μὴ ἔχων αὐτὴν καὶ κείμενος εἰς ἔδαφος χαμηλόν, δὲν παρουσιάζει ἔξωθεν τὴν δέουσαν μεγαλοπρέπειαν.

Φέρε ἤδη ἀψώμεθα καὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐποχῆς. Οὐδόλως δυνάμεθα συμφωνῆσαι μετὰ τοῦ Μουραβιέρ λέγοντος αὐτὸν οἰκοδόμημα τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, διότι αἱ διὰ μουσαϊκῆς ζωγραφίαι ἐφάνησαν ἡμῖν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν πολὺ μεταγενεστέραν. Δὲν καταδιδάζομεν δὲ τὴν ἐποχὴν πέραν τῆς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ Itinéraire ὀρισθείσης, πρῶτον διότι γινώσκομεν, ὅτι κατὰ 1267 ἦν μία τῶν ἐπισήμων ἐκκλησιῶν τῆς Νικαίας, εἰς ἣν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παχυμέρους κατέφυγον αἱ γυναῖκες κατὰ τὸν τρόπον τὸν προξενηθέντα ἕνεκα τῆς ψευδοῦς φήμης περὶ εἰσβολῆς τῶν Τυχάρων¹, καὶ δεύτερον, διότι ἐὰν ἐπὶ τῶν Αυτοκρατόρων τῆς Νικαίας ἐκτίζετο ἤθελον κάμει μνεῖαν τούτου οἱ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἱστορήσαντες συγγραφεῖς, ὡς π. χ. εἰς ἔξ αὐτῶν ἀναφέρει τὸν ὑπὸ τοῦ Βατάτου κτισθέντα ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ ἐγκαταλείψωμεν καὶ τὸν Γάλλον συγγραφέα, διότι ὁ ἔχων τὸ ἀξίωμα τοῦ Πραιποσίτου δι' οὗ ἦν περιβεβλημένος ὁ κτίτωρ τῆς Ἐκκλησίας, ὠνομάσθη Παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος καθ' ἣν ἐποχὴν ἤρξατο ἵνα παύσῃ τοῦ θεωρεῖσθαι ὡς γλῶσσα τῆς κυδερνήσεως ἢ λατινική· πότε ἐγένετο ἢ μεταβολὴ αὐτῆ τοῦ ὀνόματος ἀκριβῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν· γνωρίζομεν ὅμως ὅτι Βασίλειος ὁ Μακεδῶν ὁ ὕστερον αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη παρὰ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ οὐχὶ Προαιπίσιτος, ἀλλὰ Παρακοιμώμενος, ἐξ οὗ τεκμαιρόμεθα ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐκτίσθη πρὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, ἐπομένως πρὸ τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος.

Πρὶν δὲ ἐγκαταλείψωμεν τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην, ὀφείλομεν παρενεῖραι, ὅτι ὁ συγγρα-

φεὺς τοῦ Itinéraire καλῶν αὐτὴν Ἁγίαν Σοφίαν ἀπατάται, διότι ἡ Ἁγία Σοφία εἶναι ἔρημον ἤδη ὀθωμανικὸν τέμενος, ὅπερ κατωτέρω θέλομεν ἴδει, ἢ δὲ περιγραφεῖσα Ἐκκλησία εἶναι ἀνεγερμένη εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου.

Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας οὖν ταύτης ἐξεληθόντες εἶδομεν ἀπέναντι μίαν βρύσιν, ἐν ἣ ἔτετοίχιστο λίθος φέρων τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

ΗΔΟΝΙΚΟΣ ΗΛΙΑΔΟΥ
ΖΗΣΑΣ ΕΠΙ ΕΤΗ ΙΕ
ΧΑΙΡΕ

Διευθυνόμενοι δὲ πρὸς δυσμὰς εὑρομεν ἐν οἰκοδόμημα, ὅπερ φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅμα τῇ ἀλώσει τῆς Νικαίας. Ἐν πολλοῖς μέρεσι φαίνονται τεμάχια ἐξεργασμένα ἐκ μαρμάρου Βυζαντινῆς καὶ προγενεστέρας ἐποχῆς, τινὰ τῶν ὁποίων φέρουσι καὶ σταυρούς, εἰς δὲ τὸν ἔξω τοῖχον παρατηροῦνται μάρμαρα ἔχοντα ἐγκεχαραγμένον τὸ στοιχεῖον Ν' ὀλόκληρον δὲ τὸ οἰκοδόμημα εἶναι σύμπλεγμα ἐξ ἀραδικοῦ καὶ βυζαντινοῦ ὕφους, καὶ τὸ περιεργότερον τὰ μὲν κάτωθι παριστῶσιν ἀραδικὸν ὕφος, τὸ δὲ ἄνωθι βυζαντινόν. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, τρεῖς ἔχον θόλους καὶ πλησίον Τουρβίν τουργικόν, ἐκάλεσαν οἱ ὀδηγοῦντες ἡμᾶς τραπεζαρεῖον, προσθέντες ὅτι ἐχρησίμευσεν ἐπὶ τῆς πρώτης οἰκουμένης συνόδου. Ὁ Χάμιμερ ἐκ τουργικῶν πηγῶν ἀφηγεῖται ἡμῖν, ὅτι ὁ σουλτάνος Ὁρχάν ἐκτίσεν πτωχοτροφεῖον¹ παρὰ τὴν πύλην τοῦ Γενή σεχήρ, διορίσας ἐπιστάτην αὐτοῦ τὸν Σεῖχ-Χατζῆ-Χασάν· βεβαίως τοῦτο εἶναι τὸ πτωχοτροφεῖον, κείμενον πραγματικὸς ἀπέναντι τῆς πύλης τοῦ Γενή-σεχήρ· καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Τουρβῆς οὗτος τυγχάνει ὁ τοῦ χατζῆ Χασάν, κατὰ τὰς ὀθωμανικὰς πηγὰς. Πρὸ τῆς θέσεως ταύτης ὑπάρχει ἐν βυζαντινὸν οἰκοδόμημα, ἐρείπιον ἤδη, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὕδωρ λιμνάζον, ἀναδρῦον κάτωθεν. Τοῦτο τὸ μέρος καλεῖται βοτζέν-ἀγιάσμασι ἦτοι, σκωλήκων

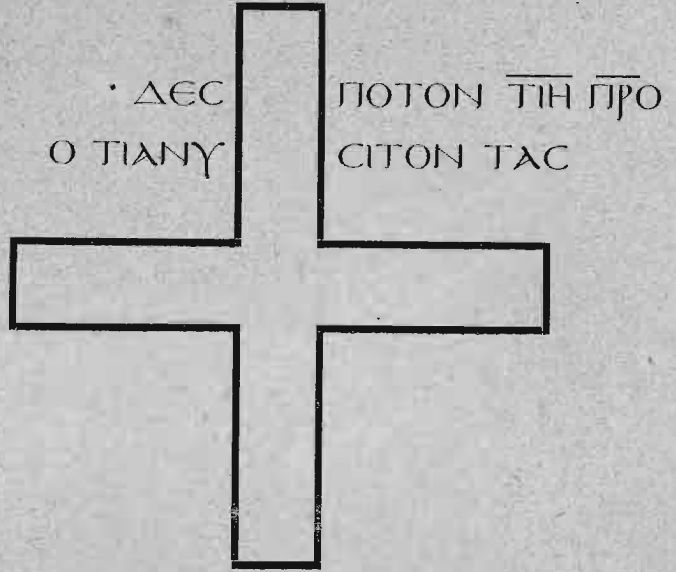
1. Ἔθνος μάχιμον εὐρισκόμενον μακρὰν τῆς Νικαίας, ἀλλ' ἐμπνεύσαν μέγαν τοῖς Βυζαντινοῖς φόβον ὡς νικῆσαν τοὺς Πέρσας.

1. Οἱ κατὰ καιροὺς σουλτάνοι ὡς καὶ πολλοὶ μεγιστάνες κατηνάλωσαν ἀξιοσημεῖωτα πρὸς πρὸς ἱδρυαὶν καὶ διατήρησιν τοιαύτων τροφεδοτήριων, ἀνεγειρομένων ἐν ταῖς πρωτεύουσιν. Τὰ πρῶτα τριφροδοτήρια ἢ πτωχοκομῆτα (μαρῆτ) καθιδρύθησαν ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ὁρχάν τοῦ Α', ἐξ ὧν εἰμαθητευόμενοι παῖδες καὶ ἰδίως οἱ μαθηταὶ τῶν μεδρεσέδων λαμβάνουσι τροφήν, διανεμομένης τοιαύτης ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς ἀπόρους· ὅρα καὶ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν.

ἀγίασμα, ἐν ᾧ συνεχῶς προσερχόμενος ὁ ἱερεὺς ἱερουργεῖ· ἔστι δ' ἐν σχήματι τετραγώνου καὶ ἔχει μῆκος μ. 10, πλάτος δὲ 9,65. Παρὰ ταύτη τῇ θέσει ὑπάρχει ἐν μέγιστον ὑπόγειον οἰκοδόμημα ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Τοῦτο σχηματίζει ἡμικύκλιον διαιρούμενον εἰς ἑπτὰ μεγάλα θολωτὰ δωμάτια ἐν εἴδει κολούρου κώνου, ὧν ἡ μεγάλη μὲν βάσις ὑπάρχει πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἡ μικρὰ δὲ πρὸς τὸ κέντρον. Προηγεῖται δὲ ἐκάστου δωματίου ἐν ἰδιαιτέρον τετραγωνικὸν δωματίον διαιρούμενον κατὰ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡμικυκλίου εἰς δύο ἐπιμήκη δωματῖα θολωτὰ, ἐκ τῶν ὁποίων τρία ἢ τέσσαρα σφίζονται, καὶ ταῦτα κατὰ τὸ ἥμισυ ἐρείπια. Ἐκαστον δὲ τῶν μεγάλων δωματίων συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἐκτὸς δωματίου διὰ μιᾶς, ἐν τισὶ δὲ διὰ δύο θυρίδων. Ἐν τισὶ ἐξ τῶν μεγάλων δωματίων φαίνονται ἴχνη συγκοινωνίας πρὸς ἀλληλα. Τὸ μεσχίον δωματίον ἔχει εἰς τὸ βάθος θυρίδα, ἐξ ἧς μεταβαίνει τις εἰς μέρος. Ἐνθα ὑπάρχει πληθὺς ὀστέων ἀναμειγμένων μετὰ χώματος, καὶ μάλιστα ὀστέων τεραστίου μεγέθους. Τὰ δὲ κατὰ τὰς ἄκρας δωματῖα ἔχουσι περαπλεύρως ἀνὰ ἐν δωματίον ἰδιαιτέρον θολωτὸν μὲν ἀλλ' ἰσόπεδον, συγκοινωνοῦν μετὰ τοῦ μεγάλου δωματίου διὰ στενῆς σήραγγος. Ἄπαν δὲ τὸ οἰκοδόμημα δέδμηται ἐκ μεγάλων ὀρθογωνίων λίθων ἀνευ κονιάματος, τετραγωνικῶν τε καὶ ἐπιμήκων, ὧν τὸ μῆκος φθάνει ἐνίοτε μέχρι μ. 3,70, τὸ δὲ πλάτος μέχρις 1,05. Εἰς πολλὰ δὲ μέρη τοῦ κτιρίου τούτου βλέπομεν ἐν ταῖς γωνίαις τῶν λίθων ἐγκεχαραχμένα στοιχεῖα. Τοῦ μεγίστου τούτου οἰκοδομήματος κατμετρήσαντες ἀκριβῶς τὰ διάφορα μέρη καὶ τὰς ἀποστάσεις εὑρομεν, τῶν μὲν μεγάλων δωματίων τὸ μὲν μῆκος 12 γ. μ., τὸ δὲ πλάτος 8 1/2 μὲν πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν μέρος, 6 δὲ πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, τῶν δὲ ἐμπροσθίων δωματίων τὸ μὲν μῆκος 8, τὸ δὲ πλάτος 4 μέτρων. Ἐν γένει τὸ κτίριον τοῦτο βλέπομεν ὅτι εὐρίσκεται ἐν ἀθλιωτάτῃ κατάστασει καὶ καλεῖται ὑπὸ τῶν κατοίκων φυλακαί. Φαίνεται ὅτι ἐπὶ Ρωμαίων ἦν θηροτροφεῖον, ἐν νεωτέρᾳ δὲ ἐποχῇ μετεβλήθη εἰς δεσμοτήριον. Καὶ ὁ Παχυμέρης ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ μνημονευθέντος ἐν Νικαίᾳ τρόμου, ἀναφέρει καὶ περὶ δεσμοτηρίου ἐν Νικαίᾳ, ὅπερ ἐκαλεῖτο τῆς λήθης, ἐννοῶν πιθανώτατα τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο.

Ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Β. προχωροῦντες βλέπομεν ἐν τέμενος, ὅπερ οὐδὲν παρέχει διάφορον καὶ ἀπέναντι τούτου κεῖται μία βρύσις, ἣτις

τουρκ. καλεῖται Τσατὰλ-ισομε ὡς καὶ τὸ τέμενος Τσατὰλ-ισομε-Τζαμησή. Ἡ βρύσις αὕτη φέρει τὸ ὄνομα τοῦτο, εἴοτι ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει σταυρὸς μετ' ἐπιγραφῆς οὕτω:

Ἡ βρύσις αὕτη εἶναι δεδομημένη ἐν τῇ δυτικῇ ἄκρᾳ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἐνὸς κήπου περιβεβλημένου διὰ τοίχου μεγάλου, οὗ ἡ ἐποχὴ δὲν φαίνεται νέα. Μήπως ἐκεῖσε ὑπῆρχεν ἡ μονὴ τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων; Πιθανὸν μὲν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοφάνους ἐξάγεται, ὅτι ὁ ναὸς ἦν παρὰ τὰ τείχη. Ὅπωςδὴποτε ὁ κήπος οὗτός ἐστι μέγας καὶ ἀνήκει σήμερον εἰς τὸ ἐν Νικαίᾳ δικαστήριον (μεχκεμέ). Παρὰ τῇ θέσει ταύτῃ πρὸς Β. καὶ εἰς τὰ δεξιὰ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ τοίχου τοῦ κήπου τούτου ὑπάρχει ἐν τῷ τοίχῳ προσκεκολλημένος λίθος ὀριζοντείως φέρων τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

ΗΛΙΑΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ
 ΚΑΤΕΣΚΕΒΑΣΑΤΟ
 ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΚΤΩΝΕ
 ΙΔΙΩΝ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ
 ΓΑΙΩΣΗΣΑΝ

Ἐντεῦθεν ἐν εὐ σμικρᾷ ἀποστάσει ὑπάρχει τὸ τέμενος τὸ καλούμενον Ἁγία-Σόφια Τζαμησή, οἰκοδόμημα ἀρχαῖον ἐπίμηκες, διαιρούμενον εἰς τρία μέρη, ἀσκεπές, ἐν ᾧ ἡ ἀχυδὰς τοῦ ἱεροῦ εἰσέτι σφίζεται. Σκάπτοντες τὴν γῆν κατὰ τὸ ἱερόν εὑρομεν ψηφία ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ ἐκκλησία ἦν καθωραϊσμένη δι' εἰκόνων ἐκ μουσαϊκῶν· ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ διακονικὸν καὶ εἰς τὴν πρόθεσιν ὑπάρχουσι τρολλοὶ κυλινδροειδεῖς, ἔχοντες ἀνὰ 8 παράθυρα, ἐν αἷς σφίζονται ἀμυδρὰ ἴχνη εἰκόνων τῶν προφητῶν ἢ ἄλλων ἁγίων. Τὸ οἰκοδόμημα

τούτο καταμετρήσαντες εβρομεν μήκος μὲν αὐ-
τοῦ μ. 26,37, πλάτος δὲ 18,54.

Ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ ναοῦ τούτου ἐν
τῇ μεταβολῇ αὐτοῦ ἐκτίσθησαν τὸ *Μιχράπ*
(θυσιαστήριον), *μιν πέρ* (ἄμβων) καὶ τὸ *μαχφίλ*
(θέσις τοῦ εὐχοκλήτορος καὶ τοῦ σουλτάνου).

Ὁ ἄμβων ἦν ἔργον περιωνύου τινὸς ἄραδος
γλύπτου, οὗτινος αἱ τεχνικαὶ γλυφαὶ ἀπεικονί-
ζουσιν οὐ μόνον ἄνθη καὶ καρπούς, κάλυκας,
φύλλα ἀλλὰ καὶ τὰς τεχνικὰς ἐκ μετάξης ἱμα-
τίων παρυφάς, ἅπαντα σύμβολα ἀσιατικῆς
καλλιτεχνίας.

Ἀπέναντι τοῦ *Μιχράπ* ἀνατ. ὑπάρχει κομ-
ψὸν περίπτερον ἔχον ὕψος 5 γ. μ. καὶ στηρι-
ζόμενον ἐπὶ τριῶν κατὰ σειρὰν κίωνων ἐκ λίθου
γρανίτου δύο μέτρων ἐκάστου ἐν σχήματι πο-
λυέδρων βρασιζομένων ἐπὶ ἀναλόγων κιονοκρά-
νων λίαν κομψῶν, ὧν ἐξέχει ὁ μεσαῖος.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἀνήρ-
τηνται διάφοροι συμβολικοὶ πίνακες, περιέχον-
τες τὰ ἐκλεκτότερα τεμάχια τῆς θρησκευτικῆς τῶν
ὀθωμανῶν ὡς καὶ αὐτόγραφον μονόγραμμα τοῦ
Σουλτάν Ὀρχάν.

Ἐπὶ τινος λίθου τεθραυσμένου εβρομεν τὴν
ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

ΑΘΑΝΑΤΟΥ ΔΑΙΤΟΣ ΤΕΥΞΕΛΙ
[ΑΓΓΛΙΗΣ

ἡ ἐπιτόμιος αὕτη ἐπιγραφὴ ἦν πολύτιμος,
ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπωλέσθη.

Ἄνω τῆς εἰσόδου τῆς μεγάλης πύλης τὸ
ὑπερθύριον περιέβληται διὰ πρασίνου φαδεν-

ΣΕΥΗΡΟΣ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΖΩΝ ΕΛΥΤΩ ΚΑΙ ΤΗ ΕΛΥΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΙ ΜΟΥΝΑΤΙΑ
[ΦΙΛΟΥΜΕΝΗ
ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕΝ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝ ΦΗΜΙ ΚΕΜΕΝΩ ΠΕΡΙ
ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΑΥΤ. ΕΥΣΕΛΕΙ Δ ΟΛΟΓΩΕΚ ΛΩΡΙΩ Λ ΜΕΠΙΤΩ ΚΑΤΑΘΕΣ
ΘΑΙΤΟΝΤΕ ΗΔΗΣΙΟΥ Ο ΠΑΡ. ΑΥ ΙΜ ΗΛΕΙΠΛΙΣΟΝΙΗΝΑΙΚΑΚΑΤΕΘΗΝΑΙ

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐξέγεται ὅτι ὁ
Σεβήρος Κλήμεντος ζῶν κατεσκεύασε δι' ἑαυ-
τὸν καὶ διὰ τὴν γυναῖκά του ἀγαπωμένην ὑπ'
αὐτοῦ σκάφηγ, ἵνα κατατεθῶσιν ἐν αὐτῇ τὰ
ὄστα αὐτῶν.

Παρὰ τῇ πύλῃ *Γενή-Σεχέρ* ὑπάρχουσι δύο
πύλαι ἕνεκα τοῦ διπλοῦ τείχους. Πρὸ δὲ τῆς
ἐσωτερικῆς πύλης ὑπάρχει σωρὸς μεγάλων λί-
θων, οἵτινες συναπετέλουν φαίνεται θριαμβευ-
τικὸν τόξον εἰς τιμὴν τοῦ *Μάρκου Αὐρηλίου*.

πιανοῦ ἢ σινοκεράμου, ἐφ' οὗ ἀναγέγλυται τὸ
σύμβολον τοῦ ἰσλαμικοῦ διὰ γραφῆς *Τζελέ*
ἔχον οὕτω: «Δὰ ἰλαχέ ἰλλέλ λάχ, Μουχα-
μέδουν βεσουλ σουλ-λάχ», ἦτοι: οὐκ ἔστι Θεός,
εἰμὴ ὁ Θεός, καὶ ὁ Μωάμεθ ἔστιν ὁ προφήτης
αὐτοῦ.

Ἐν αὐτῷ διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει
πολυτελὲς ἐπίχρυσον Κοράνιον γεγραμμένον
ἐπὶ μεμβράνης διὰ γραφῆς σουλού, μεγάλου ὄγ-
κου καὶ δεδεμένον διὰ ἀσιατικῆς καλλιτεχνίας
προσενεχθὲν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀρχάν Σου-
λεϊμάν πασᾶ, διοικήσαντος τὴν Νίκαιαν. Τὸ
δὲ ἐκδοθὲν διάταγμα (φιρμάν) τῆς ἐγκαταστά-
σεως αὐτοῦ ἐν τῇ διοίκησει τῆς Νικαίας ἀνα-
γράφεται ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐγγράφων τῆς
ἱστορίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους *Φεριδοῦν Βέη*.
Τὸ διάταγμα τοῦτο φέρει τὸ ἔτος (733-1333).

Τὸ τέμενος τοῦτο ἦν ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐκκλη-
σία τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐν ἣ συνήλθον οἱ πα-
τέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ Μου-
ραβιέρ ἀναδιβάζει τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς μέ-
χρι τῆς Δ' Ἐκατονταστηρίδος, καὶ φαίνεται
ὅτι ἔχει δίκαιον. Ὁ αὐτὸς ὁμοῦ δισχυρίζο-
μενος ὅτι ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ συνήλ-
θον καὶ οἱ τῆς Α' οἰκουμενικῆς συνόδου πα-
τέρες, φαίνεται ὅτι ἀπατάται ἔχων ἐναντίον
τὸν *Εὐσέβιον* τὸν Παμφίλου ἱστορικὸν σύγχρο-
νον. Περὶ τούτου θέλομεν διαλάβει κατωτέρω:

Πρὸς ἀνατ. τούτου παρὰ τὸ χωρίον κατὰ
τὴν τουρκ. συνοικίαν ὑπάρχει τέμενος τι, ὅπερ
οἱ ὀθωμανοὶ καλοῦσι *Χαιζή-Χαμζᾶ-Τζα-
μησή* καὶ ἐντὸς τοῦ περιδόλου αὐτοῦ ὑπάρχει
καὶ τι μαυσιωλεῖον (Δουρβές). Ἐπὶ τινος δὲ
ἐντετοιχισμένης λιθίνης πλακὸς ὑπάρχει ἡ
ἐξῆς ἐπιγραφὴ:

Μεταξὺ δὲ τῶν λίθων τούτων εβρομεν τρεῖς.
ἔχοντας ἐπιγραφάς.

Ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ὑπάρχει ἡ ἐξῆς:

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣΑΡΙ ΜΑΡΚΩ
[ΑΥΤ. ΚΑΛΑΓΔΙΩ
ΚΑΙ ΤΗ ΙΕΡᾶ ΣΥΓΚΛΗΤΩ ΚΑΙ ΤΩ
[ΔΗΜΩ ΤΩ
ΥΠΑΤΙΚΟΥ ΟΥΕΛΛΙΟΥ ΜΑΚΡΕΙ

Ἐπί τοῦ ἐτέρου δέ.

ΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟ Δ
ΚΑΙ ΑΡΙΣΤ ΝΕΙΚ
ΣΕΒ. ΚΑΙ ΣΑΜΙΟΥ

Ἐπί δὲ τοῦ Τρίτου.

ΕΥ ΤΕΡΟΝ ΑΝΘΥΠΑΤΩ ΠΑΤΡΙ
ΠΑΤΡΙΔΟΣ
ΛΙΩΝ ΠΟΛΙΣ ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΕΠΙ
ΓΤΟΥ ΛΑΜΠΡ
ΛΗΤΩΝΙΝΟΥ ΤΟΥ ΛΑΜΠ ΛΟ-
ΓΙΣΤΟΥ

Οἱ τρεῖς οὔτοι λίθοι μετὰ τετάρτου τινὸς ὀφείλοντος τεθῆναι μεταξύ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου συναρμολογούμενοι ἀπετέλουν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ αυτοκράτορος *Μάρκου Ἀυρηλίου* θριαμβευτικοῦ τόξου, ὀφείλουσαν ν' ἀναγνωσθῆ ὡς ἐν συμπληρώσει:

Αὐτοκράτορι Καίσαρι Μάρκῳ Αὐρ. Κλαυδίῳ...
κῆς ἐξουσίας τὸ δεύτερον ἀνθυπάτῳ.
πατρὶ πατρίδος.

Καὶ τῇ Ἱερᾷ συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ τῷ...
τῇ καὶ ἀρίστῃ Νικαίων πόλις τὸ
τεῖχος ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ

Ἰπτικοῦ Οὐελλεῖου Μακρεῖ... σεβ. καὶ Σαμί-
ου Ἀντωνίου τοῦ λαμπροῦ λο-
γιστοῦ.

Ὁ δὲ ἐλλείπων λίθος δὲν πιστεύω ὅτι ἀφῆ-
ρέθη, διότι ἦν ὀγκωδέστατος, ὅπως καὶ οἱ τρεῖς
ἤδη ὑπάρχοντες. Νομίζω ὅμως τὰ κρυπτόμενα
γράμματα τοῦ λίθου τούτου εἶναι ἢ κεκαλυμ-
μένα ὑπὸ ἐτέρου λίθου, ἢ ἀνεστραμμένα ἐν τῇ
γῆ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐσωτερικῆς πύλης ἐν τῇ ἐσω-
τερικῇ προσόφει φαίνονται δύο λίθοι, ἐπὶ τοῦ
ἐνὸς τῶν ὁποίων γέγραπται ἀνεστραμμένως:
ΣΩΣ ΣΙΒΟΣΣ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου ὑπῆρχον τέσ-
σαρες σειραὶ γραμμάτων ἐξηλειμμένα ἤδη. Ἡ
δὲ ἐξωτερικὴ πύλη οὐδὲν παρίστησι τὸ διά-
φορον. Οἱ ἐκατέρωθεν ἀνεγνηγερμένοι πύργοι
ἔχουσι σχῆμα ἡμικυλίνδρου, ἐξ ὧν οἱ τοῦ ἐσω-
ρικοῦ τείχους εἰσὶν ὑψηλότεροι τῶν ἄλλων.

Παρὰ τὰ τεῖχη ταῦτα ἐν σμικρᾷ ἀποστάσει
σφίζεται τέμενός τι, ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάν
Ἰορδάν. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο τυγχάνει ἔργον
ἀραδικῆς τέχνης φέρον ἐσωτερικῶς πολλὰ καὶ
διάφορα κοσμήματα. Ἡ πύλη τοῦ τέμενους
τούτου εἶναι καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένη καὶ
γέγλυπται ὑπὸ μακρᾶς ἐπιγραφῆς διὰ κουφικῶν
γραμμάτων μεμιγμένων μετὰ περιέργων ἀσια-

νικῶν κοσμημάτων· ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη τετορ-
νευμένη συμπλεγματικῶς ἐν ὀστείνοις γράμ-
μασι φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάν Ἰορδάν ὡς
καὶ τεμάχιόν τι τοῦ πρώτου κεφαλαίου (σουρᾶ)
τοῦ Κορανίου. Αἱ παραστάδες τῶν παραθύρων
καὶ τῆς πύλης διακοσμοῦνται μέχρι τοῦ γείσου
τοῦ μετώπου διὰ κοσμημάτων ἀπαραμίλλου
λεπτότητος καὶ φιλοκαλίας, οἱ τοῖχοι τοῦ τε-
μένους ἐσωτερικῶς διακοσμοῦνται ὑπὸ φαβεν-
τιανοῦ πηλοῦ ἢ πορσελάνης ὡς καὶ τὸ μέρος
μυράπ. Πέριξ αὐτοῦ σφίζονται δύο ὑπερμεγέ-
θεις λυχνίαι σιδηραῖ βυζαντινῆς καλλιτεχνίας,
αἵτινες, ὡς λέγεται, μετεκομίσθησαν ἐκ τοῦ
ναοῦ τῆς Θεοτόκου. Ἐν αὐτῷ διατηροῦνται
καὶ δύο Κοράνια διὰ γραφῆς σουλοῦς, ἀτινα
ἐγράφησαν ἐν Τουρκεστάν ὑπὸ τινος περιωνύ-
μου καλλιγράφου Ἰγιοῦπ Ἰορδάν καὶ ἠγορά-
σθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Ἰορδάν. Ὁμώνυμον
τέμενος αὐτοῦ ἀνίδρυται ἐν Νικομηδείᾳ σφίζό-
μενον μέχρι τοῦδε ἐν ὑψιλόφῳ θέσει παρὰ τὰ
τείχη τῆς πόλεως ἐκείνης.

Ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ γωνίᾳ τοῦ περιβόλου
τοῦ μέρους τούτου εἶρομεν καὶ ἕτερα ἐρείπια
οἰκοδομήματος, οὔτινος οἱ τοῖχοι μέχρι βάθρων
κατεστράφησαν καὶ ἐκτείνονται μέχρι τῶν ὀχ-
θῶν τῆς λίμνης.

Τὸ μέρος τοῦτο καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων
Βασιλικὸν Παλάτιον, ἐν ᾧ ἐγένοντο αἱ συνε-
δριάσεις τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς συνόδου· ἐν τῇ
περιοχῇ τούτου ὑπάρχει καὶ μία πλάτανος ὑ-
πὸ τὴν ὁποίαν λέγουσιν ὅτι ἦν ὁ θρόνος τοῦ
Μεγάλου *Κωνσταντίνου*, οὗ σφίζονται καὶ
βαθμίδες τινές. Διατηρεῖται δ' εἰσέτι παρά-
δοσις ὅτι ἐνταῦθα ἐγένοντο αἱ συνδιαλέξεις
τοῦ φιλοσόφου μετὰ τῶν τῆς Συνόδου πατέρων.
Ὁ *Εὐσέβιος* ὁ Παμφίλου, Ἱστορικὸς σύγ-
χρονος, λέγει ρητῶς ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μεγάλου
Κωνσταντίνου ὅτι αἱ συνεδριάσεις τῆς Συνό-
δου ἐγένοντο ἐντὸς τῶν βασιλείων. Τινὲς δι-
σχυρίσθησαν ὅτι διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐννοεῖ
βασιλικὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀπίθανος ἡ γνώμη
αὕτη. Ὁ *Μουραβιέφ* μετὰ τῶν ἄλλων φρονεῖ
ὅτι αἱ συνεδριάσεις ἐγένοντο ἐν τῷ ναῷ τῆς
Ἁγίας Σοφίας· ἀλλὰ τότε ἡ Ἁγία Σοφία
ἔδει νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Πατέ-
ρων ὅτι ὅμως εἶναι δύο διαφοροὶ ναοί, μαρτυ-
ρεῖ βυζαντινὸς συγγραφεὺς λέγων ὅτι κατὰ
τὸν σεισμόν τοῦ 1063 ἔπαθον ἀμφότεροι οἱ
ναοί. Ἐπέρχεται δὲ κατόπιν ὁ *Θεοφάνης* δει-
κνύων ὅτι ὁ ναὸς τῶν Πατέρων ἔκειτο ἐπὶ τῶν
τειχῶν καὶ ἐπικυρῶν τὴν παράδοσιν τὴν ἐν τῷ
τόπῳ διατηρουμένην, τούτέστιν ὅτι αἱ συνε-

δριάσεις ἐγένοντο εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Ὅπως δὴποτε ὁμοῦς τὸ μέρος ἐκεῖνο καλύπτεται ἤδη ὑπὸ χόρτων, καὶ ἄνευ ἀνασκαφῶν οὐδὲν βέβαιον συμπέρασμα δύναται νὰ ἐξαχθῇ.

Παρὰ τὰ τείχη, πρὸς ἀριστερὰν δὲ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης προχωροῦντες εὐρίσκομεν ἐρείπια τινα ἐκτεινόμενα ἐκ τοῦ τείχους μέχρι τῆς λίμνης, ἅτινα εἶναι ἐρείπια τοῦ παλατίου τοῦ ἀρχιστρατήγου. Παρὰ τῇ πύλῃ Σταμπόλ-καπουσοῦ ὑπάρχουσι ἕτεροι τρεῖς πύλαι, ὡς καὶ δύο λίθοι ἐρριμμένοι κατὰ γῆς, αἵτινες φέρουσι γλυφὰς προσώπων τεραστίου μεγέθους. Ἐκ τῶν πυλῶν δὲ ἡ πρώτη ἢ ἐσωτερικὴ φαίνεται ἀρχαιότερα, ἐλληνικῆς ἐποχῆς, εἰς δὲ τὴν μεσαίαν τὰ μέγιστα ἀξίζουσιν τῆς προσοχῆς τῶν φίλων τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὑπάρχουσι ἀνὰ δύο παραστάδες ἐκτέρωθεν, ἐξ ὧν εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἁγίου Νικολάου. Κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, λέγει ἡ

ΣΗΘΑ ΘΕΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟ ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ ΚΑΤΑΙΣΧΥΝΘΗ ΘΡΑΣΟΣ
ΕΚΕΙ ΟΙ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΙ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΕ-
ΚΛΙΗΘΑΝ ΠΟΘΕΝ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΗΗΚΜΙΑΝ ΑΝΕΓΕΙΡΑΝΤΑΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΕΠΙΔΕΙΞΕΩΣ ΗΗΚΗΤΙΚΟΝ ΑΝΑΣΤΗΣΑΝΤΑΣ ΠΥΡΓΟΝ ΚΕΝΤΗΝΑΡΙΩΝ
ΚΑΙ ΜΟΧΛΩ ΕΠΑΗΡΩΣΕΝ ΑΡΤΑΒΑΣΔΟΣ ΠΑΝΕΥΦ. ΠΑΤΡΙΚ. ΚΟΥΡΟΠΛΑΤΗΣ

Ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ μνημονευόμενος Λέων εἶναι ὁ Ἰσαυρος ὁ ἀρχηγὸς τῶν εἰκονομάχων, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἶναι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Κοπρώνυμος, ὁ δὲ Ἀρτάβασδος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, τὸ δὲ μνημονευόμενον συμβάν εἶναι ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεισα πολιορκία τῆς Νικαίας ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἣν γενναίως ἀπέκρουσεν ὁ Ἀρτάβασδος. Αὕτη μὲν ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται ὑψηλά. Ἐν δὲ τῇ κατωτέρῳ μέρει τοῦ τείχους εβρομεν αὐτόθεν ἕτερον λίθον ὀριζοντίως κείμενον ἔχοντος τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

ΚΑΡΠΟΥ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ. Μ. ΑΥΡ. ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ
ΚΑΙ ΑΡΣΑΝΤΑ ΤΗΝ ΜΕΓΙΣΤΗΝ
ΑΡΧΗΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟΠΟΝ
ΚΑΙ ΔΟΝΤΑ ΕΙΣ ΡΟΔΙΣΜΟΝ ΕΠΙ
ΑΡΧΗΣ ΟΚΤΟΥΣΙΑΝΟΥ ΕΦΗ
ΟΥ

Παρὰ τὸ Λέγκε-καπουσοῦ ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια ἀρχαίου πύργου καὶ εἶτα οἰκοδόμημά τι ἀραβικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἔχον πέντε θόλους, ὅπερ εἰσέτι καλεῖται *Μεγάλῃ Τραπεζαρία*, ἣτις ἐχρησίμευσεν ἐν τῇ πρώτῃ Οἰκουμένην Συνόδῳ. Μήπως τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἦν ἢ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Ὀρχάν οἰκοδομηθεῖσα

παράδοσις ὅτι ἐφυλακίσθη ὁ ἅγιος Νικόλαος, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν κατήνεγκε κατὰ τοῦ Ἀρείου ἐντὸς τῆς Συνόδου ράπισμα παρόντος τοῦ βασιλέως. Ἡ δὲ ἐξωτερικὴ πύλη σχηματίζεται ὑπὸ τριῶν στηλῶν ἐκ γρανίτου καὶ φέρει ἐν τῇ ἐξωτερικῇ προσόψει ἐκατέρωθεν ἀρχαία ἀνάγλυφα· τούτων τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς συνίσταται ἐκ δύο τεμαχίων τεθειμένων τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἐτέρου, ἐξ ὧν εἰς μὲν τὸ ἄνω παρίστανται τρεῖς ἄνδρες κεχωρισμένοι διὰ στηλῶν, εἰς δὲ τὸ κάτω ἵππεῖς μαχόμενοι· τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς παρίστανε δύο ἄνδρας ἐν φυσικῇ μεγέθει κεκολοδωμένους.

Παρὰ δὲ τὴν πύλην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνδοθεν τοῦ τείχους, ὑπάρχει δάσος συκαμινῶν καὶ πρὸς δυσμὰς τούτου ἐπὶ τοῦ τείχους προσκεκόλληται λίθος εὐμεγέθους φέρων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

Σχολή, κειμένη κατὰ τὸν Χάμμερ παρὰ τῷ τεμένει τῆς Ἁγίας Σοφίας. Περὶ τῆς σχολῆς ταύτης λόγον ποιούμενος ὁ Χάμμερ ἀναφέρει ὅτι πρῶτος καθηγητὴς ταύτης ἦν ὁ ἐκ Καισαρείας Δαβὶδ, τούτου δὲ διάδοχος ὁ Μολά-Τατζεδδὶν ὁ Κοῦροδος, ὃς ἔσχε γαμβρούς καὶ διαδόχους τὸν Σεῖχ-Ἐδβεβελή καὶ τὸν Χαλήλ Αἰξενδερελή καὶ τρίτος δὲ διάδοχος ἦν ὁ Ἀλαεδδὶν-Εοβὲδ ὁ Καρὰ-Χοιζᾶ καλούμενος. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ἐδίδαξαν ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ τὸν Μυστικισμόν, χριστιανῶν δὲ παῖδες ἐξομώσαντες ἐδιδάσκοντο τὰ δόγματα τοῦ Ἰσλαμισμού². Παρὰ τῇ θέσει ταύτῃ ὑπάρ-

1. C. I. Cr. 8667.

2 Περὶ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν ἐν τῇ χρ. θρησκείᾳ ὁ τότε πατριάρχης Κύρ Ἰωάννης ΙΔ' ὁ Καλέκας προτρεπτικῶς ἔγραψεν αὐτοῖς τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«Τοῖς ἀπὸ ἁμαρτίας ὑποστρέφουσιν ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, τὸ κοινὸν τῶν ψυχῶν ἱκέρειον, τὰς ἐαυτῆς σωτηρίας ὑπανοίγεται πύλας, καὶ ἐκάστη τὰ πρόσφορα φάρμακα ἐπιτεθεῖσα πᾶσι τὰ πρὸς σωτηρίαν οἰκονομεῖ. Δεῖ τοίνυν μὴ ἀπαγορεύειν μηδένα, μηδὲ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσόντα καταφρονεῖν τῆς ἐαυτοῦ σωτηρίας, οὐδὲ γὰρ ἔστιν, εὖν ἔστιν ὅλως ἁμαρτία ἢ νικῶσα τὴν τοῦ Θεοῦ φιλοφροσύνην, καὶ πολλὰ τῶν τῆς προτέρας ἀφισταμένην κακίας καὶ γνησίαν

χει ἕτερον οἰκοδόμημα καλούμενον Γεσὴλ-Τζαμή σφζόμενον ἀκέραιον ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Σελτσουκιδῶν, ἔχον 26 μέτρων γαλ. μήκος, καὶ φωτιζόμενον ὑπὸ ἐννέα παραθύρων, ἐξ ὧν τὰ δύο ἔχουσιν ἐπιγραφὰς ἀραβικὰς γράμμασι κουφικαῖς· ἡ μία τούτων περιεῖχει τὴν ἐξῆς ἀραβικὴν ῥήτραν.

«Μὲν κιάνε λίλαχη κιάνε ἀλλαχοῦ λεχοῦ, Μὲν ἀραφα τέφσεχου, φάκατ ἀραφα ρεβέλοῦ» ἦτοι: πᾶς ἀνὴρ ὁ ἑαυτὸν γνοῦς γινώσκει τὸν Θεόν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας γέγραπται τὸ σύμβολον τοῦ Ἰσλαμισμού. Ὁ μυναρὲς τοῦ τεμένουσ τούτου ἐστὶ κατεσκευασμένος ἐπὶ πλίνθων μεμιγμένων μετὰ πορσελάνης διαφόρων χρωμάτων,

κυανοῦ, ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου· φαίνεται δὲ ὅτι ἐκ τοῦ χρώματος τούτου τὸ τέμενος τοῦτο ἐκλήθη Γεσὴλ-Τζαμησῆ.

Κατὰ τὸ Λέφκε-καπουσοῦ ὑπάρχουσι δύο πύλαι, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει θριαμβευτικὸν τόξον εἰς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, εὐεργετήσαντος τὴν Νικαίαν παθοῦσαν ἐκ σεισμοῦ. Ἄπαν τὸ τόξον εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ μαρμάρου λευκοῦ, τὸ δὲ ἀνοιγμα αὐτοῦ ἐν τῇ βάσει ἔχει μήκος 423 ἑκατοστομέτρων· ἄνωθεν δὲ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ λίαν δυσανάγνωστοι, ὧν ὀμῶς ἡ ἔννοια δεικνύει τὸν σκοπὸν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ τόξου· αὐταὶ δὲ ἔχουσιν οὕτω:

ΤΩ ΣΕΒΑΣΤΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΟΙΚΩ . . . ΝΙΚΑΙΑ
ΚΑΘΙΕΡΩΣΕΝ . . . ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΧΗΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΚΑΚΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤ . . . ΤΡΙΑΝΩ . . . ΝΩ ΣΕΒΑΣ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ
Η ΕΥΣΕΒΕΣΤΑ . ΚΑΤΑ ΤΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΠΑΡΑ ΘΩ

Ἐντὸς δέ :

ΑΥΤΟΡΩΝ ΟΙΚΩ, ΚΑΙ ΤΕΟ
ΟΣ ΚΑΘΙΕΡΩΣΕΝ ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ

Ι ΑΝΟΥ ΠΑΡΘΙΚΟΥ ΥΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΕΡΟΥΧΑ ΥΙΟΥ ΤΡΑΙΝΟΥ ΑΔ.

Ἐκ δὲ τῶν πυλῶν ἐν μὲν τῇ ἐσωτερικῇ ὑπάρχουσιν ἀμφοτέρωθεν ζωγραφίαι ἀρχιερέων, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ οὐδὲν ἐμφαίνει τὸ διάφορον.

ἐνδεικνυμένων τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν ἢ θεία Γραφή φέρει παραδείγματα τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ τοῦ ἀσώτου, τὸ τῆς πόρνῆς, τὸ τοῦ ληστοῦ, τὸ τῶν Νινευιτῶν, τὸ τοῦ Μανασσῆ, ὅς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη τὸν λαὸν εἰδωλολατρεῖν παρεκνεύασεν ἀποστάντας τοῦ δημιουργοῦ. Οὐδένα γὰρ ἀπωθεῖται, οὐδὲ ἀποστρέφεται ὁ Θεός, φιλάνθρωπος ἄπειρον ἔχων πέλαγος, μόνον ἐὰν γνησίως μετανοήσωμεν καὶ προσπέσωμεν καὶ κλαύσωμεν καὶ δεηθῶμεν τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. Ἐπεὶ οὖν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ πληθὸς ἁμαρτιῶν ὑπερίσχυσε καθ' ἡμῶν ἢ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπίθεσις, καὶ πολλοὺς οὕτοι τῶν ἡμετέρων χειρῶσάμενοι καὶ καταδουλώσαντες παρεδίδασαντο καὶ παρέσυραν, φεῦ, ὥστε καὶ τὰ τῆς ἑαυτῶν κακίας καὶ ἀθεότητος ἐλέσθαι, τοὺς εἰς βάθος δὲ κακίας τοσαύτης ἐμποιοῦσιν αἰσθηαίς, αἱ κακοῦ γεγονόσιν ἐπιγενόμενοι τὰ τῶν χριστιανῶν πάλιν ἀνακαλέσασθαι διεγείρει, λογιζομὸς δὲ τις εἰς τῆς ἕτερος, καὶ δισταζέουσι καὶ βέβαιόν τι μαθεῖν ζητοῦσιν, εἰμὴ διαμάρτωσιν, ἀλλ' ἐπιτεύξονται τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις ἐγγυᾶται ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία καὶ πληροφορίαν βεβαίαν δίδωσιν, ὡς ἐλομένους τὰ τῆς ἀληθοῦς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ τῆς τῶν μουσουλμάνων κακίας, εἰς ἣν ἐξεκυλίσθησαν, ἀποστάντας, τῇ τῶν χριστιανῶν πάλιν μερίδι συναριθμήσει καὶ

Διὰ τῆς πύλης δὲ ταύτης εἰσάγεται ἐν τῇ Νικαίᾳ τὸ ὕδωρ, ὑπάρχοντος κατὰ τὴν θέσιν ταύτην τοῦ ὑδραγωγείου. Παρὰ ταύτην δὲ τὴν πύλην φαίνεται ὅτι ἦν καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ Γοδοφρείδου ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων πολιορκίας τῆς Νικαίας καὶ αὕτη φαίνεται ὅτι ἦν ἢ μᾶλλον ὠχυρωμένη. Ἐκεῖ δὴπου πλησίον φαίνεται καὶ ὁ πύργος, ὁ ἐπὶ τῆς Ἄννης τοῦ Γονάτου καλούμενος, ὅστις εἶχε τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι ἦν κεκλιμένος καὶ ἐφαίνετο ἐτοιμόρ-

ιάσει καὶ θεραπεύσει, καὶ οὐδὲ εὐρήσουσιν ἐμπόδιόν τι πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ψυχῶν σωτηρίαν διὰ τὸ προγεγονὸς αὐτοῖς, ὡς εἴρηται, σφάλμα, ἀλλ' ὅσοι μὲν τούτων καὶ φανεράν καὶ πεπαρησιασμένην ἐνδείξονται τὴν μετάνοιαν, ὡς καὶ παθεῖν ἐλέσθαι ὑπὲρ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως, οὗτοι καὶ μαρτυρικὸν ἀναθήσονται στέφανον (ἀπόδειξις τούτου σαφῆς ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Ἰάκωβος ὁ Πέρσης), ὅσοι δὲ τῇ φόβῳ τῶν κολάσεων καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐν τῇ ληληθότι διαζῆν θελήσουσι, τὰ τῶν χριστιανῶν ἐνστερνιζόμενοι καὶ ποιοῦντες, καὶ αὐτοὶ σωτηρίας ἐπιτεύξονται, μόνον τὸ κατὰ δύναμιν τηρεῖν σπουδάζοντες τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς, καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἀσφάλειαν καὶ τὸ παρὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας γράμμα ἐγένετο».

Acta Patriarchatus Constantinopolitani τοῦ Miklosich καὶ Müller T. I σ. 183—184.

ροπος προσβληθείς ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ πολιαρχία τῆς Νικαίας. Τὸν πύργον τοῦτον ἠθέλησαν οἱ σταυροφόροι νὰ καταστρέψωσι καὶ ἐπὶ τούτῳ μηχανὴν κατεσκεύασαν, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἠδυνήθησαν νὰ ὑπεραπισθῶσιν αὐτὸν καταστρέψαντες τὴν μηχανὴν τῶν σταυροφόρων.

Πρὸς ἀνατ. δὲ τῆς πύλης ταύτης ὑπάρχει λόφος, ἐν ᾧ φαίνεται μνημεῖόν τι καὶ παρ' αὐτῷ ἐνεπίγραφος λίθος, οὗ ἀπετρίβησαν τὰ γράμματα. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη φαίνεται ὅτι ἦν ἑλληνικὴ καὶ διεκρίναμεν μόνον τὰ στοιχεῖα Ν . . . Χ . . . Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων εἰκάζομεν ὅτι ἦν ὁ τάφος Νικήτα Χωριάτου μετὰ τῆς ἐπιτυμβίου αὐτοῦ πλακός. Οὗτος συνέγραψεν Ἱστορίαν, ἐπιγραφομένην: *Τοῦ Μεγάλου Δογοθέτου καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων γενικοῦ ἐφόρου Κυρίου Νικήτα τοῦ Χωριάτου Χρονικὴ διήγησις*, ἣτις ἀρχικμένη ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ φθάνει μέχρις Ἀλεξίου Δοῦκα τοῦ ἐπονομασθέντος Μουρτζουφλοῦ, περιλαμβάνουσα καὶ τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ μετ' αὐτὴν μέχρι Βαλδουίνου (1206). Ὁ ἀνὴρ οὗτος διέτριψεν εἰκοσὶν ἔτη ἐν Νικαίᾳ καὶ ἀπεδίωσεν ἐκεῖσε. Παρὰ τῇ θέσει ταύτῃ πρὸς τὴν ὁδὸν ὑπάρχει καὶ μεγαλοπρεπὲς μαυσιλεῖον καλούμενον Ἐσθρέφ τουρβεσί. Ὁ θόλος τῆς οἰκοδομῆς ταύτης καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ περικοσμούνται ὑπὸ φυλλωμάτων φυτῶν καὶ ἀνθέων.

Καθ' ὅσον ὁμοίως ἡμεῖς ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριθώσωμεν ἐξ ὀθωμανικῶν πηγῶν καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ κλασικοῦ βιβλίου τοῦ καλουμένου *Λξιχανομα* ὁ Ἐσρέφ ζαδὲ καὶ ὄχι ὁ Ἐσθρέφ, ἦν μέγας καὶ διάσημος σέχης ἐν Νικαίᾳ ἐκ τοῦ τάγματός τῶν Βεκτασίδων, οὗτινος τὸν τάφον πολλοὶ προσκυνηταὶ κατ' ἔτος ἐπισκέπτονται χάριν εὐλαθείας θεωροῦντες αὐτὸν δεῦτερον προσκύνημα μετὰ τὸ τοῦ Κερβελά, ἐν ᾧ ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ ἱμάμη Χουσεῖν, υἱοῦ τοῦ Ἀλή, ὑπὲρ οὗ οἱ ὄπαδοι αὐτοῦ διατηροῦσι δεκαήμερον πένθος. Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ εὐρηται γεγραμμένον δίστιχον ἀραβικὸν κεντημένον ἐπὶ πρασίνου ἐριούχου· ὁ τάφος οὗτος εἶναι κατεσκευασμένος διὰ πλευσίων ἰνδικῶν καὶ κοσμεῖται διὰ ἀσιατικῶν πολυτελῶν κοσμημάτων, ἔργων ἀσιατικῆς καλλιτεχνίας. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει κομψῶς δεδεμένον ἀρχαιότατον Κοράνιον ἐπὶ μεμβράνης γραφὲν διὰ χειρὸς τοῦ Σουλτάν Ὀρχάν, ὅπερ παρ' ὀθωμανοῖς θεωρεῖται τιμαλφὲς κειμήλιον. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσι

καὶ τινὰ χειρόγραφα ἀσιατικὰ ἐν σχήματι εἰληταρίων, ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀσιατικὴν παλαιογραφίαν.

Προχωροῦντες περαιτέρω εἶδομεν μνήματά τινα, ἐνθα, ὡς λέγεται, ὑπῆρχε μοναστήριον τῶν ἁγίων *Τεσσαράκοντα μαρτύρων*. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου μνημεῖον ἦν μέγας τις μονόλιθος, ὅστις πιστεύομεν ὅτι ἐσχημάτιζε βρούσιν· ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου δὲ μέρους ἦσαν ἐγγεγλυμμένοι δύο σταυροὶ καὶ ἐν ἀνθρώπινον σχῆμα ἐν μικρῷ μεγέθει. Πρὸς νότον τῆς αὐτῆς πύλης ὑπάρχει χαμηλὸς τις λόφος καλούμενος *Μάλ-Τεπέ*, διότι ἄλλοτε ἐξ αὐτοῦ ἐξεχώσθη ἀρχαῖος θησαυρός, ἐξ οὗ ἀνευρέθησαν χρυσὰ κοσμήματα, ἀργυρὰ καὶ χάλκινα σκεύη καὶ πήλινα ἀγγεῖα καὶ χύτραι μετὰ χρυσῶν, ἀργυρῶν καὶ χαλκίνων νομισμάτων. Ἐκ τῶν μνημονευθέντων οὖν νομισμάτων περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου ἐν χάλκινον *Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου*, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Νικαίᾳ (1260—1261), καὶ ἐκόπη παρ' αὐτοῦ τοῦ φιλοδόξου ἀνδρὸς ἐν Νικαίᾳ τοῦ σφετερισθέντος τὸν θρόνον τῶν Λασκάρων. Ἴδου δὲ τοῦ ἐν λόγῳ πρωτοφανοῦς νομίσματος ἡ περιγραφή:

Μ—ΘΥ. Μ—Ο ΠΑΛΕΟΛΟΓΟΣ. Ἡ Θεοτόκος ὀρθία περιβαλλομένη τὴν κεφαλὴν ὑπὸ στεφάνου καὶ εὐλογοῦσα τὸν δεξιόθεν αὐτῆς ἰστάμενον αὐτοκράτορα, ὅστις κρατεῖ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ σταυρὸν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ εἰλη-

τάριον. ὅπ. ΤΡΥ—ΦΡΩΝ. Ὁ ἅγιος

Τρύφων ἀνωπὸς καὶ ὀρθιος περιβαλλόμενος τὴν κεφαλὴν ὑπὸ στεφάνης καὶ κρατῶν τῇ δεξιᾷ σταυρὸν.

Τὰ νομίσματα τοῦ *Μιχαήλ Παλαιολόγου* τὰ κοπέντα ἐν Κωνσταντινουπόλει φέρουσιν ἐν τῷ ὀπισθεν ἢ τὴν Θεοτόκον ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἢ τὸν τοῦ αὐτοκράτορος ὁμώνυμον ἀρχάγγελον *Μιχαήλ*. Ἀλλὰ τὸ νόμισμα τοῦτο φέρει τὸν Ἅγιον *Τρύφωνα*, ὅστις ἐν οὐδενὶ νομίσματι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπαντᾶται, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιῶσι ὅτι τὸ εὐρεθὲν νόμισμα ἐκόπη ἐν Νικαίᾳ, διότι ὁ Ἅγιος *Τρύφων*, μαρτυρήσας ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος *Τραϊανοῦ Δεκίου* τῷ 249 ἐν Νικαίᾳ, διετέλει καὶ ὁ πᾶτρων τῆς πόλεως ταύτης. Ὅπως λοιπὸν οἱ ἅγιοι *Δημήτριος* καὶ *Εὐγένιος*, πᾶτρωνες τῆς Θεσσαλονίκης καὶ *Τραπεζοῦντος*, ἐχαράττοντο ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν κοπτομένων ἐν ταῖς δυοῖς ταύταις πόλεσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Νι-

καία κοπτομένων νομισμάτων ἐχαράττετο ὁ Ἅγιος Τρύφων. Ὁ ἅγιος οὗτος ἐν νομισματι τῆς Νικαίας ἀπαντάται καὶ ἐπὶ νομισματος τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, περιγραφομένου καὶ ἀπεικονιζομένου ἐν τῷ συγγράμματι τῷ καλουμένῳ «Description générale des monnaies Byzantines» τοῦ Sabatier¹, ὅστις μὴ ἐννοήσας ὅτι τὸ ἐν τῷ πεδίῳ μονόγραμμα, ἔδει ν' ἀναγνωσθῆ ΤΡΥΦΩΝ περιέγραψεν ἡμαρτημένως τὸν Ἅγιον Τρύφωνα ὡς Ἅγιον Δημήτριον.

Παρὰ τῷ λόφῳ τούτῳ ἔχοντι κυκλοειδῆς σχῆμα, οὗτινος ἡ περίμετρος εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς ἐντὸς ἐπιφανείας, φαίνεται ὅτι ἔκειτο τὸ μικρὸν θέατρον τῆς Νικαίας, διότι κατ' ἄλλο μέρος ἐκτὸς τῆς πόλεως ἔκειτο τὸ μέγα θέατρον, οὗ σφίζονται εἰςέτι πολλὰ ἐρείπια. Ἐὰν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ σπουδαῖαι, πολὺ πιθανὸν ὅτι οὐχὶ μόνον τὸ ἐπίπεδον, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος ἀναφανήσονται· ἤδη δὲ δλόκληρος ἐκεῖνος ὁ λόφος ἀποτελεῖ ἀμπελώνα.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων περικαλλῶν τούτων μνημείων ἐν ἀποστάσει δύο ὥρων Β. Δ. τῆς πόλεως πόλεως πρὸς τὰς βορεινὰς ἀκτὰς τῆς λίμνης ἴσται μεγαλοπρεπῶς καὶ ἀγερώχως ἐπὶ πεδινῷ τόπῳ ὀβελίσκος ἐκ πέντε σφονδύλων συγκείμενος καὶ φέρων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν :

Τ. ΚΑΚΚΙΟΣ ΦΙΛΙΣΚΟΥ
Γ. ΚΑΚΚΙΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΥ
ΥΙΟΣ ΖΗΣΑΣ ΕΤΗ ΛΓ.

Ὁ ὀβελίσκος οὗτος ἔχει μῆκος 50 ποδῶν ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς πυραμοειδοῦς κορυφῆς του· πλάτος δὲ 4 $\frac{1}{2}$ ποδῶν κατὰ τὸ κατώτατον μέρος αὐτοῦ καὶ 3 ποδῶν κατὰ τὸ ἀνώτατον. Τὸ πυραμίδιον τοῦτο ἔχει μῆκος 5 ποδῶν. Ἐχει δὲ βάρος ἢ στήλη 140 τόνων ὡς ἔγγιστα.

Περὶ τοῦ ὀβελίσκου τούτου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ² ἀναφέρονται πέντε ἐπιτύμβια σπουδαῖα, ἀπὶνα συνιστῶμεν τοῖς πᾶσι πρὸς ἀνάγνωσιν. Ὁ ὀβελίσκος οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ γρανίτου λίθου κυανοῦ χρώματος καὶ τὸ σχῆμά του ὁμοιάζει πρίσμα μακρὸν τετράγωνον

στενούμενον ἀνεγκαισθῆτως ἀπὸ τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ ἀπολήγον εἰς πυραμίδιον¹.

Ἐπὶ τοῦ ὀβελίσκου τούτου ὑπάρχουσι κοσμήματά τινα (cartouches), ἅπερ χρήζουσι μεγάλης σπουδῆς καὶ μελέτης, εἰὼι ταῦτα περιάπτουσιν εἰς τὰ μνημεῖα ἱστορικὴν σπουδαιότητα.

Ἐν τῇ Νικαίᾳ ὑπάρχει λίμνη τις καλουμένη Ἀσκανία ἐκ τοῦ Ἀσκανίου, υἱοῦ τοῦ Αἰνείου, καθὰ ὁ Ὅμηρος² μέμνηται.

Φόρκυς αὖ Φρύγας ἤγε καὶ Ἀσκάnius θεοειδής
τῆλ' ἐξ Ἀσκανίης

Τὸ ὕψος τῆς λίμνης ταύτης λέγει ὁ Στράβων ὅτι εἶναι ἀλμυρόν· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης νιτρῶδες, ὥστε οὐδενὸς ἐτέρου ρύματος πρασιθεῖσθαι εἰς τὴν πλῆσιν δηλαδὴ· ἀλιεύονται δὲ μόνον ὑπὸ μικρῶν πλοιαρίων ἐν αὐτῇ πολλοὶ ἰχθῦς καὶ δύναται νὰ διέλθῃ τις ἅπασαν τὴν περίμετρον αὐτῆς εἰς 18 ὥρας· τουρκ. καλεῖται Ἰονίκ-Γκιολοῦ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ρέοντα ποτάμια εἶναι ὅλως ἀσήμεντα· ἐξέρχεται δὲ ἐκ δυσμῶν ποταμὸς τις καλούμενος Γκιόλ ἀγαγὴ (= πρὸς τῆς λίμνης) χυνόμενος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Κίου. Ὁ ποταμὸς οὗτος εὐρυνόμενος ἠδύνατο νὰ κατασταθῆ πλωτὸς καὶ νὰ ἐπέλθῃ τελεία συγκοινωνία τῆς λίμνης μετὰ τοῦ κόλπου πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως ταύτης, ἅτε οὔσης τῆς γῆς ἐρβώλακος.

Ἐν σμικρᾷ ἀποστάσει ταύτης εὐρίσκεται ὠραία καὶ τερπνὴ τοποθεσία καλουμένη τὸ πάλαι Μυθέπολις· ἐνταῦθα σφίζεται καὶ θέσις τις λεγομένη τὸ Τζάροκιον, ἐνθα ὑπάρχει μηχανὴ τροχοφόρος πρὸς ἀρδευσιν τῶν παρακειμένων κήπων, οἷτινες περικοσμοῦνται ὑπὸ παχυσκίων καὶ ὑψιτενῶν δένδρων καὶ ὑπὸ τὸ λιγυρὸν ἄσμα τῶν ἀηδῶνων καὶ τὸ μορμύρεον τῶν ὑδάτων καθιστᾷ τὴν καλλονὴν τῆς θέσεως ταύτης ἀπερίγραπτον· διὸ δικαίως περὶ ταύτης ἔλεγε καὶ τις ὀθωμανὸς ποιητῆς Ἀρίφ ἐφένδης :

«Δὲν ὑπάρχει ὡςπερ αὕτη λαμπρὰ θέσις οὐδαμοῦ,
οὐδὲ ἄλλη τερπνοτάτη κάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ».

Παρὰ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὸ πάλαι ὑπῆρχε καὶ ἀρχαία πόλις Ὀτροία καλουμένη, κτίσμα Ὀ-

1. Τόμ. Β', σελ. 298, ἀριθ. 13 καὶ Πίν. LXVI, ἀριθ. 1.

2. Anthologia Graeca τόμ. Γ' σελ. 203—205 ἐκδ. Διψίας.

1. Περιγραφὴν τῶν ὀβελίσκων ἐν γένει ὄρα εἰς τὸ περιοδικὸν Μανέθων ὑπὸ Δ. Μοσχονᾶ φυλλάδιον Α', σελ. 1—7 ἐκδ. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1880, ὡς καὶ Thomas younk, Hieroglyphical Literature London 1823 : p. 121—128.

2. Ἰλιάδ. Β', στίχ. 862.

τρέως τοῦ Ἀργαίου, περὶ ἧς ποιεῖται μνεῖαν καὶ ὁ Στράβων. Τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης εἰσέτι σφύζονται καὶ εὐρομεν ἐν αὐτῇ πολλοὺς κίονας καὶ μάρμαρα λευκά, ὡς καὶ ἓνα βράχον καλούμενον Σαρῆ - καγιᾶ, ὅστις παρέχει τῶν διαβαίνοντι πολὺν φόβον καὶ ἐκπληξιν διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ στάσιν αὐτοῦ. Ἐπί τινος λίθου τοῦ βράχου τούτου ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένη

ἄνωθεν μὲν λατινική, κάτωθεν δὲ ἑλληνική ἐπιγραφή· τῆς λατινικῆς ἐπιγραφῆς τὰ γράμματα ἐν πολλοῖς ἀπετρίβησαν ἕνεκα μᾶς ὀπῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, ἐξ ἧς ρέει ὕδωρ. Τῆς λατινικῆς ἐπιγραφῆς ἢ μετάφρασις τυγχάνει ἢ Ἑλληνική.

Ἴδου ἡ λατινικὴ ἐπιγραφή :

. LAVDIVS DIVI
. R MACICAESARIS NEPOS
. R R NEPOSIVAVG AB NEPOS CAESAR
. COSIII
. MVPIVS RESTITVIT MVNIF
. NDAMO
CVRAVITPER NOVITAMPROCSVAM

Ἑλληνική :

ΝΕΡΩΝ ΚΑΛΥΔΙΟ CΘΕΟΥ ΚΑΛΥΔΙΟΥ ΥΙΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΥΙΟΝ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΕΓΓΟΝΟΣ
ΘΕΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΑΡ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΑΡΧΙΕ-
ΓΡΕΥC
ΜΕΓΙCΤΟC ΔΗΜΑΡΧΙ ΟΥCΙΑC ΤΟΔ ΑΡΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΟΕΥ ΠΑΤΡΟC
ΙΤΟΓ
ΟΠΙΟΝ ΑΠΟΛΙΑΜ ΟC ΝΙΚΙΑC ΚΑΤΕΦΘΑΡΜΕΝΗ ΤΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΙ
ΑΠΟΚΑΘΕCΤΗCΕ ΚΤΙΑC ΘΗΝΑΙΤΕ ΠΡΟΕΝΟΗCΕΝ ΙΑ
ΓΑΙΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ Α ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μνησάνομεν ὅτι ὁ Νέρων κατὰ τὸ 59 μ. Χ. ἀποκατέστησε διὰ τοῦ ἰδίου ἐπιτρόπου Γαίου Ἰουλίου ὀδὸν ἀπὸ Ἀπαμείας εἰς Νίκαιαν. Ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῆς μνημονευθείσης πόλεως ἀνεκαλύφθη ἄγαλμα κολοσσαῖον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συντετριμμένον κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ στήθους, λείπει δ' ἀπ' αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ εἰς τῶν βραχιόων. Ὁ ἕτερος ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπεσπασμένος. Τὸ λοιπὸν σῶμα διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει. Τὸ ἄγαλμα παριστᾷ γυναῖκα ἰσταμένην καὶ ἔχουσαν τὴν μὲν δεξιάν κνήμην ἐλαφρῶς κεκαμμένην πρὸς τὰ ὀπίσω, τὴν δὲ ἀριστερὰν πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ ἐτοιμὴν νὰ βαδίσῃ. Χιτῶν ποδῆρης μὲ πλείστας πτυχᾶς ἐπιμελῶς εἰργασμένος καλύπτει ἅπαν τὸ σῶμα, εἶδος δὲ τι ἱματίου καταπίπτει ἐκ τῶν ὤμων δις ἀναδιπλούμενον περὶ τὸ σῶμα.

Τὸ ὕψος τοῦ διατηρουμένου κορμοῦ εἶναι δύο μέτρων, ἢ δὲ περίμετρος τοῦ σώματος κατὰ τὸν ὀμφαλὸν δύο μέτρων καὶ δέκα ἑκατοστῶν.

Οἱ πόδες ὑποδεδημένοι εἰς ἀσανδαλίον ἐπικεῖνται κυκλοτεροῦς βάσεως ἀποτελούσης ἐν σῶμα μετὰ τοῦ ὄλου ἀγάλματος. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους δὲ τῆς βάσεως ταύτης εἶναι ἐγκεχαραγμένα στοιχεῖα τινα, ἅπερ ἀπετρίβησαν· ἀνεγνωμεν δὲ μόνον τὴν λέξιν ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ: ΕΠΟΙΕΙ.

Τὸ ἄγαλμα ταῦτο καὶ περ τεθραυσμένον μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ τότε γενικοῦ Διοικητοῦ Προῦσης Χουσιῆ πασᾶ εἰς Προῦσαν καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

Ὡσαύτως ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐρείπιοις ἀνευρέθησαν δύο χύτραι καὶ ἐν ἄγαλμα ὠραῖον, ὧν ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἐξήγησιν.

Ἡ μὲν πρώτη χύτρα ἢ ἀγγεῖον εἶναι κεκεραμειμένη ἔχουσα δύο ποδῶν διάμετρον καὶ ἀμφοτέρωθεν δύο λαβᾶς· ἡ χύτρα αὕτη φέρει ζωγραφίας τινας, αἵτινες παριστῶσι γέροντά τινα καθήμενον ἐπὶ ἔδωλιου καὶ κρατοῦντα ράβδον τινα καὶ δύο νέας ὡς θεραπευίδας ἢ

νύμφας ἰσταμένας ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐχούσας τὰς χεῖρας ἰσταυρωμένας· αἱ γυναῖκες αὐταὶ εἰσι καρηκομόωσαι· ἡ στόσις αὐτῶν ἐμφαίνει τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν, ὅστις φαίνεται νὰ εἶναι θεὸς τις· τὰ ζωγραφήματα ταῦτα εἶναι λίαν ἐμφανῆ καὶ περιέργα καὶ φαίνεται ἔργον ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης· ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον καὶ νομίσματα ἐλληνικῆς, ρωμαϊκῆς καὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἅπερ ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτεπίου ἀρχῆς.

Ἡ ἑτέρα κεκεραμευμένη χύτρα εἶναι ἀπλουστέρα τῆς πρώτης, ἀν καὶ φέρει διὰ μελανοῦ χρώματος κοσμήματά τινα.

Καθ' ἡμᾶς τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐξεχώθη σῶον καὶ σύγκειται ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Τοῦτο ἐμφαίνει γυναῖκα ἰσταμένην ἐπὶ βάσει· τινος καὶ φέρουσιν ἐσθῆτα διπλῆν καλύπτουσιν μέχρι ποδῶν τὸ σῶμα αὐτῆς, εἰργασμένην δὲ διὰ πτυχῶν· αἱ χεῖρες αὐτῆς εἶναι συμπεπλεγμέναι ἀλλήλαις· ἐπὶ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς εἶναι ἐρριμμένον κάλυμμά τι δικτυωτὸν καλύπτον αὐτήν, ὅπερ ἔφερον πολλάκις αἱ γυναῖκες χάριν στολισμοῦ. Ἡ κόμμωσις αὐτῆς εἶναι ὠραία καὶ ἡ κόμη φαίνεται ὅτι εἶναι ἐσφηνωμένη ὀπισθεν διὰ περόνης τινός· τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου αὐτῆς εἶναι ὠραία· τὸ ὄψος τοῦ κορμοῦ αὐτῆς εἶναι ἐν μέτρον· ἐν αὐτῇ διατηρεῖται ἁρμονικὴ εὐρυθμία τοῦ σώματος καὶ ἐπιστίλβουσα ὠραιότης μετὰ τοῦ διαλάμποντος κάλλους ἐπὶ τῶν διευγῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς· διὸ καὶ θεωρεῖται· καλλιτεχνικὸν ἀριστοῦργημα ἑλλην. τέχνης. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο κοσμεῖ ἤδη τὸ ἐν Κων/πόλει Αὐτ. Ὀθωμανικὸν μουσεῖον.

Ἐπὶ τινος μαρμάρου τεθλασμένου εὕρισκομένου ἐν τοῖς ἔρειπίοις τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν κεχαραγμένοι γραμμαὶ ἐξ ἀρχαίων ἐλληνικῶν γραμμάτων ἀναγινωσκομένων βουστροφηδόν. Τὰ πλείοτα τῶν γραμμάτων τούτων εἶναι δυσανάγνωστα καὶ δυσδιάκριτα· τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὰ στοιχεῖα ἐγράφησαν ἀπὸ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ καὶ ὀνομάσθη ὁ τρόπος οὗτος τῆς γραφῆς βουστροφηδόν διότι μιμεῖται τὰς στροφὰς τῶν ἀρούριων ζώων καὶ κυρίως τῶν βοῶν. Ἡ εὐρεθεῖσα αὕτη κατὰ πρῶτον παρ' ἡμῶν ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἦν ἀναθηματικὴ καὶ ἐκ ταύτης μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀνεγνώσαμεν μόνον τὴν λέξιν:

Ν Ε Ν Η Θ Ε Ν Α

Ὅπως ποτ' ἀν ἦ, ἡ ἀνακάλυψις τοιαύτης ἐπιγραφῆς νομίζω ὅτι ἤθελε διαχύσει πολὺ φῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως ταύτης, ἐν ἣ φαίνεται ὅτι εἶναι ἐντεθαμμένα πολλὰ κειμήλια τῆς γεραρᾶς ἀρχαιότητος.

Ἐπὶ ἑτέρου μαρμάρου εὕρομεν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν:

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ
ΕΛΥΤΩ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΒΙΩ
ΙΟΥΛΙΑ ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ

Ἐπὶ τινος κίονος κυλινδροειδοῦς ἀνεγνώμεν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν, ἧς καὶ τινες λέξεις εἶναι ἐφθαρμέναι:

ΤΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΚΑΙ
ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑ
ΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΑΔΡΙΑΝΟΝ.

Ἡ ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης περιωθεῖσα ἐπιγραφὴ δηλοῖ ὅτι αὕτη ἐχαράχθη ὑπὸ τῆς πόλεως πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἐπὶ ἑτέρου μαρμάρου ἐφθαρμένου ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ:

Ο ΔΗΜΟΣ . . . ΒΟΥΛΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΟΤΡΟΙΑΣ

Ἐτέρα ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἑτέρου τεμαχίου πλακὸς ἐφθαρμένου:

ΑΓΛΘΗ ΤΥΧΗ
ΠΡΟΣΓΑΤΗΝ . . .
ΠΡΕΣΒΕΥΣΑΝΤΑ.

Ἐπὶ ἑτέρου τεμαχίου:

ΚΑΙ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ ΔΙΟ
ΝΥΣΙΩ ΖΩΩΙ ΕΞ ΕΛΥ
ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

Ἐπὶ ἐτέρου τεμαχίου τεθραυσμένου πλακός :

ΛΗΣΘΗΚΑΝ ΣΤΡΑΤΗ
ΓΟΙ
ΜΝΗ ΧΑΡΙΝ . .

Τοιαῦται αἱ παρ' ἡμῶν κατὰ πρῶτον εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐν Νικαίᾳ, ὡς καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς Ὀτροίας· αἱ πλεῖσται τούτων εἶναι ἀνέκδοτοι καὶ μὴ συμπεριληφθεῖσαι οὔτε ἐν τῷ νέῳ κλασικῷ συγγράμματι : Exploration Archéologique en Galatie, Bithynie τοῦ George Perrot etc. οὐδὲ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Βιθυνικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Γερμανοῦ Μόρτμαν.

Οὕτως οὖν συμπληροῦντες τὴν περὶ Νικαίας πραγματείαν ἡμῶν ἡγοῦμεθα καλὸν παρενεῖραι ἔτι ἐπὶ Κωνσταντινίου τοῦ Μεγάλου ἀναγνωρισθεῖσα τιμητικῶς μητρόπολις ἔσχεν ὑφ' ἑαυτὴν κατὰ τὸ Oriens Christianus τοῦ Lequien τὰς ἐξῆς ἐπισκοπὰς : Τὴν τῆς Ἀπαμείας ἢ Μυρλείας, Μελιτουπόλεως, Διῶνης, Γορδοσέροβου, Μωδορενῶν καὶ τοῦ Νουμερικοῦ.

Αἱ ἐπισκοπαὶ αὗται τανῶν δὲν ὑφίστανται ἐκτὸς τῆς Μελιτουπόλεως (Μιχαλιτζίου), ἧς ἀναφέρονται ἐπίσκοποι μέχρι τοῦ 1246 μ. Χ. Αὕτη κατὰ τοὺς Κιανοὺς κώδικας προσηρτήθη τῇ μητροπόλει Νικαίας τῷ 1706^ο, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς γενομένης συνοδικῆς πράξεως, ἣν τινα ἀντιγράφοι ἐχουσιν οὕτως αὐτολεξεῖ :

« αψς' . Ἐνώθη τὸ μέγα Μιχαλιτζιον, ἧται ἢ Μελιτουπόλις μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Νικαίας καὶ ἔγεινεν ὑποκειμένη τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει καὶ ἐπαρχία, ἀρχιερατεύοντος ἐν αὐτῇ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου Κῦρ Γεηταδίου τοῦ πρώην Δρύστρας διὰ πατριαρχικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παναγιωτάτου ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κῦρ Γαβριήλ, καὶ συνοδικῆ διαγνώσει ἔγινεν ἐν μέλος μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως καὶ ἐπαρχίας Νικαίας, ἐσθέντων περὶ τῆς αὐτῆς ἐνώσεως καὶ ἐξουθενέντων ἐπέκεινα τῶν ἑξακοσίων γροσίων, καθὼς διαλαμβάνει καὶ ὁ ἱερός οὗτος κώδιξ τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας Κίου».

αψς' Ὁ Νικαίας Καλλίνικος βεβαιοῖ.

Ἐν τῇ Νικαίᾳ πρῶτος ἐδίδαξε τὸν χριστιανισμόν ὁ πρωτόκλητος Ἀνδρέας καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος.

Ἐν αὐτῇ δὲ ἐπατριάρχευσαν οἱ ἐξῆς :

Μιχαὴλ ὁ Ἀντωριανὸς τῷ 1204 στέφας τῷ αὐτῷ ἔτει αὐτοκράτορα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν. Τοῦτον διεδέξατο Θεόδωρος ὁ Εἰρηνικός ἐπικαλούμενος ἔχων τὸν τίτλον ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, μεθ' ὃν ἀνέλαβε τὸν θρόνον Μάξιμος ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων. Μετὰ τοῦτον ἐγένετο πατριάρχης Μανουὴλ ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος καλούμενος, ὁ στέφας Ἰωάννην Δούκαν τὸν Βατάτζην. Τοῦτον διεδέχθη εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Γερμανὸς ὁ ἐξ Ἀνάπλου, ὡς φησιν ὁ Ἐφραίμους, ἀνὴρ σοφός, οὐτινος σφίζονται καὶ συγγράμματι. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Μεθόδιος ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ὑακίνθου, ἧτις ἦν φαίνεται διάσημος κειμένη ἐν τοῖς πέριξ τῆς Νικαίας. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ κλεισθεὶς Ἀλέξιος ὁ Γ' κατέλυσε τὸν βίον καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ἀπεθανὼν ἐτάφη αὐτόθι. Ἀνέδη κατόπιν τὸν θρόνον Μανουὴλ ὁ ἀρχιεπισκόπος, ὃν διεδέχθη Ἀρσένιος ὁ Ἀντωριανός. Τοῦ τελευταίου παραιτηθέντος ἐξελέγη πατριάρχης Νικηφόρος ὁ Ἐφέσιου μητροπολίτης, ὃν τελευταίαντα διαδέχεται πάλιν ὁ Ἀρσένιος, ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ μετάθεσις τῆς ἑδρας εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀναγράφομεν δὲ καὶ αὐθις ἐκ τῶν αὐτῶν Κιανῶν κωδίκων τοὺς κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀρχιερατεύσαντας μητροπολίτας Νικαίας :

- αψκς' ἐν μηνί κε' 9/θρίου ὁ Κῦρ Καλλίνικος ὁ καὶ παραιτήσας.
αψνδ' » » 0' Μαΐου ὁ Κῦρ Ἰερεμίας.
αψξδ' » » κ' Μαΐου ὁ Κῦρ Ἀνθιμος ὁ καὶ παραιτήσας.
αψπγ' » » ιε' Φεβρουαρίου ὁ Κῦρ Γαβριήλ ἀπὸ Κορίνθου καὶ μετετέθη εἰς Ἀδριανούπολιν.
αψηδ' » » 19 Σεπτεμβρίου ὁ Κῦρ Καλλίνικος ὁ καὶ πατριαρχεύσας¹.
αωα' » » 18 Ἰουνίου ὁ Κῦρ Δανιήλ ὁ καὶ ἐξωσθεὶς.

1. Σ. Σ. Οὗτος κατήγετο ἐκ Μουδανίων, ὀξύνους καὶ φιλομαθῆς ἀνὴρ δις ἀναγορευθεὶς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 1795 - 1804, καὶ αὐθις τὸ β' 1808 - 1809, δευτ. Βιογραφία Στεφάνου Καραθεοδωρῆ ὑπὸ Ἡλ. Ταρταλίδου 1868.

- αωια' ἐν μηνὶ 11 Μαρτίου ὁ Κύρ Ἰωαννί-
κιος ὁ καὶ προδιβασθεὶς
Καισαρείας.
- αωιθ' » » 18 Ἰουνίου ὁ Κύρ Μακάριος
ὁ ἀπὸ Τουρνόβου προδι-
βασθεὶς Ἐφέσου, εἶτα δὲ
Ἀλεξανδρείας.
- αωκα' » » 18 Ἀπριλίου ὁ Κύρ Ἰερό-
θεος ὁ ἀπὸ Παροναξίας
προδιβασθεὶς Νικαίας.
- αωκε' » » 20 8/δρίου ὁ Κύρ Ἰωσήφ ὁ
ἀπὸ Πελαγωνείας προδι-
βασθεὶς.

αωνθ' ἐν μηνὶ 20 Ἰουνίου ὁ Κύρ Ἰωαννί-
κιος ὁ ἀπὸ Νύσσης προδι-
βασθεὶς.

Τελευτώντες τὴν περὶ Νικαίας μονογραφί-
κην πραγματείαν ἡμῶν, ἣν τινα ἐξ ἰδίας αὐτο-
ψίας ἐπεσκεψάμεθα μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἡμε-
τέρων Βιβλικῶν, πιστεύομεν ὅτι ὅσον οἶόν τε
ἡμῖν ἐπραγματεύθημεν πιστῶς τὰ κατ' αὐτὴν
καὶ πιθανὸν τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφέντα νὰ συντε-
λέσωσιν εἰς πληρεστέραν περὶ ταύτης γνῶσιν·
ἄλλως τε δίδομεν καὶ ἄλλοις σοφωτέροις νύξιν
ἵνα μελετήσωσι καὶ πραγματευθῶσι τὰ περὶ
αὐτῆς ἐκτενέστερον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΓ' ΤΟΜΟΥ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΙΔΡΥΤΑΙ, ΜΕΛΗ, ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ, ΔΩΡΗΤΑΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΙ, ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ, ΤΜΗΜΑΤΑ,
ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ, ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ.

	Σελ.
Ίδρυται τοῦ Συλλόγου	γ'
Τακτικὰ μέλη	ε'
Ἐπίτιμα μέλη	ια'
Ἀντεπιστέλλοντα μέλη	ις'
Μεγάλοι εὐεργέται, εὐεργέται, μεγάλοι δωρηταί, δωρηταί τοῦ Συλλόγου.	κ'
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου	κα'
Κοσμήτορες κατὰ τὸ Ν' συλλογικὸν ἔτος (1910—1911)	κβ'
Τμήματα, διαρκεῖς ἐπιτροπαὶ καὶ ἐπιμεληταὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος	»

ΠΡΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ (1910—1911).

Πρακτικὰ καὶ ἐκθέσεις (ἀπὸ Μαΐου 1910 μέχρι Μαΐου 1911).	1
Ἐκθεσις τοῦ Φιλολογικοῦ τμήματος	12
» » Ἐκπαιδευτικοῦ »	13
» » Ἀρχαιολογικοῦ »	14
» » Βιολογικοῦ »	15
» » Νομικοῦ »	17
» τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς	»
Πρόγραμμα Μαιρογενεῖου Βραβείου ἀρετῆς	18
Διαγώνισμα Ζαμπακοῦ πασσᾶ, κανονισμὸς καὶ εἰδικὸν πρόγραμμα αὐτοῦ	19
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ Ν' συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων	20
Ἐκθεσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας τοῦ δραματικοῦ ἀγῶνος, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Γ. Ἀποστολίδου	22
Ἐκθεσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας τοῦ περὶ σχολικῆς ὑγιεινῆς διαγωνίσματος, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Μ. Μωϋσείδου	31

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

<i>Ἀλεξάνδρου Ζωηροῦ πασᾶ</i> <i>Περὶ φυλλῶν καὶ ἔθνῶν</i>	Σελ. 39
<i>Δημητρίου Μ. Σάρρου</i> <i>Παλαιογραφικὸς Ἔρως</i> :	
Α' Τρεῖς ἄγνωστοι κώδικες τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς (α' Λόγοι διαφόρων ἁγίων Πατέρων, β' Εὐαγγέλιον λειτουργικόν, γ' Δωροθέου Μονεμβασίας Χρονογράφος καὶ Βίος Αἰσώπου)	68
Β' Οἱ κώδικες τοῦ Γυμνασίου Σερρών	61
Γ' Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου κεφάλαια πρακτικὰ ρ' κατὰ τὸν Σερραϊκὸν κώδικα	68
Δ' Κώδικες διάφοροι (ἐν οἷς καὶ Λεξικὸν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ὑπὸ Διονυσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων) καὶ ἀρχεῖα (Κυπριακὸν καὶ Ἡπειρωτικόν).	72
Ε' Τῆς ἐν Ἡπείρῳ Βήσσης (Βήτσης) εὐαγγελικὸς κώδιξ καὶ ἐπιγραφαιναῶν ἐν αὐτῇ καὶ παρ' αὐτήν.	101
Ϝ' Τῆς ἐν Μακεδονίᾳ μονῆς Εἰκοσιροινίσσης εὐαγγελικὸς κώδιξ	104
α' Πίναξ ἀλφαριθμητικὸς κυρίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων ἐν τῷ Παλαιογραφικῷ Ἐράνῳ	108
β' Πίναξ λέξεων νεοελληνικῶν	117
γ' Πίναξ γενικὸς τῶν περιγραφομένων κωδίκων κ. λ. ἐν τῷ Παλαιογραφικῷ Ἐράνῳ.	122
<i>E. S. Dodgson</i> Τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Γασκωνικήν	121
<i>Περικλέους Κ. Βιζουκίδου</i> Ἀττικαὶ δίκαι καὶ Ῥωμαϊκαὶ ἀγωγαί	124
<i>Χρ. Παπαδοπούλου</i> Ἡ Νίκαια ἦτοι μονογραφία ἱστορική, ἀρχαιολογική, παλαιογραφική καὶ Ἐκκλησιαστικὴ τῆς πόλεως ταύτης	135
Πίναξ τῶν περιεχομένων	152
Παροραμάτων διορθώσεις	153

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Σελ.	105	στήλ.	β'	στήλ.	16	ἀντὶ ἄνω ὄα διορθωτέον ἄνω ὄα.
Σελ.	106	»	β'	»	5	ἀντὶ θρή(ρισ)ον διορθωτέον θρή νησον.
Σελ.	113	»	β'	»	30	μετὰ τὸ Λακεδαιμόνια πρόσθετες [τοιμιστέον Λακεδαιμονία].
Σελ.	116	»	α'	»	4	κάτωθεν ἀντὶ Ἡρωδιάδα διορθωτέον Ἡρωδιάδα.
Σελ.	117	»	β'	»	14	ἀντὶ Ἀντιφωνήτης διορθωτέον Ἀντιφωνήτης.
Σελ.	119	»	α'	»	7	ἀντὶ ὄχτικος διορθωτέον ὄχτικας.
Σελ.	»	»	β'	»	8	μετὰ τὸ ἱστορία=ζωγραφία πρόσθετες 102 β, 103 α, β.
Σελ.	»	»	»	»	25	ἀντὶ μαλοκοκραεὺς διορθωτέον μαλακοκραεὺς.
Σελ.	120	»	α'	»	29	μετὰ τὸ λαζόρι=ζυανὸς πρόσθετες [τοιμιστέον ζυανός].
Σελ.	»	»	»	»	41	μετὰ τὸ λιμπαντές, λιπατέδεις πρόσθετες [-εῖς ἀντὶ τοῦ-εῖς. Ὁ φθόγγος ε προφέρεται ὡς ἰ ἐν τῇ βορείῳ Ἑλληνικῇ].
Σελ.	120	»	β'	»	31	μετὰ τὸ νεαραῖδων διορθ. [νεαραῖδων κοιν. νεραῖδων=νηρηίδων].
Σελ.	121	»	β'	»	7	κάτωθεν ἀντὶ ἱμφοδένια διορθωτέον ἱμφορδένια.
Σελ.	122	»	α'	»	7 καὶ 13	ἀντὶ Γαβριήλ Σοφοκλέους διορθωτέον Ε. Α. Σοφοκλέους.

Τοῦ παρόντος ΛΓ' τόμου τὰ μὲν τρία πρῶτα τυπογραφικὰ φύλλα (σελ. α'—κδ') ἐξεδόθησαν ἐπιμελείᾳ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΛΟΥ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΝΓ' συλλογικοῦ ἔτους, τὰ δὲ λοιπὰ μέχρι τέλους ἐπιμελείᾳ τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΝΔ' ἔτους, ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν κ. κ. Δ. Μ. ΣΑΡΡΟΥ, προέδρου, ΕΥΘ. ΜΑΥΡΙΔΟΥ, γενικοῦ γραμματέως τοῦ Συλλόγου, Φ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ, εἰδικοῦ, Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, γραμματέως τοῦ Φιλολ. τμήματος, Χρ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, γραμματέως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ, Ν. ΚΑΛΑΜΑΡΤΖΗ, γραμματέως τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ, Α. ΜΙΣΙΡΛΟΓΛΟΥ, γραμματέως τοῦ Βιολογικοῦ, Δ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ, γραμματέως τοῦ Νομικοῦ, προεδρεύοντος ἐν τῷ Συλλόγῳ τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ.